

Державний університет
«Житомирська політехніка»

Правова політика України: історія та сучасність

Матеріали

III Всеукраїнського науково-практичного семінару

7 жовтня 2022 р.

Житомир-2022 р.

УДК 342.5 (477) (042.5)

ББК 67.9 (4УКР) 301

П 68

*Рекомендовано до друку Вченою радою Державного
університету «Житомирська політехніка»
Протокол № 12 від 29.09.2022 р.*

Правова політика України: історія та сучасність: матеріали
III Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Житомир,
7 жовтня 2022 року). – Ж.: Житомирська політехніка, 2022. – 265 с.

ISBN 978-966-683-591-1

В збірнику опубліковано матеріали III-го Всеукраїнського
науково-практичного семінару «Правова політика України: історія
та сучасність» (07 жовтня 2022 року).

Редакційна колегія: Л.В. Сергієнко, Т.В. Барановська,
І.М. Павліченко, О.В. Острогляд, В.С Коршак.

© Державний університет «Житомирська політехніка», 2022

Басиста І. В.,

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри
кримінального процесу та криміналістики
Львівський державний
університет внутрішніх справ
м. Львів

**ЩОДО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З
ВИПРОБУВАННЯМ ПРИ ВЧИНЕННІ КОРУПЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВOPOPУШЕННЯ, КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВOPOPУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНОГО
З КОРУПЦІЄЮ**

У судовій практиці сформувалися два підходи щодо тлумачення та застосування ч.ч.1-2 ст.75 КК. Перший зводиться до того, що ч.1 ст.75 КК встановлює загальну заборону звільнення від відбування покарання з випробуванням щодо корупційних правопорушень, яка поширюється і на випадки затвердження угод про визнання винуватості. Другий з них ґрунтується на позиції, що ч.2 ст. 75 КК містить окреме правило, на яке не поширюється передбачене в ч.1 цієї статті обмеження щодо звільнення від відбування покарання з випробуванням щодо корупційних правопорушень. Таким чином, у разі затвердження угоди про визнання винуватості з відповідними умовами суд повинен ухвалити рішення про звільнення особи від відбування покарання, навіть, коли мова йде про корупційне правопорушення. Описану проблему у Касаційному кримінальному суді (далі по тексту – ККС, ККС ВС) розцінили, як виключну (на обґрунтування того, що ця проблема є виключною, колегія суддів цілком закономірно і виправдано посилається на наукові публікації та судову практику, у яких обґрунтовано кожен із підходів), тому й ухвалою ККС від 16 лютого 2022 року, кримінальне провадження передано на розгляд Великої Палати, а 09 червня 2022 року Велика Палата своєю ухвалою прийняла та призначила до розгляду відповідне кримінальне провадження¹. Своєю чергою, членам Науково-консультативної ради при Верховному Суді було направлено відповідне звернення від судді Великої Палати Верховного Суду щодо підготовки наукових висновків. Спробую висловити власні міркування, які й лягли в основу авторського наукового висновку та котрі об'єднані у три блоки.

¹ Звернення судді Великої Палати Верховного Суду Галини Крет до членів НКР при ВС у справі №947/10464/21 із реєстраційним вхідним номером Верховного Суду 269/0/26-22 від 3.08.2022.

І. Чи встановлює ч.1 ст.75 КК загальні умови та обмеження щодо звільнення від відбування покарання з випробуванням, які поширюються й на випадки затвердження угод?¹

Приступаючи до розгляду цього питання варто зазначити, що не дивлячись на проголошення в останнє десятиліття (і не тільки) «нищівної війни з корупцією на всіх фронтах», вельми красномовними є статистичні огляди щодо призначення покарань за вчинення корупційних кримінальних правопорушень. Проведеними науково-практичними узагальненнями встановлено такий стан справ, що «... у практиці призначення покарань за корупційні злочини домінують дві тенденції. Перша полягає в тому, що у переважній більшості випадків винній особі призначають покарання у вигляді штрафу. Відповідно до другої тенденції у тих випадках, коли винній особі призначають інше більш суворе покарання, така особа не відбуває його реально, оскільки звільняється від кримінальної відповідальності на підставі ст. 75 КК» [1].

Також певний період часу у чинному КК України було наявним лише поняття «корупційний злочин», згодом – «корупційне кримінальне правопорушення», а Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» від 29.06.2021, котрий набрав чинності 21.07.2021. низку статей чинного КК України доповнено й поняттям «кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією». Зокрема, таких доповнень зазнала й частина перша статті 75 після слів «за корупційне кримінальне правопорушення». Цим же Законом України примітку до ст. 45 КК доповнено абзацом другим такого змісту: «Кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 366², 366³ цього Кодексу» [2].

Станом на сьогодні ч.1 ст. 75 КК України є загальною нормою та визначає не лише обставини та умови звільнення від відбування покарання з випробуванням, а й містить обмеження (окремі дослідники іменують його, як «застереження» [3]) щодо такого звільнення (засудження за корупційне кримінальне правопорушення, кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією...), котрі первинно внесені до ч. 1 ст. 75 КК Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України». Наявне й більш категоричне формулювання думки про те, що такими доповненнями до ч. 1 ст. 75 КК України «...законодавець позбавив суд права звільняти осіб, винних у вчиненні корупційних злочинів, від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК України» [1]. У судовій практиці наявні й приклади рішень (Постанова ККС ВС у справі № 234/1940/20 (провадження №

¹ Звернення судді Великої Палати Верховного Суду Галини Крет до членів НКР при ВС у справі №947/10464/21 із реєстраційним вхідним номером Верховного Суду 269/0/26-22 від 3.08.2022.

51-1866км21)), у яких йдеться про те, що вчинення особою корупційного кримінального правопорушення унеможливорює звільнення її від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК України) навіть у разі призначення остаточного покарання за сукупністю кримінальних правопорушень, одне з яких є некорупційним. Тому звільнення особи від відбування остаточного покарання, визначеного за сукупністю кримінальних правопорушень, до якої входило як некорупційне, так і корупційне кримінальне правопорушення, на підставі ст.75 КК України є неправильним застосуванням закону України про кримінальну відповідальність [4].

Ще Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» від 13.04.2012 (тобто у його першій редакції) стаття 75 КК України після частини першої зазнала таких доповнень: «2. Суд приймає рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням у випадку затвердження угоди про примирення або про визнання вини, якщо сторонами угоди узгоджено покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, позбавлення волі на строк не більше п'яти років, а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням»[5]. Саме ці доповнення, як, в подальшому, концептуально вірно у своїх наукових роздумах зазначають процитовані мною науковці, «... було закріплено для того, щоб у разі затвердження угоди про примирення або про визнання вини, якщо сторонами угоди узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням, суд також мав право застосувати ст. 75 КК» [1]. При цьому, законодавчий виклад цитованої вище ч.2 ст. 75 КК України жодним чином не «анулює» тих загальних обов'язкових обставин та умов, лише за наявності котрих можна бодай розглядати питання про можливість звільнення від відбування покарання з випробуванням і при цьому необхідно виходити із тяжкості кримінального правопорушення, особи винного та інших обставин справи. До таких загальних обов'язкових обставин та умов, при наявній сукупності яких суд може (тобто це його право, а не обов'язок) прийняти рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням, законодавцем віднесено наступні: 1) при призначенні покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, а також позбавлення волі на строк не більше п'яти років; 2) та коли суд дійде висновку про можливість виправлення засудженого без відбування покарання [6]. Що ж стосується того обмеження, котре на сьогодні наявне у ч.1 ст. 75 КК України щодо «випадків засудження за корупційне кримінальне правопорушення, кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією...», то вважаю, що воно, логічне, поширюється і на ч.2 ст.75 КК України. У іншому ж випадку, якщо вважати, що «...суд не може звільняти від відбування покарання осіб, які вчинили корупційний злочин, лише при ухваленні «класичного» обвинувального вироку у кримінальному провадженні, що розглядається в загальному порядку, але не у провадженні на підставі угод, бо у ньому суд може звільнити від відбування покарання з

випробуванням» (наведене положення наводять для обговорення та підставне критикують **Г.М. Зеленов**, *О.О. Кваша* [1] та інші фахівці), то логіка конструкції ст. 75 КК України, як така втрачається, як і «анулюються» логічні правила законотворчості щодо несуперечності частин однієї норми. Також, варто зауважити, що у викладі ч.2 мова не йде про якісь виняткові випадки, коли законодавець дозволяє не виконувати загальні приписи першої частини ст. 75 КК України або ж про підставність невиконання частини з них. Тому погоджуюся із науковими переконаннями колег [1], що матеріальна заборона застосування ст. 75 КК до осіб, які вчинили корупційне кримінальне правопорушення, кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією...поширюється і на випадки ініціювання та укладення угод.

З огляду наведеного, немає підстав вважати коректним роз'яснення, викладене в пункті 12 постанови Пленуму ВССУ № 13 від 11.12.2015 «Про практику здійснення судами кримінального провадження на підставі угод»: *суд має враховувати, що чинні КК і КПК регулюють два різновиди звільнення від відбування покарання з випробуванням: 1) загальний – коли вимагається встановлення можливості виправлення засудженого без відбування покарання; 2) спеціальний – у випадку затвердження угоди про примирення або про визнання винуватості, для укладення якої з'ясування питань, визначених у ч.1 ст.75 КК, не є обов'язковим. Погоджуюся, що системний спосіб тлумачення норм права, який базується на врахуванні взаємозв'язку окремої норми права з іншими нормами, дозволяє зробити такі висновки, що ч.1 ст.75 КК встановлює обставини, які повинен врахувати суд при прийнятті рішення щодо звільнення особи від відбування покарання з випробуванням. І лише оцінка сукупності таких обставин (тяжкість злочину, дані щодо особи винного, інші обставини справи тощо) дозволяє суду дійти висновку про можливість виправлення засудженого без відбування покарання. У іншому ж випадку втрачається така визначена законом мета покарання, як виправлення засудженого та запобігання вчиненню нових злочинів [7].*

Позиція прокуратури, на відміну від наявної судової практики, котра обрала дві протилежні позиції, є однозначною (я її також підтримую в повному обсязі) і до неї вже неодноразово зверталися науковці у власних дослідженнях. Так, у травні 2015 року в регіональні прокуратури було надіслано лист Генерального прокурора України, у якому наголошувалося на неприпустимості застосування ст. 75 КК при укладанні угод про визнання винуватості у корупційних злочинах, а у листі-роз'ясненні від 29 листопада 2017 року за № 09/2-128вих-17-520-окв «Про порушення вимог Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, які допускаються прокурорами під час укладення угод про визнання винуватості у корупційних злочинах», надісланого до регіональних прокуратур Генеральною прокуратурою України, також було зазначено, що угоди про визнання винуватості у корупційних злочинах не можуть містити посилання на

згоду сторін щодо звільнення підозрюваного (обвинуваченого) у таких злочинах від відбування покарання на підставі ст. 75 КК [1].

Виходячи із викладеного, вважаю, що ч.1 ст.75 КК України встановлює загальні обставини, умови та обмеження щодо звільнення від відбування покарання з випробуванням, які поширюються й на випадки ініціювання, укладення та затвердження угод.

II. Чи має повноваження суд з огляду на положення ч.ч.1-2 ст. 75 КК, з урахуванням положень ч.7 ст. 474 КПК, затвердити угоду про визнання винуватості (або про примирення) у кримінальному провадженні щодо корупційного правопорушення, однією з умов якої є положення про звільнення особи від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК?¹

Виходячи із всього наведеного при обґрунтуванні відповіді на перше питання, вважаю, що суд, з огляду на положення ч.ч.1-2 ст. 75 КК, з урахуванням положень ч.7 ст. 474 КПК (зокрема п.п. 1-2), перевіrivши угоду про визнання винуватості (серед іншого й на відповідність вимогам КК України (Закону)), однією з умов якої є положення про звільнення особи від відбування покарання з випробуванням на підставі ст.75 КК (або/та наявне посилання на згоду сторін щодо звільнення підозрюваного (обвинуваченого) у таких злочинах від відбування покарання на підставі ст. 75 КК), та констатувавши, що наявний випадок стосується вчинення корупційного кримінального правопорушення, кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією..., повинен відмовити в її затвердженні.

III. Чи підлягає перегляду в апеляційному порядку вирок, яким затверджено угоду про визнання винуватості (або про примирення) у кримінальному провадженні щодо корупційного правопорушення, однією з умов якої є положення про звільнення особи від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК?²

Із аналізу п. 1 ч. 4. ст. 394 КПК України (а у цій статті якраз таки унормовано особливості апеляційного оскарження окремих судових рішень) слідує, що вирок суду першої інстанції на підставі угоди між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватості може бути оскаржений обвинуваченим, його захисником, законним представником, серед іншого, й з підстави невиконання судом вимог, встановлених ч.7 ст.474 КПК України, а у п.1 ч.7 ст.474 КПК значиться така з підстав, як «...умови угоди суперечать вимогам цього Кодексу та/або закону». Так, як вже встановлено, що якщо наявний випадок стосується вчинення корупційного кримінального правопорушення, кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією ...та однією з умов угоди

¹ Звернення судді Великої Палати Верховного Суду Галини Крет до членів НКР при ВС у справі №947/10464/21 із реєстраційним вхідним номером Верховного Суду 269/0/26-22 від 3.08.2022.

² Звернення судді Великої Палати Верховного Суду Галини Крет до членів НКР при ВС у справі №947/10464/21 із реєстраційним вхідним номером Верховного Суду 269/0/26-22 від 3.08.2022.

про визнання винуватості, у цьому ж кримінальному провадженні, є положення про звільнення особи від відбування покарання з випробуванням на підставі ст.75 КК (або/та наявне посилення на згоду сторін щодо звільнення підозрюваного (обвинуваченого) у таких злочинах від відбування покарання на підставі ст. 75 КК), то маємо ситуацію, коли укладено угоду, умови котрої (котра) суперечать вимогам Закону – Кримінального кодексу України. Тому й наявна підстава (п.1 ч.7 ст.474 КПК) для оскарження *обвинуваченим, його захисником, законним представником* в апеляції вироку суду першої інстанції на підставі угоди між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватості. Але ж чи будуть ці учасники кримінального провадження зацікавлені у такому оскарженні? Очевидно, що в переважній більшості випадків – ні, бо ж мова йде не про реальне відбування покарання, а про звільнення особи від відбування покарання з випробуванням на підставі ст.75 КК.

Що ж стосується прокурора, то ним вирок суду першої інстанції на підставі угоди про визнання винуватості може бути оскаржений, серед іншого, й з підстави затвердження судом угоди у провадженні, в якому згідно з ч.4 ст.469 КПК України угода не може бути укладена (п.2 ч.4 ст. 394 КПК України). При цьому, ч.4 ст.469 КПК України не містить жодних обмежень щодо можливості укладення такої угоди при вчиненні корупційного кримінального правопорушення, кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією..., як для прикладу це має місце у її п'ятому абзаці щодо проваджень, у яких беруть участь потерпілий або потерпілі. Тому вважаю, що новим абзацом шостим варто доповнити ч.4 ст.469 КПК України із формулюваннями, котрі б узгоджувалися із чинним викладом ч.1 ст.75 КК України, *розширивши для прокурора можливість* оскаржувати вирок суду першої інстанції на підставі угоди про визнання винуватості з підстави затвердження судом угоди у провадженні, в якому згідно з ч.4 ст.469 КПК України (у її новій редакції) угода не може бути укладена – при вчиненні корупційного кримінального правопорушення, кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією...(див. ч.1 ст.75 КК України).

Висновки. Ч.1 ст.75 КК України встановлює загальні обставини, умови та обмеження щодо звільнення від відбування покарання з випробуванням, які поширюються й на випадки ініціювання, укладення та затвердження угод.

Суд, з огляду на положення ч.ч.1-2 ст. 75 КК, з урахуванням положень ч.7 ст. 474 КПК (зокрема п.п. 1-2), перевіривши угоду про визнання винуватості (серед іншого й на відповідність вимогам КК України (Закону)), однією з умов якої є положення про звільнення особи від відбування покарання з випробуванням на підставі ст.75 КК (або/та наявне посилення на згоду сторін щодо звільнення підозрюваного (обвинуваченого) у таких злочинах від відбування покарання на підставі ст. 75 КК), та констатувавши, що наявний випадок стосується вчинення корупційного кримінального правопорушення, кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією..., повинен відмовити в її затвердженні.

Якщо наявний випадок стосується вчинення корупційного кримінального правопорушення, кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією ...та однією з умов угоди про визнання винуватості, у цьому ж кримінальному провадженні, є положення про звільнення особи від відбування покарання з випробуванням на підставі ст.75 КК (або/та наявне посилення на згоду сторін щодо звільнення підозрюваного (обвинуваченого) у таких злочинах від відбування покарання на підставі ст. 75 КК), то маємо ситуацію, коли укладено угоду, умови котрої (котра) суперечать вимогам Закону – Кримінального кодексу України. Тому й наявна підстава (п.1 ч.7 ст.474 КПК) для оскарження обвинуваченим, його захисником, законним представником в апеляції вироку суду першої інстанції на підставі угоди між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватості¹.

Список використаних джерел:

1. Зеленов Г.М., Кваша О.О. Недоліки судової практики в частині звільнення від відбування покарання з випробуванням за вчинення корупційних злочинів. 29.12.2020. <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1049114/> або *Покарання, хоча і не єдиний засіб протидії корупції, однак у всьому світі вважається одним із найбільш ефективних антикорупційних запобіжників.* «Судебно-юридическая газета». 28.12.2020. URL: <http://bit.ly/3nZIR9r>
2. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» від 29.06.2021, набрав чинності 21.07.2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-20#n16>
3. Владислав Міфтахутдінов Кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення. <https://radako.com.ua/news/kriminalna-vidpovidalnist-za-korupciyni-pravoporushennya> або «Юридична газета» №25 (575). 21.06.2017. <https://jur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/kriminalna-vidpovidalnist-za-korupciyni-pravoporushennya.html>
4. Вчинення корупційного злочину унеможливає звільнення особи від відбування покарання з випробуванням,- ВС. 25.11.2021. <https://jur-gazeta.com/golovna/vchinennya-korupciynogo-zlochynu-unemozhlivlyue-zvilnennya-osobi-vid-vidbuvannya-pokarannya-z-viprob.html>

¹ Науковий висновок члена НКР при Верховному Суді Ірини Басистої «Щодо звільнення від відбування покарання з випробуванням при вчиненні корупційного кримінального правопорушення, кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією» (на виконання звернення від судді Великої Палати Верховного Суду Галини Крет у справі № 947/10464/21). 14.08.2022. 12 с.

5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» від 13.04.2012 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4652-17/ed20120413#Text>

6. Кримінальний кодекс України у редакції від 30.06.2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

7. Антон Діденко Звільнення від покарання з випробуванням та корупційні кримінальні правопорушення. Ліга. Блоги. 26.02.2021. <https://blog.liga.net/user/adidenko/article/39234>

Власюк Н.М.,

викладач правознавства вищої категорії

Житомирський кооперативний

фаховий коледж бізнесу і права

м. Житомир

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Однією з найважливіших проблем людства є проблема екологічної безпеки. Проблеми екології вже давно вийшли за національні межі і стали об'єктом не тільки внутрішньої, але й світової політики. Глобальна екологічна криза, яка стрімко розвивається, зачіпляє все людство, усі сторони життя людей, але по-різному проявляється в кожній країні в залежності від її природних умов, економічної та соціальної ситуації. В Україні екологічна безпека в умовах воєнного стану носить глобальну проблему цивілізації, загалом, через можливість гуманітарної катастрофи внаслідок бойових дій і незабраних тіл окупантів із нашої території. Окрім цього існує загроза хімічної, біологічної, ядерної катастроф, унаслідок використання зброї масового знищення для мирного населення України. Це принесе загрозу всьому людству, а не тільки нашій державі.

Щодня експерти Оперативного штабу при Державній екологічній інспекції України до єдиного реєстру вносять події, що виникли у результаті воєнних дій та спричинили або можуть спричинити забруднення атмосферного повітря, водних та земельних ресурсів небезпечними речовинами. Наразі кількість екозлочинів сягає 260 випадків. Серед найнебезпечніших фактів зафіксовано пожежі на нафтосховищах, підірвані резервуари з хімічними речовинами, такими як аміак та селітра, пошкоджені газопроводи та знищені водні судна в акваторії Чорного моря. По кожному з випадків збираються всі необхідні вихідні дані та будуть розраховані остаточні суми збитків. Зокрема, вже відібрано понад 50 проб ґрунтів та проводяться інструментально-лабораторні дослідження.

У результаті бойових дій пошкоджено водовід, яким здійснюється постачання води з р. Дніпро до м. Миколаєва. Понад три тижні жителі Миколаєва не мають водопостачання, через це в місто завозять воду з інших районів та областей.

28 квітня голова Луганської військової обласної адміністрації Сергій Гайдай повідомив, що комунікації в Луганській області майже повністю знищені внаслідок бойових дій, через це водопостачання в місті Лисичанську не вдасться відновити до завершення воєнних дій. Без води також Рубіжне, Попасна, Сєверодонецьк – тобто майже всі міста області на підконтрольній Україні території. Загалом через війну понад 4,6 мільйона людей в Україні мають проблеми з доступом до питної води, а 1,4 мільйона українців взагалі не мають доступу до безпечної для вживання питної води.

На законодавчому рівні поняття «екологічна безпека» закріплено в ст. 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 року. Згідно Закону, екологічною безпекою є такий стан навколишнього природного середовища, за якого забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей. Розділ XI Закону присвячено заходам щодо забезпечення екологічної безпеки. Зокрема, там зафіксовано: екологічні вимоги щодо окремих видів діяльності – інвестиційної, господарської і містобудівної (статті 51, 59); вимоги екологічної безпеки транспортних засобів (ст. 56); вимоги щодо проведення наукових досліджень, впровадження відкриттів, винаходів, застосування нової техніки, імпорту устаткування, технологій і систем (ст. 57); вимоги щодо військових оборонних об'єктів і військової діяльності (ст. 58); вимоги щодо охорони довкілля від неконтрольованого і шкідливого біологічного впливу (ст. 53), від акустичного, електромагнітного, іонізуючого та іншого шкідливого впливу фізичних факторів і радіоактивного забруднення (ст. 54), від забруднення виробничими, побутовими, іншими відходами (ст. 55); у процесі застосування засобів захисту рослин, мінеральних добрив, токсичних, хімічних речовин та інших препаратів (ст. 52) [2].

Також одним з основних законодавчих актів у сфері екологічної безпеки є Закон України «Про національну безпеку України», який визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, завдання та головні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз. Серед іншого цим Законом визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони [1].

Згідно Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» національна безпека України забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих доктрин, стратегій, концепцій і програм у таких сферах, як політична, економічна, соціальна, воєнна, екологічна, науково-технологічна, інформаційна тощо. Юридичне закріплення провідних норм взаємодії людини і природи в системі екологічного права є основою їх легітиматії та утворює правовий механізм екологічної безпеки. Основний закон України передбачає право кожного громадянина на безпечне для життя і здоров'я довкілля, закріплює за державою обов'язок у забезпеченні екологічної безпеки і підтриманні екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, збереження генофонду Українського народу, турбуватися про санітарно-епідемічне благополуччя громадян [5].

Військові конфлікти є однією з найбільш серйозних причин погіршення стану і деградації навколишнього природного середовища. У зв'язку з ситуацією, яка склалась в нашій державі, вдосконалення системи забезпечення екологічної безпеки повинно стати одним із пріоритетних напрямів державної політики в умовах трансформаційних процесів в економіці та державному управлінні [3, с. 137]. Одними з головних завдань є мінімізація рівня антропогенного впливу на довкілля, технічне переоснащення підприємств, упровадження нових технологій, зміна екологічної свідомості суспільства, формування нового екологічного мислення [4]. Удосконалення забезпечення екологічної безпеки в умовах військового конфлікту повинно охоплювати чотири напрями: правове регулювання, економічне регулювання, інформаційно-технологічний та світоглядний напрям. Зокрема, виділимо сучасні пріоритети формування механізмів екологічної безпеки: комплексна екологічна оцінка території, екологічний моніторинг, управлінські рішення.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про національну безпеку України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
3. Коленов О.М. Сутність екологічної політики в контексті державного управління. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2016. Вип. 1. С. 136-141.
4. Омаров А.Е. огли. Проблеми та протиріччя в реалізації політики екологічної безпеки в Україні. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-4/doc/5/01.pdf>

5. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#Text>

6. Хилько М.І. Екологічна безпека України: монографія. Київ, 2017. 266 с.

Грабчук О.В.,

к.держ.упр., асистент кафедри права та
правоохоронної діяльності

Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА АВТОМОБІЛЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24.02.2022 р. Президентом України Володимиром Зеленським підписано Указ № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України. Воєнний стан в Україні введено з 24.02.2022 р. і триває по даний час.

Під час дії воєнного стану державою можуть обмежуватись окремі права громадян, зокрема право власності на транспортний засіб. Нормативно-правову базу з цього питання становлять Конституція України, ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», ЗУ «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану», Постанова КМУ № 998 від 31.10.2012 р. «Деякі питання здійснення повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» та інші акти.

Приблизно з початку березня 2022 року в деяких регіонах (областях) України запровадилась практика вилучення поліцейськими транспортних засобів у водіїв, які відмовлялись пройти огляд на стан сп'яніння. Наприклад, поліцейські зупиняли автомобіль з метою перевірки особи водія та його документів, оскільки автомобіль рухався в період комендантської години вулицями міста. В процесі спілкування починалась суперечка між водієм та поліцейськими і останні пропонували водію пройти огляд на стан сп'яніння. Водій відмовлявся від такого огляду, внаслідок чого поліцейські склали відносно водія протокол про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення («Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції»). В процесі оформлення адміністративних матеріалів поліцейські вилучали у водія

автомобіль з посиланням на розпорядження керівництва обласної військової адміністрації про вилучення на потреби ЗСУ автомобілів у такої категорії водіїв. Це всупереч того, що санкція частини 1 статті 130 КУпАП не передбачає вилучення автомобіля. Таким чином, поліцейськими на місці зупинки відбувалось обмеження права власності особи на володіння своїм транспортним засобом (і це при тому, що водії підозрювались не в керуванні у стані сп'яніння, а у відмові від проходження огляду на стан сп'яніння). При цьому, водій ще не був визнаний винуватим у вчиненні адміністративного правопорушення, автомобіль при вилученні належним чином не фотографувався та не описувався, що в подальшому негативно впливає на можливість оцінки його вартості. Відбувались випадки вилучення автомобілів у водіїв, які не були власниками таких автомобілів, а тому обмежувалось право власності взагалі третіх осіб (які не вчиняли будь яких правопорушень). Далі автомобіль поміщався на штрафмайданчик органу поліції і за рішенням військового керівництва та керівництва обласної військової адміністрації здійснювалось примусове відчуження такого автомобіля до відповідної військової частини.

З метою правомірності обмеження права власності у таких ситуаціях необхідно дослідити правомірність дій представників держави з огляду на положення чинного законодавства.

Згідно із статтею 1 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Згідно із статтею 8 даного Закону, в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями можуть запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, ряд заходів правового режиму воєнного стану, зокрема примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка.

Згідно з пунктом 1 частини 1 ЗУ «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану», примусове відчуження майна – позбавлення власника права власності на індивідуально визначене майно, що перебуває у приватній або комунальній власності та яке переходить у власність держави для використання в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану за умови попереднього або наступного повного відшкодування його вартості. Тобто, Законом передбачено, що відчуження приватної власності фізичної особи можливо лише при попередньому або наступному відшкодуванні вартості вилученого майна.

Постанова КМУ № 998 від 31.10.2012 р. «Деякі питання здійснення повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» регулює окремі питання компенсації за таке майно. Згідно з пунктом 1 Постанови, майно, що підлягає примусовому відчуженню, оцінюється в порядку, встановленому законодавством про оцінку майна, майнових прав та професійну оцінну діяльність. Орган, що прийняв рішення про примусове відчуження майна, на підставі виданого ним висновку враховує відповідну потребу в коштах у бюджетному запиті на наступний бюджетний період (після скасування правового режиму надзвичайного стану) або на п'ять наступних бюджетних періодів (після скасування правового режиму воєнного стану). Виплата повної компенсації здійснюється органами, що прийняли рішення про примусове відчуження майна, у порядку черговості оформлення висновків за рахунок і в межах коштів, передбачених у державному бюджеті для виплати наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану.

Таким чином, за результатами загального аналізу чинного законодавства можливо зробити об'єктивні висновки про те, що в умовах воєнного стану вилучення автомобіля у власника з його подальшим відчуженням може відбуватись лише при обґрунтованій необхідності в цьому держави із попередньою або наступною виплатою грошової компенсації у строк до 5 років після скасування правового режиму воєнного стану. Для цього необхідне правильне вилучення автомобіля (з детальним описом, фотографуванням тощо) та проведення оцінки такого автомобіля атестованими суб'єктами.

В іншому випадку (наприклад, вилучення і відчуження автомобіля за фактом відмови водія від проходження огляду на стан сп'яніння), така процедура безпідставна і матиме ознаки каральної. Це, в свою чергу, може призвести до численних звернень громадян до ЄСПЛ проти України і такі справи матимуть високий рівень перспективи.

Гуменюк Т.І.,

д.і.н., проф., професор кафедри права
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Послідовна і ефективна імплементація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС повинна створити міцний базис подальшого стійкого політичного і економічного розвитку нашої країни, стати основою стратегії реформування усіх ключових сфер державного управління і впровадження європейських стандартів з метою підвищення якості життя населення [3]. Відповідно до Європейських принципів система органів виконавчої влади має бути чітко та ефективно організована, забезпечувати доступ до публічної інформації та захист прав громадян під час взаємодії з державними органами. У цій сфері можна виділити такі основні досягнення та проблеми, які потрібно розв'язати: - у результаті проведення реформи у попередні роки оновлено організаційну модель апарату міністерств. Так, відповідно до встановлених єдиних вимог до формування структури апарату міністерств, формування політики здійснюється в директоратах, що посилює спроможність міністерств до планування і реалізації реформ. На початок 2021 року утворено понад 90 директоратів. Утворення директоратів та формування їх кадрового складу у 2020 та 2021 роках уповільнилося внаслідок зупинення проведення конкурсів на посади державної служби та значного скорочення фінансування реформи у зв'язку із запровадженням обмежень з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 [5, с. 5]. Відповідно до Концепції оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1013 (Офіційний вісник України, 2018 р., № 9, ст. 337), продовжується поступове позбавлення міністерств невластивих їм функцій з реалізації політики, зокрема шляхом передачі відповідних функцій до існуючих або нових центральних органів виконавчої влади. Проте міністерства продовжують виконувати значний обсяг функцій з реалізації політики, що знижує потенціал міністерств до формування політики [5, с. 6]. Актуальною залишається проблема низької ефективності планування діяльності центральних органів виконавчої влади, зокрема забезпечення орієнтації на результат, а не на процес, Основними причинами, які призвели до цього, є застаріле законодавство щодо державного планування та підзвітності, а також недостатня координація з реформою управління державними фінансами щодо планування та звітування центральних органів виконавчої влади в процесі формування та виконання державного бюджету. Серед проблем відзначають різний рівень надання

адміністративних послуг та запровадження електронних послуг у територіальних громадах та доступність до них. Залишаються перешкоди до інтеграції окремих популярних сервісів до центрів надання адміністративних послуг через надмірну централізацію повноважень щодо їх надання. У Стратегії наголошується і на вдосконаленні кадрової політики. «Незважаючи на те, що процедуру проведення конкурсів на посади державної служби в цілому приведено відповідно до європейських стандартів, вона потребує подальшого вдосконалення. Крім того, необхідно залучати кваліфікованіших кандидатів, процедура відбору теж має відповідати умовам соціального дистанціювання», – йдеться в документі [4]. Акцентовано увагу і на впровадженні принципу гендерної рівності. Зокрема, у Стратегії наголошується, що «державне управління в Україні характеризується наявністю гендерних розривів. Хоча кількість жінок переважає серед державних службовців (75,9% загальної кількості держслужбовців станом на 2021 рік), їхнє представництво помітно скорочується на вищих керівних посадах. Серед держслужбовців, які обіймають посади категорії „А“, частка жінок становить лише 12,5% (станом на 2021 рік). Серед держслужбовців, які обіймають посади державних секретарів міністерств, Державного секретаря Кабінету Міністрів України, його заступників, частка жінок становить 22% (станом на 2021 рік)». Для підвищення рівня доступності адміністративних послуг необхідно продовжувати роботу щодо децентралізації (делегування) повноважень з надання адміністративних послуг органам місцевого самоврядування, а також забезпечення відповідними ресурсами; врегулювати на законодавчому рівні питання плати за надання адміністративних послуг (адміністративного збору), зокрема оновити методику розрахунку розміру плати за такі послуги (адміністративного збору) та забезпечити приведення законодавства у відповідність із Законом України «Про адміністративні послуги». Важливою також є система моніторингу, яка, зокрема, повинна включати проведення оцінки якості надання адміністративних послуг, у тому числі через центри надання адміністративних послуг. Одним із завдань є подальша цифровізація адміністративних послуг, що сприятиме їх наближенню до користувачів. Для цього необхідно забезпечити розвиток дієвої електронної інфраструктури, що слугуватиме фундаментом для збільшення кількості адміністративних послуг, що надаються з використанням інформаційних технологій. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій сприятиме створенню та удосконаленню електронних інформаційних ресурсів (реєстрів), забезпеченню функціональної сумісності систем та здійсненню обміну даними. Важливою складовою належного державного управління є розбудова професійної служби в органах місцевого самоврядування. З метою встановлення нових правових та організаційних засад служби в органах місцевого самоврядування як професійної та політично неупередженої діяльності на благо держави і громадян, гарантування реалізації громадянами України права рівного доступу до служби в органах місцевого самоврядування, а також гармонізації із законодавством з питань

державної служби законодавство з питань служби в органах місцевого самоврядування потребує суттєвого оновлення [2].

Результатом реалізації Стратегії повинна стати більш ефективна система управління державними фінансами, яка сприятиме сталому соціально-економічному розвитку держави, конкурентоспроможності економіки та динамічній інтеграції України в міжнародні ринки, зокрема в спільний ринок держав-членів ЄС.

На сьогодні існують різні підходи до вибору структури побудови організаційних засад управлінської діяльності. Структурні підрозділи будуються за функціями управління, за етапами управлінського циклу, залежно від характеристики виконуваних робіт, за територіальним принципом, за рівнем централізації тощо. Можуть створюватись підрозділи і з урахуванням декількох підходів із застосуванням наукового обґрунтування їх доцільності й організаційного моделювання. Воно базується на раціональному поділі праці, змісті й регламентації регіональних завдань та їх чіткому визначенні в посадових інструкціях, методичному й інформаційному забезпеченні. Але єдині правила чи критерії побудови структури органів виконавчої влади відсутні, що продовжує породжувати існування організаційних проблем і недостатнє використання можливостей організації інших ресурсів підвищення ефективності управління та існування інших проблемних питань.

Перспективним напрямом організаційного розвитку управлінської діяльності слід розглядати побудову інноваційно-спрямованих організаційних структур органів виконавчої влади, які формують і реалізують нові ланцюги цінностей для забезпечення необхідних результатів діяльності систем управління і керованих ними об'єктів [1]. Засобами вдосконалення організаційних форм структури органів виконавчої влади повинні стати теоретико-методичне обґрунтування організації структурних підрозділів і їх сучасний інформаційний і професійно-кваліфікаційний потенціал як цілісний потужний стійкий базис підрозділів праці з використанням синергетичного і SMART-підходів, координації дій усіх учасників та їх соціальної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Л.І. Удосконалення структурної побудови органів виконавчої влади як чинник забезпечення ефективності праці державних службовців. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2022/72.pdf
2. Деякі питання реформування державного управління України від 21 липня 2021 р. № 831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text>
3. Нова державна служба: європейська модель. URL: <http://www.center.gov.ua/blog/item/1873>

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

4. Реформа державного управління: мета, завдання, результати. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/08/16/reforma-derzhavnogo-upravlinnya-meta-zavdannya-rezultaty/>

5. Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 рр. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reforms/pars-2022-2025-ukr.pdf>

Калініна А. В.,

к. ю. н., старший науковий співробітник
відділу кримінологічних досліджень
Науково-дослідний інститут
вивчення проблем злочинності імені академіка
В.В. Сташиса НАПрН України
м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ¹

1. Безпека дорожнього руху є однією із головних умов повноцінної життєдіяльності громади, особливо у великих містах і столиці. У період воєнного стану, який було введено в нашій державі у відповідь на агресію РФ із 24 лютого 2022 р., на неї впливають, здавалося б, ті ж фактори, що й у мирний час, хоча і з набуттям ними певної специфіки. Серед таких факторів: рішення органів місцевого самоврядування; стан автотранспортних шляхів, у першу чергу елементів, що не залежать від електропостачання (як, наприклад, світлофори), оснащення шляхів дорожніми знаками, нанесення дорожньої розмітки та ін.; кількість транспортних засобів на дорогах; культура учасників дорожнього руху (як водіїв, так і пішоходів) та ін.

Введення воєнного стану, який є і правовим режимом, і основою функціонування держави у специфічних умовах, передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

¹ Тези підготовлено на виконання теми фундаментального наукового дослідження НДІ ВПЗ «Стратегія запобігання правопорушенням у сфері дорожнього руху та експлуатації транспорту в Україні» (номер державної реєстрації в УкрІНТЕІ 0120U105615).

Не зважаючи на, так би мовити, нестандартність умов воєнного стану, нормативне регулювання такої сфери, як безпека дорожнього руху, не набуло додаткової урегульованості на законодавчому рівні. Зазначимо, що окремим напрямом регулювання цієї сфери є кримінологічне законодавство – теоретичний (по суті) конструкт, що має певну універсальність для будь-яких умов.

Кримінологічне законодавство у сфері безпеки дорожнього руху – це окремий структурний елемент кримінологічного законодавства України. Предмет правового регулювання в цьому разі – суспільні відносини у сфері регулювання профілактики та запобігання правопорушенням (як адміністративним, так і кримінальним) у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. За функціональним призначенням норми кримінологічного законодавства України у сфері убезпечення дорожнього руху можна розподілити на концептуальні, програмні, регулятивні та запобіжні.

2. В умовах воєнного стану залежно від характеру бойових дій у населених пунктах та територіях поблизу них можна виокремити такі фази динаміки стану безпеки дорожнього руху:

- 1) гостра фаза – невизначеності та нерегульованості дорожнього руху через активні бойові дії;
- 2) «адаптивна» фаза – відповідно до потреб оборони громади;
- 3) фаза часткового відновлення та реконструкції дорожньої інфраструктури і нормалізації умов безпеки дорожнього руху;
- 4) фаза стабілізації та повного відновлення дорожньої інфраструктури.

Кожна з означених фаз потребує прийняття відповідних рішень військовими адміністраціями областей і столиці. Необхідно зазначити, що відповідно до ст. 43 Закону України «Про дорожній рух» підготовка, затвердження і реалізація відповідних програм забезпечення безпеки дорожнього руху здійснюється органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в межах їх компетенції. Їх розроблення здійснюється на основі раціонального поєднання територіального та галузевого планування, формування взаємопов'язаних збалансованих показників з урахуванням соціально-економічних і екологічних умов конкретного регіону, економічних втрат у зв'язку із загибеллю або пораненням (травмуванням) людей внаслідок ДТП, рівня розвитку дорожньої мережі, стану аварійності та інших показників єдиної системи державного обліку дорожнього руху [2].

3. Заходами убезпечення дорожнього руху у період воєнного стану, що були застосовані в Україні, можна визначити:

- 1) розміщення блокпостів. Хоча головне призначення таких постів – це забезпечення безпеки та попередження диверсій, їх роль однозначно відбивається і на підтримці належного рівня і дорожньої безпеки. Адже під час перевірки авто на блокпосту можуть перевірятися не лише документи на авто, а й загальний стан

водія (наприклад, чи перебуває він у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння) та транспортного засобу (особливо вантажоперевізників);

2) вилучення (відчуження) транспортного засобу у водіїв, що перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння. Таке рішення прийняла, наприклад, Волинська обласна державна адміністрація, зважаючи на необхідність підтримки порядку на автошлях в умовах воєнного стану. Відповідне рішення приймається в установленому законодавством порядку про вилучення (відчуження) транспортного засобу для потреб Збройних сил України та інших збройних формувань [3];

3) переведення світлофорів у мигаючий режим. Це рішення прийняла Харківська міська рада з метою забезпечення безпеки в умовах воєнного стану 26 лютого 2022 р. [4]. Необхідно зазначити, що наприкінці квітня, знову ж таки, задля забезпечення дорожнього руху на найпроблемніших ділянках (перехрестя, ключові дороги міста), роботу світлофорів було відновлено [5] та ін.

Таким чином, в умовах воєнного стану основним центром прийняття рішень щодо забезпечення дорожнього руху стала місцева влада, що є логічним, особливо зважаючи й на те, що саме на місцях приймаються програми забезпечення безпеки дорожнього руху. Нормативне регулювання вказаної сфери в цілому залишилося тим же, що й до початку введення воєнного стану – деякі доповнення відбулися лише на локальному рівні шляхом прийняття місцевою владою відповідних рішень.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Про дорожній рух : Закон України від 30 червня 1993 р. № 3353-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>.
3. Про використання транспортних засобів для потреб Збройних сил України та інших збройних формувань : наказ Волинської обл. держ. адміністрації від 26.03.2022 № 66. URL : <http://nra.voladm.gov.ua/search.php>.
4. Светофори в Харькове перевели в безпачний режим. URL : <https://2day.kh.ua/kharkov/svetofory-v-kharkove-pereveli-v-bezopasnyy-rezhim>.
5. В Харькове зароботали светофори: адреса перекрестков. URL : https://xk5.com.ua/news.php?id=161573%26utm_source=ukr.net%26utm_medium=link%26utm_campaign=news%26utm_term=kharkov.

Карчевський М.В.,

д.ю.н., проф., перший проректор
Луганського державного університету
внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка,
головний науковий співробітник
дослідження проблем кримінального права
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ (2013-2021): ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ З ПОЗИЦІЙ НАУКИ ПРО ДАНІ

1. Наука про дані (data science) визначається як набір фундаментальних принципів вилучення інформації та знань з даних [1]. Використання методології Data Science для досліджень в сфері протидії злочинності слід розглядати як перспективне та затребуване. Саме таке дослідження нами проведено. Його результатом став інтерактивний довідник «Протидія злочинності в Україні»[2]. Довідник представлено у вигляді веб-застосунку, який інтегрує та дає можливість аналізувати дані, що містяться у звітах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації за 2013–2021 роки. Він містить близько 5 тисяч візуалізацій, дозволяє здійснювати аналіз застосування кримінального законодавства за більше ніж 100 параметрами. Набір даних налічує близько 980 тисяч показників функціонування національної системи кримінальної юстиції.

2. Які аспекти методології здійсненого нами дослідження заслуговують на окрему увагу?

По-перше, у якості вхідних даних ми використовували звіти ОГП та ДСА, що представлені у публічному доступі на підставі відповідних нормативних документів[3]. Вхідні дані отримувалися шляхом розробки та виконання програмних скриптів, до програми вносилися інтернет-посилання на звіти, виконання програми давало змогу отримувати локальні копії даних.

По-друге, на підставі аналізу особливостей структури вхідних звітів було розроблено скрипти очищення даних, виконання яких дало змогу отримати масиви даних, що містять показники кримінально-правового регулювання, властиві певним статтям Особливої частини КК.

По-третє, представлені у довіднику візуалізації даних отримані знову ж таки через виконання скриптів, що використовують масиви даних, які отримані в результаті виконання скриптів очищення, і стандартні бібліотеки графічного представлення даних.

По-четверте, всі скрипти та вхідні дані, представлено у відкритому доступі [4].

По-п'яте, для виконання завдань дослідження використовувалася мова програмування R, середа розробки програмного забезпечення з відкритим вихідним кодом RSudio. Розробку оболонки вебзастосунку здійснено з використанням Shiny R – програмного середовища для створення інтерактивних програмних продуктів із графічним інтерфейсом на основі мови програмування R. Усі використані програмні продукти та дані представлено у вільному доступі, вони розповсюджуються безкоштовно.

Таким чином, довідник є результатом повністю відтвореного дослідження. Для того, щоб перевірити достовірність представлених візуалізацій достатньо ознайомитися зі змістом відповідних програмних скриптів або виконати їх.

3. Використання довіднику дозволило нам сформулювати наступні тенденції протидії злочинності в Україні¹.

Ключові тенденції, що характеризують кримінально-правове регулювання в Україні в період із 2013 по 2021 роки, такі: зменшення кількості облікованих проваджень (Рис. 1) і засуджених осіб, зменшення суворості покарань, що призначаються.

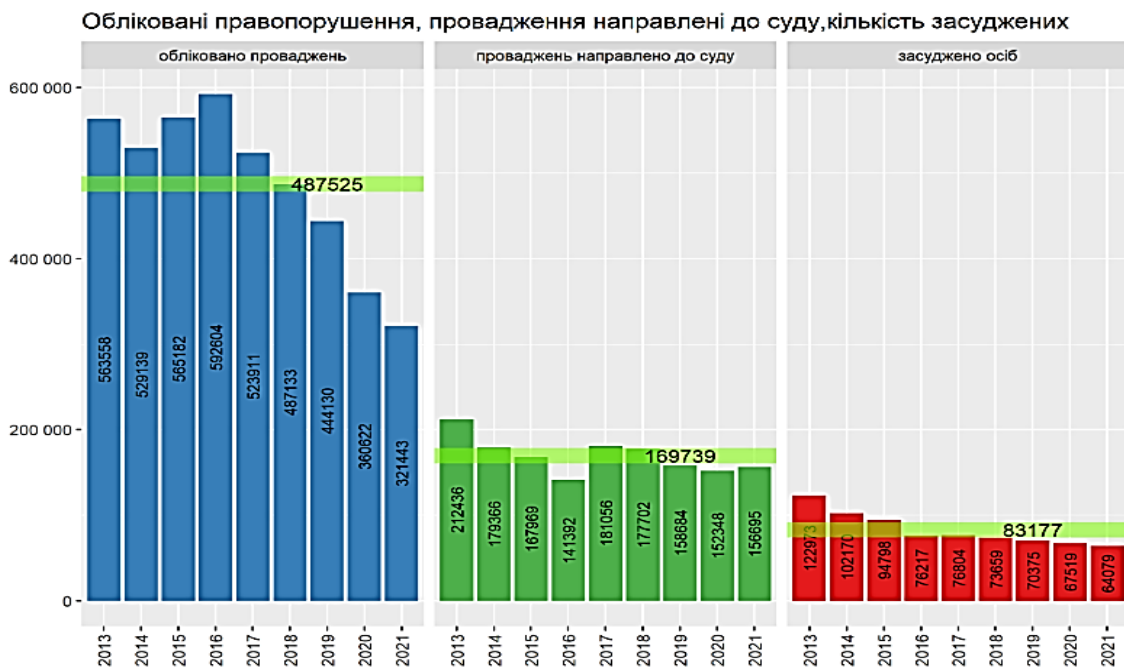

Рис. 1

Зменшення суворості покарань полягає в поступовому збільшенні частки штрафів у структурі призначених покарань. До 2016 року найчастіше призначалося позбавлення волі, але, починаючи з 2016 року, штрафи переважають, їх частка є найбільшою та складає від 38 % до 50 % (Рис. 2).

¹ Тут і далі наводитимуться візуалізації з інтерактивного довідника: Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка [2].

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

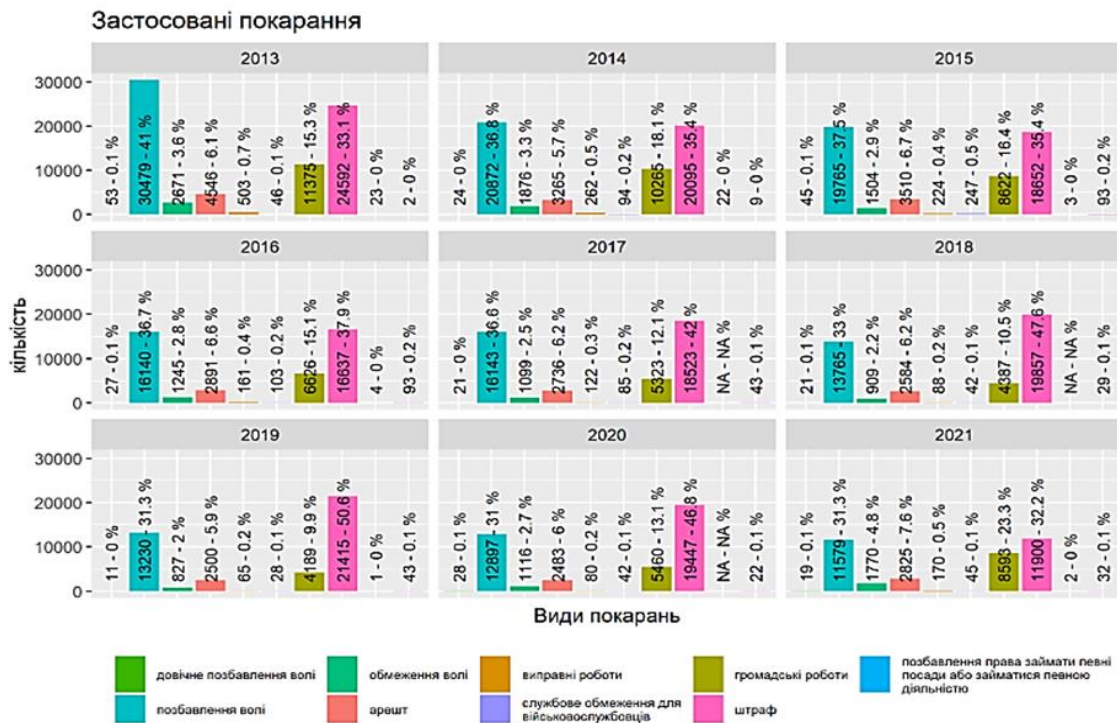

Рис. 2

Можна вважати, що все означене свідчить про стійке зростання ефективності національного кримінально-правового регулювання. Менш суворі покарання забезпечують більш результативну протидію злочинності. Є підстави прогнозувати далі стабільне зменшення злочинності. Водночас така гіпотеза пояснює далеко не всі встановлені характеристики національного кримінально-правового регулювання.

Найбільшу кількість осіб засуджено за кримінальні правопорушення проти власності, проти життя та здоров'я та сфері обігу наркотиків (Рис. 3).

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

Розподіл засуджених за розділами Особливої частини КК(%)

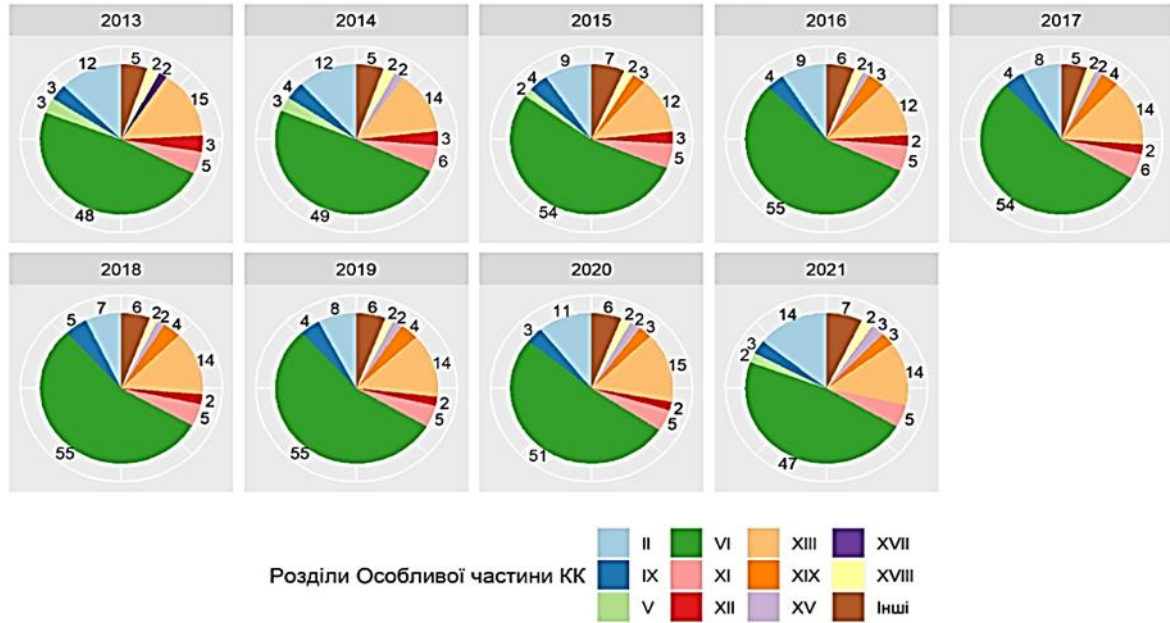

Рис. 3

Серед засуджених за кримінальні правопорушення проти власності найбільшу кількість засуджено за крадіжку, грабіж та шахрайство (Рис. 4).

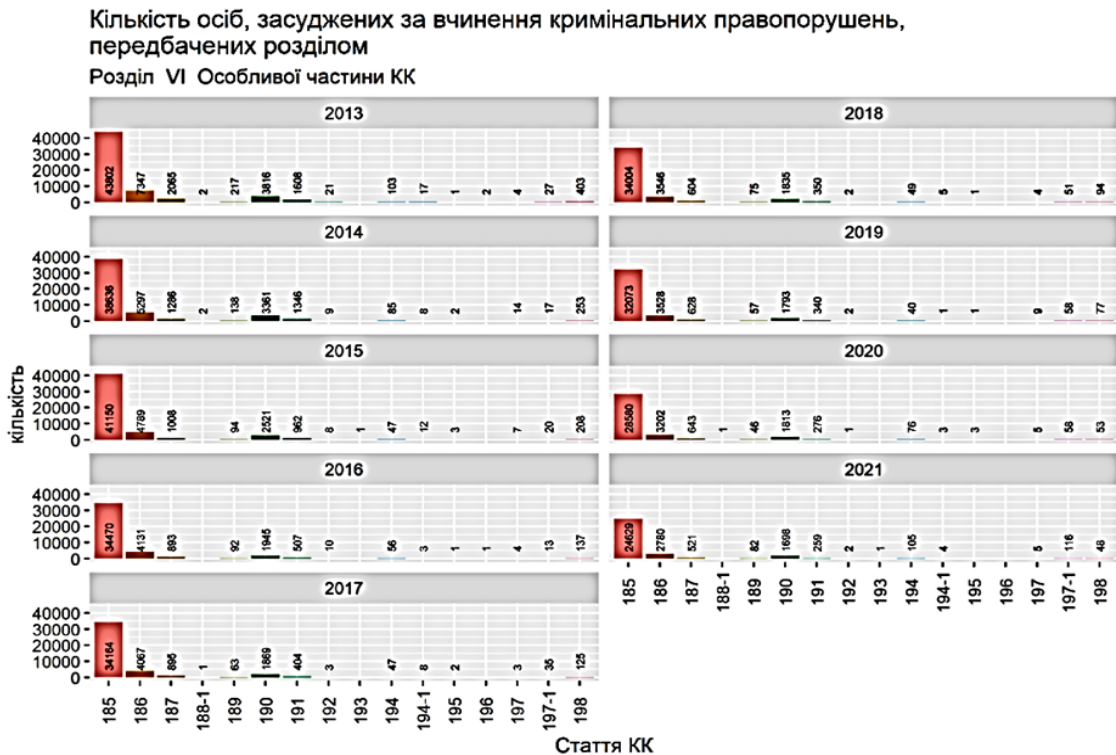

Рис. 4

Динаміка засуджених за крадіжку, грабіж та шахрайство характеризується зменшенням частки засуджених за кримінальні правопорушення, вчинені у складі груп (Рис. 5).

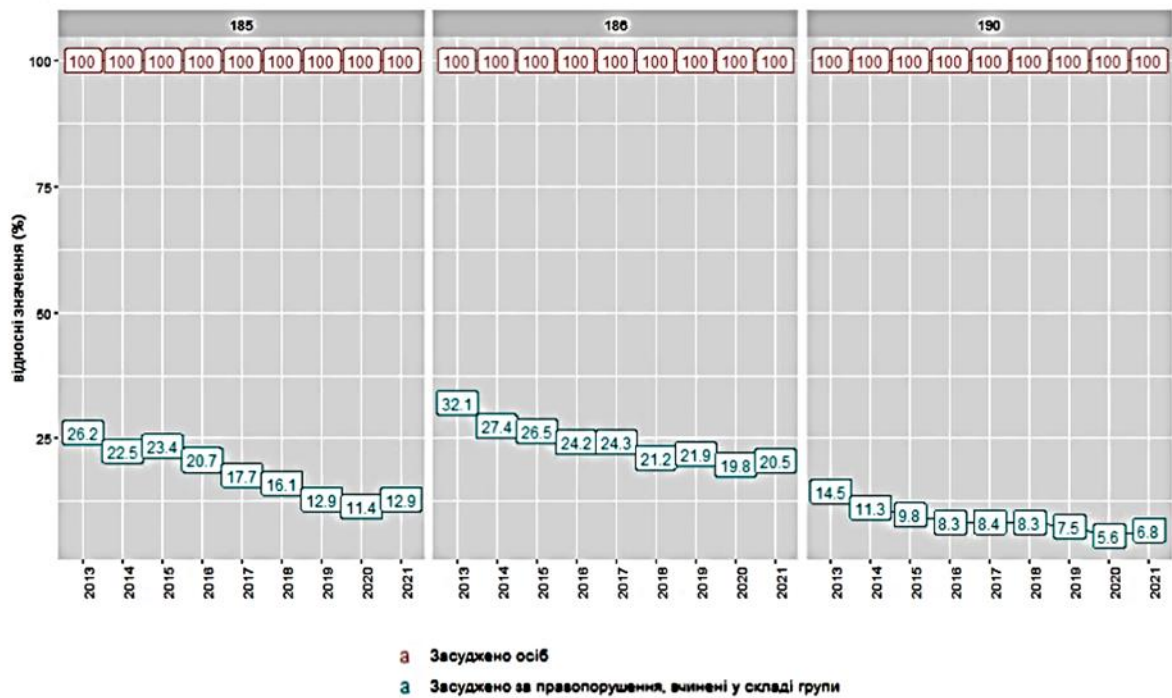

Рис. 5

За очевидної відсутності фактичних даних про зменшення частки групових посягань на власність дана тенденція може свідчити про тривожне спрощення кримінально-правової протидії злочинним посяганням на власність. Сукупність судових рішень усе менше відбиває фактичні посягання на власність. До суду «доходять» переважно «прості» випадки вчинення посягань однією особою. Водночас більш небезпечні форми посягань на власність (вчинені групою осіб) не отримують відповідного представлення на рівні судових рішень.

Одна з гострих соціальних проблем – наркотизація. У 2013 році за незаконні дії, пов'язані зі збутом наркотиків, було засуджено 3 363 особи, а за подібні дії, але не пов'язані зі збутом, – 12 468 осіб. У 2021 році подібні показники становили 7 145 та 585 осіб відповідно. Тобто, якщо в 2013 році на один розглянутий у суді факт збуту наркотиків припадало чотири факти незаконних дій, не пов'язаних зі збутом, то у 2021 році відповідне співвідношення становило 1 до 12. Зрозуміло, що засудження за збут наркотичних засобів потребує якісно іншого рівня складності досудового розслідування та судового розгляду. З огляду на зазначене, визнаємо, що динаміка протидії другій за поширеністю групі кримінальних правопорушень є такою, що свідчить радше про недостатню реалізацію публічного інтересу в належній кримінальній юстиції, ніж про зниження рівня відповідної злочинності. (Рис. 6).

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

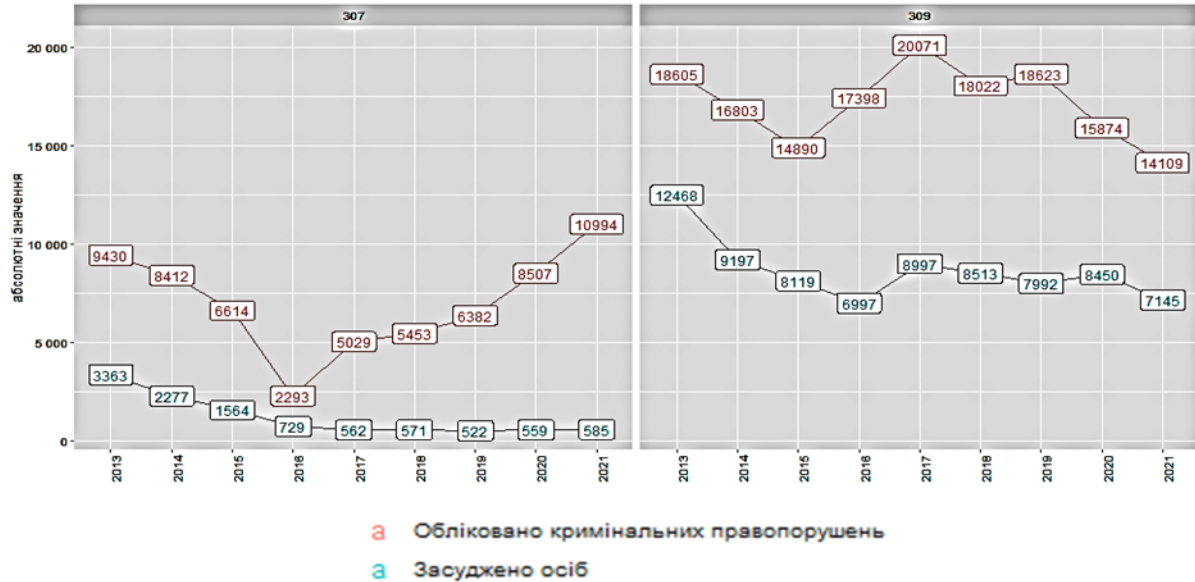

Рис. 6

У процесі дослідження правозастосовчого рівня кримінально-правової протидії корупції нами було встановлено, що протягом досліджуваного періоду суттєво змінилася структура засуджених осіб за кримінально-правовою кваліфікацією. Якщо до 2018 року більшість осіб засуджували за отримання неправомірної вигоди, то, починаючи з 2018 року, за пропозицію неправомірної вигоди Абсолютні значення ще більш промовисті: у 2013 році за отримання неправомірної вигоди засуджено 731 особу, за пропозицію – 80; у 2021 році за отримання неправомірної вигоди засуджено 99 осіб, за пропозицію – 843 (Рис. 7).

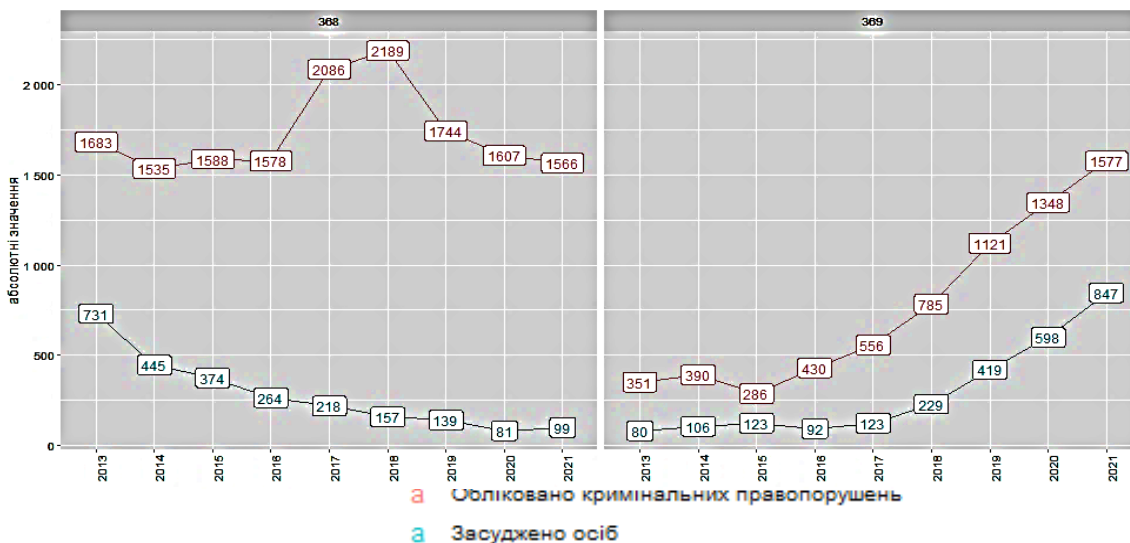

Рис. 7

Процес
був

поступовим, відповідні тенденції зменшення / збільшення кількості засуджених осіб прослідковувалися протягом усього періоду спостережень. Крім того, за

даними ДСА, починаючи з 2019 року серед засуджених за правопорушення, передбачені Розділом XVII Особливої частини, найбільшою є частка «працевдатні, які не працювали і не навчалися» (Рис. 8).

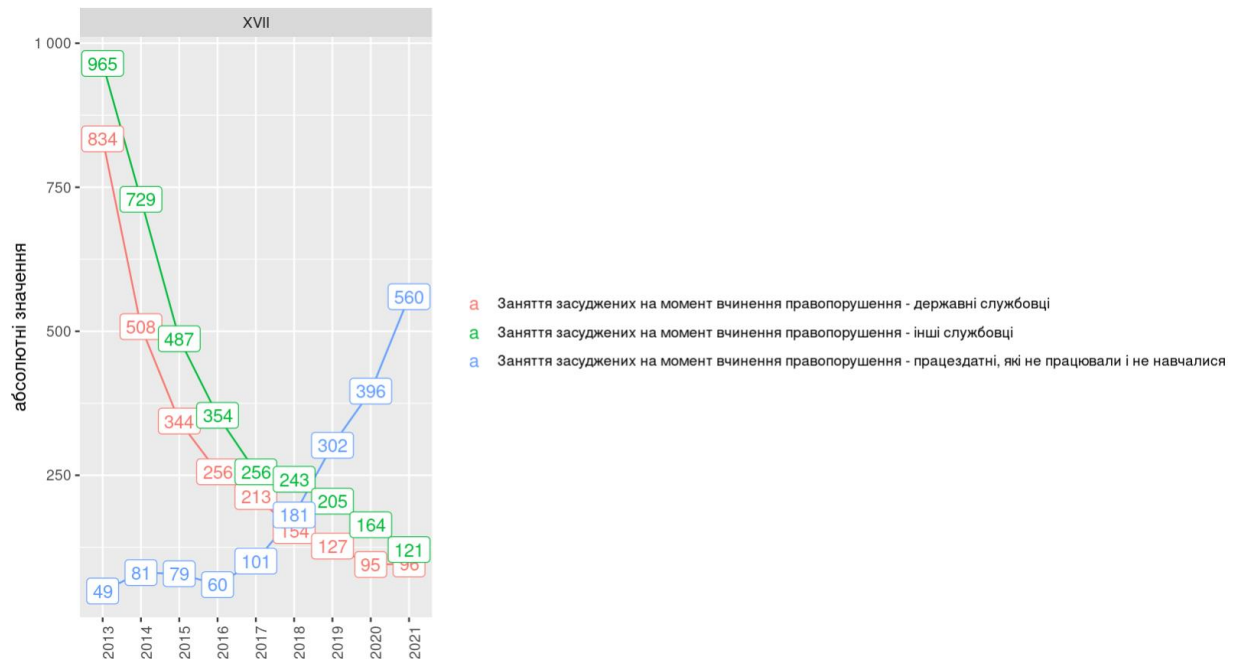

Рис. 8

Чи означає це, що головною проблемою протидії корупції в Україні стала пропозиція неправомірної вигоди? Чи відповідають результати функціонування кримінальної юстиції реальній соціальній ситуації? Чи можна стверджувати, що соціальні ресурси, які виділяються на протидію корупції, використовуються раціонально? [наш варіант відповіді див. 5].

Наведені дані не вичерпують прикладів неоднозначних тенденцій фактичної практики кримінально-правового регулювання в контексті наявних соціальних потреб. Згадаймо, наприклад, неоднозначні тенденції застосування кримінального законодавства про посягання на основи національної безпеки в умовах збройної агресії росії, що триває з 2014 року [6], зменшення кількості засуджених за незаконне поводження зі зброєю з одночасним збільшенням кількості закритих справ в умовах «чорного» ринку зброї, що зростає, тощо.

Отже, як антитеза до висловленої попередньо гіпотези про загалом позитивну оцінку тенденцій та прогнозу протидії злочинності, може бути сформульована така інтерпретація результатів дослідження: через відсутність конструктивної професійної комунікації правоохоронних органів, прокуратури та судів публічний інтерес у належному функціонуванні системи кримінальної юстиції реалізується не цілком. Непрофесійні дії під час обліку кримінальних проваджень, досудового

розслідування та судового розгляду істотно зменшують ефективність протидії злочинності. Спостерігається примітивізація протидії злочинності. Розповсюдження непрофесійних дій створює широке корупційне поле, критично збільшуючи можливість уникнення покарання. Є підстави прогнозувати падіння рівня суспільної довіри до соціальних інститутів, які забезпечують дотримання законів, та, як наслідок, зростання злочинності.

На наше переконання, реальний стан справ почасти передають як перша, так і друга гіпотези. Дійсно, спостерігається певне зменшення рівня злочинності, але водночас фактично існують означені негативні процеси в сфері кримінальної юстиції. Мінімізація ризиків розвитку цих процесів, окрім традиційних заходів (законодавчих, організаційних, адміністративних, технічних, інфраструктурних тощо), передбачає передусім зміну фокусу професійної комунікації, що має бути скерована не на пошук «слабких ланок», а на ефективну реалізацію публічного інтересу належного функціонування кримінальної юстиції.

4. Висновки.

1. Методологія Data Science може використовуватися для досліджень в сфері кримінально-правового регулювання.

2. Забезпечена цією методологією можливість здійснення відтворюваних досліджень істотно підвищує довіру до результатів наукової роботи.

3. Основні тенденції протидії злочинності в Україні можуть бути охарактеризовані наступним чином: разом з поступовим зменшенням кількості облікованих проваджень, зменшенням кількості засуджених осіб та пом'якшенням покарань, які призначаються, спостерігається недостатня реалізація публічного інтересу в належному, ефективному функціонуванні системи кримінальної юстиції, примітивізація протидії злочинності та недостатність конструктивної професійної комунікації.

4. Існують ризики падіння рівня суспільної довіри до соціальних інститутів, які забезпечують дотримання законів, та, як наслідок, зростання злочинності.

5. Попередження розвитку встановлених негативних тенденцій та мінімізація відповідних соціальних ризиків потребує не тільки законодавчої та адміністративної роботи. Необхідні: раціоналізація протидії злочинності шляхом прийняття рішень на основі аналізу фактичного стану речей та їх впровадження в сферу практичної кримінально-правової політики; зміна фокусу професійної комунікації, вона має бути скерована на ефективну реалізацію публічного інтересу належного функціонування кримінальної юстиції.

Список використаних джерел:

1. Provost, F., Fawcett, T. Data Science and its Relationship to Big Data and Data-Driven Decision Making // Big Data. Mar 2013.51-59. <http://doi.org/10.1089/big.2013.1508>
2. Карчевський М.В. Протидія злочинності в Україні : інфорграфіка : інтерактивний довідник. URL: <https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/>
3. Про затвердження річних форм звітів щодо здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами. Наказ Державної судової адміністрації України від 23.06.2018 № 325. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/v0325750-18>; Про затвердження форм єдиної звітності про стан кримінальної протиправності. Наказ Офіса Генерального Прокурора України від 30.06.2020 № 299. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v0299905-20>
4. Карчевський М. В. Вхідні дані, скрипти збирання, очищення, обробки та побудови візуалізацій для web-застосунку. Інтерактивний довідник "Протидія злочинності в Україні (2013-2021) URL : <https://github.com/Nickolay78/Combating-Crime-in-Ukraine-2013-2021>.
5. Карчевський, М. В. (2022). Протидія злочинності в Україні у форматі DATA SCIENCE. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, 2(98), 202-227. <https://doi.org/10.33766/2524-0323.98.202-227>
6. Карчевський М.В. Ефективність кримінально-правового регулювання у сфері національної безпеки у 2014-2021 роках: аналіз статистичних даних // Кримінально-правові, кримінологічні, кримінальні процесуальні та криміналістичні проблеми протидії злочинності в умовах воєнного стану : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (електронне видання), 20 квітня 2022 р. / упоряд. : Євген Письменський. – Нац. акад. внутр. справ, Львів. держ. ун-т внутр. справ, Дніпропет. держ. ун-т внутр. справ, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Київ – Львів – Дніпро, 2022. – С. 16-21

Корягіна А. М.,

доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу
Державного торговельно-економічного університету
м. Київ.

ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ МВС

Протягом декількох останніх десятиріч одним з пріоритетів діяльності міжнародної спільноти є привертання уваги до проблем гендерної рівності, яка передбачає рівні правові можливості та рівний правовий статус жінок і чоловіків в усіх сферах суспільного життя. Так, ООН було прийнято Конвенцію про політичні права жінок (1952), Декларацію про ліквідацію дискримінації щодо жінок (1967), Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979) тощо. На четвертій Всесвітній конференції із становища жінок у Пекіні 1995 року було прийнято Пекінську декларацію та Платформу дій. У вказаних документах зазначається, що рівна участь жінок і чоловіків у політичному житті відіграє важливу роль, без чого неможливе врахування ідеї рівності при формуванні державної політики. [1; 2]

Відповідно до Звіту з глобального гендерного розриву за 2021 рік, представленого Світовим економічним форумом, Україна посідає 74 місце за індексом гендерної рівності (у рейтингу серед 156 країн). [3]

Гендерна державна політика передбачає діяльність усіх державних органів, спрямовану на забезпечення рівних можливостей чоловіків та жінок в усіх сферах життєдіяльності, і в першу чергу, професійній.

Існує багато професій та видів діяльності, які завжди вважалися чоловічими. Але зараз все частіше ми бачимо жінок у форменому одязі.

Історія залучення жінок до роботи в правоохоронних органах починається ще з 20-х років минулого століття. Так, 22 жовтня 1920 року наказом начальника міліції УСРР у м. Харкові було створено перший жіночий взвод міліції чисельністю 20 жінок. Спеціально для жінок-новобранець було розроблено курс підготовки, що давав їм можливість виконувати конкретні професійні обов'язки. У 1928 році було видано наказ Робітничо-селянської міліції УСРР №14 «Про використання жінок в органах Робітничо-селянської міліції УСРР». [4]

У наступні роки кількість жінок у міліції продовжувала збільшуватися, але самий масовий їх прийом до лав ОВС відбувся в період Другої світової війни. Так, наприкінці війни в українській міліції кількість жінок була 7399 серед 24919, що складало загальну кількість. Це майже третина особового складу. [4]

Вдосконалення нормативно-правової бази щодо регулювання гендерної політики в Україні розпочалося в 1980 році з ратифікації «Конвенції ООН про

ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок». У 2000 році були також ратифіковані «Цілі розвитку тисячоліття ООН» у яких була визначена мета – забезпечення гендерної рівності. В межах цієї мети Україна поставила такі завдання: забезпечити гендерне співвідношення на рівні не менше 30 до 70% тієї чи іншої статі у представницьких органах влади та інших щаблях виконавчої влади; наполовину скоротити розрив у доходах жінок та чоловіків.

У 2007 році кількість жінок в підрозділах ОВС сягнула 40808 осіб, що становило 14,8% від загальної чисельності персоналу ОВС. [4]

В наші дні МВС України в своїй кадровій політиці також запровадило гендерний підхід, що зумовило збільшення кількості жінок на посадах в системі міністерства до 66 тисяч.

Заступниця міністра К. Павліченко повідомила, що «МВС вже кілька років поспіль запроваджує гендерний підхід, забезпечує рівні права та можливості для жінок та чоловіків під час несення служби. Завдяки цьому в системі МВС сьогодні працюють та несуть службу 66 тисяч жінок. Жінки представлені службовцями ЗСУ, а також співробітницями МВС, поліцейськими, нацгвардійцями, рятувальниками, прикордонниками». [5]

Спостерігається позитивна динаміка збільшення кількості жінок-поліцейських та військовослужбовців офіцерського складу, а також жінок на керівних посадах. Зокрема, в апараті МВС відсоток жінок на керівних посадах становить 34%, тобто наразі кожна третя жінка у МВС є керівницею». Наразі в Державній прикордонній службі відсоток жінок-офіцеров становить 19%. У Національній гвардії відсоток жінок-офіцеров становить 10%, у Національній поліції – 20%.

Сьогодні жінки входять до складу спеціалізованих поліцейських мобільних груп з виявлення злочинів щодо статевої недоторканості людини, скоєних російськими окупантами на території України, керівництво МВС впевнене, що «жінки на службі – це збалансованість підрозділу та підвищення довіри з боку населення». [5]

Для сприяння підтримки рівних прав та можливостей чоловіків та жінок в правоохоронних органах України, для підтримки жіночого лідерства, боротьби з дискримінацією та гендерними стереотипами було створено таку громадську організацію як Українська асоціація представниць правоохоронних органів (УАППО). Ця організація об'єднує жінок та чоловіків з різних правоохоронних агенцій.

Тож, у підсумку зазначимо, маючи вже достатньо розвинену вітчизняну та міжнародну правову основу, ми спостерігаємо, що суспільство поступово, але все ще дуже повільно, починає усвідомлювати важливість питання гендерної рівності. Причиною такої повільності є відсутність достатньої кількості фахівців обізнаних в питаннях гендерної рівності та відсутність достатньої політичної волі з боку влади.

Список використаних джерел:

1. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text (дата звернення 04.09.2022р.)
2. Пекінська декларація прийнята на четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок 15 вересня 1995 року.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507#Text (дата звернення 04.09.2022р.)
3. Індекс глобального гендерного розриву. Судова влада України.
URL: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/gender/ioiuiyiytu> (дата звернення 04.09.2022р.)
4. К.Б. Левченко, О.А. Мартиненко. Жінки в органах внутрішніх справ в Україні. К.: «видавництво «Телесик», 2008. 56с.
5. Жінки в підрозділах системи МВС. Портал МВС. URL: <https://mvs.gov.ua/news/zinki-v-pidrozdilax-sistemi-mvs-ce-pidvishhennya-doviri-z-boku-naselennya-katerina-pavlicenko> (дата звернення 04.09.2022р.)

Ксендзук В.В.,

д.н.держ.упр., доц., професор кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир

Юрчук В.А.,

Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир

ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА ТА ІНШІ ВИДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ

Розвиток національної економіки передбачає відкриття нових можливостей для вітчизняних суб'єктів господарювання та їх інтеграцію в міжнародний простір. Однією з форм міжнародної діяльності є зовнішня торгівля, роль якої як зовнішнього фактору економічного зростання в сучасних умовах економічного розвитку постіндустріальної економіки постійно підвищується, посилюється її вплив на соціально-економічний розвиток не тільки країни, але й кожного суб'єкта господарювання. Тому зростає і важливість узгодженості та відповідності напрямів реалізації зовнішньоторговельної політики країни з іншими видами державної політики. До інших видів державної політики зараховуються: зовнішня

політика; валютна політика; фіскальна політика; бюджетна політика; антикорупційна політика; соціальна політика; екологічна політика; освітня політика, воєнна політика.

Одним з принципів зовнішньоторговельної політики є когерентність, яка передбачає, що всі дії, які реалізуються в межах політики узгоджуються між собою, створюють одне ціле, єдину систему. Це стосується не лише окремо взятої політики, а й в сукупності видів державної політики. Тому дослідження питання взаємозв'язку зовнішньоторговельної політики з іншими політиками є обґрунтованим та доцільним. Адже визначення траєкторій розвитку дій та застосування механізмів державного управління в межах однієї політики повинно сприяти досягненню загальної мети формування та реалізації державної політики країни.

В дослідженні використано підхід поділу державної політики на види, який відображає напрями змісту проблем і питань, які актуальні в країні на сьогодні. Тому наведено основні напрями взаємозв'язку зовнішньоторговельної політики та окремих видів державної політики (зовнішня політика; валютна політика; фіскальна політика; бюджетна політика; антикорупційна політика; соціальна політика; екологічна політика; освітня політика; воєнна політика).

Зовнішню політику визначено як діяльність держави на міжнародній арені, яка полягає у формуванні та розвитку відносин з іншими суб'єктами зовнішньополітичної діяльності. Зовнішня торгівля є одним з напрямів розвитку зовнішньоекономічних відносин країни. Тому необхідним є ефективний розподіл обов'язків та визначення повноважень в структурних органах формування та реалізації зовнішньої та зовнішньоторговельної політики, адже остання належить до економічної політики держави.

Зовнішня торгівля передбачає надходження та витрачання валюти. Натомість валютна політика – це діяльність з регулювання валютного ринку країни та формування і розвитку валютних відносин між суб'єктами політики. Основними напрямками взаємодії політик є: встановлення режиму валютного курсу; прийняття рішень щодо впровадження валютних обмежень в торгівлі; співпраця з іноземними організаціями, фінансовими установами; управління валютними ризиками та їх вплив на зовнішньоторговельні відносини країни та доходи і витрати суб'єктів господарювання.

Аналізуючи представлені напрями взаємодії різних видів державної політики та зовнішньоторговельної політики, ключовим залишається створення можливостей та умов для досягнення цілей механізмів формування та реалізації державного управління. Тому узгодженість дій та заходів державної зовнішньоторговельної політики всередині системи та з іншими видами політики забезпечуватиме отримання більшого їх ефекту та результату для всіх рівнів суб'єктів зовнішньоторговельної політики.

Участь зовнішньої торгівлі у формуванні доходів бюджету країни здійснюється через оподаткування та справляння митних платежів. Узгодженість дій зовнішньоторговельної та фіскальної політик сприятиме розвитку та застосуванню ефективних економічних методів формування та реалізації зовнішньоторговельної політики.

Бюджетна політика впливає на соціально-економічний розвиток країни, що визначає загальний напрямок руху зовнішньоторговельних відносин та впливає на ефективність розвитку зовнішньої торгівлі країни та окремих її регіонів.

На кожному суб'єктному рівні державної зовнішньоторговельної політики доцільно запроваджувати заходи щодо запобігання та протидії корупції і усунення причин її виникнення. Таким чином, забезпечуватиметься зв'язок з антикорупційною політикою, яка передбачає створення системи запобігання та протидії корупції і усунення причин її виникнення.

Соціальна політика – це діяльність спрямована на створення умов для зростання добробуту населення, що здійснюється через регулювання всього комплексу соціальних процесів і відносин різних суспільних груп. Досягнення цілей соціальної та екологічної політик повинно здійснюватися через формування умов та можливостей на рівні держави в сфері впровадження принципів сталого розвитку і соціальної відповідальності бізнесу в діяльність суб'єктів державної зовнішньоторговельної політики.

Крім того, завдання, що стоять перед державною зовнішньоторговельною політикою потребують узгоджених та спільних із зазначеними видами державних політик дій щодо досягнення суспільного добробуту і охорони навколишнього середовища. Це створюватиме умови для розвитку взаємозв'язків зовнішньоторговельної політики з екологічною, яка спрямована на охорону довкілля, збереження і відновлення природних ресурсів, запровадження безвідходних, екологічно чистих технологій тощо.

Освітня політика – це діяльність, що забезпечує розвиток і функціонування системи освіти і науки та спрямована на формування необхідних для суспільного розвитку знань і досягнення наукових результатів. Зовнішньоторговельна політика як діяльність держави передбачає розробку механізмів її формування та реалізації, що, в свою чергу, вимагає здійснення відповідних наукових досліджень в сфері аналізу політики, формування методології тощо. Крім того, освітня політика тісно пов'язана з інформаційним механізмом зовнішньоторговельної політики, що передбачає сприяння розвитку зовнішньої торгівлі та проявляється через застосування методів інформаційної підтримки суб'єктів зовнішньоторговельної діяльності.

В сучасних умовах важливим та необхідним є формування тісного взаємозв'язку зовнішньоторговельної та воєнної політик. Якщо розглядати воєнну політику як діяльність спрямовану на забезпечення національної

безпеки та запобігання і вирішення воєнного конфлікту, то зовнішньоторговельна політика відіграє особливу роль у створенні підґрунтя для розвитку оборонно-промислового комплексу, підтримки міжнародних стратегічних відносин з іншими країнами. Крім того, через інструменти зовнішньоторговельної політики держава сприяє зміцненню обороноздатності держави, підвищенню ролі та авторитету України на міжнародній арені.

Окреслені напрями взаємодії зовнішньоторговельної політики з різними видами державної політики створюють підстави для удосконалення організаційно-інформаційного механізму формування та реалізації державної політики.

Куцір Н.С.,

помічниця приватного виконавця
виконавчого округу Львівської області Меленчука В.І.
м. Львів

ЗВЕРНЕННЯ СТЯГНЕННЯ НА ГРОШОВІ КОШТИ БОРЖНИКА В УМОВАХ ДІЇ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Виконавче провадження є завершальною стадією судового процесу, і саме цей етап представлений для досягнення мети, заради якої позивач звертався до суду за захистом свої порушених прав та інтересів. З метою примусового виконання рішень, виконавець вправі застосовувати ряд виконавчих дій, зокрема арешт майна боржника, арешт коштів боржника, звернення стягнення на заробітну плату (доходи) боржника та ін. Проте, найпоширенішою та найбільш швидкою виконавчою дією залишається звернення стягнення на грошові кошти боржника.

Відповідно до ст. 48 Закону України «Про виконавче провадження», звернення стягнення на майно боржника полягає в його арешті вилученні (списанні коштів з рахунків) та примусовій реалізації. Про звернення стягнення на майно боржника виконавець виносить постанову [1].

Арешт коштів боржника – це завжди припис, який забороняє особі розпоряджатися своїми грошовими коштами. І ніби на перший погляд все просто, виконавець своєю постановою арештовує кошти боржника, після чого списує такі кошти з рахунків, і звернення стягнення на грошові кошти відбулося, але на практиці виникає багато складнощів, зокрема із зарплатними рахунками, рахунками, на які поступають виплати Пенсійного Фонду тощо.

Дуже часто до виконавців надходить звернення боржника про зняття арешту з його рахунку, адже на цей рахунок поступає заробітна плата, яка вважається єдиним доходом та джерелом для існування останнього.

Верховний Суд з приводу арешту таких рахунків у своїй постанові від 03.02.2021 року у справі № 756/1927/15-ц приходить до наступних висновків.

Відповідно до ст. 52 Закону України «Про виконавче провадження» не підлягають арешту в порядку, встановленому цим Законом, кошти, що перебувають на рахунках із спеціальним режимом використання, спеціальних та інших рахунках, звернення стягнення на які заборонено законом, які визначено ст. 48 Закону. Банк, інша фінансова установа, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у разі надходження постанови виконавця про арешт коштів, що знаходяться на таких рахунках, зобов'язані повідомити виконавця про цільове призначення рахунку та повернути постанову виконавця без виконання в частині арешту коштів, що знаходяться на таких рахунках.

Нормами ст. 59 Закону України «Про виконавче провадження» визначено, що підставою для зняття виконавцем арешту з усього майна (коштів) боржника або його частини є отримання виконавцем документального підтвердження, що рахунок боржника має спеціальний режим використання та/або звернення стягнення на такі кошти заборонено законом.

Таким чином виконуючи рішення суду, виконавець може накладати арешт на будь-які кошти на рахунках боржника в банківських установах, крім тих, накладення арешту на які заборонено законом. При цьому саме банк, який виконує відповідну постанову виконавця про арешт коштів боржника, відповідно до частини третьої статті 52 Закону України «Про виконавче провадження» повинен визначити статус коштів і рахунку, на якому вони знаходяться, та в разі їх знаходження на рахунку, на кошти на якому заборонено накладення арешту, банк зобов'язаний повідомити виконавця про цільове призначення коштів на рахунку та повернути його постанову без виконання, що є підставою для зняття виконавцем арешту із цих коштів згідно із частиною четвертою статті 59 Закону.

Кошти, переказані платником отримувачу, з моменту їх зарахування на банківський рахунок переходять у власність останнього, який має виключне право розпорядження ними, а банк у свою чергу в межах договору та відповідно до вимог законодавства виконує функції з обслуговування банківського рахунку клієнта (здійснює зберігання коштів, за розпорядженням клієнта проводить розрахунково-касові операції за допомогою платіжних інструментів тощо) і не є набувачем цих коштів.

Кошти після зарахування на рахунок отримувача є його власністю, втратили свій цільовий статус (пенсії, соціальних виплат), та набули статус вкладу [2].

Навіть попри таку практику Верховного Суду, яка достатньою мірою захищає права, в першу чергу, стягувача, звернути стягнення на грошові кошти боржника в умовах сьогодення залишається доволі складним процесом. Ця проблема набирає все більше обертів, та жваво обговорюється науковцями

і практиками, адже в умовах дії режиму воєнного стану було прийнято Закон України «Про внесення змін до розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження», відповідно до якого, тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, фізичні особи можуть здійснювати видаткові операції з рахунків, на кошти яких накладено арешт державним чи приватним виконавцем, без урахування такого арешту, якщо сума стягнення за виконавчим документом не перевищує 100 тисяч гривень [3].

На кшталт, стягувач, маючи виконавчий документ про стягнення із боржника – фізичної особи заборгованість у розмірі до 100 тисяч гривень, досягнути бажаного результату шляхом звернення стягнення на грошові кошти боржника не може, адже банківські установи не накладатимуть арешт на рахунки такого боржника.

З цього випливає, що станом на сьогодні права боржника є більш захищеними, аніж права стягувача, і рівень забезпечення прав останнього в умовах режиму воєнного стану, можна вважати таким, який недостатньою мірою гарантує стягувачу повне фактичне виконання його рішення.

Навіть попри запровадження режиму воєнного стану на території України особа має бути впевнена, що права, які їй гарантуються статтею 55 Конституції України не будуть декларативними. Для цього, в першу чергу, необхідно виконувати рішення суду такими ж шляхами, як це було і до запровадження воєнного стану, адже рівень правосвідомості та правокультури громадян завжди має слідувати стандартам Європейського Союзу.

Аналіз вітчизняного законодавства та судова практика у сфері виконавчого провадження дають підстави для висновку про необхідність скасування запроваджених мараторіїв, які не дають стягувачу в повній мірі захистити свої конституційні права та досягнути бажаного результату, заради якого він і звертався в суд.

Список використаних джерел:

1. Про виконавче провадження: Закон України від 02 червня 2016 року №1404-VIII. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення: 24.09.2022 р.).

2. Постанова Верховного Суду від 03 лютого 2021 р., судова справа № 756/1927/15-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94737744> (дата звернення: 24.09.2022 р.).

3. Про внесення змін до розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження»: Закон України від 15 березня 2022 року № 2129-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2129-20#n2> (дата звернення: 24.09.2022 р.).

Ландіна А. В.,

к.ю.н., відділ проблем кримінального права, кримінології та судоустрою
Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України
e-mail: anna-lavanda@ukr.net

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Кримінально-правова політика України у сфері встановлення кримінальної відповідальності спрямована, в першу чергу, на дотримання прав і свобод людини, рівною мірою як тієї, яка є потерпілою від кримінального правопорушення, так і тієї, яка є підозрюваною (обвинуваченою) у його вчиненні. Тобто, основною засадою даної правової політики є людиноцентричність, у відповідності до якої основною цінністю визнається людина, її права, свободи та законні інтереси.

Притягнення до кримінальної відповідальності за своєю сутністю полягає у застосуванні щодо особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, обмежувальних заходів майнового, особистого чи іншого характеру. А це означає, що такі обмеження в першу чергу стосуються обмежень (повністю чи частково) певних прав, свобод та інтересів людини. Ці обмеження, покликані фактично виразити, реалізувати осуд держави неправомірної поведінки особи, чітко визначені у кримінальному законодавстві і у санкціях норм, які містять склади конкретних кримінальних правопорушень.

У Кримінальному кодексі передбачена відповідальність суб'єкта злочину, наділеного певними особливими ознаками (спеціальний суб'єкт), щодо яких передбачене застосування і загальних, і спеціальних покарань, які так само передбачають застосування щодо винної особи ряду обмежень їх прав і свобод. Але, поряд з тим, дані обмеження повинні застосуватися з максимально можливим рівнем дотримання їх прав та свобод. Тому і важливо з'ясувати, чи не порушує застосування щодо спеціальних суб'єктів кримінальних правопорушень певних покарань та кримінально-правових заходів положень вітчизняних та міжнародних нормативно-правових актів, покликаних забезпечувати дотримання їх прав і свобод.

Забезпечити захист прав та інтересів людини, яка є обвинуваченою (підозрюваною) у вчиненні кримінального правопорушення покликані принципи кримінального права та принципи призначення покарання. Серед них можна назвати принцип верховенства права, принцип рівності громадян перед законом, принцип вини, принцип індивідуалізації покарання та принцип особистої відповідальності, принцип справедливості, принцип

гуманізму. Саме спираючись на них суд має можливість призначити достатнє, відповідне вчиненому справедливе покарання.

Але, незважаючи на це, у процесі притягнення до кримінальної відповідальності нерідко відбувається порушення прав суб'єктів, у тому числі й спеціальних, кримінальних правопорушень. Так, зокрема, до прав, які можуть бути порушені у судовому та досудовому кримінальному провадженні належать право на судовий захист (невиконання судових рішень, порушення вимог процесуального законодавства при складанні протоколів про затримання), право на особисту свободу та недоторканість (неправомірне затримання особи), порушення права на захист тощо. Зазначається, що процесуальні права порушуються шляхом безпідставного затягування процесу, порушення засад рівності учасників судового процесу та умисне (або недбале) порушення прав людини, незазначення у судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторони, порушення засад змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості тощо [1]. Такий стан речей вимагає вироблення більш ефективного механізму притягнення до кримінальної відповідальності суб'єктів, що вчинили правопорушення із чітким дотриманням їх прав.

Натомість, на відповідає дійсності думка щодо того, що застосування щодо осіб, що вчинили кримінальні правопорушення у стані обмеженої осудності (особами, що мають психічні аномалії), кримінально-правових заходів медичного характеру та примусового лікування порушує права таких осіб. Зокрема, часто виникають ускладнення при з'ясуванні можливості і необхідності застосування цих заходів, а також порядку і меж їх застосування [2]. Видається, що застосування примусових заходів медичного характеру та примусового лікування щодо осіб із психічними аномаліями з точки зору захисту суспільства у цілому, інших людей, а також і самої цієї особи є дієвим інструментом забезпечення громадської та особистої безпеки у суспільстві. А тому їх застосування є цілком виправданим і з позицій захисту прав і свобод людини, незважаючи на примусовість лікування осіб, хворих на психічні розлади, наркоманію, алкоголізм [3]. Крім того, застосування цих заходів цілком корелюється із положеннями міжнародних та національних нормативно-правових актів, які закріплюють права і свободи людини. Хоча не виключені і випадки певних порушень при застосуванні цих заходів (порушення процедури призначення примусового лікування, строків тримання у лікувальних закладах або застосування медичних заходів, права на оскарження чи подання клопотання тощо).

Враховуючи вказане, одним із першочергових завдань сучасної кримінально-правової політики України є якомога більш повне забезпечення людиноцентричності притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, що вимагає вироблення чітких рекомендацій щодо дотримання прав і свобод суб'єктів злочинів, у тому числі

і спеціальних, при застосуванні щодо них заходів кримінально-правового характеру.

Список використаних джерел

1. Зейкан Я. Характерні порушення прав людини в суді. Декларація щодо захисту прав людини у кримінальному провадженні. <https://unba.org.ua/assets/uploads/news/publikacii/publ-zeykan.pdf>

2. Losych, S. V., & Rutvian, K. O. (2019). Skladnoshchi zastosuvannya prymusovykh zakhodiv medychnoho kharakteru do obmezhenykh osib [Difficulties of Applying Compulsory Medical Measures to Limited Sane Persons]. *Forum Prava*, 55(2). 45–51. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2635561>. (ukr.)

3. Israelsson, M., Nordlöf, K. & Gerdner, A. European laws on compulsory commitment to care of persons suffering from substance use disorders or misuse problems– a comparative review from a human and civil rights perspective. *Subst Abuse Treat Prev Policy* 10, 34 (2015). <https://doi.org/10.1186/s13011-015-0029-y>

Луцький Р.П.,

директор Науково-дослідного інституту
імені Академіка Івана Луцького,
доктор юридичних наук, професор
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ

КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ

Перш ніж аналізувати особливості сучасного конституціоналізму необхідно з'ясувати, що ж слід розуміти під політико-правовим поняттям «воєнний стан», які його складові впливають на важкі реалії сьогодення...

Так, відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Правовою основою введення воєнного стану є Конституція України, цей Закон та указ Президента України про

введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України (стаття 2 Закону України «Про правовий режим воєнного стану») [1].

Отже, відповідно до процитованої норми умовами введення воєнного стану є збройна агресія чи загроза нападу – збройна агресія уже відбулась не лише на сході України та в Криму, але й на усю територію України, зазначене положення підтверджується цілодобовими обстрілами мирних українських територій та нарощуванням військової потужності противником на захоплених українських територіях. Іншою ознакою воєнного стану, відповідно до статті 1 Закону, є небезпека державній незалежності України, її територіальній цілісності. Щодо територіальної цілісності, то вона уже порушена так званою «спеціальною операцією» від 24 лютого 2020 року. По дальша сепаратистська пропаганда, яку активно провадить Російська Федерація, спрямована на захоплення нових українських територій з метою знищення України як незалежної держави, а тому існує пряма реальна загроза суверенітету України.

Згідно з Указом Президента України «Про утворення військово-цивільних адміністрацій» утворено військово-цивільні адміністрації, до складу яких на окремі посади призначено військовослужбовців військових формувань, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, які, згідно з нормами Закону України «Про правовий режим воєнного стану», повинні забезпечити відвернення загрози, відсіч збройної агресії та забезпечення національної безпеки.

Більше того, існування воєнного стану в країні підтверджується низкою інших нормативно-правових актів, зокрема Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» (яким запроваджено сплату військового збору), Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік»» (щодо збільшення видатків для потреб оборони і безпеки), а також указами Президента України «Про продовження строку проведення загальної мобілізації» від 12.08.2022 р. № 574/2022 [2].

Відповідно до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» мобілізація – комплекс заходів, здійснюваних з метою планомирного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, оперативно-рятувальної служби цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу [3].

Отже, усі заходи, які проводять органи державної влади за вказівкою Президента України як військового головнокомандувача свідчать про фактичне існування в Україні воєнного стану.

Правовий режим воєнного стану потребує його регламентації у різних сферах державного устрою. Перш за все правову основу воєнного стану становлять Конституція та Закон України «Про правовий режим воєнного стану» і лише потім відповідний указ Президента України, а також інші нормативно-правові акти, що регламентують окремі питання воєнного стану. Отже, можемо зробити висновок, що, якщо існування воєнного стану підтверджується Конституцією та Законом України «Про правовий режим воєнного стану», то сама лише формальна відсутність указу Президента жодним чином не змінює фактичні правовідносини воєнного стану, що виникли в країні.

При цьому неможливість зміни Конституції за умов воєнного чи надзвичайного стану пов'язана не стільки з його формальним запровадженням, скільки з тими змінами, які відбуваються в національній правовій системі, у зв'язку з необхідністю забезпечувати функціонування держави в екстраординарних умовах [4].

Практика конституціоналізму, а також наявні доктринальні уявлення та відповідна нормативна база про особливості перегляду конституції вказують на те, що законодавець завжди обмежує можливі конституційні зміни за умов воєнного або надзвичайного стану. Для цього існує ряд причин як практичного, так і теоретичного плану, зокрема обмеження прав і свобод людини, неможливість адекватного проведення електоральних процедур, ряд обмежень для функціонування публічних інститутів. Очевидно, що за умов триваючого військового конфлікту, втрати 30% території та населення держави, значної кількості біженців внесені фрагментарні зміни до Конституції не будуть сприяти консолідації нації та суспільства на основі спільних цінностей та уявлень про справедливий Основний Закон, оскільки вони мають ознаки реалізації уявлень та вимог вузькополітичного характеру. Така Конституція буде мати виключно формальний характер і не буде виконувати функції суспільного договору. Це буде еkleктичний та внутрішньо суперечливий формальний нормативний акт. У свою чергу, і легітимність такої Конституції буде мати виключно формальний характер[4].

Зміна Конституції за таких умов є серйозною загрозою для подальшої реалізації її положень, адже процес реалізації Основного Закону базується на принципі його суспільної значимості, що зумовлений сутністю Конституції як суспільного договору, в якому відображені загальносоціальні цінності та інтереси. Виконання такого договору його суб'єктами забезпечить охорону та захист відповідних цінностей. Якщо ж Конституція є результатом політичної волі владних структур, а не результатом домовленостей усіх соціальних груп, то рівень поваги до такого акта, а отже, й виконання його положень є сумнівним.

Іншою перешкодою на шляху реалізації Конституції України, зміненої в умовах воєнного стану, буде її нелегітимність або формальна легітимність. Під

терміном «легітимність Конституції» розуміємо таку її властивість, яка полягає у втіленні в конституційних положеннях загальносуспільних інтересів та цінностей, закріпленні в ній такого способу організації держави та суспільства, який відповідає інтересам народу та підтримується народом України, завдяки чому Конституція користується високим ступенем довіри та поваги суспільства, а її положення реалізуються суб'єктами добровільно. Якщо ж Конституція міститиме положення, що не відповідають інтересам усього суспільства, то не слід розраховувати і на реалізацію її положень.

Зміна Конституції, проведення будь-яких конституційних реформ в умовах воєнного стану є неможливим та приречене на невдачу, оскільки відбувається з порушенням прямої конституційної заборони. Окрім того, воєнний стан унеможливає забезпечення реалізації ново-прийнятих положень на окупованих територіях України. Реалізація ж закону про внесення змін до Конституції України лише на певній території держави не забезпечить досягнення поставлених перед реформою завдань та цілей. Більше того, значна частина представників громадянського суспільства задіяна в бойових діях, волонтерському русі, що унеможливає обговорення реформи на всіх рівнях та врахування усіх зауважень і пропозицій щодо неї.

Отже, Враховуючи викладене, можемо підсумувати, що гарантією реалізації Конституції України є режим законності. У випадку ж, коли внесення змін до Основного Закону відбувається з порушенням його норм, всупереч наявній прямій забороні, це може мати лише негативний вплив на подальший процес втілення в життя таких конституційних норм.

Процес реформування сприймається як явище позитивне лише в тому випадку, коли він викликаний об'єктивними передумовами: розвитком та зміною суспільних відносин, виникненням нових відносин, не врегульованих раніше. Якщо ж реформа є наслідком політичної волі, її подальша реалізація опиняється під загрозою, особливо коли йдеться про конституційну реформу, яка стосується найважливіших сфер державного та суспільного життя. Саме тому лише виважені, об'єктивно необхідні зміни, що пройшли обговорення інститутами громадянського суспільства, опрацьовані парламентом, можуть стати невід'ємною частиною Основного Закону, у випадку дотримання процедури їх прийняття.

Іншим фактором негативного впливу на процес реалізації Конституції України в умовах воєнного стану є неможливість її реалізації на окупованих територіях, а отже, і неможливість запровадження на таких територіях конституційних реформ. Часткова ж реалізація конституційних положень не може забезпечити досягнення тих цілей, що визначалися нормотворцем при їх прийнятті, а це матиме наслідком неефективність як конституційних реформ, так і процесу реалізації Конституції України.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250.
2. Указ Президента України від 12.08.2022 р. № 574/2022 «Про продовження строку проведення загальної мобілізації». URL : <https://www.printfriendly.com/p/g/Mh6q4B>.
3. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 р. № 3543-XII URL : <https://ips.ligazakon.net/document/T354300?an=15765>.
4. Окрема думка судді Конституційного Суду України І.Д. Сліденка стосовно Висновку Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо правосуддя вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 27 січня 2016 року URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/nd01d710-16>.

Мальцева А.В.,

аспірантка кафедри кримінального права
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник: Борисов В.І.

д.ю.н., проф.,
професор кафедри кримінального права
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
м. Харків

СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ «ВТРУЧАННЯ У ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ДІЯЧА»

Дослідження будь-якої норми законодавства України про кримінальну відповідальність буде неповним без виявлення тих обставин, що призвели до її прийняття. Тож, наявність у Кримінальному кодексі України (далі - КК України) норми, якою передбачена відповідальність за прояви небезпечного втручання у діяльність державного діяча (ст. 344 КК України), обумовлює необхідність розглянути питання щодо її соціальної обумовленості, що дасть змогу з'ясувати доцільність існування зазначеної норми в Особливій частині КК України.

Варто зазначити, що у теорії кримінального права тлумачення поняття «соціальна обумовленість» здійснюється по-різному, але його зміст зводиться до встановлення відповідності кожної норми чинного кримінального законодавства, або прийняття якої стає необхідним, потребам суспільства, а саме якою мірою вона відображає вимоги життя, в якій мірі відповідає правильному стану речей і чи забезпечує чи буде забезпечувати охорону відповідних суспільних відносин. які мають бути закріплені. Ураховуючи, що термін «соціальна обумовленість» означає «залежність від умов суспільного життя», то соціально обумовленою варто вважати лише ту норму, яка відповідає умовам суспільного життя [1, с. 159].

Основним завданням соціальної обумовленості є вивчення обставин, що впливають на створення норм та інститутів кримінального законодавства та на їх ефективність. Так, зокрема, В. І. Борисов відмічає, що соціально-правова обумовленість кримінального закону визначається різноманітними за значущістю соціальними, економічними, політичними, психологічними, правовими та іншими чинниками, встановлення й розкриття яких дає можливість пояснити необхідність кримінально-правової охорони певних суспільних відносин, прогнозувати розвиток тих чи інших інститутів кримінального законодавства, підвищити обґрунтованість змісту закону [2, с.288].

Тож, соціальна обумовленість норми законодавства про кримінальну відповідальність передбачає врахування під час її створення та існування багатьох обставин серед яких виділяють основні: суспільну небезпечність та відносну поширеність діяння.

Дослідження питання соціальної обумовленості норми КК України, якою передбачена кримінальна відповідальність за втручання у діяльність державного діяча доцільно було б розпочати зі з'ясування першої обов'язкової обставини – суспільної небезпечності. Отож, суспільна небезпечність – це здатність діяння заподіювати істотну шкоду особі, суспільству чи державі або створювати загрозу такого заподіяння. Суспільна небезпечність – головна, найбільш суттєва ознака кримінально - протиправного посягання, його визначальна властивість, що притаманна лише кримінальному правопорушенню [3, с.14].

Розкриття змісту суспільної небезпечності являє собою аналіз її якісної і кількісної характеристик. Кількісна характеристика – це ступінь суспільної небезпечності, а якісна – характер суспільної небезпечності. Критерієм визначення характеру суспільної небезпечності кримінального правопорушення є, передусім, важливість, значимість об'єкта, на який посягає кримінально - протиправне діяння; характер суспільної небезпечності також залежить від виду та розміру завданої шкоди об'єкту кримінально – правової охорони чи можливості її завдання [4, с. 27].

Ураховуючи, що кримінальним правопорушенням можна визнати тільки таке діяння, яке за своїм змістом є суспільно небезпечним, то аналіз цієї обставини

дозволяє зазначити, що соціально - обумовленим є лише діяння, суспільна небезпечність якого з точки зору кримінального права є достатньо високою.

Загальновідомо, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 344 КК України, встановлює кримінальну відповідальність за втручання в діяльність державного діяча з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися прийняття незаконних рішень. Перелік потерпілих від даного діяння осіб, які є державними діячами, наведений у зазначеній вище статті. Слід відмітити, що державні діячі, наведені у переліку, уособлюються із самою державою, тому посягання на них завдає значної шкоди авторитету держави та її органам влади. Ефективна діяльність органів влади є гарантією дотримання прав та інтересів громадян, а також, успішного вирішення завдань, котрі стоять перед державою і суспільством.

Тож, державні діячі розглядаються в кримінально-правовій політиці як складові частини, елементи механізму державного примусу, без якого неможлива нормальна діяльність держави, що спрямована на управління суспільством. Саме тому в посяганнях на своїх представників держава бачить, в першу чергу, посягання саме на державно-владний авторитет.

Ураховуючи, що державні діячі, які представляють інтереси органів державної влади вищого рівня, більшою мірою беруть участь в охороні громадського порядку та підтриманні основ національної безпеки України, забезпечують захист суверенітету та незалежності нашої держави від зовнішньої збройної агресії, це робить їх діяльність в інтересах держави значно вразливою від стороннього небезпечного по суті впливу. Тож, держава, наділяючи осіб, які представляють вищі рівні державної влади певними повноваженнями, забезпечує їх посиленою охороною, у тому числі за рахунок норм кримінального законодавства, щоб вони могли безперешкодно, без будь-якого стороннього впливу виконувати свої функції.

Викладене вище дає змогу зробити висновок про те, що діяння у вигляді втручання у діяльність державного діяча однозначно є суспільно-небезпечним.

Отже, що стосується суспільної небезпечності кримінальних правопорушень проти осіб, які є носіями авторитету органів державної влади, можемо говорити, що вона є безсумнівною.

Наступною обставиною соціальної обумовленості є відносна поширеність діяння. Усього протягом 2015 - 2021 рр. на підставі офіційних статистичних даних Генеральної прокуратури України (ГПУ) обліковано 103 кримінальних правопорушення, передбачених ст. 344 КК України [5].

Проаналізувавши офіційну статистику щодо обліку кримінальних правопорушень у ЄРДР протягом 2015 – 2021 років, відмічаємо стрімке збільшення кількості випадків, що полягають у втручанні у діяльність державних діячів, які представляють авторитет органів державної влади. Але, незважаючи на численні заяви та значну кількість фактів такого втручання, немає жодного

судового вироку, що свідчить про проблемність у правозастосуванні досліджуваного нами явища.

Узагальнюючи вищевикладені обставини, можемо прийти до висновку, що криміналізація діяння, яке полягає у втручанні у діяльність державного діяча з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися прийняття незаконних рішень була виправданою, є соціально-обумовленою. Втручання у діяльність таких посадових осіб представляє суттєву загрозу для національної безпеки держави. Відтак, у державі має забезпечуватися посилена кримінально-правова охорона представників органів державної влади. Від того, наскільки надійно захищені державою права й законні інтереси носіїв авторитету органів державної влади, суттєво залежить готовність цих суб'єктів виконувати службові завдання, рівень їх самовіддачі та професіоналізму [6, с. 35].

Тому держава забезпечує своїх представників належною охороною, у т.ч. на нормативно-правовому рівні, від будь-якого стороннього впливу на їх законну діяльність, спеціальною нормою, що визначена у ст. 344 КК України.

Список використаних джерел:

1. Пащенко О. О. Соціальна обумовленість кримінально-правових норм: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2019. 446 с.
2. Борисов В.І. Системний підхід при визначенні підстав кримінально-правової заборони. Методологічні проблеми правової науки: матеріали міжнар. наук. конф. (м. Харків, 13-14 грудня 2002 р.). Харків: Право, 2003. С. 287-289.
3. Панов М. І. Суспільна небезпечність діяння — фундаментальна ознака поняття "кримінальне правопорушення" / М. І. Панов, С. О. Харітонов // Юридична Україна. - 2019. - № 10. - С. 13-20.
4. Науковий коментар Кримінального кодексу України / [М. Й. Коржанський]. – К. : Атіка, Академія, Ельга-Н, 2001. – 656 с.
5. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Генеральна Прокуратура України: офіційний вебсайт. URL:https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=114140&libid=100820&c=edit&c=fo (дата звернення: 21.09.2022).
6. Гусаров С. М. Кримінально-правовий захист працівників правоохоронних органів та перспективи вдосконалення. Вісник кримінологічної асоціації України. 2015. № 3 (11). С. 34-43.

Медицький І. Б.,

д.ю.н., доц., професор кафедри політики
у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права
навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського
національного університету ім. В. Стефаника
м. Івано-Франківськ

НАСЛІДКИ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІКО-КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Наслідки збройної агресії проти України, хід якої супроводжується безпрецедентними за своєю жорстокістю воєнними злочинами і злочинами проти людяності, характерні своєю масштабністю і варіативністю, вимагаючи максимально повного їх встановлення та оцінки, у тому числі – контекстно перспектив притягнення до міжнародно-політичної відповідальності держави-агресора та кримінальної відповідальності – стосовно безпосередніх виконавців планування, підготовки, розв'язування та ведення агресивної війни.

Затверджений урядом Порядок (постанова КМ України від 20.03.2022 р. №326) окреслює основні напрями визначення шкоди та збитків Україні унаслідок збройної агресії РФ, у тому числі і економічний (непрямі економічні втрати, пов'язані зі зменшенням чисельності населення та відповідних економічних показників країни; втрати: підприємств усіх форм власності; житлового фонду, об'єктів благоустрою, громадських будівель; об'єктів житлово-комунального господарства; зруйновані або пошкоджені автомобільні, залізничні шляхи, транспортні розв'язки, телекомунікаційні мережі та інші об'єкти транспортної інфраструктури; газо-, нафтопроводи, лінії електропередачі та інші об'єкти енергетичної інфраструктури; витрати, необхідні для їх відновлення) [1].

За різними оцінками, падіння ВВП в Україні у 2022 р. становитиме:

- ✓ за даними Європейського банку реконструкції та розвитку (European Bank for Reconstruction and Development): 30%;
- ✓ за даними Світового Банку (World Bank, WB): 45%;
- ✓ за даними Віденського інституту міжнародних досліджень (Wiener Institut für Internationale Wirtschaftsvergleiche): 38%;
- ✓ за даними МВФ: 25-35%;
- ✓ за даними Міністерства фінансів України: 33-50%;
- ✓ за даними Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України»: 38-45%. Досить великим є й ранжування оцінок вартості структурних трансформацій, необхідних для економічного

відновлення: від 150 млрд. доларів США – за висновками професора Університету Каліфорнії В. Eichengreen саме таким був ВВП України до війни, до 300 млрд. доларів США та 1 трлн. доларів США (Н. Waiglein, Austrian Ministry of Finance, D. Gros, CEPS, Brussels), що, за словами дослідників, є цілком прийнятним та можливим, оскільки становить відповідно 0,8%, 1,7% та 5,6% ВВП Євросоюзу [2, с.75-76].

KSE Institute (аналітичним центром при Київській школі економіки) спільно з Міністерством розвитку громад і територій, Міністерством реінтеграції тимчасово окупованих територій підготовлено звіт про втрати, завдані війною інфраструктурі України. За результатами здійсненого аналізу, станом на 13 червня 2022 р. загальна сума прямих задокументованих збитків склала понад 95,5 млрд дол. США (біля 2,6 трлн гривень). Найбільша частка у загальному обсязі прямих втрат належить житловим будівлям (39% або 36,8 млрд дол. США) та інфраструктурі (33% або 31,3 млрд дол. США). Втрати активів бізнесу становлять мінімум 8 млрд дол. США і швидко зростають. Ще 4,3 млрд дол. США складають прямі втрати аграрного сектору внаслідок війни. Загальні непрямі втрати економіки України оцінюються у 126,8 млрд дол. США (3,7 трлн гривень). Найбільша частка у загальному обсязі непрямих втрат належить активам підприємств та промисловості – 28,7 млрд дол. США, на другому місці – агропромисловий комплекс та земельні ресурси на 23,4 млрд дол. США. Ще 23,3 млрд дол. США склали непрямі втрати сфери торгівлі. Дана оцінка не враховує загальних втрат економіки від війни (втрата ВВП, інвестицій, робочої сили тощо), які, враховуючи як прямі, так і непрямі втрати (зниження ВВП, припинення інвестицій, відтік робочої сили, додаткові витрати на оборону та соціальну підтримку тощо), за спільними оцінками Мінекономіки та KSE, коливаються від 564 до 600 млрд дол. США [3].

Зокрема:

- *соціальний сектор*. Загальна кількість зруйнованих або пошкоджених об'єктів житлового фонду становить близько 121 тис. будівель, з них 107,8 тис. – приватних будинків; 13,1 тис. – багатоквартирних будинків; 0,1 тис. – гуртожитків. Загальна площа пошкоджених або зруйнованих об'єктів становить 61,0 млн кв. м., що складає 6% від загальної площі житлового фонду України (прямі збитки для житлового фонду становлять 36,8 млрд дол. США).

Загалом від початку війни пошкоджено або зруйновано: а) 779 закладів охорони здоров'я (прямі збитки складають 1,5, непрямі – 2,7 млрд дол. США); б) 527 об'єктів культури, 36 релігійних споруд, 49 – туризму та 95 – спорту. З початку військової агресії в Україні зазнали ушкоджень 32 храми/церкви, 4 монастирі, 253 будинки культури/палаці культури, 31 спортивна школа, 36 музеїв, 49 об'єктів туристичної сфери (частка прямих збитків, завданих інфраструктурі сфер культури, спорту та туризму,

складає 0,7 млрд дол. США або 21,9 млрд грн. Загальні непрямі втрати оцінюються у 126,3 млрд грн); в) зруйновано 196 та пошкоджено 1 865 об'єктів освітньої інфраструктури (прямі збитки складають – 3,5 млрд дол. США. Непрямі втрати галузі оцінюються у 2,1 млрд дол. США, з яких майже 1,6 млрд дол. США становить скорочення видатків загального фонду бюджету за освітніми програмами, а 485 млн дол. США непрямих втрат припадає на втрати приватних освітніх закладів через зупинення діяльності; г) руйнувань та пошкоджень зазнали й соціальні об'єкти (прямі та непрямі збитки для інфраструктури соціальних послуг складають 5,1 млрд гривень або 0,2 млрд дол. США / 186,4 млрд грн або 6,4 млрд дол. США);

- *продуктивний сектор*. Загальні прямі збитки активів підприємств оцінюються у 8 млрд дол. США, непрямі втрати оцінюються у 28,7 млрд дол. США. Загальні прямі збитки *ритейлу (роздрібна торгівля)* оцінюються у 2,1 млрд дол. США. Остаточну кількість пошкоджених об'єктів на цей час важко порахувати через продовження активних бойових дій на територіях Харківської, Луганської, Донецької, Запорізької, Херсонської, Миколаївської областей та тимчасової окупації частини території України. Загальні непрямі збитки оцінюються у 22,6 млрд дол. США (скорочення роздрібного товарообігу через еміграцію, падіння купівельної спроможності населення та власне руйнування магазинів).

Сума прямих збитків, завданих *земельному фонду та АПК України* складає 4,3 млрд дол. США (втрати земельного фонду; с/г техніки; елеваторів та інших зерносховищ; тваринництва від загибелі тварин; втрати виробників багаторічних культур через пошкодження насаджень; бджільництва; факторів виробництва та готової продукції через їх пошкодження та крадіжки). Загальні непрямі втрати сільгоспвиробників оцінюються у 23,35 млрд дол. США, з яких 11,93 млрд дол. США припадає на збитки через порушення логістичних ланцюгів. Збитки у розмірі 9,85 млрд дол. США спричинені зниженням виробництва у рослинництві, зниження виробництва тваринницької продукції та продукції бджільництва оцінюється у 706 млн дол. США збитків сільгоспвиробників і ще у 859 млн дол. США оцінюються збитки через здорожчання основних факторів виробництва.

Дорожньо-транспортна інфраструктура. З початку бойових дій в Україні були пошкоджені 19 аеропортів і цивільних аеродромів; щонайменше 57 залізничних вокзалів і станцій. За попередніми оцінками, загальний обсяг втрат об'єктів інфраструктури в Україні склав 31,3 млрд доларів США, непрямі втрати складають 17,7 млрд доларів США. Унаслідок бойових дій, руйнувань зазнали 23,8 тис. км доріг та 305 мостів і мостових переходів державного, місцевого або комунального значення, попередня

оцінка сумарних втрат внаслідок прямого руйнування доріг може складати близько 25,4 млрд. доларів США.

Загальний обсяг пошкодженого залізничного полотна становить до 200 км; кількість пошкоджених залізничних вокзалів і станцій – щонайменше 57. Прямі втрати залізниці оцінюються у 3,1 млрд. доларів США. Водночас з урахуванням значного соціального навантаження на Укрзалізницю внаслідок розгортання війни, непрямі втрати по залізничній інфраструктурі оцінюються ще принаймні у 4,4 млрд доларів США. Обсяг пошкоджень авіаційної галузі (аеропортів, аеродромів, авіаційної техніки) складає близько 57,3 млрд грн (2,04 млрд. доларів США). Непрямі втрати авіаційної галузі оцінюється у 154,7 млрд грн (5,3 млрд. доларів США). Прямі збитки інфраструктури водного транспорту оцінюються у понад 13 млрд грн, або близько 471 млн доларів США. Непрямі збитки інфраструктури морських портів та внутрішньо-водного транспорту оцінюються у понад 80 млрд грн, або 2,7 млрд доларів США.

Прямі збитки завдані інфраструктурі української енергетики за попередніми оцінками складають 49,5 млрд грн або 1,8 млрд доларів США. Найбільша в Європі АЕС – Запорізька – розташована на окупованій території з обмеженим доступом до її належного обслуговування, і хоча працює в енергосистемі України, але знаходиться під постійним тиском російських окупантів. Також на окупованих територіях знаходяться Запорізька ТЕС, Луганська ТЕС, навколо Вуглегірської ТЕС точаться запеклі бої. Захопленою залишається Каховська ГЕС, біля 30% сонячної генерації, та понад 90% вітрогенерації знаходяться на окупованих територіях у Херсонській, Запорізькій, Миколаївській областях. Загальні непрямі втрати сектору електроенергетики від початку війни оцінюються у 340,3 млрд. грн. [3].

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: постанова КМ України від 20.03.2022 р. №326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.09.2022).

2. Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / Наук. ред. В. Юрчишин. Київ: Центр Разумкова, 2022. 102 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_TRANSFORMANS_UKR.pdf (дата звернення: 26.09.2022).

3. Звіт про прямі збитки інфраструктури, непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України, та

попередня оцінка потреб України у фінансуванні відновлення. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/07/NRC_CLEAN_Final_Jul1_Losses-and-Needs-Report.pdf (дата звернення: 28.09.2022).

Мельниченко Р.В.,

к. ю. н., адвокат,

завідувач кафедри правового забезпечення

безпеки бізнесу

Державного торговельно-економічного університету

м. Київ

КОРПОРАТИВНА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Запровадження в Україні воєнного стану 24 лютого 2022 року, а також триваюча в Україні пандемія коронавірусу третій рік поспіль обумовлює об'єктивну необхідність дослідження механізму забезпечення корпоративної безпеки суб'єктів господарювання під час воєнного стану. Нестабільність законодавства та відсутність прогнозованості у сучасних правових реаліях в Україні змушують керівників та власників бізнесу вибудовувати якісно нову систему корпоративної безпеки. Підтримка системи корпоративної безпеки вимагає стратегічного бачення та організаційних, правових, фінансових ресурсів, що в кінцеву підсумку забезпечить існування та розвиток бізнесу. З об'єктивних причин досліджень з окресленої проблематики в Україні немає, що додатково актуалізує окреслену проблематику.

Починаючи з 2020 року правове забезпечення корпоративної безпеки значно ускладнилось зовнішніми факторами, які не можливо було спрогнозувати або ж попередити. Так, для України (та й загалом для світу) викликом для корпоративної безпеки стала пандемія коронавірусу – карантинні обмеження змусили багато підприємств, які надавали послуги чи продавали товари безпосередньо ввести додаткові протиепідемічні обмеження або ж діяльність таких підприємств (наприклад, у сфері театральної діяльності чи громадських закладів харчування) взагалі стала неможливою. Окрім того, протиепідемічні обмеження стали викликом і для кадрової безпеки підприємств, оскільки спричинили значну кількість конфліктів між працівниками і роботодавцями у сфері відсторонення від роботи чи примусового простою, дисциплінарних заходів щодо працівників, які вважали за потрібне ігнорувати вакцинацію.

В умовах воєнного стану, найбільший ризик для фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання становить неможливість або обмежені можливості ведення бізнесу через активні бойові дії. Велика кількість підприємств залишилась на тимчасово окупованій території, інші ж – змушені були перемістити свої потужності в інші регіони України або за кордон (наприклад, сфера консультаційних послуг). Окремою проблемою постала об'єктивна необхідність запровадження на підприємстві простою. Проведений аналіз показує, значна частина персоналу-чоловіків приватного сектору бізнесу була мобілізована або ж добровільно приєдналася до військової служби, великий відсоток жінок виїхав з дітьми за кордон. Навіть за умови можливості жінок виконувати роботу з-за кордону в дистанційному режимі вимагає від роботодавців системного переформатування наявних до цього бізнес-процесів та моделей організації роботи.

В умовах воєнного стану та активних бойових дій на території України на першому плані, безумовно, стоїть безпекова та оборонна політика держави, від якої напряду залежить корпоративна безпека будь-якого підприємства, яке здійснює господарську діяльність в Україні. Український бізнес стикнувся із низкою нових викликів – необхідністю забезпечити фізичну безпеку працівників, забезпечити збереження та релокацію майна або потужностей підприємства у більш безпечні регіони, забезпечення віддаленої або дистанційної роботи для працівників, що виїхали за кордон. Серйозним викликом стала масова еміграція жінок-працівниць за кордон (самостійно або разом з дітьми) та призов на військову службу військовозобов'язаних працівників.

Кадрова безпека підприємства включає в себе усі аспекти взаємодії із залученими до роботи суб'єкта господарської діяльності працівниками (а також особами, які надають послуги на підставі договорів). Водночас до кадрової безпеки може також належати діяльність компетентних органів управління юридичною особою (наприклад, директора, що є найманим працівником проте водночас може бути також підконтрольним колективному органу управління – Загальним зборам товариства тощо). В сучасних українських реаліях кадрова безпека пов'язана із фізичною безпекою працівників та експертів, а також із плинністю та значними змінами у трудовому законодавстві. Так, наприклад, відповідно до чинного КЗпП, трудовий договір із працівником може бути призупинено без розірвання трудових відносин. Натомість перебування працівника за кордоном не перешкоджає його переходу на дистанційну форму роботи та (в умовах воєнного стану) не є поважною причиною для звільнення. Окрім того, однією з важливих складових саме кадрової безпеки для суб'єкта господарської діяльності вважаємо інтелектуальне інвестування у працівників та контрагентів, забезпечення можливостей для їхнього

професійного зростання, опанування нових знань та навичок, нових інструментів, що в подальшому матиме значний позитивний вплив на ефективність виконання ними своїх функцій та зростання прибутку підприємства. Також така діяльність є одним із проявів соціальної відповідальності компанії перед власними працівниками.

Український бізнес стикнувся з безпрецедентним викликом, обумовленим кадровим голодом в Україні, коли не можливо оперативно знайти вузько спеціалізованих працівників або ж втратою працівників, на яких були замкнені виробничі/технологічні бізнес-процеси. Крім того, наразі для формування позитивного ставлення клієнтської аудиторії в Україні до бренду важливою є підтримка спільних культурних цінностей українського суспільства. У випадку, якщо бізнес лише декларує такі цінності, проте не впроваджує їх практично, репутаційні втрати такого бренду будуть незворотними.

Основною проблемою у сфері забезпечення кадрової безпеки підприємства вважаємо масовий відтік високоінтелектуальних кадрів закордон. Не можна ігнорувати той факт, що частина вимушених переселенців не матиме наміру повертатися в Україну навіть після встановлення стабільної безпекової ситуації. З огляду на це вважаємо, як держава, так і окремі представники бізнесу та корпорацій мають розробляти програми для реінтеграції вимушено переміщених працівників, їхньої мотивації повернутися до України. Якщо держава декларує такі наміри і програми в рамках презентованого плану відновлення України, то представники бізнесу часто перекладають цю відповідальність на державу. Проте наразі в Україні процес переміщення працівників (в основному жінок з дітьми чи багатодітних батьків), а також мобілізації військовозобов'язаних працівників торкнувся кожного підприємства. Тому розроблення програми реінтеграційних заходів має покладатися і на уповноважену особу кожного окремого підприємства на локальному рівні.

Для забезпечення інтелектуально-кадрової безпеки підприємство повинно легалізувати свою діяльність (забезпечити наявність трудових договорів, чи інших договорів, які посвідчують взаємодію з експертами, що не є працівниками), здійснювати необхідні податкові відрахування, вживати заходів щодо захисту своєї інтелектуальної власності (шляхом вчинення необхідних реєстраційних дій, підписання необхідних договорів для визнання творів службовими тощо). Окрім того, підприємство повинно мати достатньо ресурсів для виплат гарантованої винагороди працівникам, а також забезпечення інших гарантій соціального захисту, що передбачені чинним трудовим законодавством або договором. Задля реалізації останнього на пряму важливо забезпечити синергію між інтелектуально-кадровою та фінансово-економічною безпекою підприємства.

Забезпечення технологічної та інформаційної безпеки суб'єкта господарювання досягається шляхом навчання персоналу, розширення штату працівників у сфері кібербезпеки, встановленням ліцензійного програмного забезпечення та застосування спеціальних програм тощо. Вважаємо, в Україні галузь кібербезпеки є значно недооціненою, про що свідчать регулярні витoki даних клієнтів державних та приватних компаній. Проте застосування сучасних інноваційних рішень для захисту даних, забезпечення стабільної роботи мереж є ефективним механізмом протидії як численним хакерським атакам, так і засобом забезпечення надійної обробки та зберігання персональних даних, що у підсумку збільшуватиме довіру до суб'єкта в цілому.

Важливою умовою забезпечення інформаційної безпеки є стійкість підприємства до спрямованих атак на ділову репутацію, які можуть здійснюватися із використанням сучасних технологій, широкого доступу до соціальних мереж та засобів масової інформації. Протидія «фейкам», дотримання інформаційної гігієни та навички кризової комунікації є важливими для відповідальних працівників чи залузаних спеціалістів, які взаємодіють із громадськістю. Ділова репутація в сучасних умовах розвитку суспільства та з огляду на поширеність «культури скасування», коли у випадку неприйнятної поведінки осіб, які відповідають за діяльність юридичної особи цільова аудиторія відмовляється від пропонованих товарів/послуг є одним із найцінніших активів будь-якого суб'єкта господарювання.

Таким чином, правове забезпечення корпоративної безпеки суб'єктів господарювання становить собою цілісну систему корпоративного управління господарською діяльністю на основі принципу свободи підприємницької діяльності, у межах, визначених законом, яке здійснюється безпосередньо виконавчим органом та/або загальними зборами учасників, з метою забезпечення внутрішньої організації попередження та захисту від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.

Варто наголосити, що «корпоративна безпека» характеризується економічною багатоманітністю та є системоутворюючим економічним поняттям, оскільки господарська діяльність будь-якого суб'єкта господарювання являє собою властиву саме йому систему економічних відносин. З огляду на те, що корпоративна безпека характеризується економічною багатоманітністю, то і механізм правового забезпечення корпоративної безпеки суб'єктів господарювання диференціюється в залежності від сектору економіки та специфіки організації бізнесу.

Наумчук К.М.,

доцент кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державний університет «Житомирська політехніка»
місто Житомир

Коршак В.С.,

Державний університет «Житомирська політехніка»
місто Житомир

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Захист інформації є надзвичайно важливим етапом становлення національної безпеки кожної країни. Якщо враховувати те, що не лише повномасштабне вторгнення але й гібридна війна призводить до катастрофічних руйнацій, підриває довіру громадян до влади – виникає необхідність прийняття швидких рішень з боку держави, тому актуальність правового захисту інформаційної безпеки активізується як ніколи. Для усвідомлення усієї важливості нам необхідно розглянути, що ж являє собою інформація. Законодавче визначення поняття «інформація» міститься у Законі України «Про інформацію», згідно зі ст. 1 якого: «Інформацією є будь-які відомості та/або дані, що можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» [7]. Аналогічне визначення міститься у ч. 1 ст. 200 Цивільного кодексу України [1]. Деталізоване визначення поняття «інформація» зазначене в іншому нормативно-правовому акті – Законі України «Про захист економічної конкуренції»: це відомості в будь-якій формі й вигляді та збережені на будь-яких носіях (у тому числі листування, книги, помітки, ілюстрації (карти, діаграми, органіграми, малюнки, схеми тощо), фотографії, голограми, кіно-, відео-, мікрофільми, звукові записи, бази даних комп'ютерних систем або повне чи часткове відтворення їх елементів), пояснення осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості; (ст. 1 Закону [6]).

Виходячи з вищезазначеного слід зауважити, що всі визначення поняття інформації є схожими, адже кожне стосується відображених відомостей які зберігаються у різній формі та є важливими для подальшого застосування. Тому, варто також розглянути поняття «інформаційна безпека». Згідно із Законом України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», інформаційна безпека - стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації [11 р.ІІІ, п.10].

Оскільки інформаційна безпека є складним, системним, багаторівневим явищем, на стан і перспективи розвитку якого мають безпосередній вплив зовнішні та внутрішні чинники, розглянемо найважливіші з них, а саме:

- 1) політична обстановка у світі відноситься до зовнішніх чинників, наслідки яких не завжди можна спрогнозувати;
- 2) наявність потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз;
- 3) стан і рівень інформаційно-комунікаційного розвитку країни є внутрішнім чинником, що свідчить про нашу конкурентоспроможність та готовність протистояти ворогові;
- 4) внутрішньополітична обстановка в державі.

Водночас інформаційна безпека є складною, динамічною, цілісною соціальною системою, компонентами якої є підсистеми безпеки особистості, держави і суспільства. Саме взаємозалежна, системна інформаційна єдність останніх складає якісну визначеність, покликану здійснити захист життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, забезпечити їх конкурентоздатний, прогресивний розвиток [15, с. 154–155]. Забезпечення інформаційної безпеки завдяки послідовній реалізації грамотно сформульованої національної інформаційної стратегії значною мірою може сприяти забезпеченню досягнення успіху при вирішенні завдань у політичній, військово-політичній, військовій, соціальній, економічній та інших сферах державної діяльності. Так, втілення в життя вдалої інформаційної політики може суттєво вплинути на розв'язання внутрішньополітичних, зовнішньополітичних і військових конфліктів.

Специфіка забезпечення національної інформаційної безпеки відображена в Законах України «Про національну безпеку України» [10], «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [9], «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [11], а також у затвердженій указом Президента Стратегії національної безпеки України [12], у зв'язку з реалізацією Стратегії Національна рада безпеки і оборони України ухвалила рішення про створення спеціального нового органу як робочого органу – Національного координаційного центру кібербезпеки. Створення такого центру є обґрунтованим, оскільки повноваженнями щодо забезпечення інформаційної безпеки наділена значна кількість державних органів та установ (Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, Держкомтелерадіо України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Міністерство оборони України, МВС України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство юстиції України та ін.).

Значна кількість норм, що регулюють державний вплив в інформаційній сфері, вимагає їх певної класифікації для системного сприйняття. Найбільш доцільним для цілей нашого дослідження є їх розмежування за призначенням у системі державного управління, а також за об'єктом державного регулювання. Залежно від призначення тієї чи іншої правової норми в регулюванні функціонування складових елементів інформаційної сфери ці норми можливо

об'єднати в такі чотири групи: 1) норми, що закріплюють цілі, основні завдання та напрями діяльності держави в інформаційній сфері, визначають основні параметри розвитку останньої. Ця група норм, до яких належать, зокрема, норми, закріплені у ст. 3, 10, 17, 31, 32, 34 Конституції, у ст. 6 Закону України «Про інформацію» [7], в розділах IV, VI Закону «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [9], Законі «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [11] та в інших, має цілеспрямоване значення для функціонування всієї системи державного управління в інформаційній сфері; 2) норми, що визначають систему органів (суб'єктів) державного регулювання в інформаційній сфері та їх адміністративно-правовий статус. До таких норм належать вже згадані норми Конституції України, які стосуються Держкомтелерадіо та Національної ради. Правовий статус окремих органів влади визначається і нормами законів. Так, у ст. 20 Закону «Про Кабінет Міністрів України» серед його повноважень згадується проведення державної політики у сфері інформатизації, сприяння становленню єдиного інформаційного простору та ін. [8]. Важливе місце в цій групі норм займають також норми, закріплені в підзаконних нормативно-правових актах, передусім ті з них, що містяться в актах Президента України та Кабінету Міністрів України, якими визначається адміністративно-правовий статус міністерств, інших органів державного управління в інформаційній сфері; 3) норми, що регулюють порядок взаємодії органів (суб'єктів) влади з керованими ними суб'єктами інформаційних та інформаційно-інфраструктурних відносин у процесі реалізації прямих і зворотних зв'язків між ними. До цієї групи належать норми, які регламентують процедури застосування різних методів державного регулювання в інформаційній сфері, визначають форми їх реалізації. Такі норми закріплені, зокрема, у ст. 23–37 Закону «Про телебачення і радіомовлення», які регламентують процедуру здійснення такого методу регулювання, як ліцензування в галузі телебачення і радіомовлення [13].

У Законі «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» врегульовано порядок здійснення обов'язкової державної реєстрації друкованих засобів масової інформації [5]. У ст. 22 Закону «Про державну таємницю» регламентовано порядок надання допуску громадян до державної таємниці [3]. Застосування цілої низки заходів адміністративного примусу врегульовано нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення [16]. У цих же законах та інших нормативно-правових актах визначаються і вимоги до форми правових актів, що приймаються при застосуванні зазначених методів. Після тривалих дискусій у 2011 р. законодавчу базу країни поповнив закон «Про доступ до публічної інформації» [4], яким встановлено більш ефективні механізми звернення до органів державної влади для отримання інформації, яка перебуває в їх розпорядженні; 4) норми, що визначають адміністративно-правовий статус суб'єктів інформаційних відносин. Так, наприклад, ст. 39 Закону «Про телекомунікації» на операторів телекомунікацій покладаються обов'язки:

своєчасно надавати щорічно до центрального органу виконавчої влади в галузі зв'язку інформацію про свої телекомунікаційні мережі для відпрацювання мобілізаційних планів; за власні кошти встановлювати на своїх телекомунікаційних мережах технічні засоби, необхідні для здійснення уповноваженими органами оперативно-розшукових заходів, і забезпечувати функціонування цих технічних засобів, а також сприяти проведенню оперативно-розшукових заходів тощо [14].

Стратегія національної безпеки України актуальними загрозами національній безпеці України в інформаційній сфері визначає ведення інформаційної війни проти України та відсутність цілісної комунікативної політики держави, недостатній рівень медіа-культури суспільства [2, с. 12]. Не менш гостро в умовах гібридної війни постає питання кібербезпеки. У сучасному світі кібернетичний простір дедалі частіше слугує для проведення широкого спектра підривних операцій: від викрадення цінної інформації до актів кібертероризму [17, с. 18].

Загалом політика інформаційної безпеки як суспільне явище має комплексний характер, включаючи внутрішньо та зовнішньополітичні, економічні, технологічні, військові та інші елементи, тому вимагає комплексного підходу. Діяльність органів державної влади повинна спрямовуватися на виконання конкретних завдань у цій сфері й об'єднуватися єдиною метою – надання належних умов для реалізації забезпечення інформаційної безпеки України. Система інформаційної безпеки держави є складовою частиною загальної системи національної безпеки країни та становить сукупність органів державної влади, недержавних структур і громадян, які повинні узгоджено здійснювати діяльність по забезпеченню інформаційної безпеки на основі єдиних правових норм, ефективно протистояти інформаційним загрозам за сучасних умов.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Бєлай С.В., Корнієнко Д.М. Інформаційна безпека сьогодення – невід'ємна складова воєнної безпеки. Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави. Київ : Національна академія Служби безпеки України, 2018. 408 с.
3. Закон України «Про державну таємницю» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>
4. Закон України «Про доступ до публічної інформації» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
5. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12#Text>
6. Закон України «Про захист економічної конкуренції» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

7. Закон України «Про інформацію» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
8. Закон України «Про Кабінет міністрів України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
9. Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Закон України «Про національну безпеку України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
11. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text>
12. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
13. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12#Text>
14. Закону України «Про телекомунікації» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-IV#Text>
15. Золотар О.О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика : монографія. Київ : ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2018. 446 с.
16. Кодекс України про адміністративні правопорушення URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
17. Гуржій Т. Інформаційне право: виклики гібридної війни. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2018. № 4. С. 16–26.

Нікітенко В.М.,

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри правового забезпечення
безпеки бізнесу,
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРОБЛЕМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ (IN ABSENTIA)

Одним із засобів забезпечення завдання кримінального провадження, визначеного ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК), є доповнення цього Кодексу главою 24-1 «Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень».

Слушною видається позиція В.Г. Дрозд, згідно з якою необхідність запровадження інституту спеціального досудового розслідування (in absentia) була зумовлена відсутністю процедури притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які ухиляються від прибуття до органів

досудового розслідування, що унеможлиблювало забезпечення невідворотності покарання такої особи [1, с. 333].

Особливість спеціального досудового розслідування передбачає його проведення за відсутності підозрюваного, тому вимагає дотримання процедури набуття особою такого процесуального статусу та визначення умов, за яких підозрюваний вважається таким, що оголошений у міжнародний розшук.

Відповідно до ч. 2 ст. 297-1 КПК підставою проведення спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень у кримінальних провадженнях є винесена слідчим суддею ухвала, якою задоволено таке клопотання, щодо підозрюваних у вчиненні окремих, визначених цією нормою.

Виходячи зі змісту ст. 297-2 КПК, умови для досудового розслідування (*in absentia*) визначені у п.п. 4, 5 ч. 2 даної статті, а саме відомості про те, що підозрюваний виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, та/або відомості про оголошення підозрюваного в міжнародний розшук, а також переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності.

Також сторона обвинувачення у клопотанні має зазначити обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні вказаних у ч. 2 ст. 297-1 КПК злочинів, а слідчий суддя зобов'язаний врахувати наявність достатніх доказів для підозри особи щодо якої подано клопотання у вчиненні кримінального правопорушення.

Саме доведення слідчим, прокурором цих умов й обставин є підставою для прийняття судового рішення щодо здійснення спеціального (заочного) досудового розслідування.

Крім набуття особою процесуального статусу підозрюваного, іншою підставою, яка повинна бути обов'язково урахована при наданні дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування (*in absentia*), є доведення стороною обвинувачення, що підозрюваний виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, та/або відомості про оголошення підозрюваного в міжнародний розшук.

Загальні положення щодо розшуку підозрюваного містяться у ст. 281 КПК, зокрема зазначається, якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або він виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України чи за межами України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого, прокурора за умови його належного повідомлення про такий виклик, слідчий, прокурор оголошує розшук такого підозрюваного. Про оголошення розшуку виноситься окрема постанова, якщо досудове розслідування не

зупиняється, або вказується в постанові про зупинення досудового розслідування, якщо таке рішення приймається, відомості про що вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Здійснення розшуку підозрюваного може бути доручено оперативним підрозділам.

Підтвердити факт перебування підозрюваного за межами України можливо шляхом проведення комплексу слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема отримання письмових повідомлень від підрозділів Державної прикордонної служби щодо перетину державного кордону громадянами України, включаючи відеофіксацію, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та електронних інформаційних систем (ст.ст. 263, 264 КПК) тощо. На наш погляд, доведення цих обставин процесуально визначеними доказами (ч. 2 ст. 84 КПК) є зрозумілим, незважаючи на відсутність судової практики з означеного питання, оскільки відповідні зміни до глави 24-1 КПК були внесені 27.04.2021.

На сьогодні проблемним питанням, яке вирішується неоднозначно при розгляді слідчими суддями клопотання слідчого, прокурора про здійснення спеціального досудового розслідування, є надання стороною обвинувачення відомостей про оголошення підозрюваного у міжнародний розшук.

З цього приводу варто вказати, що КПК не визначає поняття «міжнародний розшук» та процедуру оголошення підозрюваного у такий різновид розшуку, а згідно із нормами цього Кодексу передбачено з цього приводу лише винесення слідчим, прокурором окремої постанови.

Слушною є позиція М.А. Погорецького та О.С. Старенького, які зазначають, що правильність визначення сутності цього поняття залежить від чіткості розуміння порядку оголошення особи в міжнародний розшук та його безпосереднього здійснення, встановлення органу, який оголошує особу в міжнародний розшук, моменту, з якого особа вважається такою, що перебуває у міжнародному розшуку [2, с. 75].

Діючими нормативно-правовими актами, якими регламентовано оголошення особи у міжнародний розшук, у тому числі підозрюваного, на даний час є постанови Кабінету Міністрів України від 30.09.1992 № 555 «Про вступ України до Інтерполу» та від 25.03.1993 № 220 «Про Національне центральне бюро Інтерполу», а також Інструкція про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол, що затверджена спільним наказом МВС України, Офісом Генерального прокурора, НАБУ, СБУ, ДБР, Міністерства фінансів України та Міністерства юстиції України від 17.08.2020 № 613/380/93/228/414/510/2801/5.

Виходячи з аналізу цих актів, можна дійти висновку, що у загальних рисах підозрюваний вважається оголошеним у міжнародний розшук за

сукупністю наступних умов: 1) слідчим, прокурором винесена постанова про оголошення цієї процесуально визначеної особи у міжнародний розшук; 2) відомості про винесення стороною обвинувачення постанови про оголошення підозрюваного у міжнародний розшук мають бути внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР); 3) органом досудового розслідування подано відповідний запит (документи) до національного центрального бюро (далі – НЦБ) Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол; 4) розміщення (внесення) даних щодо підозрюваного інформаційній системі Інтерполу.

Проте на сьогодні судова практика щодо розгляду клопотання сторони обвинувачення про надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування (*in absentia*) є суперечливою саме з приводу визнання доказів на підтвердження юридичного факту оголошення підозрюваного у міжнародний розшук.

Так, деякі слідчі судді вважають достатнім доказом оголошення підозрюваного у міжнародний розшук лише винесення слідчим, прокурором відповідної постанови [3]. З такими висновками слідчих суддів ми не можемо погодитися, оскільки існує чимало випадків незаконного кримінального переслідування, що передбачає винесення безпідставної постанови про оголошення особи у розшук.

Інші слідчі судді постановляють ухвалу про здійснення спеціального розслідування на підставі наданої стороною обвинувачення постанови про оголошення особи у розшук, внесення відомостей до ЄРДР та надсилання запиту до НЦБ Інтерполу в Україні [3]. На нашу думку, звернення органом досудового розслідування із відповідними документами до НЦБ Інтерполу в Україні не гарантує розміщення інформації щодо підозрюваного інформаційній базі Інтерполу.

Ряд слідчих суддів дотримуються позиції, що обґрунтуванням оголошення підозрюваного у міжнародний розшук має бути не тільки винесення стороною обвинувачення відповідна постанова, внесення цих відомостей до ЄРДР та надсилання документів до НЦБ Інтерполу в Україні, а ключовою умовою, яка підтверджує такий розшук, є внесення даних про підозрюваного до інформаційної системи Інтерполу [3]. Саме такі вимоги слідчих суддів є цілком виправданими та узгоджуються із нормативними документами, які визначають порядок оголошення особи у міжнародний розшук.

Із наведеного випливає, що законодавча невизначеність юридичного факту оголошення та перебування особи у міжнародному розшуку призводить до відсутності одностайної судової практики щодо надання дозволу на здійснення спеціального досудового розслідування (*in absentia*) за відсутності підозрюваного, що є наслідком у багатьох випадках

порушення його права на захист у кримінальному провадженні та справедливий суд.

Список використаних джерел:

1. Дрозд В.Г. Спеціальне досудове розслідування (in absentia) як диференційована форма кримінального провадження. *Підприємництво, господарство і право* № 7. 2020. С. 333-337.

2. Погорецький М.А., Старенький О.С. Оголошення особи в міжнародний розшук: проблемні питання. *Вісник кримінального судочинства*. № 4. 2018. С. 71-88.

3. Огляд практики ВАКС суду щодо розгляду та вирішення скарг на повідомлення про підозру за період з 05.09.2019 по 27.04.2020. URL: https://hcac.court.gov.ua/userfiles/media/VAKS/statistics/review_05.2020.pdf

Огерук І.С.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри права
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ОБШУКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Агресія росії проти України спричинила низку змін до чинного законодавства, адаптуючи його до нагальних потреб та викликів, які диктують воєнні дії. Серед іншого, до Кримінального процесуального кодексу України було внесено зміни, що стосуються режиму досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень в умовах воєнного стану. Цілком логічно, що вказані зміни мали на меті врахувати та вирішити ризики і суперечливі ситуації, що можуть виникати на різних стадіях кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Зазначені зміни показали відповідне реагування на потреби практики (зміни вносилися кілька разів, більш зручно адаптуючи законодавство) та розуміння законодавця до тих проблем кримінального провадження, що тягнуть за собою воєнні дії. Зокрема, стаття 615 КПК України регламентує особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану. У ній:

- вирішено питання порушення кримінального провадження за відсутності технічної можливості доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань;
- регламентовано особливості проведення слідчих (розшукових) дій, процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень за наявності реальної загрози життю і здоров'ю учасників кримінального провадження, а також дій у

разі відсутності об'єктивної можливості особистої участі вказаних осіб при проведенні зазначених дій чи прийнятті рішень;

- врегульовано порядок перебігу строків у кримінальному провадженні та порядок їх продовження, зупинення і поновлення;

- вирішено питання розподілу матеріалів кримінального провадження між суддями за відсутності технічної можливості доступу до Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи;

- регламентовано питання затримання особи без ухвали слідчого судді та застосування до неї запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Як ми бачимо, в більшості зміни торкнулися саме стадії досудового розслідування.

Обшук є слідчою (розшуковою) дією, яка спрямована на виявлення та фіксацію відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукання знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб [1, ст. 234, ч. 1]. Характерною особливістю обшуку є те, що під час здійснення цієї слідчої (розшукової) дії мова йде про проникнення в житло чи інше володіння особи. Відповідно до ст. 13 та ст. 233 КПК України таке проникнення можливе суто на підставі добровільної згоди особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді [1]. Враховуючи положення зазначених статей та ст. 234 КПК України, можна констатувати, що обшук може проводитися суто на підставі ухвали слідчого судді місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, що проводить вказану слідчу дію. Для отримання такої ухвали слідчий за погодженням з прокурором або прокурор особисто звертаються з відповідним клопотанням до слідчого судді [1]. Однак, ст. 615 КПК України регламентує, що, якщо слідчий суддя позбавлений об'єктивної можливості виконувати свої повноваження у відповідності до низки статей КПК України, в тому числі, у відповідності до ст.ст. 233, 234 КПК України, його повноваження виконує керівник відповідного органу прокуратури. Таким чином, першою особливістю проведення обшуку в умовах воєнного стану є те, що ухвалу на його проведення може прийняти керівник відповідного органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором.

Ч. 7 ст. 223 вказує на те, що обшук чи обшук особи здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понять незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії. Однак, у п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України зазначається, що в разі потенційної небезпеки для життя чи здоров'я понять або об'єктивної неможливості їх залучення до проведення обшуку чи обшуку особи, така слідча (розшукова) дія може проводитися без участі понять та за умови обов'язкової фіксації доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису [1]. Фактично, це є другою особливістю проведення обшуку в умовах воєнного стану.

Стаття 236 КПК України регламентує порядок виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи. У ній, серед іншого, звертається увага на протокол обшуку. Зокрема, зазначається, що:

- у протоколі обшуку обов'язково фіксуються хід і результати особистого обшуку;

- заяви осіб, у присутності яких здійснюється обшук, підлягають занесенню до протоколу обшуку;

- протокол обшуку складається у двох примірниках, один з яких вручається особі, у якої проведено обшук, або представникові підприємства, установи або організації, де проводився обшук.

Частина 1 статті 106 КПК України чітко визначає, що протокол під час досудового розслідування складається слідчим або прокурором, які проводять відповідну процесуальну дію, під час її проведення або безпосередньо після її закінчення [1]. Відповідно до цього положення протокол обшуку також повинен складатися під час проведення обшуку або безпосередньо після його закінчення. Однак, у п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України зазначається, що в разі відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення слідчих (розшукових) дій фіксація таких процесуальних дій здійснюється доступними технічними засобами з подальшим складенням відповідного протоколу не пізніше сімдесяти двох годин з моменту їх завершення [1]. Таким чином, третьою особливістю проведення обшуку в умовах воєнного стану є те, що процесуальне оформлення вказаної слідчої (розшукової) дії за певних умов допускається не під час її проведення чи одразу по її завершенні, а протягом сімдесяти двох годин з моменту її закінчення.

В зв'язку із останньою особливістю виникає декілька питань, а саме:

- на якій підставі викликати осіб, які брали участь у проведенні обшуку, для підписання протоколу обшуку, та яку відповідальність вони понесуть в разі неявки;

- що робити в тому випадку, якщо особи, які брали участь в обшуку, позбавлені фізичної можливості прибути для підписання протоколу обшуку у відведений час, однак при потребі можуть підтвердити все зазначене у протоколі іншим способом (наприклад, по онлайн-зв'язку).

Підсумовуючи викладене, можна зазначити, що особливостями проведення обшуку в умовах воєнного стану є, по перше, те, що ухвалу на його проведення за певних умов може прийняти керівник відповідного органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором. По друге, така слідча (розшукова) дія в певних ситуаціях може проводитися без участі понятих за умови обов'язкової фіксації доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису. По третє, фіксація зазначеної процесуальної дії за певних обставин здійснюється доступними технічними засобами, а протокол дозволяється складати згодом, але не пізніше сімдесяти двох

годин з моменту її завершення. Однак, останнє положення ставить ряд питань та потребує певного удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. Офіційний портал Верховної Ради України .URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1297> (дата звернення: 04.10.2022).

Острогляд О.В.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри
права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

Лотоцький М.В.,

к.ю.н., доц., професор кафедри права
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ

СУДОВА ПРАКТИКА ЩОДО ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА КРАДІЖКУ, ВЧИНЕНУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В суспільстві, в якому в тому числі і завдяки висвітленню в ЗМІ в більшості негативних сторін роботи судових та правоохоронних органів, сформувалося чітке переконання про неспроможність справедливого покарання винних – з початком повномасштабного вторгнення рф, прокотилася хвиля самосудів над так званими «мародерами».

Зрозуміло, що прийняте в умовах мирного часу законодавство, з максимальним покаранням за крадіжку в розмірі до п'яти років обмеження волі, явно не задовольняло суспільство. Крім того це максимально можливий строк, який ще необхідно обґрунтувати, а оскільки ч.1 ст. 185 ККУ відноситься до кримінальних проступків, то застосувати п.11 ч.1 ст. 67 «вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій» неможливо, оскільки в ньому мова йде про злочин, а не про проступок.

В більшості реагуючи на запит суспільної думки, а також прагнучи впорядкувати цю групу відносин ВРУ 3 березня 2022 р прийняла Закон про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство (реєстр.№7124) (опубліковано 6 березня, набрав чинності 7 березня). «Законом посилено відповідні покарання за

привласнення чужого майна на полі бою або використання трагічних обставин, бойових дій для власної наживи шляхом пограбування людей, в тому числі вбитих або поранених. А також внесено зміни та доповнення до ст. 185 «Крадіжка», ст. 186 «Грабіж», ст. 187 «Розбій», ст. 189 «Вимагання», ст. 191 «Привласнення, розтрата майна або заподіяння ним шляхом зловживання службовим становищем» Кримінального кодексу України, якими кваліфіковано дані діяння в умовах воєнного або надзвичайного стану за ч. 4 відповідних статей» (<https://www.rada.gov.ua/news/razom/220175.html>).

Тобто, наприклад, за крадіжку, вчинену в умовах воєнного стану має наставати покарання у вигляді позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

В межах даного повідомлення розглянемо саме такий склад кримінального правопорушення як «крадіжка», оскільки згідно статистичних даних, це одне з найбільш поширених діянь в Україні, кількість зареєстрованих крадіжок коливається в межах 200000 випадків.

Але зважаючи на таку кількість зареєстрованих діянь, чи відповідь законодавець дійсно на потреби суспільства значно, кратно посиливши покарання саме за крадіжку? Чи не є таке покарання занадто суровим? Чи не змушені суди в змінених умовах воєнного стану долати поспішні рішення законодавця в процесі застосування цієї норми? І чи не свідчить це про необхідність коригування норми ст. 185 ККУ?

Для відповіді на ці запитання звернемося до Єдиного державного реєстру судових рішень (<https://reyestr.court.gov.ua/>). Для аналізу візьмемо суди Івано-Франківської області, як віддаленої від зони безпосередньої бойових дії, а також в якій суди не змінювали підсудність. Період 1 липня – 1 вересня поточного року. За цей час винесено 56 вироків (не всі вони стосовно діянь, вчинених після 6 березня 2022 року) обвинуваченим у вчиненні діянь передбачених ст. 185 ККУ.

І одразу ж перший вирок (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105042098>) від 1 липня цього року «ОСОБА_1 визнати винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.4 ст.185 КК України та призначити йому покарання із застосуванням ст.69 КК України у виді позбавлення волі на строк 2 (два) роки». Причому «Особа 1» має частину невідбутого покарання за попереднім вирокіом.

Наступний вирок (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105101522>) – ст. 69 і 3 роки позбавлення волі.

Загалом в проаналізованих такого типу вироків – 11, покарання коливається від штрафу 17000 грн., арешт 3 міс., до 4 років позбавлення волі. В більшості випадків 3 роки позбавлення волі.

Ще один вирок (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105107636>) вже з призначенням покарання в межах санкції ч. 4 ст. 185 ККУ до 5 років позбавлення волі, але далі «На підставі ст.75 КК України ОСОБА_1 звільнити

від відбування покарання у виді позбавлення волі з випробуванням, встановивши іспитовий строк один рік шість місяців».

Таких вироків – 6, у всіх призначене покарання 5 років позбавлення волі, іспитовий строк від 1 року 6 місяців до 3 років, в більшості випадків – 2 роки.

В аналізованих вироках зустрічається також поєднання статей 69 і 75 (інколи 79), наприклад (), «ОСОБА_1 , ІНФОРМАЦІЯ_1 визнати винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого частиною 4 статті 185 КК України та із застосуванням положень ст.. 69 КК України призначити йому покарання у вигляді трьох років позбавлення волі. На підставі ст. 75 КК України звільнити ОСОБА_1 від відбування призначеного покарання з випробуванням строком на два роки».

Таких вироків – 5, призначене покарання в межах від 2 до 3 років позбавлення волі, іспитовий строк від 1 до 2 років.

З проаналізованих є три вироби (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105599556>; <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105650694>; <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105931909>) з формулюванням «Визнати ОСОБА_1 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , винуватим у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 4 ст. 185 КК України, та призначити йому покарання у виді п'яти років позбавлення волі, з відбуванням в умовах кримінально-виконавчої установи» та відповідно «ОСОБА_2 визнати винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 185 КК України, та призначити йому покарання у виді позбавлення волі на строк 5 (п'ять) років. На підставі ст.ст. 71, 72 КК України до покарання, призначеного за даним вироком, частково приєднати невідбуте покарання за вироком Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 05 січня 2022 року, та визначити ОСОБА_2 остаточне покарання за сукупністю вироків у виді позбавлення волі на строк 5 (п'ять) років 1 (один) місяць» і «ОСОБА_1 визнати винним у вчиненні кримінального правопорушення передбаченого ч.4 ст.185 КК України та призначити йому покарання - у виді 5 (п'яти) років позбавлення волі. На підставі ст.71 КК України, до покарання за цим вироком частково приєднати невідбуту частину покарання за вироком Косівського районного суду від 11.10.2021 року та остаточно визначити засудженому покарання - у виді 5 (п'яти) років 2 (двох) місяців позбавлення волі».

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. За станом на 7 березня 2022 р. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Острогляд О.В. Основні положення кримінально-правової політики України та Кримінального права України (Загальна частина) [Текст] : навчальний посібник [в схемах та визначеннях, практичні завдання] /

О.В.Острогляд. – 3-тє вид., переробл. та допов. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2021. – 340 с.

Павліченко І.М.,
старший викладач кафедри
права і правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗВІЛЬНЕННЯ З РОБОТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Нинішні реалії російської агресії проти України мають ряд негативних соціально-економічних наслідків, зокрема, роботодавці не можуть належно забезпечити всіх роботою, крім того, багато працівників виїхали за кордон та не мають бажання повертатися. Тому законодавцю доводиться певним чином оптимізувати процес правового регулювання праці.

Чинне законодавство не містить заборон щодо звільнення працівника за власною ініціативою або за згодою сторін. Можливе й звільнення у разі закінчення строку дії трудового договору або розірвання трудового договору за ініціативою роботодавця. В Україні вже діє Закон № 2136 «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», який під час війни є базовим для реалізації. Однак, якщо цей закон не містить необхідних норм, потрібно застосовувати загальні норми трудового законодавства.

На думку Максимова О.М. та Бондара О.С., Законом № 2136 «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» дещо обмежені права людини і громадянина визначені у статті 43 Конституції України. Роботодавцям дозволяється звільняти працівників у період тимчасової непрацездатності, перебуванні у відпустці. Втім, датою звільнення є наступний робочий день з моменту закінчення періоду непрацездатності, або відпустки. Виключення є особи, що знаходяться у відпустці за вагітністю, пологами, чи за доглядом дитини, що не досягла 3 років. [3; ст.311]

Верховна Рада України 1, 18 та 19 липня 2022р. ухвалила ряд законів, щодо новацій регулювання трудових відносин, в тому числі і щодо підстав для звільнення з роботи. [1; ст.36, 41, 49-8] Цими змінами:

- запроваджується додаткова підстава для звільнення працівника, а саме: неможливість забезпечувати працівникові умови праці внаслідок того, що необхідні для виконання роботи зазначеним працівником виробничі, організаційні, технічні потужності, засоби виробництва або

майно власника або уповноваженого ним органу знищені в результаті бойових дій.

Вводиться особлива процедура вивільнення таких працівників:

- звільнення відбувається лише у крайньому разі, якщо неможливо перевести працівника за його згодою на іншу роботу;

- можна звільняти без згоди профспілки;

- працівник не буде мати переважного права на укладення трудового договору у разі повторного прийняття на роботу;

- виплата вихідної допомоги відбуватиметься у розмірі не меншому від 1 середнього місячного заробітку.

- попередження відбувається за 10 календарних днів, а не за 2 місяці;

- за вказаний термін до звільнення профспілці надаватиметься інформація про причини

- звільнення, кількість і категорії працівників, терміни проведення звільнень тощо;

- вводиться додаткова підстава для розірвання трудового договору — відсутність працівника на роботі та інформації про причини такої відсутності понад 4 місяці;

- уточнено порядок вивільнення працівників, у тому числі масового вивільнення;

- передбачено надання протягом періоду дії воєнного стану в обов'язковому порядку працівнику, який виїхав за межі території України або набув статусу внутрішньо переміщеної особи, відпустки без збереження заробітної плати тривалістю не більше 90 календарних;

- п.8 ст.36 КЗпП України випишується у новій редакції а саме: «підстави, передбачені трудовим договором з нефіксованим робочим часом, контрактом

- 8-1) смерть роботодавця - фізичної особи або набрання законної сили рішенням суду про визнання такої фізичної особи безвісно відсутньою чи про оголошення її померлою;

У такому разі працівник надає до центру зайнятості заяву в паперовому або електронному вигляді про припинення трудових відносин, датою припинення яких вважатиметься день подання відповідної заяви. Центр зайнятості, зі свого боку, у день припинення трудових відносин повідомлятиме про це територіальний орган Пенсійного фонду України та територіальний орган Державної податкової служби.

- 8-2) смерть працівника, визнання його судом безвісно відсутнім або оголошення померлим;

- 8-3) відсутність працівника на роботі та інформації про причини такої відсутності понад чотири місяці поспіль»;

Кодекс доповнився новою главою III-Б «Спрощений режим регулювання трудових відносин».

У зв'язку із запровадженням нового інституту трудового права, було врегульовано і нові, крім тих, які вже визначені КЗпП України, підстави розірвання трудового договору із спрощеним режимом.

Кодексом передбачено що можливе розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця з підстав, не передбачених Кодексом яке здійснюється з обґрунтуванням (зазначенням) причин такого розірвання та з наданням працівнику компенсаційної виплати в розмірі та у порядку, визначених трудовим договором, але не менше:

- 1) половини мінімальної заробітної плати - якщо сума періодів роботи працівника у цього роботодавця становить не більше 30 днів;
- 2) мінімальної заробітної плати - якщо сума періодів роботи працівника у цього роботодавця становить понад 30 днів;
- 3) трьох мінімальних заробітних плат - якщо сума періодів роботи працівника у цього роботодавця становить понад один рік;
- 4) п'яти мінімальних заробітних плат - якщо сума періодів роботи працівника у цього роботодавця становить понад два роки.

При звільненні в цих випадках застосовується розмір мінімальної заробітної плати, встановлений законом на день розірвання трудового договору.

Трудовий договір із спрощеним режимом регулювання розривається за ініціативою роботодавця шляхом підписання додаткової угоди про розірвання трудового договору або в односторонньому порядку шляхом надсилання працівнику у спосіб, визначений трудовим договором, або рекомендованим поштовим відправленням з описом вкладення офіційного повідомлення про розірвання трудового договору.

У разі надсилання працівнику повідомлення про розірвання трудового договору засобами поштового зв'язку трудовий договір вважається розірваним з наступного робочого дня після дати вручення працівнику офіційного повідомлення роботодавця про розірвання трудового договору або через сім календарних днів з дня надходження поштового відправлення роботодавця у поштове відділення за адресою працівника.

В умовах спрощеного режиму норми щодо згоди профспілки не застосовуються, крім випадків звільнення працівників підприємств, установ або організацій, обраних до профспілкових органів.

Також нами вбачається що нові реалії сьогодення розширюють поважні причини для звільнення з ініціативи працівника(відповідно, немає необхідності у двотижневому попередженні), зокрема: ведення бойових дій в районі, де розташоване підприємство; наявна загроза для життя і здоров'я працівника.

Однак існують винятки з вказаної норми: у разі залучення до суспільно корисних робіт, до виконання робіт на об'єктах, віднесених до критичної інфраструктури.

Стосовно процедури звільнення за ініціативою роботодавця є певні моменти зокрема, чинне законодавство передбачає, що можна звільнити працівника під час його тимчасової непрацездатності чи під час відпустки (винятками є відпустки у зв'язку з вагітністю, пологами та по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку) із зазначенням дати звільнення, яка є першим робочим днем, наступним за днем закінчення тимчасової непрацездатності, зазначеним у документі про тимчасову непрацездатність, або першим робочим днем після закінчення відпустки. Тобто роботодавець має право оформити звільнення працівника, поки він перебуває на лікарняному чи у відпустці, однак не звільнити остаточно. Також можливе звільнення в період дії воєнного стану, наприклад у разі прогулу чи систематичних прогулів, без погодження профспілки.

Варто зауважити, що практичне застосування норм про розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця пов'язане з наявністю окремих проблем, як,

наприклад, визначення поважності причин відсутності працівника на робочому місці при застосуванні положень п. 4 ст. 40 КЗпП України, і, особливо в умовах війни, що актуалізує подальші наукові розробки обраної для дослідження теми.

Війна внесла свої правила гри у життя країни в цілому та кожного громадянина зокрема. Однак, наразі Україні вкрай потрібні підприємства, робочі місця та найголовніше люди, які будуть працювати. Тому взаєморозуміння та комунікація між роботодавцем та працівником – це те, що дозволить пройти всі випробування на шляху до відновлення країни.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.71 ВВР, 1971 додаток до № 50. Редакція від 19.08.22 № 2434-IX
2. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-IX
3. Максимов О.М., Бондар О.С. Правове регулювання припинення трудового договору з ініціативи роботодавця. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. №5. ст.310-312

Політова А.С.,

к.ю.н., доц.,

доцент кафедри публічно-правових дисциплін

Маріупольський державний університет

м. Київ

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПОНЯТТЯ ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ

Торгівля людьми, разом із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів та незаконним обігом зброї є найнебезпечнішим видів організованої злочинності. Варто також відзначити, що кількість таких кримінальних правопорушень носить транснаціональний характер і має високий рівень латентності.

Варто відзначити, що постраждали від торгівлі людьми, яким допомогла МОМ у першій половині 2020 року, зазнали експлуатації у 22 країнах, зокрема й в Україні. Російська Федерація залишається головною країною призначення: 55% постраждалих, яким допомогло Представництво МОМ в Україні, зазнали експлуатації саме там. Друге місце посідає Польща (28,7% постраждалих). Торгівля людьми всередині України, включно з анексованим Кримом та непідконтрольними урядові територіями Донецької та Луганської областей, – у цьому рейтингу на третьому місці із показником 8% [1].

Відповідно до чинного КК України (ст. 149), кримінально караним є: торгівля людиною, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію. Особливе значення набуває мета експлуатації людини, під якою розуміють всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність або примусове переривання вагітності, примусове одруження, примусове втягнення у зайняття жебрацтвом, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо.

Окрім того, Указом Президента України від 7 серпня 2019 р. № 584/2019 «Питання Комісії з питань правової реформи» затверджено Положення про Комісію з питань правової реформи та її персональний склад; у складі Комісії утворено робочу групу з питань розвитку кримінального права. Включені до цієї робочої групи провідні науковці-

криміналісти активно долучилися до розробки проєкту Кримінального кодексу (далі – КК) України; станом на 29 вересня 2022 р. результат їх праці оприлюднено на веб-сайті <https://newcriminalcode.org.ua/>. Що ж стосується торгівлі людьми у зазначеному проєкті Кримінального кодексу, то ст. 4.4.6. викладена у такій редакції:

Особа, яка:

- 1) завербувала,
- 2) перемістила,
- 3) збула (передала),
- 4) приховала або
- 5) одержала людину,

– якщо це діяння було здійснене з метою експлуатації людини та шляхом примушування, обману чи зловживання довірою, використання стану людини, яка є уразливою людиною (крім неповнолітньої дитини), або підкупу третьої особи, яка контролює людину, а щодо неповнолітньої дитини – незалежно від мети та способу вчинення діяння,

– вчинила злочин 3 ступеня [2].

Проте, на нашу думку, цікаво дослідити саме тлумачення поняття «торгівля людьми», яке наведено у міжнародно-правових актів, оскільки саме дискусійним є питання щодо його визначення.

На сьогодні заборона торгівлі людьми передбачена в таких міжнародно-правових актах, серед яких: Конвенція про рабство 1926 р., Додаткова конвенція про заборону рабства, работоргівлі, а також аналогічних рабству інститутів і практики 1956 р., Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатації проституції третіми особами 1949 р., Протокол про попередження та припинення торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, і покарання за неї, який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. та багатьох ін.

Наприклад, у Протоколі про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, прийнятий резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 р., у п. а) ч. 1 ст. 3 дано наступне визначення: «торгівля людьми» означає здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу. Експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або звичаї, подібні з рабством, підневільний стан або вилучення органів [3, с. 3].

У Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особам, прийнятій на IV сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 2 грудня 1949 р., у ст. 1 зазначено, що Сторони в цій Конвенції зобов'язуються накладати кару на кожного, хто для вдоволення похоті іншої особи:

1) зводить, умовляє або спокушає з метою проституції іншу особу, навіть за згодою цієї особи;

2) експлуатує проституцію іншої особи, навіть за згодою цієї особи [4].

У Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 р., у п. а) ст. 4 визначено «торгівля людьми» як найм, перевезення, передачу, приховування або одержання осіб шляхом погрози або застосування сили чи інших форм примусу, насильницького викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або безпорадним станом або наданням чи отриманням плати чи вигоди для досягнення згоди особи, яка має владу над іншою особою, для експлуатації. Експлуатація включає в себе, принаймні, експлуатацію проституції інших осіб чи інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю чи послуги, рабство чи подібну до рабства практику, поневолення або вилучення органів [5].

Ватро відзначити також, що першим міждержавним договором став Міжнародний договір про боротьбу з торгівлею білими рабнями від 18 травня 1904 р., основний акцент у якому робився на захисті жертв, а не покарання злочинців. Окрім того, 4 травня 1910 р. була прийнята Конвенція про боротьбу з торгівлею білими рабнями, де під торгівлею жінками та дівчатами розглядали як карний злочин. Надалі співробітництво держав продовжувалося у рамках Ліги Націй. Міжнародна конвенція про торгівлю жінками та дітьми від 30 вересня 1921 р. містила зобов'язання держав щодо розробки законопроектів, які б встановлювали кримінальну відповідальність осіб, які втягують жінок у проституцію та займаються торгівлею жінками та дітьми. У цьому документі вперше було виділено відповідальність не лише за звідництво для заняття проституцією, але й за власне торгівлю жінками та дітьми.

23 червня поточного року Європейська рада своїм рішенням надала Україні статус кандидата на вступ до ЄС. Це історична подія для нашої держави, яка вимагає приведення нашого законодавства відповідно до резолюцій, директив та інших нормативних актів ЄС.

Відомою у боротьбі з торгівлею людьми серед міжнародних документів є Гаазька Міністерська Декларація європейських рекомендацій щодо ефективних механізмів з попередження та боротьби із торгівлею жінками з метою сексуальної експлуатації 1997 р. У цій Декларації запропоновано цілий комплекс заходів у рамках Європи, Європейського Союзу, країн-кандидатів у члени співтовариства. Торгівля жінками у цьому документі визначається як будь-які дії, спрямовані на легальне або нелегальне

ввезення, перебування або вивезення з території країни жінок з метою їх прибуткової сексуальної експлуатації, з використанням примушування, зокрема насильства, погроз або обману, зловживання службовим становищем, або іншого тиску, в наслідок якого особа не має ніякого реального та задовільного вибору як тільки скоритися цьому тиску або вчиненням протиправним діям.

Окрім того, певний інтерес становить також положення п. 11 Директиви 2011/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європи від 5 квітня 2011 р. про запобігання торгівлі людьми та боротьби з нею та захист її жертв, а також про зміну Рамкового рішення Ради 2002/629/ЖНА, оскільки наведено доволі широке тлумачення поняття «торгівлі людьми»

Таким чином, підводячи підсумок нашого невеликого дослідження, можна відзначити про відсутність у міжнародно-правових актах з боротьби з торгівлею людьми єдиного підходу щодо змісту таких протиправних діянь. Це дає підстави для проведення нами подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. У Всесвітній день протидії торгівлі людьми МОМ повідомляє про сумний рекорд в Україні. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/news/u-vsesvitniy-den-protydiyi-torhivli-lyudmy-mom-povidomlyaye-pro-sumnyy-rekord-v-ukrayini> (дата звернення 23.05.2022)

2. Проєкт Кримінального кодексу України: станом на 29.09.2022. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2022/09/29/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-29-09-2022.pdf>. (дата звернення 07.10.2022).

3. ООН. Пересмотренный проект протокола о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за неё, дополняющего конвенцию ООН против транснациональной организованной преступности. 11 сессия. Вена, 2-27 октября 2000 г. 18 с.

4. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особам, прийнята на IV сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 2 грудня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_162#Text (дата звернення 07.10.2022).

5. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text (дата звернення 07.10.2022).

Рябчинська О.П.,

д.ю.н., проф., завідувач кафедри кримінального
права, процесу та криміналістики

Класичної приватний університет

м. Запоріжжя

Стоматов Е.Г.,

к.ю.н., доц., суддя Комунарського районного суду

м. Запоріжжя

РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТТЯ ЛІКАРСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ І МЕДИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В КОНТЕКСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВА НА ПРИВАТНІСТЬ ЖИТТЯ

Європейська конвенція з прав людини визначає, що кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. На дотримання цих приписів Конституція України гарантує недоторканність житла (ст. 30), таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (ст.31), не втручання в особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України (ст. 32). Право на таємницю приватного (особистого) та сімейного життя розглядається в аспекті права на інформаційну приватність [1, с.95]. Згідно з ч.2 ст. 8 Конвенції органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя є одним з основних принципів інформаційних відносин в державі (ст. 2), а забезпечення доступу кожного до інформації – напрямом державної інформаційної політики (ст.3) [2]. До такої сфери приватності відноситься і інформація про стан здоров'я людини, що задекларовано й на міжнародному рівні в таких документах як: Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» в частині регламентації положень щодо доступу до медичної інформації; Женевська декларація Всесвітньої медичної асоціації (1948 року); Декларація про політику в галузі забезпечення прав пацієнта в Європі (прийнята Всесвітньою організацією охорони здоров'я у 1994 році), в якій міститься положення про те, що уся інформація про стан здоров'я пацієнта, діагноз, прогноз та лікування його захворювання, а також будь-яка інша

інформація особистого характеру повинна охоронятися в секреті, навіть після смерті пацієнта та ін.

Згідно з Цивільним кодексом України фізична особа має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при її медичному обстеженні. Забороняється вимагати та подавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування фізичної особи. Фізична особа зобов'язана утримуватися від поширення інформації, зазначеної у частині першій цієї статті, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків або з інших джерел» (ст. 286). Відповідно до ч.2 ст. 11 ЗУ «Про інформацію» не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження. В той же час кожному забезпечується вільний доступ до інформації, яка стосується його особисто, крім випадків, передбачених законом.

При дослідженні цього питання слід чітко розрізняти правила використання відомостей, що стосуються лікарської таємниці - інформації про пацієнта, на відміну від медичної інформації - інформації для пацієнта [3].

Обов'язок надання медичної інформації передбачено в ст. 39 Основ законодавства України про охорону здоров'я і полягає в тому, що лікар зобов'язаний на вимогу пацієнта, членів його сім'ї або законних представників надати їм таку інформацію повністю і в доступній формі.

Зміст медичної інформації складають свідчення про стан здоров'я людини, історію її хвороби, про мету запропонованих досліджень і лікувальних заходів, прогноз можливого розвитку захворювання, в тому числі і про наявність ризику для життя і здоров'я. За правовим режимом медична інформація належить до конфіденційної, тобто інформації з обмеженим доступом. У випадках відмови у наданні або навмисного приховування медичної інформації від пацієнта, членів його сім'ї або законного представника вони можуть оскаржити дії чи бездіяльність лікаря безпосередньо до суду або, за власним вибором, до медичного закладу чи органу охорони здоров'я. Умисне приховування медичної інформації від пацієнта є порушенням права на доступ до інформації.

Аналіз ст. 39,39¹ та 40 ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» свідчить, що праву пацієнта на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при його медичному обстеженні (медична інформація) кореспондується заборона медичним працівникам та іншим особам, яким у

зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя громадянина, розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків. Також забороняється вимагати та надавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування пацієнта.

Кримінально-правова охорона сфери приватності людини в частині інформації про стан її здоров'я на сьогодні обмежується криміналізацією розголошення лікарської таємниці (ст. 145 КК) та розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 132 КК). В науковій літературі висловлено думку, що «за останні роки кількість злочинів, вчинених в медичній сфері, постійно зростає. Звертають на себе увагу злочини, пов'язані з недодержанням прав пацієнта та з порушенням лікарської таємниці, особливо з боку правоохоронних органів України» [4, с. 57]. Не можемо беззастережно погодитись з такою точкою зору, ґрунтуючись на статистичних даних за останні п'ять років¹ - з 2017 по 2021 роки, адже за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 132 КК та ст. 145 КК, за всі ці роки було зареєстровано 9 кримінальних проваджень за ст. 132 КК та 44 кримінальних провадження за ст. 145 КК, при цьому жодній особі не повідомлено про підозру та жодну особу не засуджено [5].

Попри існуючий механізм запобігання порушенню цього права в правовій системі держави, статистику звернень громадян України до ЄСПЛ у зв'язку з порушенням цього конвенційного права вважають невтішною [6, с.100]. Так, ЄСПЛ має в своєму арсеналі вже не одне рішення щодо порушення прав, зокрема, пацієнтів на повагу до приватного життя, яким визнає наступні ситуації: розголошення без згоди пацієнта медичних записів (історій хвороб), що містять конфіденційні персональні дані про пацієнта, клінікою Управління соціального страхування і, відповідно, ширшому колу державних службовців (див. *M.S. v. Sweden*, 27 серпня 1997 року, § 35, Reports 1997-IV); розголошення медичних даних медичними установами, зокрема, роботодавцю пацієнта (див. *Radu v. the Republic of Moldova*, no. 50073/07, § 27, 15 квітня 2014 року) (пункт 35 рішення); неінформування госпіталем заявниці про результати тестування на наявність ВІЛ та розголошення позитивного ВІЛ-статусу заявниці її матері й за місцем роботи (*M.K. v. Ukraine* (№ 24867/13)). Будь-яке втручання в індивідуальні права, передбачені статтею 8 Конвенції, може виправдовуватися лише за пунктом 2 статті 8 Конвенції, якщо воно відбувається згідно із законом, переслідує одну або декілька легітимних цілей, про які йдеться в цьому пункті, та є необхідним у демократичному суспільстві для досягнення

¹ В період з 2008-2012 роки також жодного засудженого за ст. 132 КК та 145 КК України

такої мети (див. *Azer Ahmadov v. Azerbaijan*, no. 3409/10, § 63, 22 липня 2021 року) (пункт 36 рішення) [7]

ЄСПЛ раніше вже визнавав, що роботодавці можуть мати легітимний інтерес в інформації про фізичне здоров'я працівників, особливо в контексті покладення на них певних професійних обов'язків, пов'язаних із конкретними навичками, функціями чи компетенціями, але підкреслив, що збір й обробка відповідної інформації має бути законною і забезпечувати дотримання справедливого балансу між інтересами роботодавця та побоюваннями кандидата щодо конфіденційності (див. *Surikov v. Ukraine*, no. 42788/06, § 91, 26 січня 2017 року) (пункт 54 рішення).

Перспективним напрямком дослідження в сфері кримінально-правової охорони приватного життя, зокрема недопущення розповсюдження лікарської таємниці має бути аналіз наявних у нормативно-правовій базі в частині інформаційних правовідносин нечітко визначених, колізійних положень і прогалів, що негативно впливає на забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина. Зокрема режиму збирання, зберігання, використання та поширення інформації, зокрема щодо психічного стану людини, її примусового огляду та лікування, використання конфіденційних даних у сфері психіатрії, на що звертав увагу КСУ при тлумаченні 3, 23, 31, 47, 48 Закону України "Про інформацію" [3].

Список використаних джерел:

1. Серьогін В. Зміст і обсяг права на недоторканність приватного життя (прайвесі). *Вісник академії правових наук України*. 2010. №4. С. 88-97.
2. Про інформацію: Закону України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення статей 3, 23, 31, 47, 48 Закону України «Про інформацію» та статті 12 Закону України «Про прокуратуру» (справа К.Г. Устименка) від 30 жовтня 1997 року № 5зп/1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-97#Text>
4. Завоюра В.О., Кубальський В.Н. Перспективи удосконалення інституту кримінально-правової охорони лікарської таємниці в Україні. *Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ: економіка, право, політологія, туризм*. 2010. Т.2. № 2. С.57-62.
5. Відповідь на запит щодо надання інформації про кількість зареєстрованих упродовж 2017-2021 років кримінальних правопорушень за статтями 132, 145 КК України та кількість вироків винесених за результатами їх судового розгляду: Лист Офісу Генерального прокурора №27/3-1655ВИХ-21 від

11.05.2021: URL:https://dostup.pravda.com.ua/request/86063/response/242090/attach/3/11...pdf?cookie_passthrough=1

6. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності : навч. посібник. –2-е вид. перероб. і доп. / Кол. авт.; за ред. д.ю.н., доц. В.О. Боняк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2018. 260 с.

7. М.К. v. Ukraine (№ 24867/13/ ОГЛЯД рішень Європейського суду з прав людини проти України (15 вересня 2022 року). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/2022_09_29_ESPL.pdf?fbclid=IwAR2r2blElpoEhGkmEkbxyj2FUdaiQaq240yd8OeOV4m-kFqSvTOrG0TfcDQ

Савчук Р.М.,

к.ю.н., доц.,

Івано-Франківський юридичний інститут

Національного університету «Одеська юридична академія»

м. Івано-Франківськ

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження в Україні воєнного стану вимагає не лише вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, але й здійснення оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів у сучасних реаліях і визначення напрямів її підвищення.

Із урахуванням виокремлених у доктрині адміністративного права основних напрямів підвищення ефективності правоохоронної діяльності в цілому [1, с. 13] та діяльності правоохоронних органів в окремих сферах, зокрема у сфері протидії економічній злочинності [2, с. 16] і тероризму [3, с. 72-73], до основних напрямів підвищення ефективності їх діяльності в умовах воєнного стану доцільно віднести такі:

1. Формування єдиної комплексної державної політики у сфері запобігання та протидії злочинності в умовах воєнного стану. У ході її створення потрібно звернути увагу на два моменти. По-перше, на сьогодні потрібно враховувати, що вона є не лише елементом політики у сфері боротьби зі злочинністю, але й невід'ємною складовою стратегії забезпечення національної безпеки. Це зумовлює її комплексний характер та доцільність включення до неї широкого кола як правоохоронних заходів, так і заходів економічних, інформаційних, пропагандистських, виховних, освітніх тощо. По-друге, в ході створення єдиної комплексної державної політики у сфері запобігання та протидії злочинності в умовах воєнного стану нею потрібно

охопити як злочинність у всіх її проявах, що існували у довоєнний час, так і воєнні злочини, вчинені на території нашої держави.

2. Удосконалення нормативно-правової бази, що врегульовує діяльність правоохоронних органів в умовах воєнного стану. Зазначений напрям підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану підлягає здійсненню шляхом вжиття заходів, спрямованих на удосконалення, по-перше, правового статусу окремих правоохоронних органів шляхом надання їм додаткових повноважень щодо вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, а також ресурсного забезпечення їх діяльності, по-друге, механізму діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану, зокрема виконання ними тих або інших повноважень і забезпечення в ході їх виконання неухильного дотримання прав і свобод людини та громадянина, по-третє, механізму взаємодії правоохоронних органів між собою та з іншими органами державної влади, місцевого самоврядування, військовими формуваннями, засобами масової інформації, громадськістю, та забезпечення належної координації правоохоронних органів, а також форм і методів взаємодії правоохоронних органів України із правоохоронними органами країн Європейського Союзу та їх співробітництва з Міжнародним кримінальним судом.

3. Розробка дієвої системи заходів протидії злочинності в умовах воєнного стану. Необхідність їх напрацювання М.В. Ковалів і В.О. Іваха пояснюють тим, що ефективність форм і методів забезпечення режиму воєнного стану багато в чому залежить від гнучкості та динамічності використання сил і засобів правоохоронних органів [4, с. 70]. Заходи протидії злочинності в умовах воєнного стану повинні бути дієвими, ефективними, становити у своїй сукупності систему та забезпечувати, з одного боку, вирішення правоохоронними органами покладених на них завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, а з іншого боку, забезпечувати неухильне дотримання прав та свобод людини і громадянина. Окрім того, вони повинні враховувати особливості протидії воєнним злочинам, у тому числі особливості режимів досудового розслідування та судового розгляду в умовах воєнного стану, відшкодування шкоди, завданої воєнними злочинами, тощо.

4. Посилення взаємодії правоохоронних органів між собою та з іншими органами державної влади, місцевого самоврядування, військовими формуваннями, засобами масової інформації, громадськістю, а також забезпечення належної координації діяльності правоохоронних органів. Наприклад, як вказує О.М. Коропатов, режим воєнного стану передбачає нові форми і методи взаємодії поліції та сил територіальної оборони, такі як: планування та розробка сумісних заходів, посилене патрулювання, супроводження відповідних вантажів (гуманітарної допомоги,

вибухонебезпечних речовин, біженців, тимчасово переміщених осіб, зброї), вивчення та користування військовою зброєю, несення служби на блокпостах, охорона майна постраждалих осіб, охорона місць руйнувань, доставлення правопорушників, належне реагування на вибухонебезпечні речовини, обмеження руху транспорту на небезпечних напрямках, проведення навчань з представниками населення, охорона приміщень державних органів тощо [5, с. 129]. Поряд із взаємодією правоохоронних органів між собою та з іншими інституціями і координацією їх діяльності, посиленню підлягають взаємодія правоохоронних органів України із правоохоронними органами країн Європейського Союзу та їх співробітництво з Міжнародним кримінальним судом.

5. Підвищення рівня ресурсного забезпечення правоохоронних органів. Як і в довоєнний час, в умовах воєнного стану воно підлягає здійсненню шляхом розробки системи заходів, спрямованих на удосконалення кадрового, матеріально-технічного, організаційного та інформаційно-аналітичного забезпечення їх діяльності. Водночас, в умовах воєнного стану заходи, які охоплюються зазначеними напрямками ресурсного забезпечення правоохоронних органів, вимагають уточнення з урахуванням завдань, що пов'язані із запровадженням і здійсненням заходів відповідного правового режиму та підлягають вирішенню конкретним правоохоронним органом. Поряд із цим, як зазначають Н.В. Медведенко та С.В. Медведенко, поточна ситуація вимагає від керівництва органів та підрозділів правоохоронних органів використання тактичних прийомів і стратегічних планів у діяльності цих органів з урахуванням умов воєнного стану, оптимізації організації несення служби правоохоронцями та водночас забезпечення прав працівників на відпочинок і на відповідний рівень заробітної плати з урахуванням навантаження та умов праці. Перед керівниками стоїть непросте завдання – забезпечення максимально ефективною та оперативною діяльністю органу, підрозділу, що знаходиться під їх керівництвом, з одночасним забезпеченням довготривалості такого процесу та наявності активного кадрового резерву, який можливо задіяти в будь-який момент [6, с. 201-202]. Відповідно, в умовах воєнного стану особливо гостро постає проблема оптимізації використання кадрового потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Кучук А.М. Теоретико-правові засади правоохоронної діяльності в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. К., 2007. 20 с.
2. Габраелян А.Ю. Напрями підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів щодо протидії економічній злочинності. У кн.: Державне управління та адміністрування, сфера обслуговування, економіка та міжнародні відносини як рушійні сили економічного зростання держав ХХІ

століття: колективна монографія. Вид. 2. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. С. 2-18.

3. Трофімцов В.А. Шляхи підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів щодо протидії тероризму. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2015. № 16. Т. 1. С. 72-74.

4. Ковалів М.В., Іваха В.О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2016. № 837. С. 65-70.

5. Коропатов О.М. Щодо взаємодії Національної поліції з органами територіальної оборони України. *Наукові проблеми запровадження правового режиму воєнного стану в Україні: сучасний вимір: матеріали науково-практичного онлайн-заходу* (м. Одеса, 29 квітня 2022 року). Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 128-129.

6. Медведенко С.В., Медведенко Н.В. Засади стратегічного управління в умовах воєнного стану в органах та підрозділах Національної поліції України. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1-2. С. 200-206.

Самойлова О. М.,

к.ю.н., молодший науковий співробітник
відділу кримінологічних досліджень
Науково-дослідний інститут
вивчення проблем злочинності імені академіка
В.В. Сташиса НАПрН України
м. Харків

ДО ПИТАННЯ ЩОДО ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ¹

Останні роки процес автомобілізації суспільства відбувається особливо інтенсивно і передумов для зниження його темпів у найближчому майбутньому не вбачається. Цей процес має низку негативних наслідків, зокрема, збільшує ймовірність аварійності на дорогах. Саме тому особливого значення набуває діяльність із забезпечення безпеки дорожнього руху.

Серед суб'єктів забезпечення безпеки дорожнього руху вагоме місце займають органи місцевого самоврядування, діяльність яких регламентована Законами України «Про дорожній рух», «Про автомобільні дороги», «Про транспорт», «Про місцеве самоврядування в Україні» тощо.

¹ Примітка. Тези підготовлено на виконання теми фундаментального наукового дослідження НДІ ВПЗ «Стратегія запобігання правопорушенням у сфері дорожнього руху та експлуатації транспорту в Україні» номер державної реєстрації 0120U10561

Згідно ст. 6 Закону України «Про дорожній рух» до повноважень міських та районних рад належить, зокрема: виконання вимог законодавства та рішень органів виконавчої влади про дорожній рух і його безпеку; розробка, затвердження та реалізація міських і районних програм розвитку дорожнього руху та його безпеки; формування міських і районних фондів, для фінансування програм і окремих заходів, спрямованих на розвиток дорожнього руху та його безпеки; контроль за організацією навчання різних соціально-вікових груп населення Правил дорожнього руху, планування заходів, пов'язаних із профілактикою його безпеки, та контроль за їх виконанням; здійснення та фінансування заходів, пов'язаних із профілактикою дитячого дорожньо-транспортного травматизму; проведення роботи по пропаганді безпеки дорожнього руху; організація будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів; контроль за виявленням дорожньо-транспортних пригод та впровадженням заходів у місцях їх концентрації, на аварійно-небезпечних ділянках вулиць, доріг та залізничних переїздах тощо [1].

Відповідно до Закону України «Про автомобільні дороги» вулиці і дороги міст та інших населених пунктів є комунальною власністю і знаходяться у віданні органів місцевого самоврядування. У ст. 19 цього Закону серед основних обов'язків органів місцевого самоврядування зазначено про забезпечення безперервних, безпечних, економічних та зручних умов руху транспортних засобів і пішоходів вулицями і дорогами міст та інших населених пунктів. Крім цього, згідно ст. 21 Закону органи місцевого самоврядування відповідають за: стан вулиць і доріг міст та інших населених пунктів відповідно до діючих норм, зокрема щодо безпеки руху транспортних засобів і пішоходів; якість робіт з проектування, будівництва, реконструкції, ремонту та утримання вулиць і доріг міст та інших населених пунктів; відшкодування збитків користувачам вулиць і доріг міст та інших населених пунктів, що виникли через їх незадовільний стан, у порядку, визначеному законом, тощо [2].

На виконання ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» органи місцевого самоврядування приймають нормативно-правові акти з безпеки дорожнього руху, метою яких є зниження рівня дорожньо-транспортних пригод та тяжкості їх наслідків, створення безпечних умов для всіх учасників дорожнього руху, посилення координації між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськістю. Вони розраховані на невеликі строки та містять перелік конкретних заходів. Наприклад, рішенням Харківської міської ради Харківської області від 19.08.2020 № 2286/20 було затверджено «Програму підвищення безпеки дорожнього руху в м. Харкові на 2021-2025 роки». Серед основних завдань та заходів реалізації Програми значаться: приведення до належного технічного стану доріг, вулиць, залізничних переїздів, зупинок громадського транспорту,

місце платного паркування та автостоянок; утримання в належному стані технічних засобів регулювання дорожнього руху; розробки та впровадження комплексних та локальних схем організації дорожнього руху на вулично-дорожній мережі міста для запобігання виникненню місць концентрації ДТП і затримки руху транспорту; організації пішохідних переходів, у тому числі із забезпеченням зовнішнього освітлення; здійснення інших заходів, пов'язаних зі створенням безпечних і комфортних умов для всіх учасників дорожнього руху тощо [3]. Зазначимо, що, на жаль, далеко не всі районні, міські, обласні ради приймають такі програми або перелічені в них заходи мають суто формальний характер і не виконуються через відсутність фінансування та налагодженої координації всіх уповноважених органів.

Досягнення мети з підвищення безпеки дорожнього руху можливе лише шляхом об'єднання зусиль усіх владних інституцій. На цьому наголошується й у Національній транспортній стратегії України на період до 2030 року, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 430-р, в якій до загальних проблем, що потребують розв'язання, віднесено недостатньо чіткий розподіл функцій та повноважень, а також низький рівень координації дій, інституційної спроможності органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо планування і проведення дій у сфері безпеки дорожнього руху [4].

Незважаючи на існуючу недосконалість українського законодавства в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, органи місцевого самоврядування мають достатні повноваження для виконання своїх зобов'язань. Сумлінне, неухильне виконання цих зобов'язань та системний підхід до розв'язання проблем організації безпеки дорожнього руху, сприятимуть зниженню рівня аварійності та зменшенню кількості дорожньо-транспортних пригод з тяжкими наслідками.

Список використаних джерел:

1. Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 р. № 3353-XII, в редакції від 16.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text> (дата звернення: 20.06.2022 р.).
2. Про автомобільні дороги: Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2862-IV, в редакції від 19.12.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15#Text> (дата звернення: 20.06.2022 р.).
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР, в редакції від 17.06.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.06.2022 р.).

4. Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету міністрів України від 30 травня 2018 р. № 430. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.06.2022 р.).

Світличина І.А.,
асистент кафедри права
та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир
Дідковський В.О.,
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

ЕКОЦИД В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГЕННЯ ЗІ СТОРОНИ КРАЇНИ-АГРЕСОРА

Протягом усього періоду існування людства наша планета страждає від різноманітних стихійних лих та катастроф, а за останні століття до цього приєдналась антропогенна діяльність, що значно посилила забруднення навколишнього природного середовища та створила безліч проблем довкілля, а через це погіршилась якість життя людей на планеті.

Термін «екоцид» походить від грецького «oikos», що означає «будинок», і латинського «caedo», що означає «знести» або «вбити». Відповідно до Міжнародного словника Мерріам-Вебстер слово «екоцид» означає руйнування значних територій природного середовища як наслідок діяльності людини [1].

Багато людей вважають тему забруднення навколишнього середовища важливою через те, що виробничі процеси їхньої культури, війни та життєдіяльність руйнують екологічну безпеку планети. Це стає ще важливішим, враховуючи той факт, що це руйнує якість природного середовища, ставить під загрозу життя багатьох людей.

Зовсім нещодавно весь світ сколихнули докази звірств російських окупантів у передмісті Києва, які, всупереч всім законам та звичаям ведення війни, не мають нічого спільного з поняттями людяності та гідності. Україна та низка інших країн визнали геноцидом такі дії російських військ під час вторгнення в Україну.

Проте, жертвами військової агресії росії стали не тільки люди, а й українське довкілля, яке безжально нищить полум'я війни. Лісові пожежі, що виникли внаслідок обстрілів окупантів, військова техніка, ракети, боєприпаси, нафтопродукти, що отруюють ґрунт та водні ресурси, викиди

хімічних речовин через обстріли промислових підприємств, ризики радіаційних аварій - ось лише невеликий перелік загроз, які несе російська військова агресія для екології не лише України, а й всього світу.

За даними Міністерства оборони, за 20 днів військового вторгнення росії на територію України було запущено близько 900 ракет різного калібру та типу. Ворог атакує як цивільні об'єкти, так і військову інфраструктуру — аеропорти, сховища боєприпасів у Краснопіллі, Кривому Розі, Дніпрі та Житомирі, аеродроми та їх паливні цистерни в Гостомелі, Чугуєві, Чорнобаївці, Мелітополі, Івано-Франківську, Миколаєві, також військово-морські об'єкти. Проте переважна більшість обстрілів припадає на населені пункти та об'єкти промисловості в них. Під час детонації ракет та артилерійських снарядів утворюється низка хімічних сполук: чадний газ (CO), вуглекислий газ (CO₂), водяна пара (H₂O), бурий газ (NO), закис азоту (N₂O), діоксид азоту (NO₂), формальдегід (CH₂O), пари ціанистої кислоти (HCN), азот (N₂), а також велика кількість токсичної органіки, окислюються навколишні ґрунти, деревина, дернина, конструкції тощо [2].

З початку широкомасштабного російського вторгнення станом на 27 травня 2022 р. Оперативний штаб при Державній екологічній інспекції України вже зафіксував 257 злочинів проти довкілля [3].

Чинне законодавство щодо поняття екоциду важко реалізувати через відсутність роз'яснень від законодавця. Після виявлення форм екоциду, вчиненого конкретною стороною, судове провадження стає надзвичайно важко довести. Зокрема, в Кримінальному кодексі України чи іншому нормативно-правовому акті екологічного законодавства не надано визначення понять «масове знищення», «отруєння» чи «екологічна катастрофа», як наслідок виникають питання щодо кваліфікації того чи іншого діяння за згаданою статтею [4].

Після війни ми будемо пожинати плоди бойових дій — руйнування екосистем, забруднення ґрунтів, зменшення біорізноманіття, зростання кількості шкідників у лісах. Крім того, відбудова країни потребуватиме значної кількості природних ресурсів, а відновлення неминуче супроводжуватиметься значними викидами парникових газів. Оскільки є неминучим значне хімічне забруднення ґрунтів і вод, важливо після війни подбати про ефективну систему моніторингу стану довкілля, зафіксувати реальний обсяг завданої шкоди та вжити найефективніших заходів, щоб уникнути подальшого погіршення ситуації та відновити екосистеми до безпечного стану для людей і дикої природи.

Зараз є дуже важливою активність Міндовкілля, громадянського суспільства та екологічного комітету Верховної Ради, щоб усю шкоду довкіллю було максимально зафіксовано та у подальшому компенсовано агресором. На майбутнє необхідно, щоб план відновлення України включав заходи з відновлення та збереження екосистем, а до планів із відбудови

населених пунктів включалися природоорієнтовані рішення та заходи з адаптації до зміни клімату [5].

Неймовірна природа України - це безцінний скарб і сила нашого народу! Зупинити екологічний геноцид зможемо лише спільними зусиллями! Життя переможе, а росія заплатить!!!!

Список використаних джерел:

1. Webster's new world dictionary of the American Language. URL: <https://www.merriam-webster.com/> (дата звернення: 16.10.2021)
2. Природа та війна: як військове вторгнення Росії впливає на довкілля. України <https://ecoaction.org.ua/pryroda-ta-vijna.html>
3. Зупинити екоцид в Україні зможемо лише за підтримки всієї світової спільноти - в цьому впевнені у Комітеті з питань бюджету. <https://www.rada.gov.ua/news/razom/224071.html>
4. Екоцид як злочин проти навколишнього природного середовища. http://www.lsej.org.ua/5_2022/74.pdf
5. Як воєнне вторгнення Росії впливає на довкілля України. <https://zn.ua/ukr/ECOLOGY/priroda-stohne-vid-vijni.html>

Сушицька Ю.О.,

старший викладач кафедри права
та правоохоронної діяльності
м. Житомир

Гусаківська А.В.

Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Вже 8-й рік в Україні йде війна за свободу для нашого народу, у той час як Росія свідомо ігнорує норми міжнародного права та систематично порушує їх. Початок повномасштабного вторгнення вкотре показав усьому світу, що країні-агресору немає місця у цивілізованому світі, адже прагнення до захоплення територій насильницьким шляхом не входить до цінностей демократичного суспільства. Зараз головною метою для усіх країн є співпраця задля закінчення війни та настання миру, відновлення правди і запобігання збройним конфліктам у майбутньому. Варто зазначити, що міжнародні відносини у період війни відіграють провідну роль, оскільки допомога у боротьбі зі збройною агресією пришвидшує настання миру та відновлення справедливості.

Від 24 лютого 2022 року Україну почала підтримувати більшість країн як грошовою, так і військовою допомогою. На даний час, це країни Європи та США. Особливе місце, серед даної підтримки, займає Закон про ленд-ліз, схвалений Конгресом Сполучених Штатів Америки 7 квітня поточного року. Підписаний на 9 травня Джо Байденем даний документ, нагадує про аналогічну програму, яка діяла в роки Другої світової війни. [1]

Ленд-ліз — (від англ. lend — «позичати» і lease — «здавати в оренду, внайми») — політика, згідно з якою США постачають своїм союзникам боєприпаси, техніку, продовольство, стратегічну сировину, включаючи нафтопродукти та матеріальні засоби. Закон про ленд-ліз за всю історію був прийнятий двічі: вперше був підписаний 11 березня 1941 року Франкліном Рузвельтом, з метою розгрому нацистської Німеччини та її союзників. Вдруге такий документ з'явився під час російсько-української війни.

Дія першої програми закону завершилася 20 вересня 1945 року. Загалом така допомога є безкоштовною, хоча деяку техніку, зокрема кораблі, повернули після Другої світової війни. Натомість США отримали оренду армійських і військово-морських баз на території союзників під час війни. [2]

Допомога надходила 42 країнам. Основними реципієнтами стали Велика Британія, а також СРСР, Франція, Китай і країни Британської Співдружності. Загальний обсяг програми, у цінах 1941—1945 років, склав більше 50 мільярдів доларів, що еквівалентно 690 мільярдам доларів у 2020 році. Обсяг допомоги Радянському Союзу — 11,3 мільярдів доларів. За оцінками окремих західних фахівців, загальна допомога країн Заходу СРСР сягнула близько 19 мільярдів доларів. У СРСР певне значення поставок визнавали, проте свідомо применшували. З 1947 року відомий економіст Микола Вознесенський наголошував, що загальний розмір допомоги західних країн Радянському Союзу за ленд-лізом складав усього близько 4% від засобів, витрачених країною на війну. А танки й авіацію постачали в основному застарілих моделей. Цей міф мав підкреслити виключний внесок СРСР в перемогу. При цьому особливу увагу зосереджували на применшенні ролі союзників. Натомість історики й економісти країн Північної Америки та Європи наголошували, що без ленд-лізу Радянський Союз навряд чи зупинив німецьку агресію.

Загалом за ленд-лізом СРСР отримав:

- 622 тисячі тон залізничних рейок (понад 56% від власного виробництва);
- 1 900 паровозів (у 2,4 рази більше, ніж кількість виготовлених у СРСР за роки війни) і 11 075 вагонів (більше у 10,2 рази);
- 3 мільйони 606 тисяч автопокришок (43%);
- 610 тисяч тон цукру (42%), 664,6 тисяч тон м'ясних консервів (108%).

США і Британська імперія надали понад 18% авіабензину, використаного за роки війни радянською авіацією. Продовольства, яке було доставлено в СРСР за ленд-лізом, вистачило б для того, щоб годувати

армію в 10 мільйонів осіб протягом 1 688 діб, тобто упродовж усієї війни. [3]

Закон про ленд-ліз для оборони демократії Україною від 2022 року — це акт Конгресу Сполучених Штатів, за яким українському урядові постачатимуться матеріальні засоби в спосіб, подібний до ленд-лізу під час Другої світової війни. Закон про ленд-ліз усуває бюрократичні перешкоди та дозволяє уряду США швидко надавати озброєння та інші матеріально-технічні ресурси Україні чи урядам східноєвропейських країн, які зіткнулися з вторгненням Росії в Україну, для ведення бойових дій. Зазначається, що військова допомога в рамках ленд-лізу почне надходити в Україну з початку нового фінансового року в Сполучених Штатах, тобто з жовтня 2022 року. До цього часу вся військова допомога Україні надходить поза ленд-лізом безкоштовно.

Видання *The Insider*, зазначає, що будь-яке військове обладнання втрачене в бою, поставлене за програмою ленд-лізу, списується, і держава, яка отримала допомогу, не повинна за її платити. А обладнання, яке залишилося цілим, Україна може безкоштовно повернути. Перераховувати гроші США буде необхідно, якщо Україна вирішить залишити вціліле озброєння у себе та після бойових дій. [4] Загалом від 24 лютого США надали Україні військової допомогу на суму 10,6 млрд доларів і надалі продовжують демонструвати підтримку нашій державі. [5]

За словами політичного консультанта, керівника "Центру військово-правових досліджень" Олександра Мусієнка, закон про ленд-ліз, має чотири основні переваги для України:

- скорочення терміну надання військової допомоги;
- розширення тієї допомоги, яка надається Сполученими Штатами;
- допомога Україні стане пріоритетним завданням в оборонній та безпековій сферах США;
- Україна зможе отримувати будь-яку зброю, на яку подаватиме запит. [6]

Військовий експерт Петро Черник зазначив, що перелом у війні може розпочатися разом із дією ленд-лізу. На думку інших експертів, запровадження цієї програми зможе спростити процедуру надання США допомоги Україні. Адже зараз будь-які процеси з постачання зброї проходять через різних американських чиновників, що значно уповільнює весь процес. Для Сполучених Штатів ленд-ліз також корисний, тому що програма позитивно вплине на американську економіку. Насамперед, це буде вигідно американським підприємствам, які працюють у сфері військової промисловості. [7]

Попри позитивну позицію багатьох експертів щодо ленд-лізу, виникають і негативні. Зокрема, існує думка, що постачання зброї з-за кордону створює конкуренцію для Оборонно-промислового комплексу України (ОПК). На думку генерального директора приватного ТОВ «Українська бронетехніка»

Владислава Бельбаса, вітчизняний ОПК має великий потенціал. Водночас він переконаний, що у військовий час потрібно поєднувати імпорту зброї та внутрішнє виробництво, тому що коли держава буде чекати зброєю за ленд-лізом і не розміщувати внутрішніх замовлень, то частина виробників зникне. [8]

Список використаних джерел:

1. Дмитро Шурхало. Ленд-ліз в історичній перспективі. 11.05.2022 р.
URL:<https://www.radiosvoboda.org/a/lend-liz-druha-svitova-rosiya-viyna/31843496.html>
2. Вікіпедія. Ленд-ліз. 04.06.2022 р.
URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%BB%D1%96%D0%B7>
3. Сили спеціальних операцій ЗС України. Ленд-ліз це зброя перемоги.
URL:<https://sof.mil.gov.ua/news/159-lend-liz-ce-zbroya-peremogi>
4. Вікіпедія. Закон про ленд-ліз для оборони демократії Україною від 2022 року. 15.08.2022 р.
URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/Закон_про_ленд-ліз_для_оборони_демократії_Україною_від_2022_року
5. Радіо Свобода. 24.08.2022 р.
URL:<https://www.radiosvoboda.org/a/news-usa-ukrayina-dopomoga-viyna/32001426.html>
6. Закон про ленд-ліз від США: що це таке і як вплине на економіку України. 09.05.2022 р.
URL:<https://tsn.ua/ato/zakon-pro-lend-liz-vid-ssha-scho-ce-take-i-yak-vpline-na-ekonomiku-ukrayini-2032177.html>
7. Олександр Кричковський. Перелом у війні може розпочатися разом із ленд-лізом – військовий експерт. 21.08.2022 р.
URL:<https://zn.ua/ukr/UKRAINE/perelom-u-vijni-mozhe-rozpochatisja-razom-iz-lend-lizom-vijskovij-ekspert.html>
8. Дмитро Бадрак. Ленд-ліз і український ОПК. 08.07.2022 р.
URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3523956-lendliz-i-ukrainskij-opk.html>

Федик Л.Б.

к.і.н, доцент кафедри права,
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ

ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Нормальне функціонування держави можливе за умов правильної державної політики, яка базується на загальноприйнятих нормах та забезпечуючи правовими методами рівність громадян у реалізації своїх прав і свобод, сприяє високому рівню довіри до влади та позитивному ставленню до її ініціатив. Загалом правова політика держави реалізується у трьох основних напрямках: 1) нормотворчість; 2) застосування права; 3) розвиток правосвідомості і правової культури населення. Форми прояву державної політики різноманітні, як і шляхи й сфери її реалізації. Наприклад, економічна політика держави, культурна, соціальна, національна, науково-технічна, фінансова, екологічна, правова і т.д. Правом оформлюються, закріплюються всі види державної політики. Попри це правова політика має свої особливості, оскільки відображає та визначає правовий розвиток країни.

Можна довго сперечатися з приводу того, що є первинним економіка чи право. Однак безумовним є факт, що саме потреба врегулювання розподілу матеріальних благ у первісному суспільстві, спонукала виникнення правил розподілу, які згодом переросли у звичаєве право, а подальше ускладнення економічних відносин, пов'язаних з процесом виробництва, розподілу та обміну викликатиме потребу у законах. При цьому у жодному разі не йдеться про пріоритет економіки над правом, як це абсолютизували марксистська економічна теорія. Адже без законів надзвичайно складно забезпечити нормальне функціонування економіки.

Об'єктивні економічні закони є підґрунтям соціального розшарування в суспільстві, що стає джерелом соціального напруження (через невдоволення тих, хто відчуває соціальну несправедливість). За умов відсутності з боку держави відповідних механізмів забезпечення соціальної справедливості, створюються умови до невиконання або порушення ustalених правових норм та, в крайньому випадку, до соціальних заворушень. Саме тому, сучасна правова держава спрямована на формування громадянського суспільства, основою якого є середній клас власників. Звідси впливає важливий принцип правової політики держави – соціальна обумовленість.

Ключові тези «свобода, рівність і братерство», які стоять в основі одного з основних принципів правової політики сучасної держави – невід'ємності прав і свобод та рівності людей, теж мають економічне підґрунтя. Ідея рівності, крім рівності всіх перед законом, передбачала рівність

можливостей і рівність стартових позицій [1, с. 252]. Ідея братерства також мала економічне підґрунтя і передбачала співпрацю як в межах конкретної держави, так і на міжнародному рівні. Іншими словами потребували правового закріплення такі явища економічного життя як економічна свобода, недоторканність власності та рівність господарюючих суб'єктів.

Водночас своєрідною антитезою до обмеженого правового регулювання державою економіки, є надмірне втручання держави в економічну сферу. Найбільш очевидним прикладом став СРСР, який заперечував ринок, застосовував директивні та імперативні методи правового регулювання економічних процесів, опираючись виключно на методи примусу при проведенні правової політики в економічній сфері. Результатом стала деформація усєї структури економіки та крах системи загалом.

Якщо розглядати сучасну державу з ринковою економікою і брати за вихідну тезу те, що метою держави є досягнення загального добробуту, тобто узгодження інтересів різних верств суспільства, до завдань правової політики держави належить:

- 1) покращення загального економічного становища держави;
- 2) активізацію рівня ділової активності суб'єктів економічної діяльності;
- 3) створення сприятливого інвестиційного клімату та макроекономічної стабільності;
- 4) зменшення кількості економічних правопорушень;
- 5) забезпечення соціальної справедливості тощо.

Економічні фактори, які визначають правову політику держави – це насамперед економічна система суспільства або економічний порядок; соціально-економічні відносини; організаційно-правові форми здійснення господарської діяльності; господарський механізм; система стимулів учасників господарських відносин; господарські зв'язки між учасниками економічних відносин.

До найважливіших економічних факторів, які мають вплив на формування правової політики держави відносимо: економічний порядок, господарський механізм, організаційно-правові форми здійснення господарської діяльності. Економічний порядок – це рамкові умови ринкового господарства, тобто сукупність інституцій, що представляють звід даних, необхідних для того, щоб суб'єкти, що господарюють, могли приймати рішення і робити ті або інші дії. Саме в залежності від того чи іншого порядку або стадії його розвитку держава обирає певну економічну політику. Підтримуємо ідею В. Ойкена, який пропонує наступну типологію економічних політик: свобода дій; політику централізованого, цілком чи частково, управління економікою; політику середнього шляху; політику конкурентного порядку і точкову політику [2, с. 9].

Складова частина економічної системи – господарський механізм, що є сукупністю організаційних структур, конкретних форм і методів керування, а

також правових норм, за допомогою яких реалізуються діючі, економічні закони, процес відтворення. Господарський механізм об'єднує інститути, що утворюють певний господарський порядок. Практична реалізація цього механізму передбачає створення законодавчого і суспільно унормованого середовища, інститутів, закріплених певними правовими нормами [3, с. 122-123].

Різноманітність форм власності та ступінь їх співвідношення (організаційно-правові форми здійснення господарської діяльності) теж мають ключовий вплив на правову політику держави. Баланс приватних і публічних інтересів та рівність прав дозволяють уникати нерівності між учасниками господарських правовідносин (при їх виникненні, зміні та припиненні), як наслідок – це призводить до безконфліктної їх реалізації, що є основною ознакою належного рівня урегульованості таких відносин на законодавчому рівні та характеризують економічну політику держави як належну [4].

Отже, необхідність правової форми регулювання певних економічних відносин об'єктивно породжується економічними потребами суспільства. Водночас трансформація і зміна економічних відносин стимулюють до видозміни правових регуляторів та правової системи. За таких умов економічну і правову системи слід завжди розглядати у симбіозі і постійному розвитку.

Список використаних джерел:

1. Оніщенко Н.М. Право й економіка: взаємовплив і паритетні начала розвитку. Філософія права і загальна теорія права. 2012. № 2. С. 249-259.
2. Дороніна М.С., Горовий Д.А. Економічна політика. Конспект лекцій. Харків: Вид. ХДЕУ, 2001. 46 с.
3. Супрун О.М. Господарський механізм у розвитку та регулюванні економіки. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2011. № 1. С. 122-124.
4. Пацурія Н. Б. Економічна політика держави: правовий аналіз сучасного стану. URL: <https://coordynata.com.ua/ekonomicna-politika-derzavi-pravovij-analiz-sucasnogo-stanu>

Харченко А.

аспірантка Класичного приватного університету
м. Запоріжжя

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ЗА ВЧИНЕННЯ КОНТРАБАНДИ

З початку введення воєнного стану в Україні обліковано 34 кримінальних правопорушень за ст. 201 КК України, 11 особам повідомлено про підозру. Такі статистичні дані свідчать про значне скорочення випадків вчинення контрабанди¹, що в першу чергу обумовлено воєнним станом, за якого обмежено виїзд за межі України чоловікам призовного віку (18-60 років), які склали близько 90 % засуджених за контрабанду у минулі роки. Разом з тим воєнний час накладає відбиток на специфіку предметів контрабанди за ст. 201 КК, зокрема предметами контрабанди частіше стає зброя та бойові припаси до неї.

Питання караності контрабанди має суттєве значення для запобігання вчиненню таких дій у майбутньому, запорукою чого може стати вибір найбільш оптимального та доцільного заходу кримінально-правового характеру (впливу), застосування яких можливе за контрабанду. Захід кримінально-правового характеру «являє собою систему прийомів і способів здійснення примусового та реабілітаційно-заохочувального впливу держави на кримінальні практики (кримінальні правопорушення, об'єктивно протиправні діяння, зловживання правом та інші), правомірну постзлочинну поведінку...» [1, с.48], а відповідно змістом заходів кримінально-правового характеру «є певний обсяг державного примусу, пом'якшення та заохочення» [2, с.781].

До заходів кримінально-правового характеру в межах кримінальної відповідальності відносять покарання, звільнення від покарання та звільнення від відбування покарання, примусове лікування, спеціальна конфіскація. Відповідно поза межами кримінальної відповідальності реалізуються такі кримінально-правові заходи як звільнення від кримінальної відповідальності та примусові заходи медичного та виховного характеру.

Санкція ч.1 ст. 210 КК України передбачає покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до семи років, що визначає це кримінальне правопорушення як тяжкий злочин. Санкція ч.2 ст. 201 КК України передбачає покарання у виді позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна (особливо тяжкий злочин).

Відповідно до кримінального законодавства зважаючи на категорію цих злочинів, до осіб, які їх вчинили, не може бути застосоване звільнення від кримінальної відповідальності на підставі статей 45-48 КК України, а також

¹ В 2021 році за цей же період обліковано 104 випадки контрабанди, в 2020 році – 110 випадків, в 2019 – 101.

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

звільнення від покарання на підставі ст. 74 КК України. Звільнення від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК можливе лише у разі призначення засудженому позбавлення волі строком не більше п'яти років.

Проаналізуємо статистичні дані за попередні п'ять років з 2017 по 2021 р.р. на предмет структури заходів кримінально-правового характеру, які застосувались за вчинення контрабанди з метою виокремлення головних тенденцій реагування держави на вчинення цього кримінального правопорушення.

	2021	2020	2019	2018	2017
Усього засуджено	57	42	43	30	39
Позбавлення волі	4	4 ¹	2 ²	4 ³	3 ⁴
Громадські роботи	1	1	-	-	-
Штраф	21 (36 %)	16 (38 %)	14 (32 %)	7 (23 %)	8 (20 %)
Конфіскація майна	3	1	-	-	
Позбав. права обійм. посади або займ. певн. д-тю	-	2	-	-	-
Звільнення від відбуван. покар. (ст.75 КК) % від всіх засуд.	31 (54 %)	21 (50 %)	27 (62%)	19 (63 %)	28 (71 %)
Спеціальна конфіскація	13 (22 %)	8 (19 %)	9 (21 %)	2 (0,1 %)	-
Пом'якшення покарання ст. 69 КК	11	7	11	2	6

Статистичні дані свідчать, що найбільш поширеним заходом кримінально-правового характеру за вчинення контрабанди є звільнення від відбування

¹ За ч.1 ст. 201 КК України - 1- понад 2 роки до 3 років включно; 3 - понад 3 роки до 5 років включно

² За ч.1 ст. 201 КК України понад 3 роки до 5 років включно)

³ За ч.1 ст. 201 КК України - 1 - понад 1 рік до 2 років включно; 1 - понад 2 роки до 3 років включно; за ч.2 ст. 201 КК України – 2 - понад 3 роки до 5 років включно

⁴ За ч.1 ст. 201 КК України (від 2-х до 3-х років)

покарання з випробуванням, яке застосовується в 50-70% випадків засудження за контрабанду, на другому місці покарання у виді штрафу.

Серед інших заходів кримінально-правового характеру застосовується спеціальна конфіскація предметів кримінального правопорушення на підставі ст. 96-1 КК України, згідно з якою спеціальна конфіскація полягає у примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених цим Кодексом, за умови вчинення умисного кримінального правопорушення або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу, за які передбачено основне покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Застосування спеціальної конфіскації не є притягненням особи до кримінальної відповідальності [3]. Санкція ч.1 ст. 201 КК передбачає покарання у виді позбавлення волі. У випадках, коли об'єктом спеціальної конфіскації є майно, вилучене з цивільного обороту, як от зброя, боєприпаси, радіоактивними речовини, вона може бути застосована на підставі ухвали суду про закриття кримінального провадження з інших підстав, аніж звільнення особи від кримінальної відповідальності та ухвали суду, постановленої в порядку ч. 9 ст. 100 Кримінального процесуального кодексу України, за клопотанням слідчого чи прокурора, якщо кримінальне провадження закривається ними.

Ще однією специфічною тенденцією є призначення покарання за контрабанду на підставі ст. 69 КК «Призначення покарання більш м'якого, ніж передбачено законом», зокрема в частині покарання у виді позбавлення волі. Приміром в проаналізованих вироках за період 2017-2021 року за ч.1 ст. 201 КК України призначалося покарання понад 2 роки до 3 років включно; понад 1 рік до 2 років включно; а за ч.2 ст. 201 КК України в окремих випадках в розмірі понад 3 роки до 5 років включно, при тому що санкція ч.1 ст.201 КК передбачає позбавлення волі строком від трьох до семи років, а ч.2 ст.201 КК позбавлення волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна. Принагідно зауважимо, що така ситуація не є показовою чи типовою суто для цієї категорії справ. Загалом за кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, яким є і контрабанда, суд пом'якшує покарання на підставі ст. 69 КК України приблизно у 3,8% випадків. Для порівняння за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів або прекурсорів (ст. 305 КК) застосовує пом'якшення покарання значно більше (приміром в 2017 році ст.69 КК була застосована до 77,5% засуджених [4, с. 208]).

Обираючи за вчинення контрабанди відповідний захід кримінально-правового характеру, суд має дотримуватися принципу домірності, який зобов'язує у «кожному конкретному випадку домірно застосовувати види покарання та (або) інші заходи кримінально-правового характеру з огляду на

ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення та низку інших фактів і обставин [3].

Список використаних джерел:

1. Козаченко Олександр. Ознаки та властивості кримінально-правових заходів примусового та заохочувального впливу. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : колективна монографія / за ред. О. В. Козаченка та Є. А. Стрельцова. Миколаїв : Іліон, 2016. 768 с.

2. Яценко А. М. Заходи кримінально-правового характеру: поняття, зміст і сутність. Форум права. 2013. № 3. С. 775–783. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_127.pdf.

3. Рябчинська О.П., Стоматов Е.Г. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, на підставі статті 69 Кримінального кодексу України: кримінально-правові та кримінально-процесуальні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 4. С.207-210.

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статей 96-1, 96-2 Кримінального кодексу України (щодо спеціальної конфіскації) від 30 червня 2022 року № 1-р/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va01p710-22#n155>

Шведова Г.А.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу,
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Корупційні правопорушення – одна з найважливіших проблем для держави, особливо під час війни. В парламенті неодноразово за останній час лунали пропозиції щодо необхідності змін до кримінального законодавства стосовно посилення відповідальності за корупційні діяння.

Наприклад, окремим законопроектом пропонувалось визнавати державною зрадою незаконне збагачення у період дії воєнного стану і віднести до категорії особливо тяжких злочинів [1]. Також висувалась позиція про те, що санкції за корупційні діяння під час війни мають відповідати санкціям за співпрацю з ворогом [2].

Щодо особливостей нормативного врегулювання запобігання службовим зловживанням під час війни – слід зазначити передусім про подію 03 серпня 2022 року, коли набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану» від 08.07.2022.

Цим законом скасовуються існуючі обмеження щодо відповідності подарунків загальновизнаним уявленням про гостинність та обмеження щодо вартості подарунків для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та встановлюється можливість таким особам приймати подарунки без обмеження їх вартості, якщо вони використовують кошти за них або самі подарунки на потреби ЗСУ чи гуманітарну допомогу постраждалим від агресії Російської федерації проти України.

Поряд з цим система органів антикорупційної інфраструктури паралельно адаптувала свої повноваження щодо воєнних реалій, чим забезпечила ефективність правозастосовчої діяльності у протидії в тому числі службовим зловживанням.

Щодо фінансового контролю в цій частині - законодавець надав можливість цим особам відомості про такі подарунки не зазначати у деклараціях про доходи та повідомлення про суттєві зміни у майновому стані не подавати [3]. Також слід відмітити важливі законодавчі новели кримінально-правового змісту. Зокрема, наприкінці березня 2022 року в Кримінальному кодексі з'явилась нова норма, якою встановлено відповідальність за службові зловживання у сфері незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги [4].

Окрім цього в перспективі західне фінансування створює живильний ґрунт для нових офшорних рахунків недоброчесної частини політичної еліти. Пошукати «брудні» кошти українських «еліт» та російські гроші, заховані в «податкових гаванях», щоб за їх рахунок профінансувати збитки, завдані війною, ефективна ініціатива з точки зору запобігання службовим зловживанням, яка більшою мірою чомусь виникає у самих донорів, а не національних антикорупційних органів.

Отже, в умовах воєнного стану необхідне нормативне забезпечення та ефективне правове регулювання запобігання та протидії всім формам службових зловживань як окремого напрямку сучасної кримінально-правової політики.

Список використаних джерел:

1. Плащенко К. Корупційні дії під час війни можуть прирівняти до держзради. Радник у сфері публічних закупівель. 06 травня 2022 року. URL: <https://radnuk.com.ua/voiennyj-stan/koruptsijni-dii-pid-chas-vijny-mozhut-pryivniaty-do-derzhzrady/>
2. Дунда О. Корупція на війні гірше за мародерство. Лексінформ. 04 травня 2022 року. URL: <https://lexinform.com.ua/v-ukraini/koruptsiya-na-vijni-girsha-za-maroderstvo/>
3. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану : Закон України від 08 липня 2022 р. № 2381-IX (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

Шкуропатський В.М.

асистент кафедри
права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Комендантська година використовується як спеціальний захід як в мирний час, так і під час введення надзвичайного або воєнного стану. Застосування комендантської години в мирний час переважно пов'язане із забезпеченням безпеки дітей та зниженням рівня правопорушень, вчинених дітьми. Поширеним в багатьох країнах використання комендантської години стало під час пандемії COVID-19 з метою

запобігання поширенню вірусу шляхом обмеження несуттєвих контактів між людьми. Запровадження комендантської години в умовах воєнного стану має об'єктивне та розумне обґрунтування, однак незважаючи на достатнє правове регулювання режиму введення комендантської години, відповідальність за її безпосереднє порушення наразі не передбачена, тож розглянемо адміністративно-правові засади запровадження комендантської години в нашій країні.

В Україні з 24 лютого 2022 року введено режим воєнного стану [1], який передбачає ряд спеціальних заходів, в тому числі комендантську годину [2]. Правова регламентація застосування спеціальних заходів правового режиму воєнного стану міститься в підзаконних актах, зокрема в Постанові Кабінету Міністрів України від 08 липня 2020 року № 573 «Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану» [3] та Постанові Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1456 «Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану» [4]. Враховуючи, що в Україні комендантська година як спеціальний захід запроваджувалась відносно нечасто, відповідальність за її порушення у чинних нормативно-правових актах, зокрема в Кодексі України про адміністративні правопорушення (КУпАП), відсутня. Відсутність відповідальності за порушення комендантської години знижує ефективність реагування уповноважених органів на випадки її порушення та обумовлює актуальність наукових пошуків механізмів впровадження адміністративної відповідальності за такі правопорушення.

В Україні зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб визначені в Законі України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року [2]. Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 8 даного Закону до заходів правового режиму воєнного стану відноситься і комендантська година – заборона перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень, яка запроваджується у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Даний порядок затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 08 липня 2020 року № 573 [3], відповідно до якої запровадження комендантської години здійснюється лише за наявності реальної загрози життю і безпеці осіб, інтересам суспільства або держави, а також для забезпечення громадського порядку.

Особи, які перебувають на вулицях у заборонений час, можуть вважатися членами диверсійно-розвідувальних груп. Важливо, що заборона перебувати у громадських місцях не поширюється на переміщення до місць укриття під час сигналу тривоги. Крім того, дана заборона не розповсюджується на працівників об'єктів критичної інфраструктури, які мають для цього спеціальні перепустки, що видаються у комендатурі із обов'язковим зазначенням строку їх дії.

Для забезпечення контролю за здійсненням заходів під час запровадження комендантської години створюється система пропускового режиму та за рішенням коменданта (за погодженням з військовим командуванням) особам видаються перепустки. Відповідно до Постанови КМУ від 29.12.2021 № 1456 уповноважена особа має право вимагати пред'явлення документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, у випадку порушення особою відповідних заборон, введених на території, де запроваджено правовий режим воєнного стану. У разі відсутності в особи документів, уповноважена особа затримує таку особу для її встановлення на строк, передбачений Кодексом України про адміністративні правопорушення [4].

Умови воєнного часу вимагають оперативних заходів щодо удосконалення чинного законодавства та приведення його у відповідність до сучасних реалій. Запровадження комендантської години в умовах воєнного стану має об'єктивне та розумне обґрунтування, однак у випадку відсутності відповідальності за порушення встановлених норм втрачає свою ефективність як засобу забезпечення громадського порядку та безпеки і навіть може призводити до порушення прав людини. При цьому слід зазначити, що встановлення заходів відповідальності, навіть в умовах воєнного часу, потребує виваженого підходу та забезпечення якості та ефективності закону. Важливо долучити спільноту науковців та практичних працівників сфери правосуддя та сектору безпеки і оборони для розробки дієвого механізму відповідальності за порушення комендантської години, який забезпечить відсутність його декларативності та сприятиме ефективному забезпеченню громадського порядку та безпеки.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану»: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#Text>

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку перевірки документів в осіб, огляду речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян під час забезпечення заходів правового режиму воєнного стану» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2021-%D0%BF#Text>

Правова політика України в працях молодих дослідників

Адамчук М.Ю.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.Л.

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу ДТЕУ

м. Київ

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ

Торгівля людьми, або сучасне рабство, є проблемою загальносвітового масштабу та одним із найсерйозніших злочинів проти базових прав людини та людської гідності. Це явище, яке, здавалося б, мало залишитися в далекому минулому, існує й досі, торкаючись долі мільйонів людей у всіх країнах світу, чи то країна походження, транзиту чи призначення «живого товару».

Незважаючи на відсутність точних даних для встановлення справжнього масштабу проблеми, різні джерела припускають, що кількість жертв торгівлі людьми становить від 2,5 до 4 мільйонів щорічно [1]. Переважно більшість виявлених жертв – жінки та дівчата, що продаються з метою сексуальної експлуатації та інших форм, включаючи примусовий шлюб, чоловіки ж набагато рідше потрапляють до рук работоргівців. Зазвичай, ця експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або звичаї, подібні з рабством, підневільний стан або вилучення органів [2].

Мішенню сучасної работоргівлі, що приносить злочинним групам значні прибутки, часто стають люди з найбільш уразливих верств населення. Зазвичай серед людей, визнаних жертвами торгівлі - люди, які хочуть за всяку ціну уникнути тяжких умов життя, тому погоджуються покинути країну і наївно вірять в пусті обіцянки легкого та швидкого заробітку. Тому вони часто зазнають безжальних фізичних та моральних знущань, змушені виконувати неоплачувану важку роботу понад свої можливості, робити те, що принижує їх гідність, а також зазнають побоїв, погроз і принижень. Однак, існує багато факторів, які, як правило, є загальними для торгівлі людьми і зустрічаються в різних регіонах. До них слід віднести місцеві умови, які змушують населення мігрувати в пошуках кращих умов: бідність, відсутність економічних можливостей, слабка система кримінального правосуддя, політична нестабільність та збройні конфлікти. Війна та внутрішні заворушення можуть призвести до масових переміщень населення, залишаючи сиріт і вуличних дітей особливо вразливими до торгівлі людьми. Дестабілізація та переміщення

людей із країни їхнього походження до країни, де попит на робочу силу є високим, не тільки вигідно для торговця людьми, але й є засобом контролю над своєю жертвою. Таке переміщення збільшує емоційну вразливість людей і часто вони не мають фінансової підтримки, щоб захистити себе. Жертви можуть не знати мови, щоб попросити про допомогу, і вони часто контролюються, будучи фізично ізольованими від інших людей. Тому це ідеальний механізм контролю для торговців людьми, щоб гарантувати, що їх жертва дотримається вимог.

Разом з тим, торгівля людьми є найшвидше зростаючою та другою за величиною кримінальною галуззю у світі після торгівлі наркотиками. За даними Міжнародної Організації з Міграції, глобальна прибутковість торгівлі людьми становить 150 млрд. доларів США щорічно і за цим показником випередила прибутковість відторгнення зброєю та наблизилася до прибутковості від наркаторгівлі [3]. Торгівля людьми також допомагає злочинним групам розширювати існуючу діяльність, наприклад, примушуючи жертв транспортувати наркотики, тим самим примножуючи прибуток. З огляду на це, наслідки для національної безпеки є значними. Проте, у деяких репресивних урядових режимах торгівля людьми, особливо примусова праця, часто використовується для сприяння економічній вигоді або обходу санкцій. Уряд Північної Кореї, наприклад, відправив майже сотню тисяч примусових робітників на роботу за кордон, насамперед у Китай та Росію, приносячи щороку понад 500 мільйонів доларів для уряду, який потрапив під санкції [4]. Інші авторитарні уряди використовують примусову працю, як інструмент репресії чи форму покарання проти певних груп населення, як-от жорстока кампанія китайського уряду проти уйгурів та інших етнічних меншин [5].

Випадки торгівлі людьми важко ідентифікувати, оскільки жертви зазвичай є добре прихованими і в результаті навряд чи зможуть розголосити інформацію правоохоронним органам. Маршрути торгівлі людьми переважно є складними і часто простягаються через численні кордони, що робить винесення обвинувального вироку надзвичайно складним через суперечки про юрисдикцію. Незважаючи на те, що за останнє десятиліття в багатьох країнах було прийнято законодавство, через складність визначення торгівлі людьми, кількість вироків у всьому світі залишається надзвичайно низькою.

Врешті, для протидії новій глобальній хвилі торгівлі людьми та випадкам підневільної роботи, трудової та сексуальної експлуатації, вилучення та продажу органів та багатьом іншим інцидентам, постраждалі держави ухвалили рішення вжити спільних та узгоджених дій проти цієї сучасної форми рабства, яка призводить до порушення прав на життя, здоров'я, безпеку, особисту недоторканність, гідність, належну винагороду за працю та низку інших невід'ємних прав. Провідне місце у системі протидії цьому явищу посідає ООН, яка спонукала держави взяти міжнародні зобов'язання та фактично стала координуючим органом міжнародних механізмів по боротьбі з

торгівлею «живим товаром». Слід також зазначити, що міжнародно визнане поняття торгівлі людьми, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй викладено в «Протоколі про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї» [2]. І саме він є нормативною основою та підґрунтям міжнародної співпраці із випадками, де люди розглядаються як предмети торгівлі.

Таким чином, знання причин і факторів, що призводять до торгівлі людьми, є важливим інструментом для запобігання та їх ліквідації. І тому, стало цілком зрозуміло, що через розширені масштаби організованої злочинності потрібно ще багато зробити для того, щоб створити світ без насильства і зазіхань на людські права, і хоча країни об'єднують свої зусилля для боротьби з торгівлею людьми, це «рабство наших днів» все ще є частиною нашої реальності.

Список використаних джерел:

1. МОТ, Глобальний альянс против принудительного труда, 2005. С. 46. [Електронний ресурс]. - URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/--ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_088486.pdf
2. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року [Електронний ресурс]. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791
3. 10 фактов, которые необходимо знать о торговле людьми Международной организации по миграции (МОМ), 1996 – 2019. – [Електронний ресурс]. - URL: <http://iom.by/ru/vsemirniy-den-borby-s-torgovlej-ljudmi>
4. Matthew Zweig, “North Korea’s Use of Slave Labor Will Limit Any Prospective Sanctions Relief,” Foundation for Defense of Democracies, February 27, 2019, [Електронний ресурс]. - URL: <https://www.fdd.org/analysis/2019/02/27/north-koreas-use-of-slave-labor-will-limit-any-prospective-sanctions-relief/>
5. ILO, Vicky Xiuzhong Xu et al., “Uyghurs for Sale: ‘Re-education’, Forced Labour and Surveillance Beyond Xinjiang,” Australian Strategic Policy Institute, March 1, 2020, [Електронний ресурс]. - URL: <http://aspi.org.au/report/uyghurs-sale>

Андрєєв В.В.

Державний університет «Житомирська політехніка»

Науковий керівник: Сушицька Ю.О.

старший викладач кафедри

права та правоохоронної діяльності

Державний університет «Житомирська політехніка»

м. Житомир

ПРИНЦИПИ ВІЙНИ ЗА МІЖНАРОДНИМ ГУМАНІТАРНИМ ПРАВОМ

На сьогоднішній день збройні конфлікти залишаються реальністю сучасного світу. Для того щоб урегулювати відносини, які виникають під час збройних конфліктів було розроблено міжнародне гуманітарне право, як самостійна галузь міжнародного публічного права. Термін «міжнародне гуманітарне право», уперше був запропонований Жаном Пікте і увійшов в назву Женевської дипломатичної конференції (1974-1977 рр.) з питання про підтвердження розвитку міжнародного гуманітарного права, що застосовується в період збройних конфліктів. [6, с. 9].

Сучасне МГП містить у собі не тільки численні конкретні правила ведення збройної боротьби, але і низку принципів цієї галузі міжнародного права. Виникнення, формування галузевих принципів та їхній зміст визначаються специфікою суспільних відносин, які вони регулюють. Істотною відмінністю принципів міжнародного гуманітарного права від основних принципів міжнародного права є те, що основні принципи міжнародного права становлять основу мирного співіснування, а принципи міжнародного гуманітарного права стосуються збройних конфліктів, містять у собі певні правила поведінки воюючих сторін, тобто визначають відносини, пов'язані зі збройним конфліктом. [6, с. 10-11].

Особливе місце в міжнародному праві займають три основоположні принципи щодо введення воєнних дій. Дані принципи є найбільш загальними і зрозумілим відображенням змісту МГП. Вони складають основу, дають розуміння сутності МГП є компромісом між гуманністю і необхідністю. [5].

Серед всіх зазначених принципів у міжнародному гуманітарному праві слід виділити такі: принцип розрізнення, принцип пропорційності, принцип обережності.

Перелічені принципи за соєю суттю є тим, що регулює ведення воєнних дій, а також мають за мету захистити цивільних осіб від наслідків військових дій.

Перша норма звичаєвого МГП з розділу «Принципи розрізнення» носить назву «Розрізнення між цивільними особами і/та комбатантами».

У I Додатковому протоколі принцип розрізнення міститься у ст. 48 «Основна норма».

Найбільш яскравим проявом гуманності в період збройного конфлікту основою існування міжнародного гуманітарного права є принцип розрізнення. Суть принципу в тому, що заборонено нападати на цивільних осіб та цивільні об'єкти. Принципи розрізнення є головним серед всіх представлених. Тому, що порушення цього принципу робить неможливим існування інших норм МГП. Принцип розрізнення вимагає, щоб сторони у військовому конфлікті завжди проводили розрізнення між цивільними та військовими особами й об'єктами. Сторони конфлікту можуть лише і тільки лише здійснювати напад на комбатантів чи військових об'єктів. Цивільні об'єкти, населення чи окремі цивільні особи не мають бути цілю нападу. заборонено акти насильства чи об'єкти насильства заборонено тероризувати цивільне населення. [6, с. 15].

Якщо цивільна особа бере участь у воєнних діях, то вона автоматично стає цілю нападу. Ця ж особа втрачає імунітет та захист від нападу, але тільки під час участі у воєнних діях. У всіх інших випадках цивільна особа користується імунітетом та захистом від нападу та може бути притягнута до відповідальності за участь у військових діях відповідно до національного законодавства. [3].

Відповідно до цілей нападу, то якщо предмет чи об'єкт у військовому розпорядженні та мають видимі ознаки військового об'єкта (танк, БТР), то це є законною цілю нападу. Що стосується об'єктів, які не мають таких ознак (школа, міст), а стають ним через те, що використовуються військовими, то цей об'єкти чи предмет теж автоматично стає військовою цілю. В цьому питанні є важливо зрозуміти, що ж виступає військовим об'єктом – це питання висвітлено в I Додатковому протокол та у Нормах звичаєвого гуманітарного права.

Тобто, якщо цивільний об'єкт вносить ефективний внесок у воєнні дії, то цей об'єкт є військовою цілю.

Похідним від принципу розрізнення є заборона нападів на вибіркового характеру: напади, не спрямовані на конкретну військову цілю, напади, під час яких застосовуються методи чи засоби ведення воєнних дій, які не можуть бути спрямовані на конкретну військову цілю, напади, під час яких застосовуються методи чи засоби ведення воєнних дій, наслідки яких не можуть бути обмежені, як того вимагає міжнародне гуманітарне право. [1].

Саме через те, щоб обмежити негативні наслідки для цивільного населення використовується принцип пропорційності.

Суть принципу пропорційності полягає в тому, що здобута в результаті нападу військова перевага повинна переважати нанесену шкоду, яку ймовірно буде завдано цивільним особам та об'єктам. Важливим елементом

є те, що мова йде не про цілеспрямований напад про цивільних осіб чи об'єктів, а йдеться про ризик випадкової не цілеспрямованої шкоди. [3].

Якщо шкода цивільним об'єктам чи особам в наслідок нападу завдається чи може завдатися є надмірною порівнюючи з військовою перевагою, то напад заборонено.

При проведенні воєнних дій військові обох сторін конфлікту повинні обережати цивільне населення і цивільні об'єкти. Тобто:

- По-перше, сторона, що здійснює напад повинна зробити усе можливе щоб пересвідчитись чи об'єкти нападу є а ні цивільними особами та об'єктами, а значить не мають імунітету від нападу. Сторона конфлікту повинна пересвідчитись, що це є воєнна ціль і напад на неї дозволено. [7, с. 14].

- По-друге, сторона, що здійснює напад має вжити всіх практично можливих запобіжних заходів при виборі засобів і методів нападу. Це необхідно щоб уникнути випадкових втрат серед цивільного населення поранених цивільних осіб та завдання випадкової шкоди цивільним об'єктам. (Сторона, що здійснює напад може обрати високо точні ракети замість не керованих). [7, с. 15].

- По-третє, сторона, що здійснює напад повинна зробити ефективне попередження про напад якщо від них може постраждати цивільне населення. Виняток серед цього правила є випадки коли обставини цього не дозволяють зробити, Існує необхідність раптового нападу («Бліцкриг»). Обов'язково повинні вживатися запобіжні заходи населення від наслідків нападів(це вибір зброї, час нападу). [7, с. 15-16].

Отже, підводячи підсумок можна зазначити, що сторони збройного конфлікту повинні неухильно дотримуватися принципів міжнародного гуманітарного права. Це стосується, як здійснення атак так і захисту та поведження з цивільними та військовополоненими. Знати межу своїх дій. Виконувати дані принципи ще до початку ведення воєнних дій. Розмежовувати поняття військовий та цивільний об'єкт.

Також необхідно зазначити, що це питання «Принципи ведення війни з міжнародним гуманітарним правом» є особливо актуальним для України. Спочатку в умовах конфлікту на сході України, а вже з 24 лютого в умовах повномасштабної війни з рф. Одним з елементів досконалого та ефективного застосування принципів є поширення знань про міжнародне гуманітарне право. Така діяльність відноситься до міжнародно-правових зобов'язань України, і впливає з Женевських конвенцій 1949 р. та додаткових протоколів до них 1977 р. Тому важливим є поширення знань про міжнародного гуманітарного права серед цільових груп.

Говорячи про принципи війни за МГП можна зазначити й те, що всі вище перелічені принципи так чи інакше порушувались під час повномасштабної війни проти України. Сторона рф порушила кожен із

принципів. Військові рф не проводять розрізнення цивільних осіб і об'єктів від військових через, що дуже велика кількість жертв серед цивільного населення. Військові рф здійснюють свої військові атаки не беручи до уваги той факт, що через свою необережність можуть постраждати цивільні. Військові рф не беруть до уваги те, що шкода завдана під час набату несе велику загрозу життю цивільних.

Список використаних джерел:

1. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права / передм. Т.Р.Короткий, Є.В. Лук'янченко ; вступ. стаття М.М. Гнатівський. – Одеса : Фенікс, 2017. – 40 с.
2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1989
3. Наукова публікація Олексія Цельєва, експерта Центру дослідження верховенства права Національного університету «Києво-Могилянська академія», та Христини Бідонько, студентка «Києво-Могилянської академії»
<https://law-in-war.org/prynczypy-vijny-za-mizhnarodnym-gumanitarnym-pravom/>
4. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року
5. Система принципів міжнародного гуманітарного права, що застосовується під час збройних конфліктів Ярмакі В. Х
6. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / [М.М. Гнатівський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого – Київ-Одеса : Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. - 145с
7. Міжнародне гуманітарне право. Довідник для журналістів / М.М. Гнатівський, Т. Р. Короткий, Н. В. Хендель. – 2-ге вид., доповн. – Одеса : Фенікс, 2015. – 92 с.

Бичок С.В.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Бондаренко Н.О.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Сучасні тенденції в кримінально-правовій політиці націлені на пом'якшення кримінального покарання за нетяжкі злочини та кримінальні проступки, в той час, коли на протидію тяжким та особливо тяжким передбачається значне посилення кримінальної відповідальності. Як відомо, для реалізації максимального забезпечення ефективності кримінального покарання, має бути розроблена повна цілісна та злагоджена в роботі система. Тому для вирішення даного питання потрібно перш за все звернути увагу на вирішення проблеми індивідуалізації покарання та диференціації кримінальної відповідальності.

Саме зараз основним предметом обговорення є реакція держави на вікові особливості суб'єктів кримінальних правопорушень, а саме врахування в повній мірі біологічної, соціальної та психологічної незрілості неповнолітніх. Адже згідно з правилом 5.1 Мінімальних стандартних правил Організації Об'єднаних націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила») особливий наголос має бути зроблено на двох найважливіших завданнях відправлення правосуддя:

- сприяння благополуччю неповнолітнього;
- співмірність уживання заходів впливу як з особливостями особи правопорушника, так і з обставинами вчинення правопорушення.[4]

Тому, з огляду на ці положення, суд при призначенні покарання неповнолітньому, повинен враховувати всі аспекти ефективного, справедливого і гуманного здійснення правосуддя.

Зокрема, при провадженні досудового розслідування щодо неповнолітніх потрібно з'ясувати обставини, які передбачені ст. 485 Кримінально-процесуального кодексу України, а саме:

- повні і всебічні відомості про особу неповнолітнього: його вік (число, місяць, рік народження), стан здоров'я та рівень розвитку, інші соціально-психологічні риси особи, які необхідно враховувати при індивідуалізації відповідальності чи обранні заходу виховного характеру. За наявності даних про розумову відсталість неповнолітнього, не пов'язану з психічною хворобою, повинно бути також з'ясовано, чи міг він повністю усвідомлювати значення своїх дій і в якій мірі міг керувати ними;

- ставлення неповнолітнього до вчиненого ним діяння;

- умови життя та виховання неповнолітнього;
- наявність дорослих підбурювачів та інших співучасників кримінального правопорушення.[1]

Щодо цього важливо зазначити думку Є.С.Назимка, який вважає за необхідне наголосити про фундаментальність для інституту покарання неповнолітніх принципів їхніх психофізіологічних та біосоціальних особливостей для правозастосовчої практики. А також він наголошує про принципи неприпустимості в застосуванні відповідно до неповнолітніх найсуровіших видів покарань та розглядає вживання позбавлення волі лише в якості крайнього заходу та на мінімальний термін часу [2, с.14]

Під час призначення кримінального покарання неповнолітнім суд повинен керуватись нормами та вимогами Кримінального кодексу України, які визначені у спеціальному розділі XV «Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх». Існування та забезпечення в кримінально-правовій політиці цього розділу допомагає при вирішенні питань щодо призначення кримінальної відповідальності неповнолітнім шляхом врахування аспектів особливостей їхнього психічного стану та виховання; причин та умов, які обумовили скоєння кримінального правопорушення та забезпечення справедливого покарання зважаючи на всі особливі характеристики цього віку.

Варто відзначити, що перелік покарань, які можуть застосовуватись до неповнолітніх значно обмежений в порівнянні з особами, які уже досягли повноліття. Перекопатись в цьому можна, переглянувши ст. 98 КК України, в якій зазначені такі основні види покарань до неповнолітніх як штраф, громадські та виправні роботи, арешт і позбавлення волі.[1] В ч.2 ст. 98 КК України відмічені додаткові види покарання- штраф та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю [1] Проте, важливо зазначити особливий елемент застосування покарання неповнолітніх в їхньому порівнянні до повнолітніх. Так, згідно з ч.1 ст.99 КК України штраф до неповнолітнього може застосовуватись лише у тому випадку, якщо він має власний прибуток, кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення. [1]

Якщо брати до уваги такі види покарання, як громадські та виправні роботи, то і в цьому випадку ми зустрічаємо пом'якшення. Як приклад, відповідно до ст. 100 КК можна відмітити значно менші строки даних покарань:

- громадські роботи призначаються на строк від тридцяти до ста двадцяти годин і полягають у виконанні робіт у вільний від навчання чи основної роботи час, тривалість їх не може перевищувати двох годин на день
- строк виправних робіт визначається від двох місяців до одного року, і вони виконуються за місцем роботи [1]

Розглядаючи арешт як вид покарання для неповнолітніх, законодавство керується ст.101 КК, в якій зазначено утримання неповнолітнього в умовах ізоляції в спеціально пристосованих установах на строк від 15 до 45 днів.

Проаналізувавши динаміку та статистичні дані, можна зробити висновок, що позбавлення волі на певний строк, що вважається найтяжчим видом покарання, є найбільш поширеним видом покарання, що призначається до неповнолітніх, що не можна визнати прийнятним. На нашу думку, це зумовлено складністю для судів обрати альтернативний вид покарання через суспільну небезпечність кримінального правопорушника та їхню слабку теоретичну базу, яка пояснює різні види покарання. Тому, як наслідок, постають питання щодо дієвості системи покарань неповнолітніх та досконалості кримінального законодавства. Адже, зрозуміло, що даний вид покарання несе в собі негативні наслідки на індивідуальні, соціальні та психічні якості неповнолітніх. Визначається, що така раптова зміна суспільної сфери буде несприятливо відображатись на слабкій нервовій системі підлітка і його несформованих ідеалах.

Тому ми вважаємо, що суд зобов'язаний під час призначення покарання ураховувати всі обставини вчиненого кримінального правопорушення, характеристику особистості неповнолітнього, а також не менш важливо проаналізувати вплив покарання на можливість його виправлення.

Прикладом для наслідування у сфері призначення покарань для неповнолітніх можуть слугувати кримінальні законодавства Голландії, Швейцарії та Великої Британії, в яких зокрема зазначені особливі покарання для неповнолітніх, які не пов'язані з ізоляцією від суспільства. Як альтернатива на них покладається обов'язок в усуненні заподіяної шкоди або ж виконання певних робіт на користь потерпілої сторони задля компенсації заподіяної шкоди.

Таким чином, проаналізувавши чинне кримінальне та кримінально-процесуальне законодавство, можна зробити висновки, що в сучасних умовах існування кримінально-правової політики відображається потреба в удосконаленні чинних та розробки нових методів і засобів призначення покарання неповнолітнім. Реалізація яких, можлива завдяки застосуванню основних положень кримінально-правової політики відповідно до міжнародних стандартів у сфері захисту прав і свобод неповнолітніх щодо критеріїв пропорційності та раціональності особливих підходів їхньої кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 19 серпня 2022 року №2341-III
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Назимко, Є. С. Теоретико-прикладні засади становлення та розвитку інституту покарання неповнолітніх у кримінальному праві України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Єгор Сергійович Назимко; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 36 с
3. Казначеева Д. В. Особливості застосування певних видів покарань щодо неповнолітніх за кримінальним законодавством України. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2013. № 5. С. 54–61.

4. Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя стосовно неповнолітніх «Пекінські правила» 1985р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_211#Text
5. Конвенція ООН «Про права дитини». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
6. Рекомендація No(87)20 Комітету міністрів державам – членам Ради Європи «Про соціальний вплив на злочинність неповнолітніх» від 17 вересня 1987р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_266#Text
7. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 року. No 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/va005700-04>
8. Права дітей у системі юстиції щодо дітей: Зауваження загального порядку No10 (2007) Комітету ООН з прав дитини. URL: https://www.unicef.org/ukraine/UN_CRC_ConcludingObservations_Ukr.pdf

Бідюк М.А.,

Державний університет «Житомирська політехніка»,

Науковий керівник: Світличина І.А.,

асистент кафедри права та правоохоронної діяльності,

Державний університет «Житомирська політехніка»,

м. Житомир

ЗБЕРЕЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ОДНЕ З КЛЮЧОВИХ ЗАВДАНЬ

Від початку повномасштабного вторгнення економіка України зазнає кардинальних змін. Збереження фінансової стійкості бізнесу в умовах війни є одним з ключових завдань, адже зараз країна потребує багато ресурсів, особливо фінансових, і саме збереження та розвиток бізнесу допоможе витримати серйозні виклики та забезпечити платоспроможність населення.

Не може не радувати те, що не зважаючи на великі труднощі у подальшому функціонуванні, досить багато підприємців сприймають цей період як час нових можливостей і починають власний бізнес. «Так, кількість зареєстрованих нових суб'єктів бізнесу суттєво не відрізняється від аналогічного довоєнного періоду. При цьому, адаптація до війни відбувається швидше, ніж до пандемії COVID-19: було зареєстровано на 29% більше нових бізнесів, ніж у відповідний період квітня 2020 року» [3].

Основною проблемою бізнесу сьогодні є людський капітал. За даними ООН, до 15 березня з України виїхали 3 млн громадян. Серед них майже половина – люди працездатного віку, більшість з них – жінки. З працездатними

чоловіками ситуація ще складніша, бо більшість з них як висококваліфікованих спеціалістів, так і звичайних робітників була мобілізована. Інша працівників переїхала у відносно безпечні регіони, де більшість має проблеми з працевлаштуванням, особливо коли їхня спеціалізація не відповідає вакантним посадам. Висококваліфіковані працівники просто вимушені змінювати рід діяльності, як правило, з меншою оплатою у разі. Проблемою є ще і те, що великий конкурс на робочі місця у відносно безпечних регіонах, що зумовлено великою кількістю внутрішньо переміщених осіб. Бізнес, який не може релокуватися, потерпає від нестачі робочих рук [5].

Зважаючи на це, підприємства намагаються всілякими способами утримати робочий колектив. «Дослідження показують, що попри складну економічну ситуацію більшість великих компаній намагаються підтримати працівників і виплатили заробітну плату на місяць або більше вперед, майже третина компенсували витрати команді на релокацію, майже чверть орендували житло для співробітників на західній Україні або за кордоном. Малий та середній бізнес також намагається підтримувати своїх працівників, але їхні можливості значно менші. Кожен п'ятий представник малого чи середнього бізнесу вже не має можливості виплачувати зарплати найманим працівникам. Переважна більшість запропонували своїм співробітникам неоплачувані відпустки» [2].

На думку експертів, війна надає українському бізнесу не лише складнощі й ряд можливостей, які слід використати: «Перш за все, необхідно приділити більше уваги розвитку електронної комерції у своєму бізнесі. Поки що українці небагато витрачають онлайн, у середньому 104 долари за рік, що значно менше, ніж в Європі чи США. Проте ринок е-комерції в Україні має добрі перспективи. Портал Statista прогнозує, що він щороку зростатиме на 14%. Переважно вітчизняні підприємці торгують онлайн на експорт. У 2020 році було проведено понад 13 млн операцій на загальну суму 450 млн доларів. Третина товарів прямувала до США» [0].

Україна має багато можливостей для розвитку електронної комерції, що зумовлюється впровадженнями санкціями до росії. До повномасштабного вторгнення російська електронна комерція на світовому ринку займала суттєву частку, що ускладнювало шлях розвитку для української. Світова спільнота зараз надає українському бізнесу всіляку підтримку і преференції. Так, зважаючи на російську агресію, кілька відомих електронних торговельних майданчиків скасували комісію за перший і другий місяці війни для наших представників малого й середнього бізнесу [1].

Україна зараз є трендом у Європі, що відкриває для багатьох бізнесів можливості експорту. Хто із підприємців вбачає у цьому перспективи, їм слід прискорити процеси виходу на європейський ринок. Створені війною додаткові можливості розвитку добросовісного бізнесу полягають і в тому, що

псевдоспеціалісти та компанії-одноденки не витримали кризи, пішли з ринку і звільнили місце [6].

Держава також зацікавлена у збереженні фінансової стійкості тому розробила чимало програм, які допомагають зберегти бізнес, робочі місця та підтримати економіку України, серед них такі [4] :

- Компенсація за працевлаштування ВПО
- Тимчасове переміщення підприємств з постраждалих під час війни регіонів

- Єдина платформа цифрової взаємодії для допомоги в релокації бізнесу
- Повний огляд ініціатив щодо релокейту підприємств
- Уряд запустив проєкт «Робота»
- Експорт в умовах війни
- Фінансування українських експортерів
- Чекліст для рестарту бізнесу

Ще більше існує різноманітних ініціативи підтримки бізнесу, з якими можна детальніше ознайомитися на офіційному сайті «ДІЯ»

Отже, фінансова стійкість бізнесу є надзвичайно важливою для України, особливо у такі тяжкі часи. Держава розробила різноманітні програми та ініціативи, які уже багато у чому допомогли бізнесу, а підприємці, у свою чергу, роблять усе для підтримки економіки країни. Залишається ще багато проблем, основними є недостаток людського капіталу та фінансів для відбудови повністю або частково зруйнованих підприємств, однак з цими викликами з'явилися і нові можливості. Українці продемонстрували світовій спільноті свою незламність та боротьбу як на полі бою, так і у сфері бізнесу: електронна комерція як перспективний напрям розвитку. Лише разом ми зможемо подолати усі перешкоди на шляху до мирної та розвиненої України.

Список використаних джерел:

1. Залєвська О. Міжнародні торгові майданчики: де торгувати зі всім світом // Будуй своє : 2022.
2. Зануда А. Бізнес під час війни: яку підтримку запропонувала влада і як виживає бізнес // BBC News Україна : 2022. Дата оновлення: 16.03.2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60757453> (дата звернення: 19.09.2022).
3. Оpendatabot : сайт URL: <https://opendatabot.ua/ru>
4. Підтримка бізнесу в умовах війни. Дія.Бізнес - Головна сторінка. URL: <https://business.diia.gov.ua/wartime> (дата звернення: 20.09.2022).
5. Рихліцький В. Бізнес в умовах війни: хто зазнав найбільших втрат та як відновлюються підприємства // Економічна правда : 2022. Дата оновлення: 23.03.2022. URL:

<https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549/> (дата звернення: 19.09.2022).

6. Хлипавка П. Без паніки: як вижити локальному бізнесу в умовах війни//Бізнес район:2022. Дата оновлення: 30.03.2022.URL:<https://business.rayon.in.ua/news/501552-bez-paniki-yak-vizhiti-lokalnomubiznesu-v-umovakh-viyni> (дата звернення: 19.09.2022).

Білобжицька Т.Ю.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.А.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

На етапах становлення держави, злочинність неповнолітніх завжди була важливим фактом криміногенної ситуації. Даний вид злочинності становить значну проблему як наукового, так і соціального характеру.

Проблема злочинності неповнолітніх завжди відносилася до питань, що постійно перебувають під контролем держави, оскільки має соціальний характер розвитку. Зараз жорстокість є показником морального здоров'я неповнолітніх, оскільки вона проникає в сім'ю, свідомість, освіту та культуру[1].

Важливою сферою кримінологічних досліджень є правопорушення серед неповнолітніх, оскільки підліткова вікова категорія (від 14 до 18 років) є найбільш соціально вразливою. Неповнолітні, що піддаються негативному впливу оточення, частіше за все усвідомлено, самостійно вчиняють правопорушення, чим намагаються довести свою суспільну позицію серед однолітків[2].

У даному випадку, злочинність є результатом втрати зовнішнього або внутрішнього соціального контролю, що є дуже притаманним фактором для неповнолітніх. Злочинність неповнолітніх характеризується підвищеною латентністю, яка виявляється у скоєнні діяння під вигляді пустощів чи недостатньою соціальною зрілістю (крадіжки у сім'ї, хуліганська поведінка). За оцінками багатьох експертів, рівень злочинності неповнолітніх є у 3-4 рази вище, ніж зареєстрований. Це пов'язано з тим, що про дрібні проступки, як правило, не повідомляють до органів внутрішніх справ. Враховуючи вищезазначений факт, варто додати, що облік тяжких

злочинів (вбивство, грабежі, розбійні напади, тощо), що скоюють неповнолітні, є більш точним та результативнішим[3].

Багато криміналістів сходяться на думці, що особи, які скоюють протиправні діяння в ранньому віці, більш схильні до вчинення правопорушень у старшому віці і, як результат, пізніше важче піддаються виправлені та складають резерв для рецидивної злочинної діяльності. Варто зазначити той факт, що при наймиттєвішому вживанні профілактичних заходів до підлітків, що вчинили проступи, дозволяє не допустити формування в дитини схильності до вчинення кримінальних правопорушень.

Для визначення загального рівня злочинності, потрібно зробити аналіз стану і тенденцій виявлення та розкриття кримінальних правопорушень, які вчиняються неповнолітніми упродовж останніх років, використовуючи статистичні данні МВС [4, с. 103].

Отже, починаючи з 2000 року неповнолітніми особами було здійснено 39 854 кримінальні правопорушення, у 2019 році – 4090, у 2021 році – 3301 правопорушення. Помітно, що за даний період кількість правопорушень зменшилася у 9 разів[5].

Аналізуючи структурну схему злочинності неповнолітніх, ми помітили значні зміни. Рівень злочинності серед підлітків є досить високим, кількість тяжких та особливо тяжких злочинів зростає. Дві третини усіх злочинів – крадіжки, майже кожен десятий неповнолітній злочинець – грабіжник. Ще 5 % від загальної кількості злочинів припадає на хуліганство, 3% – на незаконне володіння автотранспортом. Якщо розглядати злочини, що пов'язані з наркотиками, то частка неповнолітніх, що були притягнуті до відповідальності, теж зростає, здебільшого правопорушники не мали на меті наркотогівлю. Враховуючи аналіз схеми злочинності неповнолітніх, потрібно зауважити, що дана проблема потребує постійного контролю та пошук засобів запобігання кримінальних правопорушень даного типу.

У процесі дослідження, ми виділили такі основні негативні тенденції сучасної злочинності неповнолітніх:

1) кількісні показники злочинності у період з 1991 р. по 1996 р. зростали, а після 1997 року стає помітний стабільний спад на 0.5-1.5% щорічно;

2) стабільне збільшення кількості кримінальних правопорушень, що потребують «кваліфікації» (рекет, крадіжки, тощо);

3) «омолодження» злочинності, тобто збільшення кількості злочинів, вчинених підлітками, що не досягли віку кримінальної відповідальності (14 років), тобто не є суб'єктами злочину;

4) збільшення кількості злочинів, що скоюються з незначних приводів, або ж без приводу, виокремлення особливої жорстокості та зухвалості;

5) поява нетипових видів злочину (ритуальні вбивства, вандалізм, тощо);

6) характерне збільшення злочинців з ознаками неправильного способу життя (вживання наркотиків та алкоголю, проституція, поширення венеричних хвороб та СНІДу);

7) різке збільшення кількості осіб, які мають певні психічні відхилення чи перебувають в обмеженій осудності;

8) утворення організованості, тобто посилення групового характеру злочинності неповнолітніх.

Також ми зауважили, що суперечності соціального та економічного характеру глобально впливають на підлітків. До ряду причин можна віднести вплив сім'ї, трудового колективу, закладу освіти, оточення неповнолітньої особи [6]. Варто звернути увагу, що злочинність більше поширена у міській місцевості, а не у сільській. Зазвичай неповнолітні вчиняють злочини у вільний від навчання час (з 15 до 24 години), а пік злочинності припадає на вечір (20-21 години)[7].

Існує ряд причин, що виявляють та формують агресивну поведінку неповнолітнього. До них належать:

- відсутність уваги та контролю з боку дорослих;
- насильство у сім'ї;
- вплив оточення та друзів;
- вплив ЗМІ[1].

При виявленні складу злочину, виділяють ряд морально-психологічних ознак неповнолітнього правопорушника: світогляд (звички, очікування, рівень переконань та принципи); розумові здібності (розвиток, обсяг знань, досвід, широка поглядів, тощо); моральні риси, які цінує неповнолітній; емоційно-вольові якості (характер, темперамент, почуття та ін.); психофізіологічні властивості (властивості психіки, тілесна організація тіла)[8].

На нашу думку, для зниження злочинності неповнолітніх важливе значення матимуть:

- профілактичні бесіди, що проводяться органами поліції, освіти, соціальними службами;
- посилений контроль за неблагополучними сім'ями;
- стійка та діюча система взаємодії органів поліції та адміністрації навчальних закладів;
- покращення правового виховання неповнолітніх.

Отже, ми можемо зробити висновок, що злочинність неповнолітніх суттєво впливає на рівень життя в державі. На вчинення злочину неповнолітнім впливають його психологічні, вікові та соціальні особливості. Часто саме несформованість власної системи поглядів, залежність від думки однолітків та суспільства, відсутність цілей та орієнтацій

визначають ситуативну поведінку під час вчинення злочину. Враховуючи усі факти, можна виокремити механізм регулювання та нейтралізації злочинності неповнолітніх. Для ефективного запобігання злочинності варто розробити систему, що базується на принципах суспільних цінностей, стабільного та здорового морального стану сім'ї, а також належної законодавчої бази та правової освіти.

Список використаних джерел:

1. Судова практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність. Вісник Верховного Суду України. 2003. № 4. с. 41
2. Закалюк А. П. Курс сучасної Української кримінології: теорія і практика. У 3 кн. / А. П. Закалюк. – К. Видавничий дім "Ін Юре", 2007. – С. 467.
3. Кудрявцев В. Н., Эминов В. Е. Криминология: учебник. Москва: Юрис-ть, 1995. 512 с.
4. Федосова О.В. Сучасний стан та тенденції злочинності неповнолітніх в Україні О.В. Федосова // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ- 2013. - № 4. - С. 103.
5. EUAM Новий Кримінальний Кодекс: Статистика.
URL:<https://newcriminalcode.org.ua/statistics>
6. Семерак О.С. Про деякі тенденції, структуру та причини злочинності неповнолітніх / О.С. Семерак, І.О. Семерак // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2018. - Вип. 51(2). - С. 101-102.
7. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за 2019–2021 роки.
URL:<https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>
8. Психологічні особливості організованих злочинних об'єднань (використання психологічних знань у протидії організованій злочинності): наук.-практ. посібник / за ред. Я. Ю. Кондратьєва, С. Д. Максименка, Б. В. Романюка. Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 2002. 436 с

Бондаренко Р.О.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.Л.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ ЯК ЗАГРОЗА СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕЦІ

Найважливішими функціями держави відповідно до ст. 17 Конституції України є захист суверенітету та територіальної цілісності України, також забезпечення її економічної та інформаційної безпеки. Проблема оборони кордонів, а зокрема їх повернення, гостро повстала з повномасштабним вторгненням Росії на наші землі. 24 лютого 2022 року соціальна безпека українців почала знищуватись руками ворога, життя стало під загрозою.

Для того аби почати досліджувати дану тему, визначимо значення понять «воєнні злочини», «соціальна безпека».

Українське законодавство не містить визначення першого поняття, але попри це можна сказати, що деякі з воєнних злочинів передбачені в кримінальному кодексі України[1], а саме:

1. Погане поводження з військовополоненими (стаття 434 ККУ);
2. Мародерство (стаття 432 ККУ);
3. Насильство над населенням у районі воєнних дій (стаття 343 ККУ);
4. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного

Кристала , а також Червоного Півмісяця, зловживання ними (стаття 435 ККУ).

Говорячи про соціальну безпеку, варто сказати, що саме вона відіграє провідну роль у всій системі національної безпеки. Вперше дане поняття офіційно визначено у Копенгагенській декларації про соціальний розвиток, яка була прийнята в 1995 році. В Україні значну увагу приділяють розвитку безпеки суспільства та зменшенню нерівності між громадянами країни, тому і приймається безліч нормативно – правових актів, зокрема[2]:

- в 1990 році була прийнята Декларація про державний суверенітет України, у ній було започатковано розуміння значення соціальної безпеки;

- в 1996 році було прийнято Конституцію України, згідно якої держава забезпечує соціальну спрямованість економіки, що є фундаментальною основою для реалізації соціальних прав громадян, зокрема на соціальний захист та достатній життєвий рівень;

- та інші документи ;

Тому поняття «соціальна безпека» [3] можна визначити так – стан захищеності соціальних інтересів населення від загроз , які посягаються на його соціальний

стан та рівень життєзабезпечення, за якого відбувається збереження людського потенціалу, досягнення в суспільстві соціальної злагоди та цілісності.

З перших днів повномасштабного наступу РФ на Україну, ми кожного дня дізнаємося та чуємо про нові звірства, які вчиняють військовослужбовці армії ворога. До них можна віднести масові вбивства мирного населення, зґвалтування жінок та дітей, авіаудари по містах та селах, зокрема по жилих кварталах міст та сіл, викрадення представників органів місцевого самоврядування, особливе місце посідають катування цивільних та полонених, які згодом оприлюднюються в соцмережах.

Прикладом катувань полоненого може бути опублікована історія одного з військовополонених України[4]. В одному з російських Telegram – каналів з'явилося відео, де жорстоко знущалися з українського військового. На відео було презентовано ситуацію як двоє чоловіків, які були представниками російських військових, розмовляли російською, проводили полоненому кастрацію канцелярським ножом, а потім застрелили, витягнувши мотузкою тіло на вулицю. Ще трагедія в Оленівці, а також інтерв'ю після полону, в яких звільнений український військовий, розповідає про всі звірства, які вчинялися по відношенню до них.

У вчинках військових агресора є також злочини проти довкілля, які він робить кожного дня, наносячи удари ракетами та авіацією. Ще у перші дні були зафіксовані обстріли та бомбардування енергетичних об'єктів, навмисні підпали лісів, підриви нафтобаз та забруднення водойм. Зазначені воєнні злочини було зафіксовано в багатьох містах України, зокрема на території Чорнобильської АЕС та прилеглих до неї територій, Запорізької АЕС, Трипільської ТЕС, та ін. [5] Найбільшу кількість екологічних злочинів на даний момент зафіксовано у Київській, Харківській та Миколаївських областях.

Реальну оцінку значення для суспільства презентованих злочинів вдасться зробити лише після завершення активних бойових дій, а наслідки від них українці та українки будуть відчувати роками.

Отже, усі вище названі воєнні злочини несуть в собі гостру соціальну небезпеку, адже порушують головні соціальні права громадян[6], а саме: право на життя (стаття 27 КУ), на соціальний захист (стаття 46 КУ), на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (стаття 49 КУ). Тому, здійснюючи воєнний злочин, кожен військовий, керівник чи простий солдат, який це робить, ставить під загрозу соціальну безпеку громадян.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001р. №2341-III (зі змінами)
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

2. Поняття соціальної безпеки та її роль в системі національної безпеки держави»/ І. І. Білоус //Тернопільського національного економічного університету/-2019.- Ст.2-3.-

URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2019/43.pdf

3. Соціальна безпека населення та її основні складки/ Коленда Н.В.//Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк/-2013.- Ст.-3.-

URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer30/776.pdf>

4. Тортури ножем українського полоненого. Україна вимагає справедливості/BBC NEWS Україна-

URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-62348582>

5. Місяць війни. Злочини проти довілля/ Економічна правда-

URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/26/684714/>

6. Конституція України/Розділ II « Права, свободи та обов'язки громадянина».

URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii>

Бондарчук М. С.,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,
к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ У ВОЄННИЙ ЧАС

Державна підтримка українського бізнесу у воєнний час є актуальною, так як саме від бізнесу залежить майбутнє не тільки нашої економіки, але й держави. Активні бойові дії в нашій країні назавжди закарбуються в історії однією із найболючіших подій, а в економіці періодом найбільшого випробування. Із за пандемії COVID-19 у 2020-2021 рр. Бізнес зазнав величезні фінансові збитки, але їх неможливо порівняти зі збитками які спричинені за причиною повномасштабної війни в Україні на даний момент. Володимир Зеленський сказав : «щоб компенсувати трати в економіці, спричинені повномасштабним вторгненням Росії, треба працювати незважаючи ні на що. Треба звикнути з думкою, що не варто чекати моменту, коли не буде жодного пострілу. Може бути по-різному.

Треба працювати. Необхідно відновлювання бізнесу, оскільки лише за перший місяць війни дефіцит державного бюджету склав 7 млрд євро.

Саме тому уряд України напрацьовує механізм щодо створення комфортних умов для розвитку бізнесу. Війна завдає величезних збитків бізнесу, всім категоріям і групам громадян, а також державі в цілому. Згідно офіційних даних, серед 17% працюючих підприємств – це в основному ті, що займаються експортом продукції та працюють у продовольчій сфері.

Потужні металургійні заводи та аграрні компанії змушені були повністю призупинити свою діяльність. Аграрний бізнес та металургія є ключовими галузями нашої держави, які приносять кошти в бюджет та забезпечують роботою тисячі людей.

Українському уряду, як ніколи потрібно відновлювати зусилля і зайнятися підтримкою українського бізнесу, який потребує зараз правильних дій та рішень.

Проаналізувавши ситуацію з кредитами, які були видані у перший місяць війни та аналогічним періодом минулого року можна сказати, що держава допомагає бізнесу розвиватись та стійко триматись на ринку в нинішніх умовах, знизивши відсоткову ставку за кредитами, а бізнес має можливість розвиватись та відновлювати свою діяльність

Також не менш важливим в кредитуванні є наявність активів у комерційних банках України, які на основі аналізу даних Міністерство фінансів в березні 2022 року є вищим на 9% ніж у березні 2021 року. Дана статистика свідчить про спроможність українських банків надавати кредити

Цього року у березні запроцювала державна програма релокації бізнесу спрямована на перенесення виробничих потужностей підприємств на безпечні території. Наступним кроком Українського уряду у відновленні бізнесу стало розширення кредитування за програмою «5-7-9», яка стартувала ще в 2020 році. Згідно цієї програми, будь-який бізнес має можливість отримати кредит під 0%, така ставка діятиме впродовж військового стану в Україні та ще 30 днів після закінчення війни. В наступні місяці запроваджується ставка у 5%

Для підтримки сільського господарства, Урядом України прийнято постанову КМУ від 12.03.2022 #432 «Деякі питання фінансового забезпечення підтримки підприємництва, зокрема сільськогосподарських товаровиробників в умовах воєнного стану», що визначає порядок використання підтримки, а також зміни до діючих постанов щодо надання фінансової державної допомоги суб'єктам малого та середнього підприємництва, що передбачають збільшення державних гарантій на портфельній основі до 80%.

Поряд із запровадженням нульової ставки кредитування, уряд зробив значні рішення - скасував акцизні збори при ввезенні бензину та дизельного

палива в Україну та стабілізував ціну. Таке зміцнення зупинило ризик збільшення цін на продовольчі товари, забезпечила достатність паливо-мастильних матеріалів для посівної кампанії та потреб Збройних сил України. Надзвичайно важливим є скасування імпорتنих в'їзних мит на певні товари, що дозволяє вітчизняним підприємствам економити на сплаті митних платежів та направити ці кошти для підтримки працівників та бізнесу

Підсумовуючи, можемо констатувати, що дії уряду України з підтримки бізнесу під час війни є цілком раціональними і враховують особливості кожного з видів бізнесу і створюють умови для його успішного відновлення та функціонування. Таким чином, за підтримки держави, український бізнес буде відновлювати економіку України і нарощувати спроможність держави перемогти країну-окупанта

Список використаних джерел:

1. Промова Президента України: «Аби ситуація в економіці покращилась, потрібно, щоб країна жила й працювала попри війну». Офіційне інтернет-представництво президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/abi-situacia>
2. Ярослав Голобородько. Війна Україні: економіка, бізнес, логістика, допомога. Офіційний сайт транспорту та логістики. URL: <https://trans.info/ru>
3. Інформація про результати Державної програми «Доступні кредити 5-7-9». Сайт «Єднання заради розвитку ФПП». URL: <https://bdf.gov.ua/uk>
4. Деякі питання фінансового забезпечення підтримки підприємства, зокрема сільськогосподарських товаровиробників, в умовах воєнного стану : Постанова КМУ від 12.04.2022 № 438. Офіційний портал КМУ. URL: <https://www.kmu.gov.ua>
5. Зміни, що вносяться до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. №28 та від 14 липня 2021 р. №723: Постанова КМУ від 12.03.2022 №274. Офіційний веб портал ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

Вишня А. І.

Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Шведова Г.Л.,
к.ю.н., доц., доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

“Кримінальне правопорушення” є центральним поняттям у кримінальному праві. У чинному КК України законодавець закріпив, що кримінальним правопорушенням є передбачене Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб’єктом кримінального правопорушення[1]. Та це визначення було не завжди у вітчизняному кримінальному законі.

На законодавчому рівні поняття “кримінальне правопорушення” почало вживатися з часу затвердження Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008 Концепції реформування кримінальної юстиції України[3, с. 154]. Перше застосування кримінального правопорушення з’явилося у КПК, який був прийнятий 13 квітня 2012 року. Після був прийнятий Закон від 16 травня 2013 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства у відповідність з Кримінальним процесуальним кодексом України» до 60 законів були внесені зміни, зокрема, з метою замінити слово «злочин» словами у відповідному відмінку. До 2019 року у КК застосовувалося поняття “злочин”, що передбачало собою суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб’єктом злочину. У 2019 році у Кримінальний кодекс було введено термін “кримінальне правопорушення”, який є ширшим та який об’єднав у собі поняття “злочин” та “кримінальний проступок”, що було важливим для спрощення досудового розслідування окремих категорій правопорушень. Варто зауважити, що термін “кримінальне правопорушення” вживався й у міжнародних документах і практиці Європейського суду, які є обов’язковими для України. Наприклад, Європейська конвенція “Про захист прав людини та основоположних свобод” від 7 листопада 1957 у ст. закріпила: “Нікого не може бути визнано винним у вчиненні будь-якого кримінального правопорушення на підставі будь-якої дії чи бездіяльності, яка на час її вчинення не становила кримінального правопорушення згідно з національним законом або міжнародним правом. Також не може бути призначене суворіше покарання ніж те, що підлягало застосуванню на час вчинення кримінального правопорушення” [4, с. 597]. Отже, уведення нового поняття дало змогу більшою мірою узгодити національне законодавство з міжнародним. Уведення нового поняття хоча і вимагалось довгий час науковцями, але викликало нову хвилю дискусій через

неузгодження норм. Поняття, що розглядається є матеріальним, з нього випливають наступні ознаки кримінального правопорушення: 1) суспільна небезпека; 2) протиправність; 3) винність; 4) караність.

Суспільна небезпека діяння передбачає зазіхання на суспільні відносини, що охороняються кримінальним законом. Вони закріплені у ст. 1 КК України, яка передбачає охоронювані кримінальним законом об'єкти, зокрема: права і свободи людини і громадянина, власність, громадський порядок та громадська безпека, довкілля, конституційний устрій України тощо. Круглов О. слушно зауважує, що необхідно звернути увагу, що кримінальне правопорушення може посягати не тільки на суспільні відносини, так як більшість таких суспільних відносин, якщо не всі, одержують кримінально-правову охорону за умови їх попереднього правового врегулювання іншими галузями права. А отже вони перетворюються на правовідносини. [5, с. 27]. Тобто, наведені блага не завжди відносяться до суспільних відносин.

Винність полягає в умислі або ж необережності суб'єкта, який вчинив кримінальне правопорушення. Так, суспільно небезпечне діяння стає кримінальним правопорушенням, лише за умови, коли воно вчиняється винним суб'єктом кримінального правопорушення і передбачається певною нормою кримінального закону. З приводу цього у науковців виникає запитання чи може в Україні бути вчинене суб'єктом кримінального правопорушення винне діяння, яке злочином не є? Відповідь на це запитання, при всій її очевидності (відсутність норми КК України, яка б встановлювала відповідальність за вчинення такого суспільно небезпечного діяння), на практичному рівні фактично ставить нас у скрутне з точки зору прикладної ілюстрації становище. Теоретично, можна уявити собі нову форму вчинення небезпечного для суспільства (держави, територіальної громади тощо) діяння, яке не знаходить кримінально-правової оцінки і, відповідно, покарання на рівні КК України, але на практиці сучасна наукова думка у цій сфері фактично не залишає для виникнення таких ситуацій жодного шансу. Більш вірогідним розвитком подій у досліджуваній сфері є можлива криміналізації окремих діянь, які до цього не були суспільно небезпечними, але згодом стали представляти для суспільства більшу загрозу. Наприклад, встановлення кримінальної відповідальності за управління транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння [5, с. 27]. Хоча питання і є суперечливим, я погоджуюся з тим, що на практиці такі ситуації не можуть виникати, адже дійсно більш реальним є криміналізація діянь, які з часом стали нести більшу загрозу для суспільства.

Протиправність передбачає, що кримінальним правопорушенням є лише те суспільне діяння, що передбачено кримінальним законом. Та щодо цього також виникає багато питань через розбіжність у термінології, так у КК України використовується декілька подібних, на перший погляд, за змістом термінів: “протиправне діяння” (ч. 5 ст. 36 КК України – протиправне

насильницьке вторгнення, ст. 115 КК України – протиправне заподіяння смерті іншій людині, ст. 120 КК України – ...систематичного протиправного примусу до дій, що суперечать її волі..., ст. 3693 - протиправний вплив... тощо); “незаконне діяння” (ст. 289 КК України - незаконне заволодіння транспортним засобом); “неправомірне діяння” (ст. 200 КК України – ...неправомірний випуск або використання електронних грошей) [5, с. 28]. Законодавець не узгодив між собою вказані терміни і не надав перевагу одному конкретному, а також не навів їх дефініції, що викликає суперечності і неузгодженості.

Щодо останньої ознаки, вона передбачає, що суб’єкт вчиненого кримінального правопорушення підлягає кримінальній відповідальності. Караність як ознаку кримінального правопорушення доцільно розуміти не лише як дійсне застосування покарання, а також як можливість його застосування у разі вчинення передбаченого КК кримінально протиправного діяння. Тобто, вона виконує своєрідну попереджувальну функцію, попереджаючи про те, що в разі здійснення посягання на охоронювані відносини суб’єкта буде покарано. Та за наявності конкретних обставин, передбачених розділами IX та XII Кримінального кодексу, особа, що скоїла правопорушення може бути звільнена від кримінальної відповідальності та покарання.

Отже, можна зробити висновок, що у сучасному законодавстві існують проблеми з тлумаченням терміну кримінальне правопорушення і часткове неузгодження його ознак із законодавством. Вагому роль у вирішенні цього питання може здійснити прийняття нового Кримінального кодексу, так існуючий станом на 22.09.2022 року проєкт містить наступне визначення, кримінальним правопорушенням є протиправне діяння, яке відповідає складу кримінального правопорушення, передбаченого цим Кодексом.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 4651-VI. Редакція від 19.08.2022. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Мірошніченко Н. М. Щодо визначення поняття кримінальне правопорушення. Право і суспільство №6 частина 2/2015. с. 153-157
3. Галушко Б. С. Поняття злочину у кримінальному праві України. Актуальні проблеми держави і права, 2012 №3 с. 591-597
4. Круглов О. Щодо поняття кримінального правопорушення. Вісник пенітенціарної асоціації України. 2021 / № 2(16). С. 24 – 32.
5. Сидорчук І. І. Щодо визначення поняття «кримінальне правопорушення». Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2022 ст. 399-404

6. Проект тексту нового Кримінального кодексу України. URL. [Текст проекту нового Кримінального кодексу України | Новий Кримінальний Кодекс \(newcriminalcode.org.ua\)](http://newcriminalcode.org.ua)

Гамідов О.М.,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Шведова Г.Л.,
к.ю.н., доц., доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ПРИЧИННИЙ ЗВ'ЯЗОК У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Причинний зв'язок – це зв'язок між кримінально протиправним діянням та наслідками цього діяння. Цей зв'язок є обов'язковою ознакою лише в об'єктивній стороні за матеріальною конструкцією, тобто причинний зв'язок є факультативною ознакою[1]. Для притягнення до кримінальної відповідальності особи необхідно зазначити, чи були суспільно небезпечні наслідки результатом кримінально протиправного діяння.

Дуже важливо вміти відокремити причину від умови, в КК України розділяють шкоду заподіяну кримінальним правопорушенням та кримінально протиправну бездіяльність. Умова не є причиною суспільно небезпечних діянь, хоч і сприяє до їх настання. Умова відіграє важливу роль для причинного зв'язку, вона або полегшує або ускладнює дію причини.

Кожен науковець надає свої значення та знаходить проблеми у причинному зв'язку. Проблематика причинного зв'язку у кримінальному праві є актуальною понині для кваліфікації кримінальних правопорушень, що містяться у конкретних доктринах, так як встановлення причинного зв'язку є складним процесом, до того ж КК України не містить поняття цього зв'язку[3].

Матвеев Г.К. стверджував, що «проблема причинних зв'язків повинна вирішуватися на методологічній базі філософського підходу до причинності і з урахуванням особливостей таких зв'язків у правовій сфері. Однак ці взаємозв'язки досить різноманітні: в просторі, в часі, як форма і зміст, як умова і обумовлене, як причина і наслідок і т.д.»[2]. З цієї точки зору причинний зв'язок - лише один з різновидів взаємозв'язку явищ.

Причинним зв'язком у філософії є закономірна поєднаність предметів та явищ, за якою одне явище неминуче породжує інше. Перше називають причиною, а друге відповідно наслідками.

Сергіївський Н.Д. зазначав, що «особливі труднощі виникають при встановленні причинного зв'язку при бездіяльності, тут необхідно єдино

вказати і розібрати ті випадки, в яких заподіяння ховається під зовнішнім виглядом бездіяльності»[7].

На сьогоднішній день є дві різні точки зору:

Причинний зв'язок при бездіяльності відсутній, тому особу може чекати кримінальна відповідальність лише за факт невиконання покладених на неї юридичних обов'язків.

Причинний зв'язок при бездіяльності існує, однак, як стверджує М.І Бажанов, причинний зв'язок не обмежується фізичними зв'язками[6].

У кримінальному праві прийнято визначати окремі види причинного зв'язку, наприклад:

1. Беспосередній причинний зв'язок (його ще називають прямим, бо це найлегший причинний зв'язок, де все і так зрозуміло, наприклад, постріл із зброї в людину, внаслідок якого відбулася смерть)

2. Опосередкований причинний зв'язок (це коли суб'єкт для заподіяння причини застосовує різні механізми, пристосування, інші засоби вчинення злочину чи поводження тварин, або використовує поведінку інших осіб, наприклад, неосудних осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності, як приклад це підговорення малолітнього до вчинення кримінального правопорушення)

3. Необхідний причинний зв'язок при співучасті (коли дії співучасників (організатора, підбурювача, пособника) перебувають у причинному зв'язку зі злочином, вчиненим виконавцем)

4. Необхідний причинний зв'язок за наявності особливих умов на боці потерпілого (Ці умови виступають каталізаторами (прискорювачами) настання наслідків (наприклад, стан сп'яніння, хвороба потерпілого тощо)

Теорія причинного зв'язку в кримінальному праві розділяється на два види:

- Необхідний
- Випадковий.

Різниця між необхідністю і випадковістю полягає в тому, що необхідність представляє сутність явища, а випадковість - це тільки форма прояву і доповнення необхідності.[4] Таким чином можна відокремити необхідний та випадковий причинний зв'язок. Саме тому з цих двох видів лише необхідний причинний зв'язок може бути доречним в об'єктивній стороні кримінального правопорушення з матеріальним складом[5].

Таким чином, поняття причинного зв'язку має важливе значення, як для кримінального права, так і для інших юридичних наук, він дозволяє більш глибоко деталізувати суспільно небезпечне діяння, шляхом причини та наслідка. Обов'язково слід звернути увагу на те, що причинний зв'язок не має свого остаточного визначення, кожен науковець інтерпретує поняття та проблеми причинного зв'язку за своїм баченням. Однак, можна точно сказати, що поняття причинності включає не тільки причину, але й умову, що сильно може впливати

на наслідок. Також, є різні види причинних зв'язків, через це необхідно формулювати його ознаки з урахуванням об'єктивних особливостей кожного з них.

Список використаних джерел:

1. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студентів юридичних вузів і факультетів / За ред. Матишевського П. С. - К.: Юрінком Інтер. 1999
URL:http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10088/Kryminalne%20pravo%20Ukrainy_Zahalna%20chastyna_pidruchnyk_KhNUVS_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Матвеев Г.К. «Підстави цивільно-правової відповідальності». М., 1970. С. 137
3. «Дискусійні питання встановлення причинного зв'язку та вини у необережному опосередкованому заподіянні злочинного наслідку», наукова робота С. Багірова 2017. С. 100 – 116.
4. Вісник асоціації кримінального права України, за редакцією В.Н. Кубальський. «Теорії причинного зв'язку у науці кримінального права»
URL:<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiH67CK4MH6AhURxosKHVgVCeEQFnoECA4QAO&url=https%3A%2F%2Fjrn1.nau.edu.ua%2Findex.php%2FUV%2Farticle%2Fview%2F13437%2F18668&usq=AOvVaw2mTrsKzvTSc7suWaMyv9aR>
5. «Причинний зв'язок як ознака об'єктивної сторони складу злочину» Ю.Б. Курилюк С. 72-77
6. Підручник «Кримінальне право України», М.І. Бажанов, ЮрінкомІнтер 2005
URL:https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI-2010/UgolovPravoZag.pdf
7. Сергіївський Н.Д. «Кримінальне право. Загальна частина» С. 276

Герман Ю.О.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.Л.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ЗНАРЯДДЯ І ЗАСОБИ ЯК ФАКУЛЬТАТИВНІ ОЗНАКИ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Предметом кримінального правопорушення зазвичай виступають речі матеріального світу, за допомогою яких вчиняється кримінальне правопорушення. Інколи такі поняття, як предмет кримінального правопорушення плутають зі знаряддям чи засобом вчинення кримінального правопорушення. Предмет кримінального правопорушення - це те, на що впливає порушник, а знаряддя чи засоби - це предмети, якими вчиняється кримінальне правопорушення.

Як проаналізував Романівка З. Є., законодавець КК України особливо виділив у ньому такі види знарядь і засобів, як: зброя, вогнепальна зброя, предмети, що використовуються як зброя, підроблені документи, самохідні транспортні засоби, вибухові речовини, хімічні речовини, електрострум, повітряне судно, різні механічні транспортні засоби, гази [1].

Знаряддями і засобами є предмети матеріального світу, які за своїми об'єктивними властивостями можуть бути використані для вчинення кримінального правопорушення незалежно від того, мали вони такі властивості з самого початку чи були відповідним чином пристосовані винною особою. Ці предмети можуть бути призначені тільки для реалізації протиправного наміру або використовуватись і для досягнення інших цілей (зокрема наркотичні засоби, призначені для лікування хворих, можуть використовуватись винним для тимчасового «відключення» свідомості потерпілого і протиправного заволодіння його майном). В спеціальній літературі знаряддя визначаються як факультативна ознака об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, що характеризує матеріальні цінності, які використовуються винним для безпосереднього впливу на потерпілого та/або предмет кримінального правопорушення і при цьому мають «первинний» контакт з ними, посилюють фізичні можливості суб'єкта кримінального правопорушення під час вчинення суспільно небезпечної дії. Знаряддя і засоби є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, якщо вони вказані у диспозиції норми Особливої частини КК або однозначно впливають з неї [2, с.181-182].

Дудоров О.О., Хавронюк М.І. відмежовують знаряддя і засоби від предмета кримінального правопорушення таким чином:

- знаряддя і засоби кримінального правопорушення: є «активними» ознаками кримінального правопорушення, тобто завжди використовуються правопорушником для досягнення певного результату; властивості знаряддя і засобів завжди використовуються під час вчинення кримінального правопорушення; характеризують дії правопорушника і не перебувають у взаємозв'язку з охоронюваними КК відносинами; залежать від наявності предмета або потерпілого від кримінального правопорушення; виділяються лише у складах умисних кримінальних правопорушеннях;

- предмет кримінального правопорушення: є «пасивним» – на нього спрямоване діяння; властивості предмета, як правило, передбачається використовувати у більш-менш віддаленому майбутньому; вказує на охоронювані кримінальним законом відносини, а також характеризується впливом на нього у вигляді діяння; не залежить від наявності тих чи інших знаряддя і засобів; виділяється у складах кримінального правопорушення з будь-якою формою вини [2, с.182].

Деякі кримінальні правопорушення взагалі ніяк не можуть бути вчинені без використання знаряддя, наприклад, більшість насильницьких кримінальних правопорушень (убивств, тілесних ушкоджень) без таких засобів, як зброя, чи інших предметів, що використовуються як зброя. Знаряддя суттєво полегшують реалізацію умислу і досягнення результату, оскільки в таких випадках підвищується вражаючий ефект діяння, заподіюється (чи може бути заподіяна) більш тяжка шкода. Знаряддя вчинення кримінального правопорушення впливають на ступінь суспільної небезпечності кримінального правопорушення головним чином через спосіб учинення суспільно небезпечного діяння.

Щодо видів зброї, то вона поділяється на вогнепальну та холодну, вид зброї має велике значення для кваліфікації кримінального правопорушення. Зброя завжди підвищує рівень суспільної небезпечності діяння, такі діяння можуть завдати шкоду не лише основному об'єкту посягання, а й іншим об'єктам: додатковому та факультативному. Вогнепальною є зброя, у якій снаряд (куля, дріб) отримує поступальний рух за рахунок дії порохових газів, що утворилися при згорянні вибухової речовини. За цією ознакою вогнепальна зброя відрізняється від інших видів зброї: пневматичної, металюї тощо. На відміну від вогнепальної зброї, проблема визначення холодної зброї досить складна. Будь-які гострі та ріжучі предмети часто використовуються в побуті, іноді їх постійно тримають при собі, іноді без них взагалі не обійтися в побуті, зіншого боку, їхнє використання саме як зброї здійснюється часто незаконно і саме для досягнення злочинних цілей. Але в усіх випадках до холодної зброї слід відносити знаряддя та пристрої, які відповідають стандартним зразкам або історично виробленим типам зброї, чи інші предмети, що мають колючий,

колючо-ріжучий, рубаючий, роздроблюючий або ударний ефект (багнет, стилет, ніж, кинжал, нунчаки, кастет тощо) і конструктивно призначені для ураження живої цілі. Інші предмети, що застосовуються при вчиненні кримінального правопорушення як зброя. Відмінність таких предметів від зброї полягає в конструктивній ознаці. На час їхнього конструювання і виготовлення вони мали інше призначення (господарсько-побутове призначення) і не мали за мету ураження живих цілей. Окрім цього, їм притаманні і свої власні ознаки: 1) вони мають уражаючий ефект; 2) здатні заподіяти шкоду; 3) у кожному випадку ці предмети використовуються для вчинення суспільно небезпечного діяння, що визнане злочином. Чинне законодавство незавжди передбачає використання зброї як ознаки кримінального правопорушення, хоча такі дії становлять підвищену суспільну небезпечність та суттєво обмежують можливості вчинення дій потерпілого для захисту. Тому такі предмети мають бути вказані як обов'язкові ознаки складу кримінального правопорушення, особливо при вчиненні таких суспільно небезпечних діянь, що пов'язані з нападом на потерпілу особу і застосуванням до неї насильства – ст. 187 КК (розбій), ст. 189 КК (вимагання), ст. 289 КК (незаконне заволодіння транспортним засобом) тощо. Отже, внесення відповідних доповнень і змін до чинного КК є обов'язковою і нагальною потребою [3, с.547-550].

Список використаних джерел:

1. Романівка З.Є. Дисертація «Знаряддя та засоби вчинення злочину за кримінальним правом України» URL:http://idpnan.org.ua/files/2020/romanivka-z.e.-znaryaddya-ta-zasobi-vchinennya-zlochynu-za-kriminalnim-pravom-ukrayini_a.pdf
2. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К.: Ваіте, 2014. – 944 с. URL:<https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2020/07/22/dudorov-o-o-havronyuk-m-i-kryminalne-pravo-navchalnyy-posibnyk-2014.pdf>
3. Я. В. Прудников ЗБРОЯ, ІНШІ ПРЕДМЕТИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В ЯКОСТІ ЗБРОЇ, ЯК ЗНАРЯДДЯ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/02/konf_krumin_pravovogo_regulyvannia_08_11_18.pdf

Гонишнюк В.С.,

Державний університет «Житомирська політехніка»

Науковий керівник: Острогляд О.В.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

права та правоохоронної діяльності

Державний університет «Житомирська політехніка

м. Житомир

ЯК НЕ СТАТИ ЖЕРТВОЮ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Важко уявити, що цьогоріч серед широкого колу кримінальних правопорушень досі посідає особливе місце торгівля людьми. Як в міжнародному праві, так і законодавстві України існують документи, які спрямовані на протидію торгівлі людьми. Особливої уваги в цих документах приділяють жінкам і дітям, оскільки досить поширеною є сексуальна експлуатація, використання в порнобізнесі, проведення дослідів, вилучення органів, примусова вагітність або ж її переривання та ін. Внаслідок повномасштабного вторгнення РФ на територію України проблема торгівлі людьми стала більш помітною. На жаль, виявили декілька випадків торгівлі людьми, страждають як чоловіки так і діти. Тому варто розглянути питання, як не стати жертвою торгівлі людьми та в які ситуації ми можемо потрапити під час війни.

Для загалу скажу, що термін «торгівля людьми» містить в собі досить широкий перелік незаконних дій, які вчиняють по відношенню до людської гідності та волі. Будь-що з того переліку є незаконною угодою, об'єктом якої є людина. За даними МОМ в період з 1991 року в Україні кількість постраждалих перевищує 260 000 осіб. Хвилює те, що більше 50% відсотків вважають, що ніколи не стикнуться з цією ситуацією.[1] Сьогодні варто бути проінформованим і підготовленим морально і фізично до будь-яких випадків. Через військову агресію РФ мільйони українців змушені були виїхати закордон, у більшості випадків вони шукатимуть там роботу на певний період, не знаючи мови, законодавства тієї країни, в якій вони тимчасово перебувають чи просто з необережності і неухважності вони можуть натрапити на торгівців людьми, які змушуватимуть їх до праці. Робота в поганих умовах або ,що гірше, в небезпечних умовах, відсутність чинної трудової угоди, утримання частини заробітної плати або невиплата її взагалі, погані умови проживання є ознаками примусової праці. Існують загальні правила, які не варто забувати, а саме:

- Ні за жодних обставин не віддавайте нікому паспорти – свої та своїх дітей (виняток складають представники державних установ та прикордонних служб), за потреби відкривайте документи тільки у своїх руках;

- Ні в якому разі не погоджуйтеся сісти в машину незнайомих людей поодиноці. Якщо ви подорожуєте, то варто робити це групою людей;
- У разі перетину кордону переконайтеся у доброчесності вашого перевізника. Переконайтеся у наявності у перевізника дозвільних документів. Потурбуйтеся про те, щоб ваші рідні, які залишилися в Україні знали Прізвище, ім'я водія, а також сфотографований номер транспортного засобу;
- Під час будь-яких поїздок, а особливо під час війни варто не купитися торговцям людьми, які представляють себе як волонтери, які допоможуть знайти вам житло, роботу. Не піддавайтеся маніпуляціям, солодким обіцянкам, не ведіться на обіцяні 5-ти зіркові готелі і високу заробітну плату;
- Користуйтеся виключно офіційними джерелами інформації. [2]

Існують багато різноманітних видів впливу на людину, що та потім здатна вірити і довіряти навіть незнайомій людині. Слід пам'ятати що перш за все вами будуть маніпулювати професіонали, ні в якому разі не довіряйте не перевіреному людям. У разі працевлаштування як в Україні так і закордоном варто запитати ліцензію про посередництво у працевлаштуванні. Якщо вам відмовляють, змінюють умови праці в останній момент, вимагають віддати паспорт, договори здаються дивними, розмитими чи не зрозумілою мовою, знайте, це все є тривожними сигналами, необхідно звертатися у відповідні служби. У разі будь-яких запитань існують гарячі лінії з питань протидії торгівлі людьми. При перших ознаках небезпеки звертайтеся в посольство, консульства України в країні перебування. Завчасно вивчіть номери екстрених служб країни в якій ви перебуваєте.

Куди можна звернутися за допомогою? Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді є основним виконавцем заходів надання допомоги особам, як постраждали від торгівлі людьми. Їх основною функцією є оцінка потреб постраждалої особи та план її реабілітації. Житомирський міський центр соціальних служб міської ради забезпечує здійснення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, які перебувають у складних життєвих обставинах, або мають ризик потрапляння в них. Їх контакти: (0412) 42-47-20. Більше інформації та контактів можна переглянути на офіційному сайті. [3] Ще одним закладом надання допомоги постраждалим від торгівлі людьми особам є Центр соціальних послуг. Їх робота полягає в проведенні профілактичних заходів, спрямовані на запобігання потрапляння в складні життєві обставини осіб/сімей, які належать до вразливих груп населення (Постанова кабінету міністрів України від 3 березня 2020 р. №177) . Контакти Житомирського міського територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг) можна подивитися на офіційному сайті. [4]

Генеральна Асамблея ООН у 2013 році проголосила 30 липня Всесвітнім днем протидії торгівлі людьми. Багато хто з нашим громадян і не знає, що існує такий день. Вважаю, що цей день не потрібно забувати, а навпаки приділяти більше уваги тому, щоб люди знали, що таке торгівля людьми і як вчиняти, щоб

не стати жертвою. Необхідно щороку проінформувати усіх, хто про це знає і не вперше чує, що така глобальна проблема досі існує, заохочувати людей допомагати тим хто постраждав, це особливо важливо.

Список використаних джерел:

1. Протидія торгівлі людьми: веб-сайт. URL: <https://stoptrafficking.org/> (дата звернення: 06.09.2022)
2. Торгівля людьми в умовах війни. Як уникнути ризиків : веб-сайт. URL: <https://dmsu.gov.ua/news/region/12815.html> (дата звернення: 06.09.2022)
3. ЖИТОМИРСЬКИЙ МІСЬКИЙ ЦЕНТР СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ МІСЬКОЇ РАДИ: веб-сайт. URL: <https://zt-rada.gov.ua/?departments=160>
4. Житомирський міський територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Житомирської міської ради: веб-сайт. URL: <https://zt-rada.gov.ua/?departments=227>

Грицай А.О.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.Л.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

СМЕРТНА КАРА: ЗА ЧИ ПРОТИ?

Питання смертної кари, здається, не втрачає свою актуальність ніколи. За першої ліпшої нагоди воно стає активно обговорюваним у суспільстві, а серед юристів взагалі ні на мить не змовкає. Хоча у більшості демократичних країн світу така міра покарання є скасованою, а єдиною європейською країною, яка не тільки зберегла законодавчо, а й застосовує смертну кару, є Білорусь, її скасування є обов'язковою умовою для вступу і подальшого перебування тієї чи іншої держави в Раді Європи. Саме на вимогу Ради Європи, членом якої стала і наша держава у 1995 році, в Україні ця міра покарання була визнана такою, що не відповідає Конституції 29 грудня 1999 року Конституційним Судом України: «У конституційному поданні зазначається, що закріплене в Конституції України право на життя є абсолютним, і що при тлумаченні Основного Закону треба "враховувати глибоку й чітко виражену в його статтях пошану до цінності людського життя, до невід'ємного та невідчужуваного права людини на життя

як однієї з фундаментальних засад побудови правового, демократичного суспільства». [1]

Актуальність цього питання, головним чином, обумовлене зрозумілим наміром більшості розвинутих країн світу гуманізувати законодавство, роблячи саме довічне ув'язнення максимальною мірою покарання для правопорушника. Так у 2001 році і Кримінальний Кодекс України замінив страту на довічне ув'язнення.[3, с.120]

Багато хто висловлювався про смертну кару і до того як демократизація суспільства сягнула свого піку визнання, як у 21 сторіччі. Проблема покарання цікавила багатьох науковців-юристів і філософів, які працювали в галузі кримінального права протягом всієї історії його розвитку. На думку І. Канта, підґрунтям міри покарання є принцип рівності, інакше кажучи відплата «рівним за рівне». Лише відплата може слугувати вираженням чистої та суворої справедливості. [2, с.3] Такі дослідники цього питання як І.Кант, Г. В. Ф. Гегель, Й. Г. Фіхте виступали за застосування смертної кари щодо осіб, вчинивших вбивства лише в окремих випадках, на відміну від взагалі протестуючих проти застосування цієї відчайдушної міри Т.Гоббса та Вольтера.

Тема смертної кари відкрита для розгляду і дискусій з різних сторін. Вона має юридичні аспекти, політичні, релігійні, моральні і це не вичерпний їх список. Ставлення до смертної кари не є однотайним у багатьох суспільствах — там, де вона практикується, шириться рух за її скасування, в той же час у країнах, де вона скасована, існує певна кількість прихильників її відновлення. Варто також зазначити, що у всіх країнах де вона замінена на альтернативне покарання це відбулося з гуманістичних міркувань можновладців, а не народного волевиявлення шляхом референдумів чи масових мітингів. Не менш важливо і те, що в країнах застосування смертної кари в яких не припинилося, вироки виносяться більш людським шляхом, а не бездушним катуванням і тортурами як перед самою стратою, так і під час неї.

Що ж таке смертна кара? Це найвища міра покарання правопорушника - позбавлення людини життя, санкціонована державою і що знаходить силу у вигляді судового вироку або ж за рішенням інших уповноважених державних органів влади. І саме через її існування навіть у 21 сторіччі, в той час як демократизація суспільства сягла свого найвищого рівня за всю історію суспільства, вона так потребує підведення усіх «за» і «проти».

«За»:

- «її захисників обурює факт виплати на утримання злісного маньяка чи вбивцю «в розмірі 10 тисяч на місяць за одну особу, коли існує «більш ефективний спосіб попередження особливо жорстоких правопорушень шляхом залякування»;
- кожен засуджений більш ніж на 20 років має законне право подати клопотання про помилування, що означає можливість повернення на волю засудженої особи;

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

- статистика свідчить, що діючі міри покарання малоефективні для запобігання правопорушенням. Станом на 2021 рік Україна займає 54 місце в світі (з 135) за рівнем злочинності; [5]

- більшість осіб з низькою юридичною грамотністю вважає принцип «око за око, зуб за зуб» справедливим. З кривдником можна вчинити теж саме, що і він з потерпілим;

- смертна кара найстрашніша, а це означає і найдієвіша міра покарання, оскільки вона є невідворотною, остаточною;

- в розвинених країнах страті завжди передують довгий судовий процес по кожній справі, де підсудному даються можливості для подачі апеляцій;

«Проти»:

- судові помилки неминуче призведуть до смерті невинних;

- в більшості випадків правопорушник розраховує на відвернення покарання, а тому смертна кара не має належного стримуючого впливу. Крім того, особа, що скоїла тяжкий злочин, що карається стратою, і який переслідується правосуддям, може вирішити, що знаходиться у ситуації, коли йому більше немає чого втрачати, в результаті чого скоює ще більше кримінально каранних діянь, в тому числі з метою уникнути покарання;

- противники страт також наводять статистику, що показує, що відмова або відновлення жорстокої кари самі по собі не змінюють кількість тяжких злочинів; Так, указом Президії Верховної Ради СРСР від 30 квітня 1954 року було запроваджено смертну кару за умисне вбивство. Результатом стало зростання кількості вбивств за рахунок того, що злочинці, щоб зменшити ймовірність притягнення до відповідальності, стали вбивати не тільки потерпілих, а й свідків своїх діянь.

- відмічається також те, що така кара неефективна по відношенню до однієї з найнебезпечніших категорій сучасних злочинців – терористів, оскільки багато з них є смертниками або ж постійно ризикують своїм життям, вчиняючи беззаконня;

- смертна кара не сприяє боротьбі з соціальними причинами тяжких злочинів. Навпаки, атмосфера жорстокості та кровожерливої нещадності в суспільстві, лише створює нові передумови та сприятливі умови для ще страшніших діянь; «Реалії смертної кари такі, що часто не характер злочину, а національна чи соціальна приналежність чи політичні погляди обвинуваченого відіграють вирішальну роль у вирішенні питання, приректи його на смерть чи дарувати життя», - Тегруд Маршал, член Верховного суду США;

Безумовно цей перелік «за» і «проти» не є вичерпним, що зрозуміло, адже мова йде не тільки про особливо жорстоку міру покарання, а також про питання життя і смерті. Все це не тільки юридичне клопотання, це також і ціла система уявлень і переконань як конкретного співробітника цілого інституту смертної кари, так і суспільства в цілому.

На завершення слід зробити висновок, що проблематика цього явища буде спірною, дискусійною і актуальною до тих пір, поки кожна держава окремо не винайде спосіб та методи запобігання і протидії кримінальним правопорушенням. Бо саме держава, дії якої спрямовані за здійснення ефективних заходів протидії кримінальних правопорушень, несе повну відповідальність за реалізацію захисту прав і свобод людини і громадянина.

Список використаних джерел:

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 24, 58, 59, 60, 93, 190-1 Кримінального кодексу України в частині, що передбачає смертну кару як вид покарання від 29 грудня 1999 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-99#Text>
2. ISSN 2519-4666. Filososfs'ki ta metodologični problemi prava. 2017. № 2 (14) Філософські та методологічні проблеми права URL: <file:///C:/Users/admin/Downloads/661-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1336-1-10-20180126.pdf> - С. 3
3. Університетські кримінально-правові та кримінологічні читання. Харків, 2017 URL https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/16_06_2017/pdf/30.pdf - С.120
4. НАУКОВИЙ ВІСНИК ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО ПРАВА Випуск 1, том 1, 2019 URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2019/1/tom_1/4.pdf
5. Інфографіка – рівень злочинності в Україні в 2013-2020 роках » Слово і Діло URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/01/28/infografika/suspilstvo/zlochynnist-ukrayini-yak-zminyuvalasya-sytuacziya-2013-2020-rokax>

Дашковська М.В.,
Державний торгово-економічний університет
Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,
к.ю.н., адвокат завідувач кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ПРОБЛЕМИ МИТНОГО ОЧИЩЕННЯ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Український народ та збройні сили України активно захищають нашу державу від дій російського агресора, що стали важким тягарем, який вплинув на роботу всіх органів державної влади, та місцевого самоврядування. Через воєнний стан (24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України № 64/2022 введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб.), змін зазнала і митна служба, це вплинуло на оперативне корегування процедури оформлення товару, який переміщується через кордон України на підставі змін до законів.

Чи не найпершою інституцією, робота якої зазнала відчутних змін у зв'язку із введенням воєнного стану, стала митниця. Парламент, Уряд України та профільні органи виконавчої влади ухвалили значну кількість нормативно-правових актів, що не лише спрощують порядок митного оформлення товарів, транспортних засобів, а й надають певні пільги для імпортерів. Ці заходи спрямовані на оперативне, безперешкодне та повноцінне забезпечення населення України та Збройних Сил України всім необхідним у такий складний час.

Новації митного оформлення товарів стосуються імпортних та експортних операцій, порядку роботи митних органів, правового регулювання ввезення деяких товарів тощо. Огляд адресує найважливіші новації щодо кожної із зазначених сфер, про які необхідно знати бізнесу. Нова реальність встановлює нові правила, до яких потрібно швидко адаптуватися.

Імпорт

Перше, що зробила держава з введенням воєнного стану, це врегулювала ввезення найбільш необхідних для життєзабезпечення та оборони країни товарів. Основні зміни стосуються : 1. **Спрощений порядок ввезення гуманітарної допомоги від донорів** (іноземних фізичних або юридичних осіб). Товари оформляються на підставі декларації, заповненої особою, що перевозить товар, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), зокрема, ліцензування та квотування.

Іншим нормативно-правовим актом визначено, що товари, які належать до групи 27 митного тарифу (паливо, нафта, бітумінозні речовини тощо), визнаються гуманітарною допомогою та безоплатно передаються на потреби ЗСУ, військовим формуванням, перевізникам такої допомоги. На деякі товари групи 27 (бензин моторний, дизельне паливо, скраплений газ) встановлено нульову ставку акцизного податку та зменшено розмір ПДВ при їхньому імпорті.

Кінцевими отримувачами можуть бути військові адміністрації чи інші суб'єкти, визначені КМУ. [1]

2. Тимчасове звільнення від оподаткування товарів та транспортних засобів ввізним митом (всіх суб'єктів господарювання) та ПДВ (суб'єктів господарювання, які зареєстровані платниками єдиного податку I, II та III (крім тих, що сплачують 3% доходу) груп). [2]

3. Спрощена процедура звільнення від оподаткування ПДВ лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них. Наразі не потрібно отримувати довідку від міністерство охорони здоров'я чи особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я. Також розширено перелік лікарських засобів, та враховується, що міністерство охорони здоров'я заборонило використання на території України. [3]

4. Інші новації: припинено видачу на ввезення та анулювання вже раніше виданих дозволів на видавничу продукцію з російської федерації, фактично повна заборона до ввезення; продовжено строк звільнення брухту чорних і кольорових металів від оподаткування ПДВ до 2027 року. [4]

Експорт

Уряд в умовах воєнного стану встановив нові правила експорту низки сільськогосподарських товарів. Зокрема **заборонено експортувати:** (овес, просо, гречку, цукор, сіль, жито, велика рогата худоба, жива, м'ясо та субпродукти з великої рогатої худоби, морожені розсольні та ін).

Окрім того Роман Лещенко повідомив, що **Кабмін вводить заборону на експорт добрив з України.** Це стосується азотних, фосфорних, калійних та складних добрив. Йдеться про:

- добрива мінеральні або хімічні, азотні (код УКТ ЗЕД 3102);
- добрива мінеральні або хімічні, фосфорні (код УКТ ЗЕД 3103);
- добрива мінеральні або хімічні, калійні (код УКТ ЗЕД 3104);
- добрива мінеральні або хімічні із вмістом двох чи трьох поживних елементів: азоту, фосфору та калію; інші добрива; товари цієї групи у таблетках, упаковках масою брутто не більш як 10 кг (код УКТ ЗЕД 3105). [5]

Робота митних органів

Митні органи в умовах воєнного стану працюють в посиленому режимі, швидший процес митного оформлення вантажів, які завозяться в Україну у якості гуманітарної допомоги. З 28.02.2022 року тимчасово закрито пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю на ділянці кордону з

російською федерацією та республікою білорусь, на Придністровській ділянці українсько-молдовського кордону, а також деякі пункти пропуску повітряного виду сполучення.

Товари критичного імпорту

На період воєнного стану національний банк України (НБУ) змінив порядок роботи банківської системи. Змінами, що безпосередньо стосуються можливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності, заборонено здійснювати транскордонний переказ валютних цінностей з України/переказ коштів на кореспондентські рахунки банків-нерезидентів за імпорتنі операції, окрім купівлі товарів критичного імпорту. Це означає, що на час дії воєнного стану імпортери фактично не можуть розраховуватися за товари, якщо вони не є товарами критичного імпорту.

Водночас, слідкуючи за кількістю змін до такого переліку (з 24 лютого 2022 року Уряд прийняв 15 постанов про внесення змін) бачимо, що держава реагує на потреби імпортерів та оперативно розширює список таких товарів.

Критерії, за якими товар можна віднести до критичного імпорту, стосуються 4 секторів: енергетики, безпеки та оборони, забезпечення життєдіяльності населення і функціонування виробничих підприємств.

Майже всі положення згаданих вище нормативних актів, ухвалених у зв'язку з військовою агресією росії проти України, будуть чинні лише на період дії воєнного стану та втратять силу із його закінченням чи скасуванням. Варто звернути увагу на деякі особливості застосування законодавства при митному оформленні. Зокрема, для випуску товарів, транспортних засобів за попередньою митною декларацією (ПМД) застосовуються курси валют та заходи тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, що чинні на дату прийняття митним органом такої попередньої митної декларації (ПМД) для оформлення, а заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності - чинні на дату такого випуску товарів.

Очікуємо, що в період перехідного післявоєнного часу державою будуть прийняті інші спеціальні порядки митного оформлення щодо деяких товарів, які будуть необхідні для швидкої відбудови нашої країни.

Висновок:

Митниця – це передусім про логістику. Нині з нею великі проблеми. Більшу частину логістичних процесів було зосереджено в регіонах де більшість складів, які займалися зберіганням, формуванням товарних партій, консолідацією і розконсолідацією вантажів, також розміщувалися там. Великі склади фактично розгромлено (згоріли). Це стало однією з причин, чому основні імпортери, які формували вагому частку митних надходжень, майже припинили постачання товарів на територію України.

Крім проблеми з логістикою, є проблеми організації митного оформлення на самих митницях. Там, де тривають бойові дії, митниці не працюють,

існують величезні проблеми з тими вантажами, які встигли перетнути кордон України на початку бойових дій, – їх застала війна в дорозі. Багато вантажів не доставлено або загубилися.

За новинами про скасування імпортного мита й ПДВ не встигає нормативне забезпечення всіх цих процесів. Зараз дуже мало товарів оформляють у режимі імпорту зі сплатою митних платежів, оскільки є відстрочення щодо товарів з переліку критичного імпорту. Цей перелік постійно оновлюється.

Наразі ми маємо профіцит зовнішньої торгівлі, бо експорту відправляють більше, аніж завозять імпорту. Таким чином бізнес чекає стабілізації ситуації для початку імпорту.

Список використаних джерел:

1.(НПА: Постанова КМУ № 174 від 01.03.2022 "Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану"; Постанова КМУ № 238 від 09.03.2022 "Деякі питання визнання товарів гуманітарною допомогою та їх використання в умовах воєнного стану"; Постанова КМУ № 379 від 27.03.2022 "Про особливості здійснення гуманітарної допомоги, яка перевозиться залізничним транспортом в умовах воєнного стану"; Закон України № 2120- IX від 15.03.2022 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану").

2. Постанова КМУ № 330 від 20.03.2022 "Деякі питання здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, в умовах воєнного стану"; Закон України № 2142-IX від 24.03.2022 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного стану".

3. Постанова КМУ № 291 від 16.03.2022 "Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2015 р. № 1153 і від 7 березня 2022 р. № 216"; Наказ МОЗ № 503 від 19.03.2022 "Про заборону застосування на території України лікарських засобів походженням з Республіки Білорусь"; Наказ МОЗ № 394 від 02.03.2022 "Про заборону застосування на території України окремих лікарських засобів"

4. Наказ Держтелекомрадіо № 94 від 06.03.2022 "Про припинення видачі та зупинення дії дозволів на ввезення видавничої продукції з території держави-агресора"; Постанова КМУ № 337 від 21.03.2022 "Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2011 р. № 15".

5. Постанова КМУ № 1424 від 29.12.2021 "Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2022 рік" (зі всіма змінами); Наказ Мінекономіки № 393-22 від 10.03.2022 "Про затвердження Тимчасового порядку ліцензування експорту деяких товарів,

зазначених у додатку 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. N 1424"; Розпорядження КМУ № 184-р від 25.02.2022 "Про тимчасове зупинення експорту препаратів крові".

Дубовик А.І.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.Л.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Актуальною є проблема особливостей кримінальної відповідальності неповнолітніх та їх покарання, адже це є нагальним питанням у всі часи. Інститут кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх є надзвичайно важливим у кримінальному праві. Тому що саме він визначає мету, систему (види та розміри), особливості призначення покарання фізичним особам з неповною дієздатністю. Варто зазначити, чому ж кримінальна відповідальність неповнолітніх є якоюсь особливою? Чому вони не несуть покарання на рівні з усіма суб'єктами правопорушення? Це визначається особливостями деяких політичних та соціальних особливостей, характерних для підліткового віку. Це може бути підвищена емоційність, підлітковий максималізм, бажання до самоствердження, незакінчене формування власної системи цінностей, неповна сформованість вольових якостей та і взагалі певне "своє" сприйняття світу.

У чому ж саме полягає особливість кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх? Кримінальним кодексом України визначено, що для неповнолітніх є певні можливості звільнення від кримінальної відповідальності саме із застосуванням до них примусових заходів виховного характеру; скорочено види покарань та обмежено строки встановлених покарань, передбачено більш м'які вимоги або умови для звільнення від кримінального покарання, зменшено строки, після спливу яких до неповнолітніх можливе застосування умовно-дострокового звільнення, а також строки погашення і зняття судимості. Також встановлений певний вік, за якого до неповнолітніх можна застосовувати заходи кримінально-правового характеру. Тому питання про досягнення суб'єктом певного віку має в кримінальному праві виключно важливе значення. Тому що, наприклад, не є суб'єктами кримінального правопорушення особи віком до 14 років. Також важливо те, що особа

вважається такою, що досягла певного віку не в день народження, а з нуля годин, наступних за днем народження особи. Тепер варто перейти конкретніше до саме видів покарань для неповнолітніх та їхнього призначення. Такими видами є (згідно із статтею 98 ККУ): штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт, позбавлення волі на певний строк. Крім того, до неповнолітніх можуть бути застосовані додаткові покарання у вигляді штрафу та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Також слід звернути увагу, що неповнолітнім, які вперше вчинили кримінальний проступок, позбавлення волі не призначається (згідно із 2 ч. ст.102 ККУ).

Варто згадати, що досить цікавою особливістю кримінальної відповідальності неповнолітніх є те, що до осіб, віком до 14 років взагалі не застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Такі правила встановлені у кримінальному праві. Також такі особи не можуть бути співучасниками кримінального правопорушення. Адже співучасником може бути лише фізична осудна особа, яка досягла віку, за якого може бути притягнута до відповідальності.

Неповнолітні часто стають знаряддями вчинення кримінального правопорушення. Багато правопорушників використовують їх у своїх протиправних діях, тим самим думають, що можливо уникнуть відповідальності, бо вчинили щось "чужими руками". Взагалі умови кримінальної відповідальності та покарання для неповнолітніх є більш гуманними, аніж до дорослих правопорушників. Це визначається особливостями, певними ознаками, які ми зазначали на початку нашої наукової праці. Звісно, метою покарання неповнолітніх є насамперед виправлення засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень та кара. Однак згідно із статистикою, яку ми дослідили, у місцях позбавлення волі майже 80% дітей відбувають покарання повторно, що свідчить про неефективну профілактичну роботу з дітьми після їх повернення з місць ув'язнення.

Отже, підсумовуючи сказане, хотілося б зазначити, що інститут кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх є важливим елементом ювенального кримінального права в Україні та потребує удосконалення у зв'язку з наведеними нами вище фактами. Цей інститут має певні особливості, які слід знати та досліджувати, щоб було менше прогалин та щоб він лише удосконалювався.

Список використаних джерел:

1. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К.: Ваіте, 2014. – 944 с.

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. №2341-III (із змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

3. Дмитришина Т. Проблеми вдосконалення інституту покарання неповнолітніх на сучасному етапі URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/6/38.pdf>

4. Підручник Кримінальне право України. Загальна частина; підручник/ за заг. ред. Доктора юридичних наук, професора В.В.Сухоноса. Суми: Університетська книга, 2020. 420 с.

Дудник Т.І.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.А.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСІБ, ЩО НЕ ДОСЯГЛИ ЧОТИРНАДЦЯТИРІЧНОГО ВІКУ

Завжди вважалося, що пора дитинства є найкращою за весь період життя людини. Це час, коли ще не виникає якихось важливих турбот, коли можна бавитися, капризувати і насолоджуватися батьківською турботою. Безперечно, в дитинстві кожен хоч раз, але обмірковував, як це бути дорослим. “Мабуть, коли я виросту, то зможу робити стільки речей, які зараз мені не дозволяє мама”, - можна почути від дошкільнят та школярів молодших класів. Можливо це і є причиною того, що певний відсоток малолітніх дітей “дорослішають” завчасно. І мова йде не про планування свого майбутнього, а про їхню роль як суб’єктів кримінальних правопорушень.

У своїй роботі ми звернемо увагу на участь неповнолітніх осіб, а саме осіб, що не досягли 14-річного віку, в протиправно кримінальних діяннях та особливості їх кримінальної відповідальності. Хоч вік до 14 років і не є найкриміногеннішим віком, але не варто забувати про цю категорію осіб. Адже саме цей період є моментом початку як фізичного, так і психологічного дорослішання, коли закладаються основи політичної, економічної, соціальної поведінки. Варто було б сказати про схильність в цей період підлітків до будь-якого впливу, нездатність усвідомлювати протиправність своїх дій, неможливість протистояння культу насильства та жорстокості в сім’ї, в школі та інші не менш важливі чинники.

Якщо взяти до уваги все, що ми навели зверху, то стає зрозуміло, яким способом і в якій мірі варто обирати покарання за вчинене неповнолітньою особою суспільно небезпечного діяння. Особи у віці до 14 років не можуть бути суб'єктами кримінального правопорушення, оскільки не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність. Тож, відповідно до 2 частини статті 97 Кримінального кодексу України до особи, яка до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу, звільняється від відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру[1].

Можна погодитися з думкою науковця Сливки І.Ю. про те, що кримінальної відповідальності батьків за злочини, скоєні малолітніми та неповнолітніми законом не передбачено. Але батьки несуть цивільну відповідальність за шкоду, заподіяну малолітніми та неповнолітніми дітьми, у тому числі і заподіяну у результаті злочину[2].

В додаток до думки Сливки І.Ю. ми вважаємо справедливим твердження Дунай М. про те, що збиток, заподіяний особою, яка не досягла чотирнадцяти років, відшкодовується її батьками (або особами, що їх замінюють), - якщо вони не доведуть, що шкода не є наслідком несумлінного здійснення або ухилення ними від здійснення виховання та нагляду за малолітньою особою. Якщо збиток, заподіяний спільними діями кількох малолітніх осіб, то він відшкодовується їхніми батьками (особами, що їх замінюють) в частці, яка визначається за домовленістю між ними або за рішенням суду [3].

Також згідно з 2 частиною статті 105 Кримінального кодексу України до неповнолітніх, в нашому випадку осіб, які не досягли 14-річного віку, суд застосовує такі примусові заходи виховного характеру:

- 1) застереження;
- 2) обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього;
- 3) передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання[4].

Як підтвердження відповідності тексту закону і рішень суду, наводимо приклад судової ухвали, суб'єктом якої є особа, що після досягнення одинадцятирічного віку і до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ч. 3 ст. 297 КК України, тобто наруга над могилою, вчинена за попередньою змовою групою осіб, з хуліганських мотивів. Пізніше на судовому засіданні підліток свою вину в скоєнні суспільно-небезпечного діяння визнав повністю, щиро розкався та пояснив, що дійсно за попередньою змовою з неповнолітнім вчинив наругу над могилами після вживання наркотичних засобів уперше. Пізніше

вислухавши учасників судового розгляду, дослідивши наявні у матеріалах кримінальної справи докази, суд визнає, що вище вказане суспільно-небезпечне діяння дійсно мало місце та його було вчинено з вини неповнолітніх осіб, які вчинили вказане діяння після досягнення одинадцятирічного віку і до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність. З огляду на це суд ухвалив рішення застосувати до особи, яка не досягла чотирнадцятирічного віку, примусовий захід виховного характеру - обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки підлітка, заборонивши перебування останнього у громадських місцях в період з 19 години 00 хвилин до 07 години 00 хвилин терміном на один рік [5].

Тут ми бачимо, що суд прийняв ухвалу без призначення неповнолітній особі кримінальної покарання, посилаючись на недосягнення ним віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність.

Отже, особи, що не досягли віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, за суспільно-небезпечні діяння, вчинені ними, не будуть притягнені до кримінального покарання. До них лише можуть застосовуватися примусові заходи - виховного характеру.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001р. №2341-III (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n606>
2. Сливка І.Ю. Кримінальна відповідальність неповнолітніх. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/law/45june2020/20.pdf>
3. Дунай Марія Правопорушення і злочини дітей: кримінальна та адміністративна відповідальність дітей та їх батьків. URL: <https://protocol.ua/ua/pravoporushenya-i-zlochynu-ditey/>
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001р. №2341-III (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n649>
5. Ухвала Катеринопільського районного суду від 23 липня 2019 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83193451>

Дятел А.О.,

Державний університет «Житомирська політехніка»
Науковий керівник: Світличина І.А.,
асистент кафедри права та правоохоронної діяльності,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир

ДЕГРАДАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ

Деградація ґрунтів - погіршення корисних властивостей та родючості ґрунту внаслідок впливу природних чи антропогенних факторів.

Науковці відзначають, що деградацію ґрунтів можна трактувати як «зниження чи втрату біологічної і економічної продуктивності і складної структури орних земель, що зволожуються дощем, зрошуваних орних земель чи пасовищ, лісів і лісистих ділянок у посушливих, напівзасушливих і сухих районах у результаті землекористування чи дії одного чи кількох процесів, у тому числі пов'язаних з діяльністю людини» [1].

За даними кінця 2021 року близько 20% с/г земель України вже зазнали суттєвої деградації, а решта знаходиться під загрозою [2]. Серед основних причин, що спричиняють деградацію земель України виділяють:

- нераціональне розорювання;
- ерозію ґрунтів, яка проявляє себе у руйнуванні ґрунтового покриву і знесенні його часток потоками води або вітром;
- надмірне випасання худоби на одному місці;
- знищення лісів, яке призводить до втрати поживних речовин із ґрунту, зволоженості, посилення ерозії, спустелювання;
- зрошення у посушливих місцевостях зумовлює підняття солей з глибин ґрунту, яке в подальшому може перетворити сільськогосподарські угіддя на непридатну для користування соляну пустелю;
- закислення ґрунтів - зниження їхнього водного показника (рН), що може зумовлювати зниження урожайності;
- заболочення і втрата сільськогосподарських угідь внаслідок нераціонального поливу угідь;
- забруднення ґрунтів через нераціональне використання мінеральних добрив і отрутохімікатів та інших сполук.

Зважаючи на таку проблематику і беручи до уваги реалізацію ринку землі в Україні, необхідно напрацьовувати комплексні підходи до суттєвого зменшення деградації земель України. Зокрема, пропонуємо:

1. Внести зміни у чинне законодавство. Так, позитивним було б прийняття спеціального профільного законодавчого акту, який би визначав

основи ефективного використання ґрунтових ресурсів та запобігав погіршенню їх родючості.

2. Реформувати інституційне та інформаційне забезпечення. Потрібно організаційно та комунікативно поєднати різні джерела інформації про сучасний стан ґрунтових ресурсів України. Така взаємодія позитивно впливатиме на взаємозагоджену роботи різних міністерств і відомств, що відповідають за стан ґрунтових ресурсів України.

3. Посилити міжнародну співпрацю щодо протидії деградації земель. Так, Україна приєдналася до європейського «Зеленого курсу», який декларує зменшення використання хімічних пестицидів на 50%; до 2030 року збільшення до 25% площ під органічне землеробство і т.д.

Отже, аналізуючи стан ґрунтів можна об'єктивно засвідчити зростання їхньої деградації. На це впливає нераціональне використання ґрунтів, ерозія, закислення чи заболочення ґрунтів і т.д. Зважаючи на таку негативну динаміку необхідно комплексно підходити до вирішення проблематики деградації ґрунтів, зокрема вносити зміни до законодавства, реформувати інституційні механізми та посилювати міжнародне співробітництво.

Список використаних джерел:

1. Синіцина І.С. Кравченко Ю.С., Деградація ґрунтів України як наслідок антропогенного навантаження: *Матеріали конференцій проведених в Житомирській політехніці*. 27 жовтня 2016 р. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/35.pdf> (дата звернення: 07.09.2022)

2. Деградовані ґрунти, або Чому чверть земної поверхні непридатна для землеробства. URL: <https://latifundist.com/reportazhy/149-degradovani-runti-abo-chomu-chvert-zemnoyi-poverhni-nepridatna-dlya-zemlerobstva> (дата звернення: 07.09.2022)

Кириченко К. Д.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Мельниченко Р. В.,

к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗМІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Україна сьогодні змушена не лише стримувати агресію росії на своїх кордонах, а й захищати свій цифровий простір від кібератак. На цьому наголосив Президент Володимир Зеленський в інтерв'ю американському виданню The Washington Post. [1]

Російська пропаганда зіграла цинічну роль у російсько-українській війні, яка застосовує незаконні методи та способи розповсюдження інформації. Російська пропаганда стала злочинною та тотальною дезінформацією не тільки на території самої росії, а й далеко за її кордонами, так само як зброя масового ураження.

Керівник Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки Ігор Соловей зазначив, що «російська пропаганда не може існувати в умовах конкуренції». Отже, перше що росія зробила після окупації нових територій – позбавила жителів доступу до українських ЗМІ. Влада росії десятиліттями «зачищала інформаційний простір» країни, і в результаті, під контролем державного управління зараз перебувають і федеральні ЗМІ, і великі медіахолдинги, в тому числі друковані видання, онлайн та навіть ліберальні ЗМІ.

Почавши окупувати південь України, росія почала транслювати свої телеканали «Перший Крим» і «Крим», у захоплених населених пунктах Херсонської області. За допомогою цих проєктів, росія і поширює дезінформацію та пропаганду.

Основний наратив щодо російських ЗМІ на окупованих територіях Херсонщини так і не змінився. ЗМІ намагається переконати місцеве населення, що «росія тут назавжди». Вони говорять про допомогу жителям Херсонщини: гуманітарну допомогу, пенсії. Багато розповідають про Крим, і як їм там добре живеться ці 8 років. Про перемоги «могутньої» російської армії: сотні збитих Байрактарів, тисячі знищених Хаймарсів. Основна мета цього типу контенту – змусити людей перестати шукати та сприймати об'єктивну інформацію.

90% корпоративних ЗМІ, які належать Рінату Ахметову, більше не існують, оскільки Ахметов стверджує, що був змушений вивести свою інвестиційну

компанію з медіабізнесу. Їх група відмовилася від усіх ліцензій на радіо та супутникове телебачення та друкованих ЗМІ в Україні, на користь нашої держави. Всі, хто займався цим бізнесом покинули Маріуполь. Рішення було прийнято відповідно до закону «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)». [2]

На початку березня РНБО прийняла рішення про трансляцію телепрограми «Єдині новини» (рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану», введене в дію Указом Президента України від 19.03.2022 №152). [3] Мета рішення – забезпечити доступ до реальної, об'єктивної та перевіреної офіційної інформації про хід війни та загальну ситуацію в країні. Цей телемарафон доступний для всіх каналів у будь-якій формі. Концерн виконує це рішення: на всіх доступних частотах мовлення триває трансляція телемарафону.

Концерн радіомовлення, радіозв'язку та телебачення діє лише в межах заявлених повноважень, а з 24 лютого працює в умовах воєнного стану, відповідно до вимог Закону України «Про введення воєнного стану в Україні» та інших нормативно-правових і організаційно-розпорядчих актів, нормативних документів. [4]

Підсумовуючи, ми маємо проблему у вигляді потужної дезінформації та пропаганди зі сторони ворога на окупованих територіях України. Отже, цю проблему вірогідно, може частково вирішити глушіння сигналів російських ЗМІ на окупованих територіях України.

Списки використаних джерел:

1. An interview with Ukrainian President Volodymyr Zelensky By Isabelle Khurshudyan - <https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/08/16/zelensky-interview-transcript/>
2. Закон України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2021, № 51, ст.421) - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1780-20>
3. Рада Національної Безпеки і Оборони України. Рішення від 18 березня 2022 року, введено в дію Указом Президента України від 19 березня 2022 року № 152/2022 «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану» - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-22#Text>

4. Закон України «Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні» м. Київ 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>

Ковальчук О.Ю.,
Державний університет «Житомирська політехніка»
Науковий керівник: Острогляд О.В.,
к.ю.н., доц., доцент кафедри
права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка
м. Житомир

ВИКОНАННЯ ОBOB'ЯЗКУ ЩОДО ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ, НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ, ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ВИКЛЮЧАЄ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ

Чинним законодавством України передбачено перелік обставин, за яких особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності. Отож відповідно до частини першої статті 43-1 Кримінального кодексу України (далі КК України) не є кримінальним правопорушенням діяння (дія або бездіяльність), вчинене в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту та спрямоване на відсіч та стримування збройної агресії Російської Федерації або агресії іншої країни, якщо це заподіяло шкоду життю або здоров'ю особи, яка здійснює таку агресію, або заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, за умови: відсутності ознак катування чи застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інших порушень законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.[1]

В частині другій цієї ж статті зазначено, що кожна особа має право на захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України незалежно від можливості уникнення зіткнення, заподіяння шкоди або звернення за допомогою до інших осіб чи органів державної влади, Збройних Сил України.[3]

Під час захисту Вітчизни заборонено катувати представників країни-агресора, тобто умисно заподіювати сильний фізичний біль або фізичні чи моральні страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити їх вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від них відомості чи визнання, або з метою покарати представників країни-агресора за скоєні ним або іншою особою чи у скоєні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб.[5]

Також в частині третій статті 43-1 КК України визначено те, що особа не підлягає кримінальній відповідальності за застосування зброї, бойових припасів

або ж вибухових речовин проти тих осіб, які здійснюють збройну агресію проти України та за пошкодження чи знищення у зв'язку з цим майна.

А от щодо частини четвертої вище зазначеної статті, то в ній вказано, що не вважається виконанням обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України діяння (дія або бездіяльність), спрямоване на відсіч та стримування збройної агресії Російської Федерації або агресії іншої країни, яке явно не відповідає небезпечності агресії або обстановці відсічі та стримування, не було необхідним для досягнення значної суспільно корисної мети у конкретній ситуації та створило загрозу для життя інших людей або загрозу екологічної катастрофи чи настання інших надзвичайних подій більшого масштабу.[3] Якщо ж взяти до уваги п. 22 Розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» КК України то відповідно до цього пункту, цивільні особи не несуть кримінальної відповідальності за застосування вогнепальної зброї проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України, якщо така зброя застосована відповідно до вимог Закону України "Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України".[2]

Варто звернути увагу і на те, що Законом від 15 березня 2022 р. №2124-IX, крім доповнення КК статтею 43-1, внесено зміни до Закону «Про оборону України», а саме в статтю 1 доповнено визначенням «бойового імунітету».

Отож під цим визначенням розуміється звільнення певного кола осіб від відповідальності зокрема і кримінальної за втрати особового складу, військової техніки чи іншого військового майна, за застосування збройної чи будь-якої іншої сили під час відсічі збройної агресії проти України або ліквідації збройного конфлікту, виконання інших завдань з оборони України із застосуванням будь-яких видів зброї, настання яких з урахуванням розумної обачності неможливо було передбачити при плануванні та виконанні таких дій (завдань) або які охоплюються виправданим ризиком, крім випадків порушення законів та звичаїв війни або застосування збройної сили, визначених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Аналізуючи всі вище зазначені правові норми можна зробити висновок, що всі ці норми регулюють одні й ті самі правові відносини, однак Закон від 15 березня 2022 р. №2124-IX прийнятий та став чинним пізніше, а також більш ширше та детальніше, то фактично ним скасовано положення Закону «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 3 березня 2022 р. №2114-IX, які з 21 березня 2022 р. не підлягають застосуванню. [4]

Підводячи підсумки вище сказаного, можна зазначити, що особа не несе жодної відповідальності за застосування зброї бойових припасів або вибухових речовин проти осіб, які здійснюють збройну агресію проти України, та за пошкодження чи знищення у зв'язку з цим майна, оскільки не є кримінальним правопорушенням діяння (дія або бездіяльність), вчинене в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту та спрямоване на відсіч та стримування збройної

агресії Російської Федерації або агресії іншої країни, навіть в тому випадку, якщо це заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам.

Список використаних джерел

1. ЗУ «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо визначення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння та забезпечують бойовий імунітет в умовах дії воєнного стану». Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2124-20#Text>
2. ЗУ «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України». Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-20#n2>
3. Кримінальний кодекс України. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/stru#Stru>
4. Обов'язок захищати Вітчизну і нові статті Кримінального кодексу, Микола Хавронюк. Сайт реанімаційний пакет реформ. URL:<https://rpr.org.ua/news/obov-iazok-zakhyshchaty-vitchyznu-i-novi-statti-kryminalnoho-kodeksu/>
5. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану: наук.- практ. комент. / А.А. Вознюк, О.О. Дудоров, Р.О. Мовчан, С.С. Чернявський та ін. Київ: Норма права, 2022. 278с.

Корнієнко О.А.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.А.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ДО ПИТАННЯ ПРО ДОВІЧНЕ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Багато вчених констатує факт, що довічне позбавлення волі для українського законодавства є інновацією, яка прийшла на зміну радикальним покаранням, тобто, смертної кари. Це було зумовлено тим, що Україна захотіла приєднатися до цивілізованих держав, де смертна кара не практикується, в деяких країнах, сотні років. Мораторій на смертну кару є важливим кроком у розвитку нашої держави як демократичної та гуманної держави[1].

Як ми вже знаємо, довічне позбавлення волі у Кримінальному Кодексі визначено як найтяжчий вид покарання[2]. Оскільки фактично це значить що людина до останнього дня свого життя буде жити у 4 стінах з пару годинами на свіжому повітрі, за звичайні злочини така кара не дається. Вона встановлюється лише за особливо тяжкі злочини, пов'язані з убивством, посягання на статеву свободу або недоторканість неповнолітніх та за тяжкі злочини, які пов'язані з національною безпекою України. Цікавий факт є те, що вища міра покарання не застосовується до неповнолітніх, осіб яким за 65 та вагітні на час вироку або на момент вчинення злочину[2].

Щодо визначення поняття, то Кримінальний кодекс нам його не дає, тому різні вчені, трактують його з різних точок зору. Ось, наприклад, Л.О. Мостепанюк вважає, що довічне позбавлення волі – це найтяжчий вид покарання, який ізолює пожиттєво у спеціально-виконавчих установах засуджену особу від суспільства. Якщо ми подивимося на статті 50,63 та 64 ККУ, то ми можемо побачити, що вони відображають дану тезу Мостепанюка.[3]

Як би ми не вважали, що ця міра покарання є досить гуманною, науковці і досі сперечаються щодо цього. З одної сторони, це дійсно найгуманніша альтернатива. З іншого боку, чи не є гуманнішим просто стратити людину після суду, ніж залишати її на повільну мученицьку смерть? Тому різними вченими вивчається психологічний супровід та поліпшення умов зберігання.[3]

Нам слід зазначити, що в деяких країнах, наприклад США, людина, яка була засуджена на довічне, має шанс на помилування, звісно після відбування певного терміну позбавлення волі[4]. Науковці наголошують, що з юридичного боку, людина має право на цей шанс, щоби знову стати повноцінним членом суспільства.[3]

Як нам відомо, засуджених на довічно дуже важко виправити. Складнощі полягають у тому, що по-перше в'язні мають свої особливе ставлення стосовно їх злочинів, а по-друге сама специфіка виконання покарання є складною. В умовах утримання, де будуть жити або вже живуть злочинці, які засудженні на довічне позбавлення волі, в більшості випадків повністю деградується особистість. Також, така людина фактично обриває зв'язок зі своїми близькими. Тому, слід задуматися над тим, як покращити умови, самоосвіту засуджених даної категорії осіб. Доцільно було б створити спеціальну програму, де треба працювати не тільки м'язами, а й мозком. Важливу роль може відігравати духовний фактор, бо так засуджені можуть подивитися на себе та своїх вчинки з іншого світогляду[1].

Ми виокремимо особливі умови, які передбаченні для жінок. За статтею 151 ККУ, жінки розміщуються у секторах середнього рівня безпеки виправних

колоніях мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання. Чоловіки ж у секторах максимального рівня безпеки виправних колоній середнього рівня безпеки та виправних колоніях максимального рівня безпеки. Засуджені на довічно тримаються окремо від інших засуджених[2].

Порядок виконання та відбування покарання у виді довічного позбавлення волі проходить за ст.151 Кримінально-виконавчого кодексу України. Засудженні перебувають у камерах по дві особи і носять одяг спеціального зразка. За деяких умов, як наприклад захист засудженого від інших або за медичними показаннями, обвинувачений може триматися в одиночній камері. Щодо роботи для таких людей, то їх залучають до праці тільки на території колонії.[5]

Насамкінець, ми можемо сказати, що довічне позбавлення волі може й прогресивне рішення, але точно не найгуманніше рішення. Його слід розвивати та досліджувати щоб не знищувати особистість без шансу на повернення до нормального життя. Нам, як новій та прогресивній державі може випасти роль цього реформатора, якщо ми дійсно хочемо стати передовою гуманістичною та вільною країною.

Список використаних джерел:

1. Малярчук Н.В. Довічне позбавлення волі: недоліки виконання покарання, Юридичний вісник 4 (49) 2018 р. ст. 182-188
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. 2341-III (зі змінами) URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Герасимчук К.В. «Правове регулювання відбування покарання у виді довічного позбавлення волі», 2019 р. URL: <https://bit.ly/3Me0jUG>
4. Ruckman, P. S. Jr. (1997). "Executive Clemency in the United States: Origins, Development, and Analysis (1900–1993)". *Presidential Studies Quarterly*. **27** (2): ст. 251–271
5. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11 липня 2003р. 1129-IV (зі змінами) URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>

Косьмій Д.М.,

ЗВО «Університет Короля Данила»

Науковий керівник: Бабецька І.Я.,

К.Ю.Н.

ЗВО «Університет Короля Данила»

м. Івано-Франківськ

УКЛАДЕННЯ ШЛЮБУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку із повномасштабним вторгненням росії в Україну згідно Указу Президента №64/2022 в Україні було введено воєнний стан з 24 лютого 2022 року. Тому укладення шлюбу в умовах воєнного стану є актуальною темою на сьогодні.

Постановою КМУ від 07 березня 2022 року №213 «Деякі питання державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану» визначено особливий порядок реєстрації шлюбу для військовослужбовців, а саме:

- Збройних Сил;
- Служби безпеки;
- Служби зовнішньої розвідки;
- Державної прикордонної служби;
- Управління державної охорони;
- Національної гвардії;
- іншого утвореного відповідно до законів України військового формування;
- поліцейських;
- осіб рядового і начальницького складу;
- служби цивільного захисту;
- Державного бюро розслідувань;
- Державної кримінально-виконавчої служби;
- осіб начальницького складу Національного антикорупційного бюро;
- Бюро економічної безпеки. [1]

На час дії воєнного стану, якщо один із наречених є військовослужбовцем, то державна реєстрація шлюбу може проводитися відділом державної реєстрації актів цивільного стану (ДРАЦС) без особистої присутності такого нареченого (нареченої). [2]

Як вбачається зі статистики, під час дії воєнного стану зросла кількість реєстрації шлюбів в Україні. Станом на липень від початку 2022 року в Україні одружилось більше 102 тисяч сімей. [3]

Сама процедура реєстрації шлюбу проходить за наступними етапами:

1. Військовослужбовець подає заяву про реєстрацію шлюбу безпосередньому командирі (керівнику), яким засвідчується справжність підпису на відповідній заяві.

Заява надсилається (передається) або до відділу державної реєстрації актів цивільного стану, до якого подано заяву про державну реєстрацію шлюбу нареченим (нареченою), або до іншого відділу державної реєстрації актів цивільного стану чи територіального органу Міністерства юстиції (обласний відділ ДРАЦС). Відділ державної реєстрації актів цивільного стану, який отримав заяву, та до якого звернувся другий з наречених, складає актовий запис про шлюб.

2. Факт реєстрації шлюбу може засвідчуватися актом про укладання шлюбу, який складається безпосереднім командиром (керівником) військовослужбовця, скріплюється гербовою печаткою відповідного органу (військового формування). Наприклад обоє наречених військовослужбовці та знаходяться в одній військовій частині. За бажанням наречених укласти шлюб, командир складає акт, який підписується командиром та нареченими. Акт надсилається (передається) до відділу державної реєстрації актів цивільного стану, який проводить діяльність під час воєнного стану. Відділ державної реєстрації актів цивільного стану, який отримав акт, складає актовий запис про шлюб.

3. Акт може складатись без особистої присутності одного або обох наречених з використанням доступних засобів відеозв'язку з відсутнім або з обома за участю двох свідків (наприклад командир разом з нареченим та двома свідками за допомогою засобів відеозв'язку питає у нареченої, яка знаходиться в іншому регіоні України, згоду на реєстрацію шлюбу з нареченим, та складає акт про державну реєстрацію шлюбу на якому проставляються підписи командира, свідків та нареченого). Акт надсилається (передається) до відділу державної реєстрації актів цивільного стану, який проводить діяльність під час воєнного стану. Відділ державної реєстрації актів цивільного стану, який отримав акт, складає актовий запис про шлюб. [1]

До того ж відповідно до пункту 14 глави 1 розділу 2 Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 18 жовтня 2000 року № 52/5, у разі введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» – державну реєстрацію актів цивільного стану проводить будь-який орган за зверненням заявника. [2]

Також в умовах воєнного стану реєстрація шлюбу може здійснюватися керівником закладу охорони здоров'я, в якому перебувають або працюють один чи обоє наречених. У цьому випадку, аналогічно до попереднього, акт про шлюб може бути складений у присутності наречених або з використанням засобів відеозв'язку з тим, хто відсутній. Проте під час

складення такого акта беруть участь також двоє свідків. В подальшому, як і в описаних вище процедурах, акт надсилається до відділу ДРАЦС, де складається паперовий актовий запис про шлюб та вносяться відомості до відповідних реєстрів. [3]

Отже, висновком слугує те, що у зв'язку із повномасштабним вторгненням держава розробила окремий механізм реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану. Таким чином, згідно вказаних змін, укладення шлюбу можливе навіть за відсутності наречених.

Список використаних джерел:

1. Пам'ятка щодо державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану. Online. URL: <https://psjust.gov.ua/wp-content/uploads/2022/04/%D0%9F%D0%B0%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%BA%D0%B0-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96.pdf>
2. Укладення шлюбу з військовослужбовцем та його розірвання в умовах воєнного стану. Online. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukladennia-shliubu-z-viiskovosluzhbovtsemta-ioho-rozirvannia-v-umovakh-voiennoho-stanu>
3. Новели у сфері реєстрації шлюбів, народження та смерті під час війни. Online. URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/noveli-u-sferi-reestraciyi-shlyubiv-narodzhennya-ta-smerti-pid-chas-viyni.html>

Котова С.К.

Державний торговельно-економічний університет,

Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,

к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

УКРАЇНЦІ В УМОВАХ КРИВАВОЇ ВІЙНИ

24 лютого 2022 р. після початку повномасштабного вторгнення російської федерації на нашу державу, життя України та Українців змінилось...

Це був момент, коли життя багатьох людей змінилося назавжди. Серед масових порушень прав людини, найнезахищенішим виявилось право на життя... І деяким регіонам нашої країни довелося тікати зі своїх домівок за кордон. Щонайменше 12 мільйонів людей покинули свої домівки.

Понад п'ять мільйонів виїхали до сусідніх країн, а сім мільйонів людей досі є внутрішньо переміщеними особами в самій Україні.

Проте сотні тисяч біженців повернулися на батьківщину - особливо в такі міста, як Київ. Так дивно, так несправедливо, так страшно...

Зрозуміло, що велика кількість смертей в Україні, це не просто жорстокість, – а звірство. Ця війна поза правилами. А саме вражає кількість смертей з цивільних. Дуже страшно коли вмирають люди, також ще страшніше коли вбивають дітей які ще не побачили життя. Особливо коли в Бучі, Ірпені, Маріуполі катували, розстрілювали, жорстоко знущалися не тільки над дорослими але й над дітьми. Станом на сьогоднішній день кількість забраних дитячих життів перевищила більше трьохсот сотень. Без слів... Окупанти продовжують чинити немислимі звірства проти Українців.

Також на сьогоднішній день у нас на Україні дуже економічна криза, велике безробіття. У Міністерстві наголосили, що близько 30% українських підприємств повністю припинили діяльність, 45% частково працюють. Економічні, правові та організаційні засади оплати праці працівників, які перебувають у трудових відносинах, на підставі трудового договору з підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності та господарювання визначаються Законом України «Про оплату праці». А також занепав готельний бізнес, тому що зараз багато готелів приймають переселенців які залишилися без домівок і їм надають безкоштовне житло в деяких готелях.

З початку військової агресії росії в Україні пошкоджено, зруйновано або захоплено щонайменше 533 заклади освіти, 300 дитячих садочків, 196 медичних закладів, 129 заводів та підприємств. Окупанти знищили 8 цивільних аеропортів та 10 військових аеродромів. За даними Міністерства розвитку громад і територій, окупанти зруйнували 6 800 житлових будинків.

Я дуже вдячна нашому українському народу що вони не втратили людяність, а стали навпаки більш турботливішими. Також велика подяка всьому українському народу що вони допомагають нашій армії.

Наразі право на життя людини дуже актуальне і важливе, тому його реалізація і захист досить очевидний, адже без фундаментального права усі інші права перестають мати будь-яке значення. Життя - це передумова, яка реалізує всі права і свободу людини.

Сьомий місяць війни. Російська армія вдерлась в Україну, безжалісно знищує нашу квітучу землю, вбиває її цивільних жителів. Зруйновані життя та міста. Важко прийняти і усвідомити. Страшно злитись і проклинати. Але немає жодного сумніву що країна вистоїть и переможе в цій кривавій війні!

Список використаних джерел:

1. Лорна Генкін, команди журналістики даних та візуальної журналістики <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62636386>.amp
2. Олена Баконіна, головний редактор ЮРЛІГА [.https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/210610_voennoe-polozhenie-v-ukraine-55-analiticheskikh-materialov](https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/210610_voennoe-polozhenie-v-ukraine-55-analiticheskikh-materialov)
3. Телеграм канал , Перший Міський Кривий Ріг <https://t.me/firstttv>
4. Юрист, керівник "Львівського регуляторного хабу" <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/15/685810/index.amr>

Коханчук М.В.,

Державний університет «Житомирська політехніка»

Науковий керівник: Острогляд О.В.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

права та правоохоронної діяльності

Державний університет «Житомирська політехніка

м. Житомир

ПРИЧИНИ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

На сучасний час ми спостерігаємо все більше скоєних кримінальних правопорушень саме дітьми, а по-іншому неповнолітніми. Статистика нам показує що за 4 місяця в 2021 році неповнолітніми було вчинено 1670 злочинів, за такої короткої строк (4 місяці) на мою думку це достатньо багато. І як говорить статистика це: тяжкі злочини та особливо тяжкі злочини. {статистика взята з сайту «Укрінформ» <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3258660-u-policii-porahuvati-skilki-zlociniv-skoili-diti-za-cotiri-misaci.html>}

Виникає питання: Чому неповнолітні особи вчиняють кримінальні правопорушення?

Чинним законодавством України всі особи до 18 років вважаються неповнолітніми. Більшість неповнолітніх думають якщо їм немає 18 років за неправомірні вчинки їм нічого не було, але перш давайте чому вони вчиняють кримінальні правопорушення.

Причини злочинності неповнолітніх:

- 1) коли в сім'ї один з батьків, або і мати і батько поводять себе агресивно то дитина сприймає це як нормальне явище і зрештою сама проявляє агресію до іншим своїх одноліток і менших за віком дітей;
- 2) коли неповнолітня дитина свідомо хоче познущатися над іншими дітьми, довести свою зверхність;

- 3) вплив засобів масової інформації, як інтернет, телебачення;
{Дані були взяті з <https://gorodyshe.gr.org.ua/prychyny-pravoporushen-sered-ditej-ta-vidpovidalnist-za-yih-skoeyennya/>}
- 4) втягнення дитини в злочину діяльність. {Дані взяті з офіційного веб-сайту Верховного суду України [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/BC0631CD5091F1D6C2257B7C00453E96](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/BC0631CD5091F1D6C2257B7C00453E96) }

Через психічну нестійкість і піддатливість дитячого мозку неповнолітні особи вчиняють деякі правопорушення, вони не усвідомлюють наслідки за ті чи інші діяння.

І як ми знаємо за кожне злочинне діяння, приходить покарання.

До нормативної бази за злочинність неповнолітніх осіб відносять :

- Кримінальний кодекс України
- Кримінально процесуальний кодекс України
- Постанова Пленуму Верховного суду України від 15 травня 2006 року № 2 «Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру»

Кримінальним кодексом передбачено злочини за які караються неповнолітні з 14 і 16 років.

Особи, що вчинили кримінальні правопорушення у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років, підлягають кримінальній відповідальності лише за :

- умисне вбивство (статті 115-117),
- посягання на життя державного чи громадського діяча, працівника правоохоронного органу,
- члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця,
- судді,
- народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя,
- захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги, представника іноземної держави (статті 112, 348, 379, 400, 443),
- умисне тяжке тілесне ушкодження (стаття 121, частина третя статей 345, 346, 350, 377, 398),
- жорстоке поводження з тваринами (стаття 299),
- умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (стаття 122, частина друга статей 345, 346, 350, 377, 398),
- диверсію (стаття 113),
- бандитизм (стаття 257),
- терористичний акт (стаття 258),
- захоплення заручників (статті 147 і 349),
- згівалтування (стаття 152),

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

- сексуальне насильство (стаття 153),
- крадіжку (стаття 185, частина перша статей 262, 308),
- грабіж (статті 186, 262, 308), розбій (стаття 187, частина третя статей 262, 308),
- вимагання (статті 189, 262, 308),
- умисне знищення або пошкодження майна (частина друга статей 194, 347, 352, 378, частини друга та третя статті 399),
- пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (стаття 277),
- угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна (стаття 278),
- незаконне заволодіння транспортним засобом (частини друга, третя статті 289),
- хуліганство (стаття 296).

{Джерело «Кримінальний кодекс України»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n100>}

Під час винесення покарання суд має дотримуватися і врахувати наступні факти:

- врахувати ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення
- покарання має бути достатнім для виправлення порушника
- обставини які пом'якшують покарання (до них ми відносимо: з'явлення зі зізнанням; добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди; надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення; вчинення кримінального правопорушення неповнолітнім; вчинення кримінального правопорушення жінкою в стані вагітності; вчинення кримінального правопорушення внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин; вчинення кримінального правопорушення під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність; вчинення кримінального правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поведженням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поведження з боку потерпілого; вчинення кримінального правопорушення з перевищенням меж крайньої необхідності; виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, поєднане з вчиненням кримінального правопорушення у випадках, передбачених цим Кодексом. {Джерело «Кримінальний кодекс України»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234114?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%BD%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%85#n313>}

- обставини які можуть обтяжити покарання.

Беручі до уваги всі вище сказані фактори суд має винести вирок (в статті 98 Кримінального кодексу України вказані види покарань такі як : штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт, позбавлення волі на певний строк).

Висновок: Отже, неповнолітні особи вчиняють кримінальні правопорушення через: сімейну обстановку, вплив інших дорослих людей, аби самоствердитися між однолітками, та за соціальних мереж. І як результат несуть за це покарання, і збільшують статистику неповнолітніх осіб злочинців.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. Офіційний сайт - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%BD%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%85#n611>
2. Пленум Верховного суду України .Постанова «Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06#Text>
3. Верховний суд України. Офіційний сайт «Судова практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність» :[https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/BC0631CD5091F1D6C2257B7C00453E96](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/BC0631CD5091F1D6C2257B7C00453E96)
4. Укрінформ Мультимедійна платформа іномовлення України :<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3258660-u-policii-porahuvati-skilki-zlociniv-skoili-diti-za-cotiri-misaci.html>
5. Городищенська громада Луцький район, Волинська область Офіційний сайт: «Причини правопорушень серед дітей та відповідальність за їх скоєння: <https://gorodyshe.gr.org.ua/prychyny-pravoporushen-sered-ditej-ta-vidpovidalnist-za-yih-skoyennya/>
6. Китайгородська сільська рада .Хмельницька область, Кам'янець-Подільський район «Кримінальна відповідальність неповнолітніх» :<https://kitaygorodska-gromada.gov.ua/news/1588152505/>

Кузьміч І.С.,

Науковий керівник: Острогляд О.В.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри
права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка
м. Житомир

ЗМІНИ В ПРОЦЕДУРІ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ ЧЕРЕЗ ПОВНОМАСШТАБНЕ ВТОРГНЕННЯ РФ

Кінець зими, а саме 24 лютого 2022 року, характеризується введенням воєнного стану по всій території України відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», що безпосередньо має зв'язок із вторгненням військ РФ. Різні правові аспекти змінилися під впливом даних подій, в тому числі судова гілка влади зазнала окремих змін відповідно до чинного законодавства. Право людини на судовий захист є конституційним та не може обмежуватись навіть під час воєнного стану.

У період воєнного стану, відповідно до статті 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», повноваження судів не можуть бути припинені, а частина друга статті 26 зазначеного Закону передбачає, що скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється. Але, разом з тим, судова гілка влади також зазнала впливу війни та її наслідків, що внесло свої корективи в процеси здійснення судочинства та судового розгляду [2].

Очевидно, що значна частина із загальної кількості судів тимчасово припинили власну діяльність, що може бути пов'язано із активними бойовими діями та/або окупаційний режим. За можливості, судовий розгляд відбувається на території, коли дані явища припиняються.

Окремі аспекти судового розгляду отримали свої зміни та додаткові особливості. Наприклад, аби відкрити позовне провадження – процедура лишилась аналогічною до введення воєнного стану. Із позовною заявою може звернутись особа, чиї права були порушені. Процедура подачі позовної заяви незмінна відносно мирного часу.

Варто виокремити особливості роботи вершителей Феміди – суддів під час воєнного стану. Таким чином, за можливістю, працівники суду переводяться до дистанційної роботи для мінімізації числа осіб у залі. Організовується окреме «чергування» суддів та інших працівників суду. Обмежується доступ осіб до судового засідання, які не є його учасниками.

Судова справа може бути відкладена. Проте, не можуть бути відкладеними розгляд справ на яких розглядається продовження запобіжного заходу у вигляді тривання під вартою. Розгляд таких справ попереджує скоєння нових правопорушень, що є безумовним плюсом для суспільства [1, с. 139].

Судовий розгляд відбувається у районному, міському та міськрайонному судах. Під час воєнного стану може змінюватись територіальна підсудність деяких судів (через неможливість виконувати власні функції окремими судами). Окремі аспекти та особливості судового розгляду можна прослідкувати на офіційних джерелах, зокрема, на офіційному сайті Верховного Суду України, оскільки ситуація із окупованими територіями та активними бойовими діями може змінюватись із високою періодичністю [3].

Варто розуміти, що у варіанті введення воєнного стану держава має право на відступ від окремих міжнародних зобов'язань у сфері забезпечення прав людини. Наприклад, статтею 4 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права проголошується, що «Під час надзвичайного становища в державі, при якому життя нації перебуває під загрозою і про наявність якого офіційно оголошується, держави-учасниці цього Пакту можуть вживати заходів на відступ від своїх зобов'язань за цим Пактом тільки в такій мірі, в якій це диктується гостротою становища, при умові, що такі заходи не є несумісними з їх іншими зобов'язаннями за міжнародним правом і не тягнуть за собою дискримінації виключно на основі раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії чи соціально- 9 го походження...». У ч.ч. 1, 2 ст. 15 Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини також передбачено, що: «Під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, будь-яка Висока Договірна Сторона може вживати заходів, що відступають від її зобов'язань за цією Конвенцією, виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом». При цьому ЄСПЛ дотримується концепції пропорційності обмеження прав людини меті такого обмеження у кожному конкретному випадку. Вказані особливості поширюються і на сферу кримінального та мають бути у правозастосуванні.

Наслідком запровадження в Україні 24 лютого 2022 року воєнного стану у зв'язку із військовою агресією російської федерації було внесено низку суттєвих змін, як у «воєнний» розділ IX-1, так і в інші розділи КПК України, що в тому числі несе зміни в специфіку судового розгляду.

Однією із складнощів судового розгляду є відсутність доступу до реєстрів (як Єдиного реєстру судових рішень, так і Єдиного реєстру досудових розслідувань, дані до яких під час воєнного стану вносяться за можливості. Через відсутність можливості своєчасного внесення до реєстрів, можуть виникнути ситуації, за яких подальше проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом стають об'єктивно неможливими, тим паче у встановлений термін. Проте, варто відмітити, що у зазначених випадках строк досудового розслідування у кримінальному провадженні зупиняється та підлягає поновленню, якщо підстави для зупинення перестали існувати [4, с.8].

Отож, судовий розгляд під час воєнного стану зазнав змін, як і будь-яка інституція в Україні. Варто відслідковувати ситуацію із діяльністю судів на офіційних сайтах, а також враховувати зміни, спричинені впровадженням воєнного стану. Судова система, як і інші системи в Україні, намагається адаптуватись під сучасні реалії та продовжувати надавати можливість реалізувати конституційне право на суд.

Список використаних джерел:

1. Діяльність державних органів в умовах воєнного стану: збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року). Кривий Ріг, 2022. 498 с.
2. Про правовий режим введення воєнного стану: Закон України від 10.11.2015 № 28/ Верховна Рада України Режим URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Робота судів України в умовах воєнного стану: Наталія Мисник. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/209874_robota-sudv-ukrani-v-umovakh-vonnogo-stanu
4. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 2. Електронне видання. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 03 травня 2022. 80 с.

Кухілава І.М.,

Державний торговельно-економічний університет,

Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,

к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ПРОБЛЕМИ ТРУДОВИХ ГАРАНТІЙ ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день, країна опинилась в жорстких умовах, здебільшого у сучасній економіці роль відіграє війна. Ведення бізнесу стало набагато тяжчим, ніж у довоєнний період. Всі підприємства мають надавати комфортні і безпечні робочі місця. На жаль, велика кількість компаній призупинила свою роботу на території України, через неможливість виконання вимог. Через нездатність функціонування

підприємства, значна кількість робітників пішла у відпустку за власний рахунок, що призвело до втрати заробітної плати в цілому.

Наймаючи працівників під час воєнного стану, роботодавці за виникнення факту нещасного випадку мають понести відповідальність за життя, або здоров'я свого персоналу.

Для прикладу можна взяти ситуацію, коли під час повітряної тривоги, клієнтам не дозволяють залишатись на території підприємства, через те, що всі люди, які знаходяться на ній потрапляють під компетенцію організації, тим самим, випроваджуючи всіх, бізнес знімає з себе відповідальність за життя клієнтів. У ВРУ зареєстровано законопроект №7546, яким пропонується запровадити покарання для бізнесу за роботу під час повітряної тривоги у вигляді штрафу від 17 до 51 тисячі грн або виправних робіт на строк до 2 років, або обмеження/позбавлення волі до трьох років .[1]

Також значною проблемою є зменшення заробітних плат у компаніях, у зв'язку з зменшенням прибутку. Значна частина працівників постраждала від зменшення доходів на певних посадах, через складне економічне становище у країні, на яке безпосередньо вплинула війна.

Паралельно з зменшенням заробітної плати, в країні відбувається процес інфляції. Не враховуючи урізання виплат робітникам, і ще і на додачу вони отримують суму грошей, вартість якої становить менше, ніж вона була до війни.

Також військовий стан призвів до ускладнення організації всіх масових заходів, такі як концерти, фестивалі і т.д, через це їх стало набагато менше **(Відповідно до частини першої статті 19 Закону України "Про правовий режим воєнного стану" передбачається заборона проведення страйків, масових зібрань та акцій)**. [2] Ці події приносили гарний прибуток, з якого платились податки у державу.

Отже, через необхідні міри безпеки, багато людей втратило заробіток, як і країна. На даний момент ми можемо спостерігати збідніння нації, яке безпосередньо впливає на фінансове становище держави. Зниження податків для бізнесів призводить до зменшення доходів країни.

Велику частину свого заробітку, звичайні працівники також витрачають на волонтерські організації, які допомагають армії. Пожертвування у фонди відіграють значну роль у бойових діях. Завдяки внескам робітників війська мають краще забезпечення.

Також, персонал втратив право на відпочинок у певні дні, адже у період дії воєнного стану не застосовуються норми статей 71-73 Кодексу законів про працю України щодо заборони залучення працівників та компенсації за роботу у святкові і вихідні дні. [3]

Отже, головними проблемами гарантій працівників під час воєнного стану є :

•Гарантія безпеки на робочому місці. В значної кількості компаній відсутні укриття. Вирішенням цієї проблеми може бути відкриття альтернативних бомбосховищ неподалік від місцезнаходження працівників компаній. Наша держава таким чином вже частково вирішила це питання, згідно закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій. [4]

•Гарантія комфортних умов праці під час війни. Ця проблема актуальна здебільшого у прифронтових містах. Багато компаній перебазували свої офіси у безпечні місця, наприклад – підвали. Забезпечити комфортні умови праці в укриттях є досить тяжким.

•Гарантія достатньої для життя заробітної плати в умовах війни. У зв'язку з зменшенням заробітної плати і підняттям цін через війну, велика кількість працівників зіткнулася з проблемою не достатку коштів для комфортного існування. Цю проблему можна вирішити зменшивши податковий тиск на підприємства, для того, щоб вони мали більший дохід із якого будуть виплачувати зарплатню робітникам, власне, як і робить наша держава, відповідно до закону № 2115 від 03.03.2022, який дозволив не подавати звітність, не сплачувати податки/збори та не реєструвати податкові накладні/розрахунки коригування тим платникам, які внаслідок воєнних дій не мають такої змоги. [5]

•Гарантія забезпечення компенсації в разі виникнення факту нещасного випадку на підприємстві. Данна проблема є дуже важливою, адже загибель людини – найжахливіше, але, на жаль, під час війни це часто трапляється. Якщо компанія допустила смерть свого робітника, вона має понести кримінальну відповідальність і відшкодувати значну моральну компенсацію. Задля вирішення цього питання органи безпеки мають слідкувати за дотриманням усіх норм безпеки.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо порушень законодавства у сфері цивільного захисту, вчинених в умовах воєнного стану: від 11.07.2022 р. №7546. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39988>

2. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану: від 12.05.2022 р. №2259. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#n19>

3. Проект Закону про внесення змін до Кодексу законів про працю України щодо організації трудових відносин в умовах воєнного стану для посадових осіб місцевого самоврядування: від 15.03.2022 р. №2136. URL:

<https://nads.gov.ua/onovleni-vidpovidi-na-zapytannia-shchodo-dii-okremykh-polozen-zakonu-ukrainy-vid-15-bereznia-2022-r-2136-pro-orhanizatsiiu-trudovykh-vidnosyn-v-umovakh-voiennoho-stanu-dlia-posadovykh-osib-mistsevoho-samovriaduvannia>

4. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій: від 22.05.2022 р. №7398. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39666>

5. Проект Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: від 14.03.2022 р. №7137. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39235>

Літковська А.А.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,

к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

АДАПТАЦІЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах війни, однією із складових перемоги є функціонування економіки для підтримання обороноздатності держави та дотримування її соціальних зобов'язань. Для досягнення поставленої мети в перші дні воєнного стану було введено низку змін до податкового законодавства. Щоб убезпечити життєздатність економіки, треба зберегти якомога більше надходжень до бюджету, а саме податків.

Податки – це кровноносна система держави, оскільки вони можуть дозволити збільшувати закупівлю зброї. Тому забезпечення можливості громадянам їх сплати є однією із пріоритетною задач держави. Бо в перші дні широкомасштабного наступу Росії, спостерігався потужний відтік капіталу та релокація бізнесу, що істотно зменшило майбутні надходження до бюджету. Отже державний апарат зіштовхнувся з низкою проблем, чи зберегти в перші місяці надходження до бюджету, щоб придбати більше озброєння, чи зробити «податкові канікули» задля збереження бізнесу.

Держава обрала третій шлях, на перший час залучити міжнародне фінансування у вигляді грантів, позиків будь-чого аби уникнути дефіциту, і в той же час створити умови для продовження роботи бізнесу.

Одним із фундаментальних переваг приватного бізнесу є його гнучкість, тому аби максимально прибрати тягарі в їхній роботі, Верховна Рада прийняла перші зміни у податковому законодавстві, а саме змінами до закону, які внесли корективи в наступні сфери податкової діяльності: подання звітності, податкові перевірки, сплати податків. Згідно з законопроекту № **2118-IX**[1], передбачається, зокрема: звільнення від відповідальності платників у разі неможливості виконання своїх обов'язків; податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються, але окрім камеральних перевірок передбачених законом №2120-IX [2].

Також аби зменшити фінансовий тягар для підприємців цим же законопроектом дозволили платникам єдиного податку 1-ої та 2-ої групи не сплачувати єдиний податок; та можливість переходу платників податків на систему сплати єдиного податку 3-ої групи зі ставкою 2% [2]. І, звичайно єдиний соціальний внесок, до скасування воєнного стану в Україні та протягом 12 місяців після припинення воєнного стану, особи, мають право не нараховувати, не обчислювати та не сплачувати ЄСВ за себе та працівників, які були задіяні у обороні держави [3].

Разом з тим у якості підтримки середнього бізнесу був прийнято законопроект №2173-IX який передбачає, що платника єдиного податку 3-ої групи можуть бути ФОПи та юридичні особи, яких протягом календарного року обсяг доходу перевищував 10 млрд грн [4].

В умовах війни перешкодою також стало наповнення країну товарами першої необхідності, прикладом цього стала критична ситуація з паливом на весні. Держава має миттєво реагувати на такі виклики, щоб не доводити ситуацію до катастрофи. Іншими словами, коли на початку війни обірвались ланцюги постачання пального, так само як і були масові знищення наших нафтохранищ Російською Федерацією, що стало ще однією перепорою у роботі бізнесу. То, щоб легше та швидше можна було перейти на нових постачальників з Європи були впроваджені зміни до митного законодавства.

Як показує червневий дослідження Mastercard SME Index [5] це дало свої успіхи, а саме 61% підприємців, хоч більшість постраждали від війни, але все ж таки продовжують працювати далі. Очевидно, що це кратна зменшало доходи бюджету, але при цьому дозволило уберегти від розповсюдження так званої «тіньової економіки», з якою держава тільки почала виходити і введенню відповідних норм законодавства зашкодила війна.

Основною проблемою стало звідки взяти кошти державі для забезпечення роботи країни та розвитку її обороноздатності. Тому одним із джерелом фінансування потреб державного бюджету стали позики та міжнародна допомога країн-партнерів і міжнародних організацій.

Як зазначає академік НАН України Богдана Данилишин «З початку війни Уряд покрив 50% своїх додаткових потреб за рахунок зовнішніх позик і

грантів, 45% — за рахунок викупу державних облігацій Центральним банком і лише 5% — за рахунок позик комерційних банків України.» [6].

З цього можна зробити висновок, що в перші дні війни через руйнування експортного сектора економіки та скороченню податкових доходів до державного та місцевих бюджетів, тільки завдяки міжнародним коштам, уряд зміг виконувати зобов'язання держави з підтримки оборони країни, соціального забезпечення на запланованому рівні. Але, як зазначає голова податкового комітету України Данило Гетманцев « Партнери не кажуть нам: ось беріть, скільки вам потрібно. Це не безкінечно. Ми не можемо передати державу на чийсь утримання» [7]. Тому, щоб поступово збільшувати доходу бюджету і повернення контролю й регулювання економічної діяльності платників податків до рук держави, в законопроекті №2260-IX відновили і документальні перевірки[3], і повернули частково акцизу на пальне законопроектом №2618-IX[8].

Таким чином я дійшла висновки, що перші місяці повномасштабного вторгнення продемонстрували, що між бізнесом та державою повинний розвиватися двосторонній рух. Тобто зі сторони держави це використання фіскальної політики для підтримки бізнесу у форс-мажорні обставини, як наприклад війна, де вище зазначені зміни до податкового законодавства бізнесу можливості дали в деяких час на стабілізацію та антидатування до нових умов , а в інших на релокацію своєю діяльності з окупованих на територій на підконтрольні або за кордон. А у випадку бізнесу це виконання їх зобов'язань у вигляді сплати податків. «Найкращий прояв патріотизму – це платити податки» [9]. На мою думку цю синергія потрібно і далі продовжувати, аби після перемоги держава змогла почати ефективну відбудову країни та стрімкий розвиток економіки.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: закон від 03.03.2022 № **2118-IX** / URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14> – (дата звернення 01.10.2022 р.)

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: закон від 15.03.2022 № 2120-IX / URL: –(дата звернення 01.10.2022 р.)

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану: закон від 12.05.2022 №2260-IX/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2260-20#Text>– (дата звернення 01.10.2022 р.)

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану: закон від 01.04.2022 №2173-IX/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2173-IX#Text>– (дата звернення 01.10.2022 р.)
5. Mastercard SME Index. Дослідження стану українського малого та середнього бізнесу/ URL: дослідження: компанія Gradus, червень 2022/ https://business.dii.gov.ua/uploads/4/22871-doslidzenna_mastercard_sme_index.pdf
6. Данилишин Б. М. Де взяти фінансові ресурси для підтримки воєнної економіки та оборони/ URL: стаття: Економічна Правда, 2022/ <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/16/687087/>
7. Миленко В. Гетманцев пояснив, які податки можуть повернути під час війни/ URL: стаття: ГЛАВКОМ, 2022/ <https://glavcom.ua/economics/finances/getmancev-poyasniv-yaki-podatki-mozhut-povernuti-pid-chas-viyni-846559.html>
8. Про внесення змін до розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України щодо ставок акцизного податку на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану: закон від 21.09.2022 №2618-IX/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2618-IX#Text>– (дата звернення 01.10.2022 р.)
9. Швабій К. Найкращий прояв патріотизму – це платити податки / URL: стаття: LB.ua, 2022/ https://lb.ua/blog/kostiantyn_shvabii/511932_naykrashchiy_proyav_patriotizmu-.html

Магдій Л.О.,
ЗВО «Університет Короля Данила»
Науковий керівник: Бабецька І.Я.,
К.Ю.Н.
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ

УСПАДКУВАННЯ МАЙНА У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Для кожного з нас період воєнного часу дуже важкий, але крім того кожна людина впродовж життя має право стати спадкоємцем. Норми спадкового права, хоча і пов'язані з горем, трагедією і смутком, але вони надають впевненості в тому, що матеріальне надбання минулого покоління буде справедливо розділено. Із уведенням воєнного стану на території України багато сфер зазнали змін в правовому регулюванні. Спадкове право не є винятком.

Особливості спадкування, які слід врахувати громадянам в період воєнного стану та зміни, які відбулись у відкритті спадкової справи.

Право на спадкування виникає у спадкоємців у день смерті особи або в день, з якого вона оголошується померлою за рішенням суду.

За загальним правилом, нотаріус заводить спадкову справу за місцем останнього проживання померлого. У випадку, коли така інформація відсутня, місцем відкриття спадщини є місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини.

Але в умовах воєнного стану, коли громадяни є переселенцями, а деякі території України перебувають під окупацією, уряд спростив процедуру спадкування. Особи мають право звернутися до будь-якого нотаріуса України для заведення спадкової справи, незалежно від останнього місця проживання померлого. Наприклад, якщо спадкоємець у зв'язку з активними бойовими діями не може прибути чи направити заяву за місцем останнього проживання спадкодавця, він може звернутися до будь-якого нотаріуса в регіоні, де він тимчасово перебуває або вимушено переселився.

За загальним правилом, при заведенні спадкової справи нотаріус має вчинити ряд обов'язкових дій, перевірити наявність чи відсутність раніше заведеної спадкової справи, спадкового договору, заповіту, та зареєструвати спадкову справу у Спадковому реєстрі.

В умовах воєнного стану нотаріус може завести спадкову справу без використання спадкового реєстру (якщо доступ обмежено). Але коли доступ до Спадкового реєстру буде відновлено, нотаріус протягом п'яти робочих днів має перевірити наявність заведеної спадкової справи, спадкового договору та заповіту.

Варто зауважити, що видавати свідоцтва про право на спадщину у спадковій справі, заведеній без використання Спадкового реєстру, до її реєстрації у Спадковому реєстрі - заборонено. Такі законодавчі обмеження покликані не допустити зловживань щодо спадщини в воєнний час та після відновлення мирного життя [1].

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України, термін для прийняття спадщини залишається незмінним та становить шість місяців з дня смерті особи. Утім, під час воєнного стану строк для прийняття квартири чи будинку у спадщину чи відмови від них тимчасово призупиняється. Якщо від смерті спадкодавця до запровадження в Україні воєнного стану минуло 6 місяців, можна отримати свідоцтво про право на спадок. Якщо ж людина померла під час війни, відкрити спадщину на нерухомість, яку вона залишила, можна буде через пів року після закінчення воєнного стану. [2]

Відповідно до пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» встановлено, що на час воєнного стану перебіг строку для прийняття спадщини або відмови від її прийняття зупиняється.

Щодо свідоцтва про право на спадщину то його можна отримати під час війни тільки у тому разі, якщо до 24 лютого 2022 року закінчився піврічний термін для відкриття спадщини.

Якщо спадкувальна справа відкрита в умовах воєнного стану то після закінчення війни нотаріус передасть таку справу колезі за місцем відкриття спадщини, який і видасть свідоцтво про право на неї. [3]

У питанні про спадок можуть виникнути труднощі, адже ризик втрати оригіналів документів внаслідок воєнних дій дуже великий, і такі випадки фіксуються зараз дуже часто. В разі втрати оригіналів документів на майно спадкодавця єдиним варіантом оформлення права на спадщину для спадкоємців є звернення із позовом про визнання права власності на спадкове майно до суду.

Отже, враховуючи все вище наведене, справа відкриття спадкування є довгою і не легкою зважаючи на воєнний стан, але цілком реальною і потрібною. Тому, звертайтеся із заявою про прийняття спадщини під час дії воєнного стану до будь-якого нотаріуса України, який продовжує працювати. (перелік нотаріусів які працюють в умовах воєнного стану, можна ознайомитися на сайті Нотаріальної палати України <https://npu.ua/news/notary/>). Видача свідоцтва про право на спадщину та майно, яке підлягає реєстрації, зокрема й нерухоме майно, проводиться нотаріусом після подання документів щодо належності цього майна спадкодавцеві.

Список використаних джерел:

1. Особливості спадкування у воєнний час ULR: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/211065_osoblivost-spadkuvannya-pd-chas-vonnogo-stanu
2. Спадкування нерухомості в умовах воєнного стану: що змінилося у процедурі? ULR: <https://www.flombu.com/uk/articles/yak-oformyty-spadshchynu-hid-chas-vijny>
3. ULR: <https://pravo.ua/voienno-spadshchyna-osoblyvosti-spadkuvannia-pid-chas-voiennoho-stanu/> w

Маркова Д.О.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,

к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ІМПОРТНИХ ТА ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Станом на написання даної тези питання імпорту та експорту є одним з найголовніших проблем України під час воєнного стану, який був впроваджений 24 лютого 2022 року. Через окупацію південних регіонів (Херсонська, частина Запорізької області), перекриття морських транспортних шляхів, пошкодження і знищення логістичних вузлів, зупинку багатьох підприємств, зорієнтованих на експорт і імпорт товарів, постала велика проблема в стабілізації та підтримки урядом економіки України. Для постачання критичних товарів, товарів для забезпечення цивільних їжею, ліками та іншою гуманітарною допомогою, ЗСУ (Збройні Сили України) та ТрО (Територіальна оборона) додатковим захисним та військовим спорядженням, а також полегшення становища в країні урядом (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України тощо) впровадив велику кількість постанов, розпоряджень, указів, нормативно-правових актів, які передбачають заходи щодо імпорту, експорту та ведення логістики під час воєнного стану.

Одним з перших шляхів для мінімізації економічної кризи НБУ були прийняті постанови, які регламентують роботу банків України у період воєнного стану. Вони визначають імпорт критичних товарів, що включає в

себе перелік певних видів продуктів та послуг[1]. Їх можна класифікувати на чотири підгрупи: сектор енергетики, сектор безпеки та оборони, забезпечення життєдіяльності населення та забезпечення функціонування виробничих підприємств. Основна ідея полягає в тому, що такі товари є сировиною для виробництва критично важливих товарів, належать до дефіцитних товарів, є необхідними для енергетичної безпеки і задоволення потреб військових та цивільних або є лікарськими засобами. Одночасно з цим з'явилась постанова НБУ, в якій вносяться зміни, що безпосередньо стосуються можливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності, заборони здійснювати транскордонний переказ валютних цінностей з України/переказ коштів на кореспондентські рахунки банків-нерезидентів за імпорتنі операції, окрім купівлі товарів критичного імпорту[2]. Іншими словами, на час дії воєнного стану імпортери не можуть розрахуватись за товар, окрім товару, який є критичним. Також цікаво знати, що після опублікування КМУ постанови № 426 вводиться повна заборона ввезення на митну територію України в митному режимі імпорту товарів з Російської Федерації[3].

Ще одна постанова, в якій присутній перелік експортних товарів, які підлягають ліцензуванню та квотуванню під час здійснення ЗЕД(Зовнішньоекономічна діяльність) під час воєнного стану та квот на них[4], від КМУ, що була впроваджена через військову агресію Російської Федерації. Цією постановою було збільшення переліку товарів, експорт яких у будь-яких кількостях підлягає ліцензуванню – на м'ясо курей, яйця кур, а також такий стратегічний товар для України як пшениця і суміш пшениці та жита (меслин). Разом з цим відбулося зменшення квот до нуля окремих товарів, які експортувались. Мова ведеться саме про худобу, м'ясо, жито, овес, гречку, просо, цукор, сіль. Таким чином, держава фактично заборонила експорт зазначених товарів. В рамках другого раунду змін відмінили квоту і на добрива, проте згодом встановлено квоту на деякі азотні добрива у розмірі 210 000 тонн, що означало певні зобов'язання України перед країнами ЄС(Європейський Союз). Разом з цим Мінекономіки спростили процес ліцензування експортних товарів, що діє до звершення воєнного стану. Тепер для отримання ліцензії на експорт необхідно подати в Мінекономіки заявку на отримання ліцензії за затвердженою формою, лист-звернення щодо оформлення ліцензії та копію зовнішньоекономічного договору або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість нього[5].

З першого дня початку повномасштабної війни НБУ змінив граничний строк розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів (до 24.02.2022 граничний строк був 365 календарних днів, після 24.02.2022 – 90 календарних днів, а після 5.04.2022 – 180 календарних днів) для того, щоб пришвидшити надходження на територію України товарів та іноземної валюти[2].

Підсумовуючи сказане вище, імпорт і експорт Україна проходить через дуже великі зміни і корегування для втримання економіки країни на плаву. Я

вважаю, що такий важкий досвід допоможе нашій країні вступити до ЄС, адже не кожен уряд певної країни може похизуватись вмінням вести економіку країни під час воєнного стану. Щоб не припустити зупинки економіки України необхідно намагатися створювати умови для розвитку малого, середнього і великого бізнесу (переміщення бізнесу з окупованих територій на території підконтрольні Україні, надання фінансової підтримки підприємствам, податкових пільг, сприянню створення робочих місць), покращувати та налагоджувати більш міцні стосунки з нашими західними партнерами.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс] : Верховна рада України/ Кабінет міністрів України – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.09.2022)
2. [Електронний ресурс] : Верховна рада України/ Національний банк України – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> (дата звернення 06.09.2022)
3. [Електронний ресурс] : Верховна рада України/ Кабінет Міністрів України – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/426-2022-%D0%BF#Text> дата звернення 17.06.2022)
4. [Електронний ресурс] : Верховна рада України/ Кабінет Міністрів України – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1424-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.09.2022)
5. [Електронний ресурс] : Верховна рада України/ Міністерство Економіки України – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0321-22#Text> (дата звернення 10.03.2022)

Маслова І.О.,

Державний університет «Житомирська політехніка»

Науковий керівник: Острогляд О.В.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

права та правоохоронної діяльності

Державний університет «Житомирська політехніка

м. Житомир

ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Торгівля людьми – це серйозна проблема у мирний час, а у війна та збройний конфлікт створюють найбільш сприятливі умови для торгівлі та експлуатації людьми. Від 24 лютого 2022 року Україна живе в умовах воєнного стану. Війна підвищує ризики торгівлі людьми, тому на сьогодні ця тема є

однією із актуальних. Під загрозою торгівлі залишаються як особи, які вимушені виїхати за кордон, так і ті що залишились на території України та на тимчасово окупованих територіях.

За час війни понад десять мільйонів людей змушені були покинути свої домівки, з них від п'яти до шести мільйонів є внутрішньо переміщені та чотири мільйони – біженці. Великий відсоток цих осіб становили жінки та діти, які являються найбільш вразливими частиною населення до торгівля людьми, зокрема до сексуальної експлуатації та рабства. Також значний відсоток становить не менш вразлива група – це діти без супроводу батьків, особи похилого віку, особи з інвалідністю, для цих груп населення залишається ризик незаконної торгівлі людьми та дітьми, усиновлення, торгівля органами та незаконне донорство.

Варто зауважити, що особи, як перебувають на тимчасом окупованих територіях, також мають великий ризик стати жертвами торгівельного рабства, зокрема це примушування воювати на стороні агресора, катування та ґвалтування збоку військових, вивезення громадян України до Російської Федерації, поселення осіб до концтаборів.

В умовах війни психічний та фізичний стан є нестабільний, як наслідок люди розгублені, виснажені та налякані, тому не можуть сприймати інформацію критично, та стають легкою здобиччю для торговців людьми.

Торгівля людьми передбачає примус до праці, до грабежів, збройних нападів, шантажу, також незаконна експлуатація осіб, вербування, сексуальне рабство., також утримання, передача, отримання прибутку та тримання людини із застосування сили та проти її волі. Торгівля людьми – є злочином проти людяності, принижує честь, гідність людини. [1]

Проблема торгівлі людьми є досить поширеною як у воєнний час, та і в мирний. Найчастішими причинами є недостатня обізнаність населення про життя закордоном, також не достатня поінформованість про роботу органів іноземних держав для можливість реєстрації свого статусу в іноземних країнах, важке економічне становище громадян, безробіття, втрата майна. [2]

На сьогодні статистичних даних про осіб, які стали жертвами торгівлі за період війни в Україні відсутні, однак зріс рівень он-лайн пошуків осіб. Однак по статистичним даним за 2019 рік найбільше українських жертв виявили в Російській Федерації, Польщі, країнах Близького Сходу та в Південній Азії. [3]

Торгівля людьми – це проблема не лише України, але й усього міжнародного співробітництва, тому було прийнято ряд міжнародних документів, для боротьби з цим явище.

На міжнародному рівні регулювання питання торгівлі людьми здійснюється: Загальною декларацією прав людини, де в ст.4 Декларації зазначається, що ніхто не повинен утримуватись в рабстві та підневільному стані; Міжнародним пактом про цивільні і політичні партії 1966 року, де у ст..8 забороняється рабства та работоргівлі, також Конвенції проти

транснаціональної організованої злочинності, яка доповнена Протоколом, у якому зазначається про попередження і припинення торгівля людьми жінками, дітьми і наслідки за це, а також планом Організації з безпеки та співробітництва в Європі в 2003 році, у якому закріплено план запобігання та боротьбі з торгівлею людьми, також документ передбачає захист потерпілих та судове переслідування винних.

В Україні дане питання регулюється Кримінальним кодексом України, де в ст. 149 закріплено поняття торгівля людьми та передбачено санкції за вчинення цього злочину, Закон України від 20.09.2011 року № 3739-І «Про протидію торгівлі людьми», передбачає основні засади протидії торгівлі людьми, повноваження державних органів, порядок встановлення статусу особи, що постраждали та порядок надання допомоги таким особам.

Також в Україні існують органи, які займаються діяльністю, яка стосується протидії торгівлі людьми: Генеральна прокуратури України, Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України, Департамент боротьби із злочинами пов'язаними з торгівлею людьми, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Також можна телефонувати на Національні гарячі лінії з протидії торгівлі людини та консультування мігрантів Представництва Міжнародної організації в Україні – 0800505501 або 527, також є Національні дитяча гаряча лінія – 0800500225 або 116114, гаряча лінія з питань протидії торгівля людьми - 1578[2].

Підбиваючи підсумки, хочу сказати, що торгівля людьми залишається серйозною проблемою усього міжнародного співтовариства. У період війни ризик торгівлі людьми зростає, тому щоб не стати жертвою потрібно звертатися за допомогою до відповідних державних органів та також перевірених агентів, сприймати інформацію критично та перевіряти її в офіційних джерелах. У випадку, якщо ви стали жертвою торгівлі людьми або свідком такої ситуації не мовчіть! Звертайтеся до державних та міжнародних органів за допомогою, таким чином ми зможемо знизити рівень торгівлі людьми.

Список використаних джерел:

1. Кокбейн, Е. & Сайдботтом, Е. (2022) Війна в Україні та пов'язані з нею ризики експлуатації і торгівлі людьми: Висновки засідання круглого столу зі збору доказів. Лондон: Офіс Незалежного комісара з питань боротьби з рабством. (дата звернення 09.09.2022)
2. Топчій А.О., Шевченко Т. С. Висвітлення в засобах Масової інформації проблеми торгівлі людьми: посібник. Київ – посібник 2007. 153 с. URL : <https://www.solor.gov.ua/docs/all/mediaua.pdf> (дата звернення 09.09.2022)

3. Конфлікт в Україні: основні докази про ризик торгівлі людьми і контрабанди міграції: веб-сайт. URL:https://www.unodc.org/documents/data_and-nanalysis/tip/Conflict_Ukraine_TIP_2022.pdf (дата звернення 09.09.2022)

4. Важливим є те, що, як відомо, важко відокремити потенційну торгівлю людьми від ширших онлайн-даних про сексуальні послуги. Див, пр., Кейрлген, Р. (2022) Good Tech, Bad Tech: Policing Sex Trafficking with Big Data , Міжнародний журнал про злочинність, правосуддя та соціал-демократію(дата звернення 09.09.2022)

5. Кримінальний кодекс України, Відомості Верховної Ради України № 2341-III : кодекс від 05.04.2001. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 09.09.2022)

6. Закон України «Про протидію торгівлі людьми» від 01.01.2020 Відомості Верховної Ради. 2012, № 19-20, ст.173 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17> (дата звернення: 09.09.2022);

Матвеев Д.В.,

Державний університет «Житомирська політехніка»,

Науковий керівник: Світличина І.А.,

асистент кафедри права та правоохоронної діяльності,

Державний університет «Житомирська політехніка»,

м. Житомир

ПРОБЛЕМИ З ВОДОЮ В УМОВАХ ВІЙНИ

Міжнародні дослідження зазначають, що війни, починаючи з Першої Світової, чимдалі більше впливають на екосистеми. Це пов'язано зі збільшенням потенціалу сучасної зброї, яка завдає більшої шкоди навколишньому середовищу. Як приклади називають розлив нафти у водні ресурси Кувейту під час Перської війни, або ж пошкодження каналізаційних ліній та очисних споруд в Ізраїлі під час війни в Лівані у 2006 році, що призвело до відкладання мулу в Середземному морі. Бойові дії можуть відбуватися на морських шляхах, або ціллю військових операцій може стати водна інфраструктура, як от водопровідні труби, очисні споруди, дамби. У результаті це перешкоджає доступу населення до води, що Генеральна асамблея ООН визнає одним із базових прав людини.

Порушення таких прав можуть трактуватися як водний тероризм, адже наслідки від цього — довготривалі та впливатимуть на здоров'я майбутніх поколінь.

У доповіді «Water under Fire» ЮНІСЕФ зазначено, що **діти в умовах тривалих збройних конфліктів частіше помирають від хвороб,**

пов'язаних із відсутністю чистої води, ніж від насильства, безпосередньо пов'язаного із самим конфліктом.

Усі ці наслідки загрожують і нам: окупанти обстрілюють водну інфраструктуру, замінують дамби, проводять воєнні операції на території Чорного та Азовського морів. Українські міста переживають надзвичайну гуманітарну кризу.

Так, Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію 64/292, яка визнала право на безпечну воду та санітарію як базове право людини Дії агресора позбавляють багатьох українців цього права. У багатьох регіонах станції і мережі водопостачання та очищення стічних вод, системи моніторингу та інша важлива інфраструктура протягом довгого часу не працювали, не працює зараз в деяких регіонах інфраструктура знаходиться під загрозою вимкнення через фізичне руйнування внаслідок обстрілів, перебої з електропостачанням, брак матеріалів або ж ситуації, коли обслуговуючий персонал втрачає контроль чи доступ до інфраструктури або вимушений покинути відповідні об'єкти. Я думаю всім відома ситуація, що склалася навколо ЗАЕС. росія погрожує екологічною катастрофою усьому світу.

Взагалі українські міста, що були в облозі пережили надзвичайну гуманітарну кризу: так Червоний Хрест у березні охарактеризував ситуацію в Маріуполі як «апокаліптичну». [7] За повідомленнями ЗМІ, через припинення постачання харчів, води та електрики жителі Маріуполя розтоплювали сніг, щоб отримати питну воду, та готувати їжу на багатті. Нагадаю, що право людини на воду та санітарію було визнано ООН у липні 2010 року.

У тих місцях, де закінчилась активна фаза російсько-української війни, наприклад, на Київщині, водопостачання поступово відновили та відновлюють комунальні служби. А ось у населених пунктах, де ведуться активні бойові дії, це залишається вкрай важливою потребою. Тут джерелом, де можна здобути питну воду, є водойми. Але вживати таку воду можна тільки після очистки за допомогою спеціальних пігулок.

Вода також може стати зброєю, і її використання для досягнення військових цілей не є новим явищем. росіяни використовують удари по очисних спорудах як зброю проти мирного населення, і це не єдиний такий випадок під час війни. Наприклад, під час громадянської війни в Сирії скидання неочищених стічних вод у довкілля (як навмисне, так і ненавмисне). В Україні, у результаті обстрілу очисних споруд Васильківського експлуатаційного цеху водопостачання та водовідведення армія рф зруйнувала будівлю каналізаційної насосної станції. Унаслідок таких дій **зворотні води без будь-якого очищення потрапляли до річки Дніпро**, а це вже небезпечно розповсюдженням інфекційних захворювань серед населення, що споживає цю воду, та цвітінням води, що врешті призводить до вимирання риби та заростання водойм.

Лінія фронту часто проходить по річках, на сході України, наприклад, по річці Сіверський Донець. Були десятки намагань її форсувати, кожен день над річкою пролітають сотні снарядів, а в багатьох місцях береги ріки заміновані. В кожній ракеті до півтори тонни пального. Аби воно було придатне років із 30, в нього домішують токсичні речовини, які потрапляють до води. Це все призводить до забруднення, створення небезпек для життя та здоров'я людей не тільки біля лінії зіткнення, але й по всій країні на десятиріччя.

В ст. 50 **Конституції** України зазначено: «Кожен має **право** на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього **права** шкоди». Ст 9 ЗУ «Про охорону навколишнього середовища» вказує, що Кожний громадянин України має право на безпечне для його життя та здоров'я навколишнє природне середовище . Держава- агресор порушує всі наші екологічні права.

Чотири договори Женевських конвенцій, які повинні регулювати поведінку під час збройного конфлікту, прямо не згадують навколишнє середовище. Однак після війни у В'єтнамі в законі відбулися дві важливі зміни.

Перша забороняє насильницьке використання методів модифікації навколишнього середовища, які мають «широко поширені, довготривалі або серйозні наслідки».

Друга блокує «методи або засоби ведення війни, які мають на меті або, як очікується, завдадуть широкого, довгострокового та серйозного збитку природному середовищу».

В статті 51 Протоколу про захист жертв міжнародних збройних конфліктів зазначено, громадянське населення користується спільним захистом від небезпек, що виникають у зв'язку з військовими операціями, вони не повинні бути об'єктами нападу. Зокрема, заборонено напади, спрямовані не на військові об'єкти. В статті 32 Конвенції про захист цивільного населення під час війни зазначено — заборонено застосування будь-яких заходів, які можуть заподіяти фізичні страждання або призвести до знищення осіб.

Станом на травень 2022 року Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України зафіксувало 231 екологічний злочин, наймовірніше скоєний Росією. Проблема полягає в тому, що навіть якщо дії під час війни завдають шкоди навколишньому середовищу, їх важко вважати порушенням положень, оскільки такі стандарти ведення воєнних дій.

Також хочу додати, в державі має бути комплексна реалізація державної політики у сфері питної води та питного водопостачання, у тому числі із залученням коштів державного та місцевих бюджетів – із врахуванням нових викликів і проблем, які привнесла війна.

В іншому ж випадку, на Україну, як і на весь світ, чекатиме посилення дефіциту питної води. Вже зараз в ООН прогнозують, що до 2050 року від 4,8 до 5,7 млрд людей на планеті протягом щонайменше одного місяця щороку житимуть у регіонах, де є дефіцит води.

Ще до війни громади та представники органів місцевого самоврядування очікували прийняття Закону №5723 «Про Загальнодержавну цільову соціальну програму «Питна вода України» на 2022-2026 роки». ВІН пройшов усі читання та був прийнятий ВРУ – і за 2 дні до війни був відправлений на підпис президенту – де і завис!

Зараз нашій нації необхідно демонструвати єдність не лише безпосередньо у бою з ворогом, але й у вирішенні внутрішніх питань, особливо таких важливих, як забезпечення населення чистою водою та водовідведенням. Адже від цього залежить здоров'я нашого народу, отже – і майбутнє.

Список використаних джерел

1. Дячук М. Вода як джерело життя чи зародок війни: як крадіжка води окупантами впливає на водозабезпеченість України і Криму [Електронний ресурс] / Марія Дячук // Екодія. – Режим доступу: <https://ecoaction.org.ua/voda-iaak-dzherelo-zhyttia.html> (дата звернення: 13.09.2022).
2. 2. Water under fire [Електронний ресурс] // UNICEF. – Режим доступу: <https://www.unicef.org/stories/water-under-fire> (дата звернення: 13.09.2022). – Назва з екрана.
3. Право людини на воду та санітарію [Електронний ресурс] : резолюція ООН від 28.07.2010 р. № 64/292. – Режим доступу: https://digitallibrary.un.org/record/687002/files/A_RES_64_292-RU.pdf.
4. Робейко О. Втратимо Запорізьку область: міністр озвучив жахливі наслідки, якщо вибухне ЗАЕС [Електронний ресурс] / Ольга Робейко // Новини України - останні новини України сьогодні - УНІАН. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/ecology/yakshcho-vibuhne-zaporizka-aes-bude-10-chornobiliv-prognoz-11977467.html>
5. . Копитко В. "У лікарні було суцільне пекло - когось привозили без очей, когось без пів голови" - історія сім'ї, що вирвалася з Маріуполя [Електронний ресурс] / Василина Копитко // Gazeta.ua. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/life/_u-likarni-bulo-sucilne-peklo-kogos-privozili-bez-ochey-kogos-bez-piv-golovi-istoriya-simyi-scho-virvalasya-z-mariupolya/1087700
6. Всесвітній день води: вода під час війни – випадок України - EU NEIGHBOURS east [Електронний ресурс] // EU NEIGHBOURS east. – Режим доступу: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/publications/vsesvitnij-den-vody-voda-pid-chas-vijny-vypadok-ukrayiny/>
7. . Harding L. Russian bombing of maternity hospital 'genocide', says Zelenskiy [Електронний ресурс] / Luke Harding, Julian Borger, Jon Henley // the Guardian. – Режим доступу:

<https://www.theguardian.com/world/2022/mar/09/ukraine-mariupol-civilians-russia-war>

8. Ukrinform. У Василівці на Запоріжжі вороги зруйнували очисні споруди [Електронний ресурс] / Ukrinform // Укрінформ - актуальні новини України та світу. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3429492-u-vasilivci-na-zaporizzi-vorogi-zrujnuvali-ocisni-sporudi.html>

9. Ukrinform. Ворог форсував річку Сіверський Донець [Електронний ресурс] / Ukrinform // Укрінформ - актуальні новини України та світу. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3521247-vorog-forsuvav-ricku-siverskij-donec.html>

10. Конституція (Основний Закон) України [Електронний ресурс] : від 20.04.1978 р. № 888-IX : станом на 28 черв. 1996 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-09#Text>

11. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс] : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII : станом на 10 лип. 2022 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

12. Про ратифікацію Угоди про першочергові заходи стосовно захисту жертв збройних конфліктів [Електронний ресурс] : Закон України від 21.07.2006 р. № 21-V. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/21-16#Text>

13. Конвенція про захист цивільного населення під час війни (укр/рос) [Електронний ресурс] : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949 р. : станом на 8 лют. 2006 р. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

14. 3. Загроза дефіциту. Війна загострює проблему доступу до питної води, – WWF-Україна [Електронний ресурс] // Волинські новини. – Режим доступу: <https://www.volynnews.com/news/all/zahroza-defitsytu-viyna-zahostriuye-problemu-dostupu-do-pytnoyi-vody-WWF-ukrayina/#:~:text=В%20іншому%20ж%20випадку,%20на,регіонах,%20де%20є%20дефіцит%20води.>

15. Про прийняття за основу проекту Закону України про Загальнодержавну цільову соціальну програму "Питна вода України" на 2022-2026 роки [Електронний ресурс] : Постанова Верхов. Ради України від 18.11.2021 р. № 1905-IX. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1905-20#Text>

Моренець Б.А.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,

к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ОБМЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Для України останнє сторіччя стало доленосною сторінкою всесвітньої історії. У цей період відбувалася боротьба українського народу за свободу та незалежність держави, будувалися та відкривалися нові шляхи створення сучасної, інтелігентної, цивілізованої, демократичної держави. Народ України з піднесенням відносився до ідей свого керівництва. Йшли часи, змінювалося суспільство, покращувалася освіта, добробут людей.

28 червня 1996 року на 5-ій сесії Верховної Ради України була прийнята конституція, яка закріплює права пов'язані із існуванням людини, право на життя, свободу, право на повагу, на опір пригноблення [1]. Часи змінювалися, змінювалося суспільство, але прийшов переломний період. Починаючи з листопада 2013 року Україна вступає в стадію оновлення. Був запущений процес підготовки до підписання співпраці України з ЄС. Але 21 листопада 1913 року було прийнято рішення про зупинку цього процесу [4]. Ця відмова підняла протест у суспільстві.

2013-2014 роки стали не тільки причиною переломної влади, але й захопленням російською федерацією Криму [3]. Із цього часу Україна знаходиться в стані пригнічення.

24 лютого 2022 року наказом президента України № 64 о 17:30 строком на 30 днів введено військовий стан [2]. Військовий стан – це особливий правовий режим, який запроваджується в Україні або в окремих її місцевостях, у разі збройної агресії, загрози нападу, порушення територіальної цілісності країни. У зв'язку із цим на період дії правового режиму можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини. Вводиться комендантська година, встановлюється контроль над засобами зв'язку, вводиться трудова повинність, перевірка документів, огляд речей, примусове поселення, обмеження вибору місця проживання, особливий режим в'їзду та виїзду, контроль над призовниками та військовозобов'язаними, обмеження свободи пересування, заборона торгівлі зброєю та алкоголем. Під час воєнного стану може примусово відчужуватися майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, майно державних підприємств, господарських об'єднань для потреб держави в умовах воєнного стану в установленому законом порядку.

Територія, на якій введено воєнний стан, військове командування разом із іншими органами влади самостійно має право запроваджувати трудову повинність та залучати громадян до суспільно корисних робіт. Забороняється залучати до суспільно корисних робіт малолітніх дітей та дітей віком від 14-15 років, жінок, які мають дітей віком до 3 років, а також вагітних жінок у разі, коли виконання таких робіт може негативно вплинути на стан їх здоров'я, залученою до суспільно корисних робіт укладається строковий трудовий договір [5].

Під час дії правового режиму воєнного стану уповноважені органи мають право забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів, а також має право регулювати роботу постачальників електронних комунікаційних мереж, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, установ і закладів культури. У місцевостях, де ведуться бойові дії, запровадження та здійснення таких заходів правового режиму воєнного стану покладається безпосередньо на військове командування та військові адміністрації. Зазначені обмеження можуть відбуватися виключно в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свободи людини та громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом президента України про введення воєнного стану [6].

Оборона країни від збройної агресії належить до найважливіших функцій держави і є справою всього народу України. Захист України-конституційний обов'язок кожного його громадянина. Військовослужбовці- громадяни України, що не мають права відмовлятися або ухилятися від виконання обов'язків військової служби. У воєнний час загальний військовий обов'язок включає також обов'язкове військове навчання громадян. Стаючи на захист нашої країни кожен громадянин знає, що порушуються його права і обов'язки. Знає, що може втратити все у цьому житті, але патріоти нашої Батьківщини завжди були непокірні і цілеспрямовані.

Отже, підсумовуючи усе вище сказане, можна зробити висновок, що війна внесе свої корективи у змінення конституції, де, на мою думку, буде багато змін. Відповідно до норм законодавства, обмеження прав та свободи людей-це один із найважливіших аспектів взаємодії громадян із державою. Повинно бути знайдено компроміс між ними. Обмеження прав і свободи являє собою правомірний, цілеспрямований, якісний підхід. Це може бути пов'язане в законі із особливостями правового режиму територій, правового статусу особи або юридичного процесу. Такі особливості можуть ураховуватися як самі собою так і в комплексі. Нові закони будуть звернені на оборону нашої країни, на розвиток нашої країни. На мою думку, кожна стаття буде розглядатися окремо справами, багато уваги буде звернено на права й обов'язки громадян. І якщо війна внесла багато змін у життя українців: жаль, сум, страх, багато сліз, горя, розпачу, смертей то згодом прийде мир у кожную українську родину, буде зміна

влади і зміна конституції та зацвіте наша Україна фарбами веселки. Бо як сказав президент України Володимир Зеленський: «Ніколи Україна не стане на коліна».

Список використаних джерел

1. Конституційні права і свободи людини та громадянина. URL: <https://yagotinmiska-rada.gov.ua/news/1593499369/> (дата звернення 20.09.2022)
2. Про введення воєнного стану в Україні. Указ президента України від 24.02.2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
3. Оккупація Криму росією (з 2014 р.) URL: [https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BA%D1%83%D0%BF%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D1%94%D1%8E_\(%D0%B7_2014\)](https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BA%D1%83%D0%BF%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%83_%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D1%94%D1%8E_(%D0%B7_2014))
4. Україна і Європейський союз. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%D1%96_%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%A1%D0%BE%D1%8E%D0%B7
5. Кабінет міністрів України. Постанова від 13.06.2011р. №753. Про затвердження Порядку залучення працевдатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP110753?an=2>
6. Правові наслідки та обмеження в умовах воєнного стану. URL: <https://pon.org.ua/novyny/9309-pravovi-naslidky-ta-obmezhenia-v-umovakh-voiennoho-stanu.html>

Москаленко М.С.,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Шведова Г.Л.,
к.ю.н., доц., доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ СУДДІВ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Право кожної людини на чесне і справедливе правосуддя є однією з основоположних засад сучасного демократичного і правового суспільства. Держава та суспільство поклавши великий обов'язок на суддів – здійснювати чесне та справедливе правосуддя, поставили їх на сходинку, наділивши великою довірою, що породжує важливе значення суддів та їх відповідальність перед суспільством та державою у виконанні своїх дій. Постать судді повинна бути гарантом здійснення справедливого судочинства та прийняття ним правосудного рішення.

Будь-які неправосудні рішення суддів несуть справді велику небезпеку для суспільства, адже їхня неправомірна діяльність підриває весь авторитет та довіру до судової влади та її роботи. Саме через це головним завданням кримінально-правової політики держави є протидія кримінальним правопорушенням, які вчинили саме судді у сфері правосуддя. Тож для реалізації даного завдання і передбачена кримінальна відповідальність судді за постановленням ним неправосудного рішення.

Недоторканність на незалежність суддів гарантується Конституцією України, в тому числі і через закріплення їх функціонального імунітету, а також передбачено, що суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним судові рішення (лише за винятком дисциплінарного проступку або вчинення злочину)(стаття 126) [1]. Звертаючи увагу на це, можна чітко впевнитися, що судді України не мають повного імунітету, тому можуть бути притягнуті до відповідальності на загальних засадах.

Суддя має нести дисциплінарну чи кримінальну відповідальність за дисциплінарні злочини та проступки (наприклад, отримання неправомірної вигоди). Зокрема, суддя може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності, якщо він порушує встановлені законом вимоги щодо змісту судового рішення, не дає оцінки аргументам сторін, не обґрунтовує належним чином свого рішення тощо.

На сьогодні у судовій практиці немає такого, щоб суддя, який виніс рішення всупереч проголошеним політичним міркуванням і тезам, залишився без дисциплінарного покарання або звільнення. Описана

ситуація жодним чином не сприяє покращенню якості правосуддя та підвищенню довіри суспільства до судової гілки влади. Питання полягає у тому, що існують випадки здійснення тиску на суд публічних осіб, які набувають вже зухвалого характеру, шляхом впевнених тверджень в публічному просторі з приводу того, яке саме рішення прийме суд у майбутньому, або прийняття якого саме рішення суду вітатиметься. Звісно, судді розуміють, що у разі ухвалення протилежного заявленому в засобах масової інформації рішення їм слід чекати найближчим часом ініціювання дисциплінарного провадження і покарання[2].

Для порівняння : на дії судді Дніпропетровського окружного адміністративного суду Юхно І. В. до Вищої ради правосуддя надіслано скаргу. Було відкрито дисциплінарну справу з підстав можливої наявності у її діях під час розгляду заяви про забезпечення позову та заяви про відвід судді у адміністративній справі ознак дисциплінарних проступків. Дисциплінарним органом було вирішено, що суддя, постановивши ухвалу від 5 серпня 2020 року про забезпечення позову у справі адміністративної юрисдикції, унеможливила виконання рішення у господарській справі, чим втрутилась у право особи на володіння майном. Прийнято, що вказані порушення не мають характеру простої суддівської помилки, а свідчать про грубу недбалість, допущену суддею під час розгляду заяви про забезпечення позову.» [3].

Згідно статті 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» без згоди Вищої ради правосуддя, суддю не можна бути затримано або утримано під вартою до винесення обвинувального вироку суду(за винятком затримання судді під час або після тяжкого чи особливо тяжкого злочину [4].

Судді може бути повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення лише Генеральним прокурором України або його заступником.

Суддя може бути тимчасово відсторонений від здійснення правосуддя на строк не більше двох місяців у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора або його заступника в порядку, встановленому законом. Рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя ухвалюється Вищою радою правосуддя.

Єдиним позитивним моментом у темі притягнення суддів до відповідальності є визнання у червні 2020 р. неконституційною ст. 375 КК України (прийняття суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови) як такої, що суперечить принципу верховенства права, зокрема його основному елементу – юридичній визначеності, не узгоджується з принципами незалежності суддів, суперечить Конституції України [1].

Отже, відповідальність суддів, як інститут, повинна існувати, але з дотриманням принципу верховенства права і правової визначеності, перш за все у форматі передбачуваності правових норм, якості та прозорості закону. Такий інститут має виключати політизованість процесу притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності.

В Україні притягнення суддів до відповідальності не має за мету підвищити довіру до судової гілки влади у суспільстві, покращити роботу суддів та притягнути суддів до відповідальності за винні дисциплінарні проступки. Даний механізм має за мету підкорити судову владу, зробити її повністю залежною від дисциплінарних та атестаційних органів, інших гілок влади та політичних вподобань, які домінують у суспільстві в певний період часу, і повністю контролюваною зовсім не законом.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 р. (із змін та доп.) №254к/96-ВР.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Староста І. Особливості притягнення судді до відповідальності.
URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/osoblivosti-prityagnennya-suddi-do-vidpovidalnosti.html>
3. Суддю притягнуто до відповідальності за втручання у виконання рішення у господарській справі.
URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/suddu-prityagnuto-do-vidpovidalnosti-za-vtruchannya-u-vikonannya-rishennya-u-gospodarskiy-spravi.html>
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» №1402-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

Нестор Т.І.,

ЗВО «Університет Короля Данила»

Науковий керівник: Бабецька І.Я.,

К.Ю.Н.

ЗВО «Університет Короля Данила»

м. Івано-Франківськ

ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Особливе місце в суспільному та особистому житті громадян займає власність. Практично кожна людина протягом життя стикається з тією чи іншою проблемою, пов'язаною з майном. Крім того, власність є основою забезпечення життєдіяльності економіки країни та гарантією існування та розвитку всього суспільства.

Воєнний стан - не виняток, адже його запровадження порушує права людини та обмежує її свободу. А це є підставою для виникнення нових цивільних правовідносин, оскільки завдається шкода майну та неможливість виконання фізичними чи юридичними особами своїх зобов'язань. Нормативно-правові акти Цивільного Кодексу України передбачають, що права і свободи особи є невід'ємною частиною її існування, а тому потребують належного захисту при їх порушенні.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Статтею 41 Конституції України визначено, що «ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним.

Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану» [2].

Під час дії воєнного стану передбачена можливість:

- примусового відчуження майна з попереднім повним відшкодуванням його вартості або з наступним повним відшкодуванням його вартості;
- вилучення майна без відшкодування вартості такого майна.

Також, варто зауважити, що порядок примусового відчуження та вилучення майна в умовах військового стану регулюється:

• Законом України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» від 17.05.2012 р. №4765-VI, який визначає механізм передачі, примусового відчуження або вилучення майна у юридичних та фізичних осіб для потреб держави в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану.

• Порядком розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, який затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 998, який визначає механізм прийняття, розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану.

При цьому, варто відрізнити поняття відчуження та вилучення майна.

Відповідно до Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану»:

• примусове відчуження майна - позбавлення власника права власності на індивідуально визначене майно, що перебуває у приватній або комунальній власності та яке переходить у власність держави для використання в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану за умови попереднього або наступного повного відшкодування його вартості;

• вилучення майна - позбавлення державних підприємств, державних господарських об'єднань права господарського відання або оперативного управління індивідуально визначеним державним майном з метою його передачі для потреб держави в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану [3].

Таким чином, примусове відчуження майна може відбуватися за рахунок приватного та комунального майна з подальшою компенсацією його вартості, а вилучення відбувається виключно за рахунок державного майна та без відшкодування вартості такого майна.

Також, варто відмітити, що примусове відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану здійснюється за рішенням військового командування, погодженим відповідно з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, районною, Київською чи Севастопольською міською державною адміністрацією або виконавчим органом відповідної місцевої ради.

Важливим є те, що про примусове відчуження або вилучення майна складається акт. Бланк акта про примусове відчуження або вилучення майна виготовляється за єдиним зразком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

У разі відсутності особи, у якої відчужується або вилучається майно, або її законного представника під час складання акта про примусове відчуження або вилучення майна такий акт складається без її участі.

В акті має бути зазначено:

- назва військового командування та органу, що погодив рішення про примусове відчуження або вилучення майна, або військового командування чи органу, що прийняв таке рішення;

- відомості про власника (власників) майна;

- відомості про документ, що встановлює право власності на майно (у разі наявності);

- опис майна, достатній для його ідентифікації. Для нерухомого майна - відомості про місцезнаходження (адреса), для рухомого майна (наземні, водні та повітряні транспортні засоби) - відомості про реєстраційний номер транспортного засобу, марку, модель, номер шасі, рік випуску та інші реєстраційні дані;

- сума виплачених коштів (у разі попереднього повного відшкодування вартості майна) [3].

Компенсація за примусово відчужене майно в умовах правового режиму воєнного стану здійснюється:

- військовим командуванням чи органом, що прийняв рішення про таке відчуження, за рахунок коштів державного бюджету до підписання акта попереднім повним відшкодуванням його вартості;

- протягом п'яти наступних бюджетних періодів, правового режиму надзвичайного стану - протягом одного наступного бюджетного періоду після скасування правового режиму воєнного чи надзвичайного стану за рахунок коштів державного бюджету з наступним повним відшкодуванням його вартості.

Ч. 2 ст. 353 Цивільного кодексу України встановлює, що в умовах воєнного або надзвичайного стану майно може бути примусово відчужене у власника з наступним повним відшкодуванням його вартості, а у разі повернення майна особі у неї поновлюється право власності на це майно, одночасно вона зобов'язується повернути грошову суму або річ, яка була нею одержана у зв'язку з реквізицією, з вирахуванням розумної плати за використання цього майна [4].

Отже, підсумовуючи дане дослідження, можна сказати, що під час дії воєнного стану допускається обмеження прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, у тому числі шляхом примусового відчуження майна, що

перебуває у приватній чи комунальній власності, у власність держави, необхідної відповідно до умов воєнного стану, а також через вилучення.

В умовах воєнного стану може застосовуватися лише процедура примусового відчуження приватного та комунального майна з компенсацією витрат, причому вилучення відбувається повністю за рахунок державного майна без відшкодування його вартості.

Рішення про примусове відчуження майна може прийняти виключно військове командування з погодженням з органом місцевого самоврядування в залежності від проведення бойових дій на цій території.

Така дія потребує документального оформлення:

- складання Акту про примусове відчуження або вилучення майна;
- проведення відповідної оцінки, згідно з вимогами діючого законодавства

[3].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12. 05. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
2. Конституція України від 28. 06. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96>
3. Закон України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» від 17.05. 2012 р. №4765-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17>
4. Цивільний кодекс України від 16. 01. 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Панюкова А.В.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.Л.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТИТУТУ СПІВУЧАСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Поняття співучасті в кримінальному праві являє собою його окремий інститут та, на нашу думку, вимагає особливого вивчення через його наслідки, більш небезпечні для суспільства, а також через спірні питання, що вирують в науці вже протягом багатьох років.

Небезпека створюється завдяки тому, що співучасть характеризується співпрацею декількох людей за попередньою змовою. Більше людей, якісніша підготовка – більший шанс вчинити кримінальне правопорушення вдало. За статтею 26 ККУ можемо визначити, що співучастью визнається умисна спільна участь кількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні умисного кримінального правопорушення. [1] З цієї статті робимо висновок: дана форма взаємодії людей у правопорушенні лише умисна, виключення у вигляді необережності неможливі і кодексом не розглядаються. Проте, хочемо зазначити, що в деяких країнах співучасть відносять також і до необережності. І дотепер наші науковці дискутують з цього приводу, адже наш КК 1960 р. міг би погодитися з думкою країн-прибічників існування такого поняття як «необережне співзаподіяння». І, на наш погляд, їхнє ставлення є обґрунтованим і має право бути. [2, с.226]

Отже, «Казуїстика» проф. М. Д. Сергеевського надає нам приклад для роздумів: під час полювання А запропонував Б вибити люльку з зубів селянина, що неподалік від них косив траву. Той погодився, але за умови, аби йому допоміг потримати рушницю В, який також перебував разом з ними на полюванні. Куля потрапила в голову селянина і останнього було вбито на місці. [3, с.296]

Даний випадок у своїх працях розглядав проф. А.Н.Трайнін, який є автором першої радянської монографії, присвяченої співучасті. Він зазначив, що дії кожного з суб'єктів, хоч і стали причиною смерті селянина, вони були вчинені з необережності, адже ніхто не бажав настання саме такого наслідку. [3, с.295] Ми вважаємо, що дане правопорушення є чітким прикладом кримінально протиправної недбалості. І деякі учені (такі як А. А. Пюнтковський С. В. Бородін, П. І. Грішаєв ті інші) б зупинились на цьому, аргументуючи, що до співучасті вони не зможуть віднести даний правочин, адже в недбалості немає тієї змови, чіткої та узгодженої взаємодії учасників, які вимагає співучасть. Проте, як в даному

прикладі не може бути чіткої узгодженості, якщо є мета, заради якої діють учасники – вибити люльку, є підбурювання зі сторони А, є допомога в притримуванні рушниці від В та є постріл від Б з, на жаль, трагічним наслідком. Але якщо ми не класифікуємо дане діяння як співучасть, ми не зможемо серед даних суб'єктів виділити таких учасників як організатора, виконавця, підбурювача та пособника, а отже скоріш за все покарання понесе лише Б, який зробив постріл, що виявиться, на нашу думку, несправедливим і неправильним. Але недостатність умови умислу, що є обов'язковою за сучасним ККУ, не дає нам змогу віднести цей випадок до співучасті.

Даний випадок являє собою лише приклад, а скільки в нашій країні є реальних випадків, коли група осіб спричиняла суспільно небезпечні наслідки, не очікуючи, що такі можуть відбутися. Двоє робітників, скидаючи будівниче сміття, випадково заподіяли шкоди здоров'ю ще одного робітника: попередня змова, два суб'єкти, спільність в їхніх діях, умисність – відсутня. Катастрофу пароплава «Адмірала Нахімова», яка понесла за собою не одну сотню людських життів, також від співучасті віддаляє відсутність умисності. [4, с.23] Хоча вважаємо за необхідне зазначити, що інші ознаки даного кримінально-правового поняття наявні: проаналізувавши всю історію, можна виділити навіть попередню змову – порядок роз'їзду суден було узгоджено через береговий пост регулювання руху, отже факт того, що обидва капітани були проінформовані щодо порядку роз'їзду є неоспорюваним.[4]

Отже, розглянувши лише деякі з випадків, можемо погодитися, що визначення співучасті зі ст.26 ККУ, наголошуюче на тому, що даний вид участі є умисним, дійсно невідповідно та цілком аргументовано і заслужено є приводом для спорів та потребує подальших дискусій та рішень. І ми притримуємося тієї думки, що зміна в ККУ щодо умисності була б доречною та могла б стати корисною для уникнення некоректних рішень.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131)
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Навчальний посібник з кримінального права О.О.Дудоров, М.І.Хавронюк 2014р. URL:
<https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2020/07/22/dudorov-o-o-havronyuk-m-i-kryminalne-pravo-navchalnyu-posibnyk-2014.pdf>
3. Часопис Київського університету права 2016/4. Дискусії щодо співучасті в необережному злочині до реформи кримінального законодавства 1958-1961pp. С.Р. Багіров 2016р. URL:
http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11319/Bahirov_Dyskusii_shchodo_spivuchasti.pdf?sequence=1&isAllowed=y

4. Співзаподіяння у необережному злочині В.Мисливський URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/17373/Мисливий%20Володимир.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

5. Катастрофа пароплава «Адмірал Нахімов» URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Катастрофа_пароплава_«Адмірал_Нахімов»

Прис М.О.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Ситніченко О.М.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ПРОБЛЕМАТИКА ВСТАНОВЛЕННЯ СТУПЕНЮ ЖОРСТОКОСТІ ЯК КВАЛІФІКУЮЧОЇ ОЗНАКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, СКОЄНОГО ЩОДО ТВАРИН

В останні роки Україна робить значні кроки у питанні розвитку захисту тварин шляхом посилення кримінальної та адміністративної відповідальності за жорстоке поводження з тваринами. Відслідковуючи загальну тенденцію розвитку правового сектору питання коректної кваліфікації правопорушень скоєних щодо тварин, ми можемо помітити значні позитивні зрушення, які є прямим свідченням розвитку та постійної актуалізації проблеми. Проте для подальшого прогресу впровадження позитивних змін до чинного законодавства, варто звернути увагу на складність розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за дані правопорушення в зв'язку з проблемою визначення кваліфікуючої ознаки, а саме – ступеня жорстокості.

Українське законодавство має достатньо широку нормативну базу, завдяки якій здійснюється регулювання сферою відповідного поводження з тваринами. Основними наразі є Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» від 26 лютого 2006 р., закони «Про тваринний світ», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про ветеринарну медицину», Кримінальний кодекс України (далі – КК України, а саме ст. 299), Кодекс України про адміністративні правопорушення (а саме ст. 89) та інші нормативно-правові акти. Окремо ми хотіли б виділити закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного та рослинного світу» від 15.07.2021, який нині є безсумнівним свідченням початку роботи

України над впровадженням позитивного світового досвіду та стандартів гуманного поводження з тваринами, які закріплені у міжнародних конвенціях.

Згідно ст. 1 Закону «Про захист тварин від жорстокого поводження» жорстоке поводження з тваринами визначається як знущання над тваринами, у тому числі безпритульними, що спричинило їх мучення, завдало їм фізичного болю, страждань, у тому числі спричинило тілесні ушкодження, каліцтво чи загибель, нацьковування тварин одна на одну та на інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, залишення тварин напризволяще, а також інші порушення правил утримання, поводження та транспортування тварин. Як нам відомо, зазвичай особлива жорстокість у кримінальному праві виступає або обставиною, що обтяжує покарання (п. 10 ч. 1 ст. 67 КК України). Однак окрім цього, слід зазначити, що саме фізичне або психічне насильство характеризує особливу жорстокість як ознаку злочину, яке передбачає не лише безпосереднє здійснення насильства, а й усвідомлення винної особи про те, що вона спричиняє особливі страждання.

Одним з досягнень Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного та рослинного світу» є внесення змін до п.2. ст. 22 КК, за яким тепер особи, що вчинили кримінальні правопорушення у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років, підлягають кримінальній відповідальності в тому числі за жорстоке поводження з тваринами. Також до змін, внесених до КК у 2021 р., ми можемо додати введення кримінальної відповідальності за знущання, які вчинені з особливою жорстокістю, або повторно, а також насильницькі дії щодо тварини, які спрямовані на задоволення статевої пристрасті, передбачено позбавлення волі на строк від 5 до 8 років із конфіскацією тварини. Все ще не врегульованим залишається питання утримання тварини, передбаченого ст. 96-1 КК: «...як спеціальної конфіскації без необхідності надання судом відповідного рішення», з метою уникнення подальших страждань тварини при підозрі жорстокого савлення до неї. Та не дивлячись на це, ми відносимо фіксацію такого дозволу у КК до позитивних аспектів, зважаючи на можливість загибелі тварини в період проведення розслідування та судового процесу. В усіх передбачених у цьому Законі змінах до КК, ми можемо чітко відслідкувати прояв особливої жорстокості, як спільну ознаку, яка виділяє подібні правопорушення з числа інших.

Однак навіть після позитивних змін у законодавчих актах, у судовій практиці існують значні прогалини. Розглянувши рішення суду у справах щодо жорстокого поводження з тваринами, ми дійшли до висновку, що при винесенні остаточного вироку у більшості справ не використовуються суворі види покарань, такі як обмеження чи позбавлення волі за вчинені правопорушення. На цьому ж акцентує увагу у своїй науковій роботі Майстро Діана, наводячи як приклад вироки у

конкретних справах. Натомість розповсюдженим є застосування штрафів та арешту, а також відбування покарання з випробувальним строком [4, с.179-180].

Виявляється, що проблема виникає задовго до розгляду справи у суді. «Ми викликали на місце події поліцію, слідчо-оперативну групу. Я попросила, щоби вони провели належні слідчо-оперативні дії. Але жінка-слідча не знала, що робити у випадку, коли перед нею лежить труп тварини. Якби це було вбивство людини, то вона б знала порядок дій. Але це було вбивство тварини, тож вона не розуміла, що з цим робити» - розповіла зоозахисниця Марина Суркова» [3]. До вищезазначеного випадку, ми можемо додати, що для того, аби розмежувати кримінальну та адміністративну відповідальність необхідно встановити факт каліцтва чи смерті тварини саме в результаті знуцань із неї. Окрім загальної недостатності судово-ветеринарних експертів, як мають відповідну акредитацію для визначення обставин каліцтва чи смерті тварини, існує загально розповсюджена проблема невідпрацьованого механізму дій слідчо-оперативної групи. Таким чином ми повністю підтримуємо думку Майстро Діани, яка у своїй науковій праці зазначає: «..такі вироки є надто гуманними і не відповідають меті кримінального законодавства.» [4, с.180].

Посилення кримінальної відповідальності та покарання за жорстоке поводження з тваринами є важливим кроком вперед для суспільства. Однак підсумовуючи усі наведені вище думки, ми вважаємо, що фіксації на законодавчому рівні виявилось недостатньо для упередження подібних кримінальних правопорушень. Ми поділяємо думку, що наразі варто звернути увагу на практичний аспект втілення впроваджених змін: підвищення рівню правосвідомості та моральності громадян; інформування населення, щодо відповідальності за вчинені такого роду дії, в тому числі для того, аби сформувати ідею необхідності залучення свідків до слідства. Окрім того, ми вважаємо доцільним здійснити інституційний контроль за дотриманням правопорядку у сфері охорони гуманного ставлення до тварин та створення єдиного механізму дій з його подальшим відпрацюванням з працівниками поліції та іншими працівниками відповідних органів, які мають вести слідчо-оперативні дії.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. Закон України від 05 квітня 2001р. № 2381-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» поточна редакція від 08 серпня 2021 р. № 3447-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15#Text>
3. Суркова М.: Я став свідком знуцання над твариною. Розповідаємо, що треба робити і чи карають за це в Україні. The village: URL: <https://www.the-village.com.ua>

4. Відповідальність за кримінальне правопорушення "жорстоке поводження з тваринами" (ст. 299 КК України): розгляд судової практики / Д. М. Майстро // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2021. - № 3. - С. 175-182.

Пшенишнюк Р. А.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,

к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Війна вносить суттєві корективи не лише в ринок вакансій та рівень заробітніх плат, а й у юридичну площину відносин роботодавців та працівників.

Фахівці звертають увагу на те, що зміни, запропоновані законодавцями, у більшості, справді, пов'язані з новими реаліями – життя і трудові стосунки в умовах воєнного часу відрізняються від тих, що існували до 24 лютого 2022 року.

Із-за агресії з боку Росії та загрози життю людей, багато підприємств призупинили свою діяльність, або якщо можливо, перейшли на дистанційну форму праці, тим паче на окупованих областях або областях де проходять бойові дії. Через падіння доходів компаній, багато з них звільнили працівників та скоротили зарплати.

Через агресію з боку Росії, чимало людей, які проживали на територіях, на яких зараз проходять бойові дії, виїхали в інші міста чи за кордон. Майже 5 мільйонів українців втратили роботу. Чимало кваліфікованих спеціалістів шукають роботу. Кількість вакансій зменшилась навіть в ІТ-секторі, хоча ця сфера була найбільш підготовлена до війни.

Зараз спостерігається велика конкуренція серед кандидатів та великий попит на вакансії. За даними експерта ринку праці А. Міхно, якщо до подій 24 лютого одна вакансія набирала близько 10 відгуків, зараз вона отримує понад 40.

Найважче знайти роботу у сферах нерухомості, фінансів, страхування, юриспруденції, а також готельно-ресторанному бізнесі.

Людям дуже важко знайти роботу за своєю спеціальністю. Безробітнім після 30 днів реєстрації у Держцентру зайнятості не шукають роботу за спеціальністю, а пропонують усе, що є в розпорядженні. До 30 календарних днів пошук роботи йде з урахуванням освіти, зарплати на останньому місці

роботи, досвіду, навичок і умінь, а далі пропонуються вакансії, які не потребують кваліфікації.

Можливості працевлаштування залежать від наявності вільних робочих місць у регіоні, дисбалансу між попитом і пропозицією робочої сили та головне – бажання самих безробітних під час дії воєнного стану активно шукати роботу й бути корисним країні.

Руденко К.В.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.А.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗГВАЛТУВАННЯ

Згвалтування є одним із найбільш небезпечних злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи. Відповідно до статті 152 Кримінального кодексу України, згвалтування - це вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням у тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи[1]. До наслідків цього злочину відносяться наступні: шкідливий вплив на психіку потерпілої особи, спричинення тілесних ушкоджень, небажана вагітність, зараження венеричною та іншими, включаючи СНІД, хворобами, самогубство потерпілого, втрата інтересу до сексуальної активності, асоціювання власного збудження з почуттями сорому, провини та гніву, розповсюдження розпусти, зниження культурного рівня суспільства. Досвід насильства впливає не тільки на постраждалого, а і на пару. Партнери тих, хто вижив після згвалтування, також можуть перебувати у депресії, відчувати емоційний стрес та тривогу. У структурі української злочинності роль згвалтувань є невеликою. Водночас ступінь їх небезпечності є високим та кількість доволі значна.

Якщо порівнювати з попередньою редакцією Закону, то можна помітити, що у новій редакції законодавець відмовився від наявності під час згвалтування таких складових, як застосування фізичного насильства, погрози його застосування або використання безпорадного стану потерпілої особи. Законодавець виключив все це та запровадив нову ключову та головну складову, а саме добровільну згоду потерпілої особи. На жаль, при цьому не зазначено, як саме ця добровільна згода мусить бути виражена – до або під час статевого акту. Хоч і примітка вищезгаданої статті зазначає, що „згода вважається добровільною, якщо вона є результатом

вільного волевиявлення особи, з урахуванням супутніх обставин”, але ж точно не зазначено, як саме згода мусить бути виражена (письмово, усно, аудіо чи відео запис) та який саме перелік обставин може вважатися супутніми обставинами. Відповідно до цього, питання про те, чи було надано вільну згоду та перелік сукупних обставин її надання будуть визначатися лише під час судового розслідування цього злочину[1].

Проаналізувавши безліч статей сучасних юристів, які підіймали тему дивних змін та доповнень до КК України, я детально ознайомила з невдалими конструкціями нової редакції ст.152 „Зґвалтування” КК України. Наприклад, В. Маркін зазначив, що нова конструкція ч.1 ст.152 КК вказує на те, що потерпілим у межах цього складу злочину є особа, яка зазнала вагінального, анального або орального проникнення. Відразу виникає декілька питань. Що робити у разі недобровільного природного статевого акту жінки щодо чоловіка, за якого проникнення „у тіло іншої особи” (чоловіка) не відбувається? Як бути в ситуаціях, коли проникнення відбувається у тіло суб'єкта злочину? Мабуть, у цих випадках скоєне не охоплюватиметься ні новою редакцією ст.152 КК України, ні новою редакцією ст.153 КК України (остання містить розмежувальну негативну ознаку – дії сексуального характеру повинні бути „не пов'язані з проникненням у тіло іншої особи”)[3].

Згідно з ч.1 ст.152 КК України відсутній поділ людей за статтю, та є лише „особа”. Отже, за зґвалтування може понести кримінальну відповідальність як чоловік, так і жінка. За статистикою, за 21 рік незалежності країни через статеве насилля пройшло 1,26-1,47 млн громадян. Як правило, третина зґвалтованих – молодше 16 років, кожна десята жертва – чоловічої статі[1].

Якщо більш детально розглянути положення ст.152 КК України, то можна дізнатися про різні види зґвалтування та ідентифікувати ознаки кожного з них та пізнати, яке саме покарання можна понести, здійснивши цей злочин[1].

Зґвалтування, вчинене повторно або особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених статтями 153-155 цього Кодексу, або вчинення таких діянь щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, або щодо особи у зв'язку з виконанням цією особою службового, професійного чи громадського обов'язку, або щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності – карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років. Доволі часто вступ в інтимні стосунки проти власної волі дружини та чоловіка проявляється внаслідок наявності матеріальної залежності одного з подружжя. Найбільший відсоток потерпілих складають саме дружини. Адже в переважній більшості саме відсутність у них власного житла, яким би вони скористалися у разі побиття чоловіком або значна віддаленість проживання від батьків та інших родичів (або їх відсутність), відсутність джерел самостійного заробітку, а також повна матеріальна залежність від чоловіків змушують їх виконувати подружні обов'язки за бажанням чоловіка та відмовлятися від захисту власних порушених статевих

свобод. Не оминула збільшена кара за скоєння цього злочину для винних осіб і дії сексуального характеру, що були спрямовані проти статевої свободи потерпілих осіб, підпорядкованих з ними службовими, професійними чи громадськими обов'язками. Окремо слід підкреслити, що доволі добре, те що до цієї спеціальної групи суб'єктів були додані жінки у стані вагітності як потерпілі особи. Адже зґвалтування жінки у стані вагітності може мати негативні наслідки як для її здоров'я, так і для здоров'я та життя її майбутньої дитини, тому запровадження обтяжуючої обставини є також обґрунтованим рішенням. Також варто звернути увагу й на те, що винна особа буде підлягати кримінальній відповідальності та покарана позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років за зґвалтування потерпілої особи у стані вагітності лише в тому випадку, якщо їй було відомо, що потерпіла особа є вагітною[2].

Зґвалтування, вчинене групою осіб, або зґвалтування неповнолітньої особи – карається позбавленням волі від семи до дванадцяти років. Слід зазначити, що стаття виконавця злочину має бути протилежна статі потерпілої особи. Співвиконавцем цього злочину, учасником групового зґвалтування може бути особа однакової статі з потерпілим а також особа, яка фізіологічно неспроможна вчинити природний статевий акт. Не впливаючи на кваліфікацію, мотиви можуть бути різними. Наприклад, задоволення статевої пристрасті, бажання принизити потерпілу особу, помста, хуліганські спонукання тощо. Не може обтяжувати кримінальну відповідальність за зґвалтування неповнолітній чи малолітній вік потерпілої особи, якщо буде доведено, що винний сумлінно помилявся щодо її фактичного віку[1].

Статтю 152 КК України було доповнено новою четвертою частиною, за якою відтепер дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо особи, яка не досягла чотирнадцяти років, незалежно від її добровільної згоди – караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років. Завдяки тому, що законодавець запровадив цю обтяжуючу обставину, цим самим він забезпечив охорону та недоторканність статевої свободи особі, яка не досягла чотирнадцяти років, незалежно від її статі. Також, законодавець, вводячи таке табу на статеву свободу дитини навіть з урахуванням її добровільної згоди, обґрунтовує своє рішення тим, що особа, яка не досягла чотирнадцяти років, через свій малий вік не може адекватно сприйняти події та усвідомлювати наслідки від прийнятого рішення[1].

Окрему увагу слід приділити такому виду статевого насильства як зґвалтування під час війни. Під час збройних конфліктів та війн спостерігається велика кількість зґвалтувань. Окрім сексуального насильства, вчиненого як метод отримання сексуального задоволення чи домінування з боку насильника, у багатьох випадках заохочується зґвалтування з метою зниження морального духу місцевого населення таким чином, що полегшує конфлікт і підриває опір з боку атакованої сторони. Після повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України, кількість злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості суттєво

збільшилась. Під час війни ці злочини вчиняються солдатами Російської Федерації і відрізняються особливою цинічністю та зухвалістю. Зґвалтування **в окупованих територіях мали масовий характер**, їх вчиняла не одна людина. Жертви зґвалтування росіянами розповідали, що гвалтівники здебільшого були п'яні або під дією наркотичних речовин. Окрім зґвалтувань, жертв піддавали фізичному насильству[4]. Сексуальне насильство під час війни - це один з інструментів, яким намагаються показати силу та принизити. Свого часу уповноважена Верховної ради з прав людини Людмила Денісова на інтерв'ю „Суспільному” розповіла, що на тимчасово окупованих територіях російські військові зґвалтували щонайменше 400 дітей та дорослих. Така кількість звернень надійшла від громадян до Офісу омбудсмена[5].

Список використаних джерел:

- 1.Кримінальний кодекс України URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Нова редакція ст.152 КК України: спростуємо популярні міфи.
URL: <https://el-research.center/2019/01/31/нова-редакція-ст-152-кк-україни-спростов/amp/>
3. Коржанський М.Й. Науковий коментар Кримінального кодексу України.- К.:Атіка,Академія,Ельган.-2001.-380с.
4. Зґвалтування під час війни.
URL:<https://life.pravda.com.ua/society/2022/04/28/248437/>
- 5.Інтерв'ю уповноваженої Верховної ради України з прав людини Людмили Денісової.
URL:<https://www.slovoidilo.ua/2022/04/27/novyna/suspilstvo/tymchasovo-okupovanyx-terytoriyax-zafiksovano-shhonajmenshe-400-vypadkiv-zgvaltuvan-ombudsmen>

Савіцька Є.А.,

Державний університет «Житомирська політехніка»

Науковий керівник: Сушицька Ю.О.

старший викладач кафедри

права та правоохоронної діяльності

Державний університет «Житомирська політехніка»

м. Житомир

БІЗНЕС ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна з росією змінила життя усієї країни. Багато хто позбувся роботи або ж просто фізично не може працювати там, де раніше. Одним із варіантів виходу з ситуації є запуск власного бізнесу. Незважаючи на активні бойові дії, вагома частка підприємців змогла відновити свою діяльність та бути доволі успішними.

Але задля підтримки економіки країни для малого та середнього бізнесу було розроблено ряд чинних нормативних документів, аналітичних статей, рекомендацій, роз'яснень державою та іншими великими підприємцями.

По-перше, держава для допомоги бізнесу під час війни здійснила ряд заходів. В основному, ці ініціативи стосуються пільгових умов оподаткування. Запроваджено нову ставку єдиного податку в розмірі 2% замість 5% — перейти на неї можуть діючі і новостворені ФОП 3 групи. Головною умовою переходу є річний дохід не більше 10 млрд гривень. [1, Закон № 2118].

Запроваджено відтермінування за яким платники податків мають право подати податкову та іншу звітність на протязі 90 календарних днів після припинення або скасування воєнного стану. В період дії воєнного стану, а також протягом трьох місяців після його завершення не застосовується відповідальність за несвоєчасне подання таких документів до контролюючих органів. [2, Закон № 2118].

Також, згідно Закону № 2118 було внесено зміни до Податкового кодексу України, які стосуються випадків, коли протягом періоду воєнного стану платник податків не має можливості своєчасно виконати свій податковий обов'язок, зокрема, щодо дотримання термінів сплати податків та зборів, реєстрації у відповідних реєстрах податкових або акцизних накладних тощо. Зміни закріплюють за собою звільнення від фінансової відповідальності. [3].

По-друге, якщо специфіка виконання роботи передбачає можливість її здійснення віддалено, за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, роботодавцю доцільно прийняти рішення про переведення працівника на дистанційну роботу.

Як зазначено в Кодексі про працю: трудовий договір укладається, як правило, в письмовій формі. Додержання письмової форми є обов'язковим при

укладенні трудового договору про дистанційну роботу або про надомну роботу. [4, ст.24 КЗпП].

Водночас частиною першою статті 2 Закону № 2136 встановлено, що у період дії воєнного стану сторони за згодою визначають форму трудового договору. [4]

Варто врахувати й те, що воєнні дії можуть унеможливити виконання дистанційної роботи завдяки відключенню комунікацій – електроенергія та мережа Інтернет. [5].

По-третє, задля забезпечення стабільності представники малого та середнього бізнесу вже розширили свою діяльність на закордонного споживача. [6].

28% українських підприємств, що продовжують свою роботу під час війни, вже співпрацюють закордоном та ще 21% планують почати це зробити у майбутньому. [6].

Основними бар'єрами, які заважають малому та середньому бізнесу вийти на іноземні ринки, є нестача фінансових ресурсів (29%), профільних знань (27%) та брак виробничих потужностей (12%).

Крім цього, у рамках дослідження, підприємці виділили як найбільш перспективний бестселер України у світі, що матиме найбільший попит на міжнародній арені ІТ-послуги (49%).

Серед інших потенційних українських бестселерів назвали: український дизайнерський одяг (28%), крафтові продукти (26%) та прикраси, у тому числі ювелірні (23%). [6].

Україна справді має колосальні перспективи, шалені можливості та цінні ресурси. Але для нових інвестицій конче потрібне завершення воєнних дій та зняття низки обмежень, які були введені на початку війни. Безумовно, вони були ефективними і допомогли втримати макроекономічну стабільність в найбільш кризовий момент. Однак зараз вони частіше виступають стримуючим фактором для ефективної роботи бізнесу. [7].

Думаю, за таких умов все більше українських компаній повертатимуться до роботи. І чим більше з них зможе пережити нинішній шторм – тим швидше країна відновлюватиметься після завершення війни.

Список використаних джерел:

1. Бізнес під час війни, Максим Селіщев, 19 травня 2022, <https://horoshop.ua/ua/blog/biznes-vo-vremya-voynu>
2. Податкові зобов'язання під час війни: які пільги отримав бізнес, <https://ips.ligazakon.net/document/DG220030?an=67>
3. Строк виконання платниками податків своїх зобов'язань по сплаті податків, <https://ips.ligazakon.net/document/DG220030?>

4. Як оформити працівників, які покинули територію бойових дій або сидять вдома?, <https://ips.ligazakon.net/document/DG220018?an=22>
5. Дистанційна робота під час воєнного стану, <https://www.sop.com.ua/article/1591-distantyna-robota-pd-chas-vonnogo-stanu>
6. Бізнес під час війни: скільки підприємців почали працювати "на закордон", <https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/27/691914/>
7. Що турбує бізнес в Україні під час війни, <https://www.rbc.ua/ukr/news/glavnaya-zadacha-vystoyat-bespoit-biznes-1655831867.html>

Саконова К.В.,

Державний університет «Житомирська політехніка»

Науковий керівник: Острогляд О.В.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

права та правоохоронної діяльності

Державний університет «Житомирська політехніка

м. Житомир

ГРОМАДСЬКИЙ СУПРОТИВ ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

З початком повномасштабної війни значно активізувався й інформаційний фронт. Фактично спланована заздалегідь збройна агресія росії проти України розпочалася 20 лютого 2014 року з військової операції збройних сил РФ із захоплення частини території України – Кримського півострова, але інформаційна війна з боку РФ проти нашої держави триває починаючи з 1991 року, адже інформаційні впливи та інформаційні операції зафіксовано ще в ті часи. На жаль, частина з них для РФ були успішно проведені, що дало можливість росіянам доволі швидко здійснити агресію, наприклад, на території АР Крим.

З вторгненням Росії в Україну розпочалася ще одна війна - інформаційна. Інформаційний компонент цієї війни є надзвичайно вагомим та визначальним як для перебігу конфлікту, так і для реагування на нього громадськості в Україні й поза її межами.

Інформаційна війна у сучасних умовах є одним з вирішальних факторів перемоги та на сьогодні стала одним з найнебезпечніших видів зброї. Особливо це важливо для України, яка веде асиметричну війну проти ядерної держави з переважаючим військовим потенціалом. Від того, як за кордоном сприймають події в Україні, залежить і рівень політичної підтримки, і обсяги допомоги, і масштаби запроваджених проти агресора санкцій.

Інформаційна кампанія проти України, яку вже досить давно розгорнула російська федерація є досить глибокою і багаторівневою агресією. Такий вид війни частіше використовується на міжнародному рівні. Україна і Росія ведуть цю війну роками. Вона включає багато факторів, які були і є спрямовані на те, щоб ослабити Україну в політичному, економічному, військовому, інформаційному плані для того аби все світове співтовариство виключило українське питання з порядку денного.

Росія постійно провокує гучними заявами український уряд та й просто зневажливо ставилась і ставиться надалі до українців у своїх інформаційних матеріалах, ображаючи як націю і бажаючи представити Україну як терористичну державу для того аби окупувати Україну повністю і в подальшому знищити усі деморалізовані намагання супротиву [5].

Інформаційна війна може включати в себе: збір тактичної інформації; гарантування безпеки власних інформаційних ресурсів поширення пропаганди або дезінформації, щоб деморалізувати військо та населення ворога; підлив якості інформації супротивника і попередження можливості збору інформації супротивником. Тобто знищення відбувається завдяки інформації впливом на мозок і психіку людей. І, якщо кулі і снаряди відомо звідки летять, то інформаційні бомби з'являються несподівано і в невідомому місці [5].

Велика роль для ефективної протидії інформаційній війні відводиться засобам масової інформації. Саме факти, які висвітлюють медіа, акценти на певні явища чи аспекти протистояння, формують думку аудиторії про конфлікт, стимулюючи до потрібної реакції [1]. Засоби масової інформації надають можливості перетворити маленький конфлікт на велике протистояння або, навпаки, – швидко нівелювати серйозну проблему.

Наприклад, з початку повномасштабного вторгнення найбільші мовники («1+1», «UA: Перший», «Рада», «ICTV», «СТБ» та «Україна 24») об'єдналися у спільний телемарафон «Єдині новини», щоб озвучувати офіційну позицію держави, а ГО «Детектор медіа» з першого дня великої війни почала наповнювати базу даних з усією російською дезінформацією. Хоча випуски поширюються в інтернеті як подкаст, все ж основний спосіб поширення – це ефір Українського радіо, яке досі працює в окупованих Херсоні, Маріуполі, Мелітополі, Бердянську, а також на усьому Донбасі та в Криму. Це єдине наземне ефірне медіа, яке досі можна почути на тимчасово окупованих територіях, адже всі інші телеканали та FM-радіостанції там недоступні, часто немає електрики та зв'язку, тож це єдине «вікно в Україну» для тих, хто опинився в окупації. Крім того, в ефірах звучить найважливіша інформація про гуманітарні коридори, зведення з фронту, звернення президента, і саме тут люди чують випуски зі спростуванням ворожої дезінформації [3].

За кілька місяців після початку повномасштабного вторгнення українці досить швидко і впевнено почали переходити в контрнаступ в інформаційному

полі, а саме робити свій український контент та боротися з новою концепцією, яка починає опановувати західні уми про іншу росію і хороших росіян, бо ця тема завдає нам шкоди.

Найбільш складним, але дуже ефективним методом протидії інфовійні є підвищення у суспільства аналітичних здібностей, навчання методам критичного аналізу повідомлень, убезпечення від інформаційних диверсій [2]. Для реалізації цього методу було б доладно навчати громадян інформаційній гігієні та протиборству у всіх навчальних закладах, починаючи зі школи, адже незліченну кількість фейків ми отримуємо не тільки від ЗМІ, але й від соціальних мереж таких як Facebook, Instagram, Tik-tok, Telegram та інші.

Велику роль у супротиві інформаційній війні відіграє громадськість, особи з активною життєвою позицією, які через мережу Інтернет доносять інформацію відмінну від тієї, яка нав'язується суспільству ззовні, а також активна боротьба та спонукання видаленню фейкової інформація, що поширюється росією для підриву української єдності та введення в оману.

З початку російської збройної агресії й до сьогодні громадяни України ведуть війну на інформаційному фронті за допомогою соціальних мереж (публікують фотографії вбивств, катувань, інформацію щодо бомбардування об'єктів цивільної інфраструктури і т.д), аби ситуація зазнала якомога більшого розголосу та продовжувала існувати на інтернет-платформах, адже соціальні мережі стали одним з основних джерел отримання інформації [5].

Слід зазначити, що повномасштабна війна росії проти України — це одночасно і перша у світі кібервійна, де соцмережі стали зброєю не менш руйнівною, ніж гаубиці та РСЗВ. Саме у Facebook, Twitter та Instagram люди діляться інформацією про війну, перебіг бойових дій і не тільки, а отже, зростає кількість дезінформації.

Переважно фейки поширюють через блоги (анонімні або сумнівного авторства), телеграм- та ютуб-канали, фейсбук-сторінки ботів і вайбер-чати. В ході здійснення супротиву українці вже навчилися визначати неправдиву інформацію:

- перше, на що варто звернути увагу — це тон і стиль повідомлення в каналі, чаті чи групі. Також трапляються перекручені чи навмисно неправильно перекладені слова, цитати з іноземних ЗМІ. В такому випадку потрібно знайти першоджерело. Якщо немає джерела інформації, не вказано автора коментаря чи в тексті посилаються на невідому особу, а також закликають «максимально поширити новину» — найімовірніше, що це фейк.

- перевіряти фото та документи, які додають у мережу. Наша свідомість працює таким чином, що коли ми бачимо підтвердження того чи іншого у вигляді фото чи скану документа, то сприймаємо як щось достовірне. Варто уважно придивитися і можна помітити банальні граматичні помилки, неправильне відмінювання прізвищ, неповні назви організацій — все це може

вказувати на фейк. Також існують кілька інструментів, наприклад, як Google Images, за допомогою якого можна дізнатися де і коли вперше з'явилося дане зображення.

- відеоматеріали в сучасному світі також піддаються редагуванню та монтажу. Найважче самостійно ідентифікувати так звані дипфейки. Це реалістичні відеоролики, створені програмним забезпеченням зі штучним інтелектом на основі синтезу фото та відео реальних осіб так, щоб виглядати автентичними. В такому випадку варто звертати увагу на: неприродність міміки, колір шкіри, контури та форму обличчя, вух, носа (тощо) та тіла, а також частота моргання.

- у перші дні повномасштабної війни команда Gwara Media створила телеграм-, а згодом і вайбер-бот «ПЕРЕВІРКА», куди користувачі можуть надіслати будь-яку новину, щоб протягом доби дізнатися її фейк-статус.

Оскільки великі державні ЗМІ було заблоковано, існує низка телеграм-каналів координуються головним управлінням Генштабу збройних сил російської федерації, російські нарративи поширюють через окремих лідерів думок та «армії тролів», які координують саме через цей месенджер. Ці канали потрібно негайно блокувати та надсилати скарги [4]. Тому починаючи з 24 лютого українців закликають активно допомагати ЗСУ в інформаційній війні, зокрема скаржитись на фейки та поширювати правдиві фото і відео з міст, які окупанти нещадно бомбардують.

Повномасштабна війна в Україні ще раз показала, наскільки важливо вміння фільтрувати інформацію, проводити якісний фактчекінг та творити супротив руйнівній інформаційній атаці ворога. Адже на її перебіг впливають не тільки здобутки на фронті, а й користувачі соцмереж, медійники, громадські аналітики й розслідувачі. Тож важливо відповідально ставитися до всього контенту — і того, який ми споживаємо, і який поширюємо.

Список використаних джерел:

1. Семен Н.Ф. Російські інтернет-ресурси як чинник інформаційної війни проти України (на прикладі сайтів «Правда.Ру» та «Российский диалог»): арэф. дис. к. н. соц. комун; спеціальність 27.00.01. Дніпро : Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2018. 23 с.
2. Широкова-Мурараш О. Г. Кіберзлочинність та кібертероризм як загроза інформаційній безпеці: міжнародно-правовий аспект / О. Г. Широкова Мурараш, Ю. Р. // Інформація і право. — 2011. — № 1. — С. 76-81.
3. Битва за громадську думку: як Україна воює з Росією на інформаційному фронті / Лілія Шутяк [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://explainer.ua/bitva-za-gromadsku-dumku-yak-ukrayina-voyuje-z-rosiyeyu-na-informatsijnomu-fronti/>

4. Інформаційна війна у телеграмі: як розпізнати ворожі ресурси та не потрапити на гачок Росії / Тетяна Сукач // Новини / 24 Канал [Електронний ресурс]. – 08.05.2022. — Режим доступу: https://24tv.ua/informatsiy-na-viy-na-telegrami-yak-rozpiznati-vorozhi-resursi_n1973839

5. Інформаційна війна проти України та методи її ведення / Володимир Дудко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.polukr.net/uk/blog/2021/04/informacijna-vijna-proti-ukraini/>

6. Інформаційна війна: як прості українці протистоять російській пропагандистській машині? // Відео / 34 телеканал [Електронний ресурс]. – 11.03.2022. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=EMINjsSnbm4>

Селецька В. А.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.А.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВЧИНЕНІ У СТАНІ СП'ЯНІННЯ

З давніх давен вживання алкоголю або різних одурманюючих речовин було нормою у суспільстві, а інколи навіть цілим обрядовим дійством. Наприклад, вожді індіанських племен у знак заключення договорів між племенами або укладення миру та закінчення війни курили «трубку миру», яка містила в собі не чистий табак, а суміш одурманюючих трав.[1] Отже робимо висновок, що після обряду індіанці знаходилися у стані наркотичного сп'яніння.

Як зазначають М.І. Мельник та М.І. Хавронюк, стан сп'яніння, як узагальнене правове поняття – це психічний стан особи в момент вчинення злочину, викликаний вживанням алкогольних напоїв, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин, який за загальним правилом не виключає осудності, який характеризується послабленням інтелектуальної і вольової сфери психічної діяльності людини і тому може бути ознакою діяння та особи винного, яка значно підвищує ступінь суспільної небезпеки вчиненого і посилює відповідальність цієї особи.[2, с.67]

Взагалі існують два види сп'яніння: фізіологічне сп'яніння (алкогольне, наркотичне, токсичне) та патологічне(раптовий стан особи якій виникає при

вживанні навіть невеликої кількості алкоголю чи наркотику, його вносять до медичного критерію неосудності). І.М. Федорчук у своїй науковій роботі детально розглянув фізіологічне сп'яніння та зазначив, що «стан алкогольного сп'яніння виникає внаслідок вживання особою алкогольних напоїв. Наркотичне сп'яніння – це психічний стан людини, викликаний вживанням наркотичних засобів. Постійне вживання цих засобів розвиває фізичну залежність людського організму від наркотику, в основі якої лежить абстинентний синдром – комплекс розладів, що виникають у наркоманів після раптового і повного припинення вживання наркотичних засобів і часто є внутрішніми детермінантами вчинення злочинів, насамперед насильницьких. Залежно від виду наркоманії абстиненція проявляється по-різному, але завжди пов'язана з відхиленнями у психічній діяльності людини. Іноді вона може бути причиною неосудності особи щодо конкретних діянь. Токсичне сп'яніння – це психічний стан людини, викликаний вживанням психотропних та інших одурманюючих речовин (окрім алкогольних напоїв і наркотичних засобів).»

Алкоголь та наркотичні засоби негативно діють на нервову систему людини як наслідок це впливає на її свідомість та волю, очевидно, що більшість злочинів не було б вчинено якби людина не була у стані сп'яніння. Важливим моментом є ступінь сп'яніння він буває різним зазвичай особи які скоїли кримінальне правопорушення знаходились у стані сильного алкогольного сп'яніння і посилаються на те, що вони зовсім нічого не пам'ятають це передбачено ст. 21 ККУ, тобто особа яка вчинила кримінальне правопорушення у стані алкогольного, наркотичного сп'яніння або під дією інших одурманюючих засобів все одно підлягає кримінальній відповідальності, крім того це є обтяжуюча обставина яка передбачена у ст. 67 ККУ.

Також існує психологічний критерій неосудності і як правило стан сп'яніння до нього віднести неможна. Психологічний критерій у стані сп'яніння відсутній, оскільки суб'єкт, усвідомлював свої вчинки і міг певною мірою контролювати їх. Сприйняття ситуації людиною яка знаходиться у стані сп'яніння базується на реальних фактах, а не на хворобливих переживаннях, як це відбувається у психічно хворої людини. З медичної точки зору, хоч стан сп'яніння може викликати порушення психічної діяльності, але це не є хворобливим станом психіки.

Думка науковців щодо ч. 13 ст. 67 досить сильно різниться. Наприклад: В.І. Зубкова вважає, що «стан сп'яніння, як свідчить практика, не завжди пов'язаний з вчиненням злочину і тому не може визнаватись обставиною, яка обтяжує покарання» [3, с. 250], а міркування І. І. Карпця відрізняється від думки згаданої вище, Він вважав, що у всіх випадках стан сп'яніння має визнаватись обставиною, яка обтяжує відповідальність також він зазначив, «статистика показує, що значна кількість злочинів вчинюється у стані сп'яніння». [4, ст. 66] Можна погодитись з ним тому, що під час сп'яніння людина стає суспільно небезпечнішою адже вона стає рішучішою для скоєння

різних кримінальних правопорушень, повністю або частково втрачає контроль над собою, та своєю поведінкою, але це не можна віднести до медичного критерію неосудності тому, що особа заздалегідь прийняла рішення вживати алкоголь чи приймати наркотики, тобто проявила волевиявлення вживати ті чи інші речовини.

Наприклад: ситуація яка сталася на Рівненщині 27 вересня 2022 року житель села Княгин звернувся до поліції із повідомленням про зникнення мікроавтобуса, правоохоронці встановили, що це зробили парубки які приїхали відсвяткувати престольне свято на гостини до родичів у село. 17-ти та 22-річний жителі села Білашів колишнього Здолбунівського району дісталися на мотоциклі, повернутися яким не змогли через технічну несправність. На узбіччі вони побачили незачинений мікроавтобус, та не роздумуючи викрали його. Однак, водій не впорався із керуванням, врізався у бетонні блоки колишнього блокпоста та з'їхав у кювет. Керував викраденим авто 22-річний хлопець, який за результатами огляду на алкотестері перебував у стані алкогольного сп'яніння. [5] Дане кримінальне правопорушення яке вчинене у стані алкогольного сп'яніння дійсно показує нам, що не випадково цей стан законодавець визнає обтяжуючою обставиною і сп'яніння ні в якому разі не може бути підставою для звільнення від кримінальної відповідальності. За фактом незаконного заволодіння транспортним засобом слідчі повинні розпочати досудове розслідування за частиною 1 статті 289 КК України. Це доводить, що під час алкогольного сп'яніння людина стає вразливіша, такий стан підбурює особу до вчинення різних кримінальних правопорушень, які можуть понести за собою тяжкі наслідки.

Список використаних джерел:

1. «Індіанці Північної Америки /ВД: «Центрполіграф», Джон Менчип Вайт, переклад С. К. Меркулов, 2006. 252 с.
URL: <https://historylib.org/historybooks/Indeytsy-Severnoy-Ameriki--Byt--religiya--kultura-/>
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с
3. Зубкова В.И. Уголовное наказание и его социальная роль: теория и практика / В.И. Зубкова. – М.: НОРМА, 2002. – 304 с.
4. Карпец И.И. Отягчающие и смягчающие обстоятельства в советском уголовном праве / И.И. Карпец. – М.: Госюриздат, 1959. – 120 с
5. На Рівненщині парубки вкрали бус і під час погоні врізались в недіючий блокпост URL: <https://news.rivne.ua/post3075118>

Серажим В.Ю.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,

к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

1. Трансфертне ціноутворення як механізм ухилення від сплати податків

Ухилення від сплати податків в Україні вже довгий час є проблемою національного масштабу. Достатньо часто для того щоб ухилитись від сплати податків транснаціональними корпораціями використовується механізм трансфертного ціноутворення. Цю проблему часто розглядали та намагалися дослідити, однак, питання зловживання трансфертним ціноутворенням, з метою ухилення від сплати податків, транснаціональними корпораціями і промислово фінансовими групами є порівняно новим досвідом для української економіки, тому і недостатньо дослідженим. Для початку я пропоную звернути увагу на досвід та схему сусідніх країн, також розглянути рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку щодо ухилення від сплати податків.

Спочатку розглянемо причини компаній такого зловживання трансфертними цінами. Ціль трансфертного ціноутворення проявляється метою застосування трансфертних цін- є перекидання податкового навантаження на афілійовану особу, що знаходиться в більш вигідних умовах для сплати податків компанією. Таким розміщенням дочірніх компаній і зловживають транснаціональні корпорації, при проведенні експортно/імпортних операцій товарів, інколи навіть не перетинають кордон країни, а всі операції відбуваються суто на папері.

Виявити такі псевдо операції, без фізичної перевірки прикордонних органів, достатньо складно (особливо зараз, під час воєнних дій). В результаті таких операцій прибуток, від здійснення даного виду операцій, осідає в офшорних територіях і може повернутися назад в країну під виглядом іноземних інвестицій, що ніяк не компенсує державі отримання податків з експортно\імпортних операцій.

2. Нюанси контролю за ТЦУ в умовах війни

Тіньова економіка в Україні займає значний відсоток по відношенню до офіційного ВВП, індекс тіньової економіки лише частково здатний ідентифікувати негрошові операції (блат, обмін послугами) [2]. На мій погляд, в Україні зусилля фахівців необхідно сконцентрувати більшу увагу на практиці запобігання надходження капіталу в зарубіжні країни. Одним з механізмів, що діє в указаному напрямку, є державний контроль за трансфертним ціноутворенням України.

Під час дії воєнного стану в Україні податкових перевірок не розпочинають, а розпочаті перевірки — зупинили (пп. 69.2 підрозд. 10 розд. XX ПКУ). Перевірки з питань ТЦУ **не є винятком** із цієї норми. Податківці зазначають, що за завершеними строки надання заперечень до акту перевірок та оскарження прийнятих податкових повідомлень-рішень також призупиняють на період воєнного стану в Україні. Під час війни є деякі ускладнення в контролі трансфертних цін, з цього випливає, що тіньова економіка тільки збільшується та прогресує. Контроль у сфері трансфертного ціноутворення має свої особливості. Законодавча регламентація податкового контролю за встановленням відповідності умов контрольованих операцій принципу «витягнутої руки» здійснюється п. 39.5 ст. 39 ПК України [1] й передбачає моніторинг контрольованих операцій, питань трансфертного ціноутворення та проведення перевірок платником податків .

Попри загрозові масштаби прихованого відпливу фінансових ресурсів з економіки, які досліджувалися у доповіді НІСД, та поширення практики державного регулювання трансфертного ціноутворення у світі, в Україні, на жаль, така система не запроваджена. Відсутність чітко визначених правил трансфертного ціноутворення та механізмів контролю за їх застосуванням дозволяє ТНК та ПФГ практично без перешкод виводити додану вартість, яка створюється у українській економіці, до інших країн з метою ухилення від оподаткування та нагромадження активів поза її межами. [4]

При формуванні звітності з питань ТЦ необхідно врахувати, що після припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України платники податку, які використовували особливості оподаткування щодо сплати єдиного податку за відсотковою ставкою в розмірі 2 відсотки доходу, з першого дня місяця, наступного за місяцем його припинення або скасування, втрачають право на використання особливостей такого оподаткування і автоматично вважаються такими, що застосовують систему оподаткування, на якій перебували до обрання зазначених особливостей оподаткування.[1]

3. Підсумки результатів контролю за ТЦУ

Сьогодні основними причинами перевірок є неподача цілого звіту та некоректні дані у звітах, тож податківці радять надавати якомога більше інформації для перевірок достовірності. Від якості й повноти наданої інформації та комунікації щодо запитів залежить проведення перевірки, яка може тривати до 18 місяців з розширенням до 12 місяців (наприклад, якщо потрібно одержати дані від податкових органів інших країн). Україна ще не долучилася до автоматичного обміну податковою інформацією, на відміну від 105 країн світу, але обмін все ж таки відбувається. Контролюючі органи підтверджують, що активно співпрацюють у процесі розслідувань та перевірок з іншими державами. Найбільш активний обмін інформацією відбувається з Кіпром, Латвією, Швейцарією, Польщею.

4. Чи зміниться ТЦУ?

Національне законодавство наразі перебуває в режимі очікування змін, адже Україна відчуває тиск з боку країн-партнерів та зіштовхнулася з майже непередбачуваним політичним чинником.

Безперечно, з часом трансфертне ціноутворення зазнаватиме удосконалення і змін, та еволюціонуватиме на краще. Маємо надію, що принцип «вितягнутої руки» та ТЦУ по-українськи невдовзі покращить свою економічну політику та стане приклад для інших. Під час війни вже внесли деякі зміни «Відповідно до вимог п. 39.4. ст. 39 [5] зі змінами та доповненнями для податкового контролю з питань ТЦ є такі види звітності та строки її подання: **Звіт про контрольовані операції** та **Повідомлення про участь у міжнародній групі компаній** – строк подання звіту за 2021 рік спливає до 1 жовтня 2022 року (пп. 39.4.2. ПКУ). **Документація з трансфертного ціноутворення (локальний файл)** – на запит ДПС протягом 30 календарних днів з дня отримання запиту (пп. 39.4.4. ПКУ).

5. Висновок

В Україні нажаль Трансфертне ціноутворення не є досконалим, та відстає він сусідніх країн. Ним часто зловживають компанії для ухилення від податків в експорті/імпорті товарів. Сучасне трансфертне ціноутворення тільки виводить з українського бюджету кошти та ніяк не компенсує витрати. Це найважливіша проблема, відтік коштів з бюджету, та збіднювання країни. Для початку треба збільшити та нормалізувати контроль над цінами і переглянути методи трансфертних ціноутворень.

Під час воєнного часу контроль трансфертних цін дуже слабкий та неможливий в досконалому використанні. Настільки, що в Україні припинили перевірки ТЦ. Звісно, таким чином зростає і тіньова економіка, яка сильно впливає на ВВП.

При офіційному закінченні воєнного стану Україну чекає важка робота над відновлення економіки та контролем експорту/імпорту. Я вважаю що ці перешкоди допоможуть нашим фахівцям удосконалити не тільки трансфертне ціноутворення, а економіку загалом. Адаптуватися до змін, та еволюціонувати. Розширити співпрацю України з Організація економічного співробітництва та розвитку, також збільшити зацікавленість до нових можливостей та зростанню амбіцій з обох сторін.

Список використаних джерел:

1. Кабінет міністрів України/Державно податкова служба України – URL: <https://tax.gov.ua/> -(дата звернення 01.10.2022)
2. Верховна рада України/ Національний банк України – URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayje-chvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuvaye-v-tini-> - (дата звернення 01.10.2022)

3. Верховна рада України/ Податковий кодекс України стаття 39.5. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> - (дата звернення 30.09.2022)

4. Національний інститут стратегічних досліджень. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналіт. доп. / Т. А. Тищук, Ю. М. Харазішвілі, О. В. Іванов – URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2012-03/TEN.indd-532d7.pdf> - (дата звернення 01.10.2022)

5. Верховна рада України/ Податкового кодексу України від 02.12.2010 № 2755-VI – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> - (дата звернення 30.09.2022)

Скляр А.О.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,

к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Готельна та туристична галузі є одними із найбільш привабливих секторів економіки для інвестицій у зв'язку з невеликими початковими вкладеннями капіталу, постійно зростаючим попитом суспільства на туристично-готельні послуги, високим рівнем рентабельності та середнім терміном окупності проектів. Готельна та туристична галузі стимулюють розвиток суміжних галузей народного господарства, насамперед, будівництва та торгівлі, сприяють створенню нових робочих місць. Готельна та туристична індустрії активно впливають на економіку міста (регіону, країни загалом), зокрема, сфери господарської та соціальної діяльності.

Військове вторгнення РФ на територію України змінило життя всієї нашої країни. Багато з людей втратили роботу або фізично не можуть працювати, як раніше. Незважаючи на активні бойові дії, значній кількості підприємців вдалося відновити свою діяльність і стати досить успішними.

У березні українська влада почала заохочувати бізнесменів повертатися до роботи, якщо це можливо та безпечно. За словами Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала, від цього залежить перехід країни до воєнної економіки та перемога у війні. Сплачуючи податки, бізнес наповнює державний бюджет, забезпечує людей робочими місцями, забезпечує населення необхідними товарами чи послугами. Отже, відкриваючи чи відновлюючи бізнес, підприємці виконують соціальну місію, а не лише роблять це для себе [4]. Держава зробила ряд заходів для допомоги підприємствам у роки війни, в тому числі, для готельного та

туристичного бізнесу. В основному, ці ініціативи стосуються податкових пільг. Запроваджено нову єдину ставку податку 2% замість 5% – її можуть встановити існуючі та нові ФОП 3-ї групи. Головна умова переходу – річний дохід не більше 10 млрд гривень. Платники цієї групи звільнені від сплати ПДВ, але дане звільнення від сплати ПДВ не поширюється на імпорт. Багато готельних та туристичних підприємств скористалися даною пільгою, і сплачували 2% від обороту [2].

Держава звільнила всіх ФОПів від сплати ЄСВ за себе та за штатних працівників, призваних на військову службу за мобілізацією. А ФОП 1-2 групи також звільняються від сплати єдиного податку. Штрафні санкції за несплату податків, неповну або своєчасну сплату, неподання звітності відсутні. Також відсутні документальні перевірки щодо сплати ЄСВ. Однак якщо у підприємців є можливість, то краще сплатити всі податки, щоб наповнити державний бюджет. Оскільки переважна більшість підприємців, які є власниками готелів та невеликих туристичних агентств, є ФОПами, такі пільги виявилися доречними, оскільки дозволили знизити витрати та знизити збитки, які понесла більшість готельних та туристичних підприємств.

Важливим кроком для підприємців готельного та туристичного бізнесу стало відтермінування масового впровадження касових апаратів. Будь-які штрафи за невикористання касових апаратів під час воєнного стану скасовані. Тому підприємці, які займаються готельним та туристичним бізнесом, можуть не переживати, якщо не встановили РРО або використовують його з помилками.

Через військові дії пропозиція на готельному ринку України скоротилася: багато закладів закрито через міркування безпеки, відсутність попиту, технічні причини або пошкодження обстрілами. В цілому, стан справ в даному сегменті залежить від регіону. Поки що ситуація на заході країни відносно спокійна [4].

Наразі найкраща ситуація спостерігається у західній частині України: Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській та Закарпатській областях. Як зазначає Ірина Сідлецька, гендиректор компанії Vertex Hotel Group, президент Української Асоціації Готелів та Курортів, «готелі там працюють на повну потужність, причин для закриття чи припинення їх роботи немає» [1].

Особливої уваги заслуговує робота готелів міжнародних брендів: такі заклади розміщення у великих містах здебільшого припинили свою діяльність. «Це можна пояснити політикою безпеки та зовнішнім менеджментом материнських компаній. Окрім цього, цільова аудиторія цих мереж – здебільшого іноземні туристи, які зараз не приїжджають в Україну», – пояснила Ірина Сідлецька. Наразі в Києві відновили роботу Hilton Kyiv, InterContinental Kyiv, Radisson Blu Hotel, Fairmont Grand Hotel Kyiv, Mercure Kyiv Congress, Holiday Inn Kyiv, та деякі інші міжнародні готелі.

Але незважаючи на ці тенденції, за словами Артура Лупашка, засновника Ribas Hotels Group (під управлінням перебувають 26 об'єктів в Україні), наразі в Україні працюють близько 20% готелів. Багато готелів були пошкоджені внаслідок бойових дій. Детальної інформації про те, скільки таких готелів в Україні було

пошкоджено, немає. Стало відомо, що в Ірпені (Київська область), який близько місяця перебував в окупації, було зруйновано 28 готелів.

Ще однією проблемою є відсутність укриттів та далеке розташування бомбосховищ від номерів готелю. «Вже зараз слід розглянути можливість серйозного підвищення безпеки, включаючи курортні готелі. Нова реальність вимагає від гостей запитувати про наявність бомбосховища та інших послуг і можливостей у їхньому закладі гостинності. Навіть через довгий час після війни доступність сховища буде перевищувати за попитом безлімітний Wi-Fi і першу лінію до моря», – говорить експерт з туризму Олександр Чорний [3].

За оцінками експерта, зараз готелі в українських містах завантажені не більше ніж на 20-25%. А в середньому – лише на 10-15%.

«Найбільше страждають багатокімнатні готелі. Деякі з них, в тому числі в Києві, закриті до сприятливого сезону. Деякі намагаються вижити і тримати хоча основний персонал та професійних кадрів. Тому краще, якщо готельний бізнес для власника не буде основним і буде чим покривати витрати», – каже Олександр Чорний [3].

Готельні підприємства, які не припиняли роботу, були змушені перевести всі свої бізнес-процеси в новий формат. Водночас потрібно було забезпечити стандартний рівень обслуговування гостей та безпеку їхнього перебування, допомогти працівникам та їхнім родинам, займатися волонтерством: хто має можливість – надати притулок, прийняти переселенців, забезпечити гуманітарну допомогу тощо. І це часто доводилося робити невеликим колективом працівників готелів, оскільки персонал готелю також намагався переїхати в безпечніші місця або виїжджав за кордон, або частина персоналу вступала до лав ЗСУ чи ТрО. Однак, якщо спочатку головне питання полягало в тому, як набрати й утримати команду, то зараз постає питання, як її завантажити зараз, коли попит низький і кількість відвідувачів низька.

Комендантська година також внесла зміни в роботу готельних закладів. Через обмеження часу процес розселення та переміщення населення дещо ускладнений, а основна робота припадає на денну зміну. Крім того, через комендантську годину співробітники іноді залишаються на ночівлю на території готелів. Ресторани та бари та інші послуги, такі як салони краси, SPA-зони тощо, також відкриті в обмеженому обсязі. Під час повітряних тривог деякі послуги готелю недоступні. Це окремий пункт в експлуатації об'єктів, які впроваджують підвищені стандарти безпеки. Це включає сповіщення відвідувачів про повітряну тривогу та відбій, організацію безпечних зон/укриттів, де це можливо, щоб люди могли перебувати під час можливої небезпеки тощо [2].

На жаль, сучасний стан готельного господарства України можна назвати відсутністю ринку. За винятком окремих регіонів на заході країни, туристичний і корпоративний сегменти повністю відсутні.

«Туризм з часу повномасштабного вторгнення РФ в Україну суттєво скоротив свою діяльність. Ситуація ускладнюється тим, що ринок туризму в Україні тільки почав поступово розвиватися після значного зменшення у 2020 році у зв'язку з пандемією коронавірусу, однак, на жаль, знову галузь повернулася до збитковості, навіть не встигнувши відновитися до показників 2019 року. Про зовнішній туризм зараз взагалі важко говорити, адже на це є низка причин», – говорить Фінансово-економічний оглядач Богдан Слуцький. На його думку, причини такі: грошове питання в світлі того, що в громадян значно скоротилися доходи та об'єктивно зросли видатки; більшість чоловіків не мають змогу виїжджати за кордон з сім'ями в подорожі, навіть якщо мають фінансові ресурси; обмеження в часі через логістичні складнощі з виїздом (аеропорти не працюють, залізниця працює іноді з затримками, необхідно робити кілька пересадок тощо) [5].

«Таким чином залишається сподіватися на внутрішній туризм. Так, дійсно, найпопулярнішим цього року буде, як не дивно, західний напрямок. Прогнозувати показники як кількості внутрішніх туристів, так і надходжень від цього коштів у місцеві бюджети важко зараз, оскільки навіть в мирний час статистика не була точною. Єдине, що треба сказати, що економіка має працювати, тому не варто відмовляти собі у невеличкій поїзді з родиною, підтримавши таким чином як місцевих підприємців, так і бюджети різних рівнів в цілому», – додає Богдан Слуцький.

За оцінками гіда з Закарпаття Сергія Прокопа, «з турфірм західного регіону не працює більше половини. Решта для економії коштів перестали наймати гідів на місцях. Натомість, екскурсії проводить гід, який супроводжує туристів від компанії. Тому практично всі місцеві екскурсороводи з невеликих туристичних міст залишилися без роботи». «Але я хочу наголосити, що туризм не зник повністю. Його відновлення залежатиме від того, як розвиватимуться події на фронті і від того, як швидко завершиться війна», – зазначає гід [6].

Таким чином, попит на послуги розміщення в готелях суттєво знизився в більшості регіонів України внаслідок війни, так само це характерно і для туристичних підприємств. Більшість готельних та туристичних підприємств ледь досягають точки беззбитковості, а покривають збитки за рахунок інших джерел доходів. Іноземні мережі готелів менше ризикують, і велика кількість мереж залишаються закритими. В основному бізнес розвивається у західних регіонах України. Більшість туристичних компаній переведені в онлайн режим, наразі актуален внутрішній туризм у найбільш безпечні міста країни. Основними проблемами готельного й туристичного бізнесу є комендантська година, відсутність бомбосховищ, нестача працівників, зменшення доходів населення і як наслідок неможливість користування послугами. Проте, вітчизняні підприємці в готельно-туристичній сфері знаходять вихід з ситуації та поступово пристосовуються до нових умов господарювання.

Список використаних джерел:

1. Встояти під час війни: як працюють готелі України. Commercial Property. URL: <https://commercialproperty.ua/analitics/vstoyati-pid-chas-viyni-yak-pratsyuyut-goteli-ukraini/>
2. Діагностування стану українського бізнесу під час повномасштабної війни Росії з Україною. Український соціологічний портал. URL: <https://usp-ltd.org/diahnostuvannia-stanu-ukrainskoho-biznesu-pid-chas-povnomasshtabnoi-viiny-rosii-z-ukrainoiu/>
3. Намагаються вижити. Готелі в Україні заповнені на 10-15%, – експерт. РБК-Україна. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/travel/pytayutsya-vyzhit-oteli-ukraine-zapolneny-1657631247.html>
4. Ринок HoReCa під час війни: поточний стан та ключові тенденції. Вокс Україна. URL: <https://voxukraine.org/rynok-horeca-pid-chas-viiny-potochnyj-stan-ta-klyuchovi-tendentsiyi/>
5. Туризм в умовах війни: що відбувається з галуззю й які перспективи на цьогорічний сезон. Comments.ua. URL: <https://money.comments.ua/ua/news/economy/turizm-v-umovah-viyni-scho-vidbuvaetsya-z-galuzzyu-y-yaki-perspektivi-na-cogorichniy-sezon-699311.html>
6. У відпустку після перемоги. Як турбізнес виживає під час війни. РБК-Україна. URL: <https://www.rbc.ua/rus/travel/vidpustku-pislya-peremogi-k-turbiznes-vizhivae-1663770271.html>

Соломко А.Г.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.А.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КРАДІЖКУ

На сьогоднішній день, питання правопорушень проти власності, є дуже гострим та вагомим. Ознайомившись з великою кількістю матеріалу ми можемо розповісти про статистику за 2020 рік, майже 30% - зі всіх правопорушень є крадіжками(передбаченими статтею 185 КК України), що свідчить про велику актуальність цієї проблеми. Впливаючи з цього хочемо зазначити, що крадіжка відноситься до найпопулярніших і найнебезпечніших груп злочинів, оскільки вона посягає на соціальне благо людини. В ст.41

Конституції України зазначено, що «Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності».

Також варто зазначити про те, що тема крадіжки вивчались багатьма вченими і в першу чергу тими, хто досліджував кримінальні правопорушення проти власності. Великий внесок у вивченні цієї проблеми зробили такі вчені, як Ю.М. Антонян, С.Б. Гавриш, Ю.В. Баулін, М.І. Бажанов, В.О. Владимиров, В.В. Василевич.

Крадіжка — Таємне викрадення чужого майна [1, с. 91]. Крадіжка, відрізняється від всіх інших різновидів викрадення саме своєю таємністю. Це є головною ознакою даного злочину, вона полягає у тому, що особа, яка вчиняє кримінальне правопорушення заздалегідь знає та усвідомлює свої дії. Важливим є також те, що таємним вважається і той випадок в якому, деякі люди бачать момент злочину, але не перешкоджають його припиненню. Прикладом може слугувати: викрадення продуктів з прилавку, коли свідки можуть бачити викрадення, але не перешкоджати йому.

Також, необхідно розрізняти **предмет крадіжки та її об'єкт. Це питання неодноразово висвітлювалось у** кримінально-правовій літературі. **Об'єкт крадіжки** – це те на що посягає злочин, і цим благом є право власності, а не майно; **предмет крадіжки**- це майно, тобто речі матеріального світу, які є чужі для винного та мають матеріальну цінність. [3, с.20].

Суб'єктом крадіжки є фізична осудна особа, яка досягла на момент вчинення кримінального злочину 14 років. Якщо ж особа не досягла відповідного віку, до відповідальності притягають батьків, але не за викрадення, а за те, що не доглядали дітей. В цій ситуації батьки будуть притягуватися до адміністративної відповідальності.

Ступінь суспільної небезпечності крадіжок стає набагато більшим, коли вони вчиняються особами, що заздалегідь об'єдналися в організовані групи, та з проникненням у житло, або якщо вони завдали значної шкоди потерпілому. [2, с. 68]. Враховуючи статистику слід зазначити, що одним з найпопулярніших видів кримінального правопорушення є крадіжка з проникненням у житло. Дослідження навіть виявили, що крадіжки як правило стаються у літні та осінні місяці, поясненням цього, є те, що більшість людей в цей час їздять в відпустку та залишають оселю. Важливим є також час вчинення крадіжки, зазвичай кримінальне правопорушення стається тоді коли власники оселі знаходяться на роботі.

Предметом крадіжки переважно є гроші, прикраси, або цінні папери. А ось жертвами крадіжки, дуже часто стають люди середнього класу, які працюють та отримують звичайну зарплату. Але важливим елементом, є те що такі люди зазвичай мають звичку відкладати гроші, та більшість тримає їх вдома. І ось саме це приваблює більшість злочинників.

Якщо заглибитися в характеристику крадіжок особистого майна громадян, то слід виділити й такий елемент, як особа потерпілого. Взаємозв'язок (злочинець - потерпілий) часто посідає ключове місце у виявленні різноманітних обставин. У кримінальній характеристиці дуже вагомою стає інформація про потерпілого та його поведінку. Так, важливого значення набувають відомості про потерпілого, якими міг скористатися злочинець під час підготовки та вчинення кримінального правопорушення (місце схову грошей чи коштовностей, тривала відсутність). [4,с. 481].

Отже, розглянувши цю тему ми можемо зробити висновок, що крадіжка – це таємне викрадення чужого майна, головною ознакою якого є таємність. На цю тему, зроблено багато досліджень. Українське законодавство приділяє багато уваги відповідальності за крадіжку, та передбачає великий діапазон покарання за даний вид злочину.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. На 07 вересня 2022 року: Офіц. текст. Коїв: Алерта, 2022. 240с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Криміналістика : підручник : у 2 т. / А. Ф. Волобуєв, О. В. Одерій, Р. Л. Степанюк та ін. ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Малярової. Харків : ХНУВС, 2018. Т. 2. 312 с
3. Навроцький В.О. Злочини проти власності: Лекції для студентів юридичного факультету/ В.О. Навроцький. - Львів, - 1997. - 80 с.
4. Криміналістика [текст] : підручник. / В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Іщенко, О. О. Алексеев та ін. – К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 544 с.

Соломянюк В.О.

Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,
к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

МІЖНАРОДНІ ЗАБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Під час війни багато підприємств опинилися в ситуації, коли ринок став на паузу, продажі впали, і немає жодної ясності щодо майбутніх перспектив. Хоч український бізнес успішно подолав кризу після 2014 року, а воєнний стан вже оголошували у 2018 році, повномасштабна війна - це безпрецедентні обставини, які повністю змінили будь-які прогнози економічної діяльності.

У зв'язку з оголошенням воєнного стану на території України, значна кількість позичальників не в змозі платити по кредитних зобов'язаннях. Враховуючи це, Верховною Радою України було ухвалено Закон України № 2120-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану". [1]

Новий закон змінює низку правил роботи банків та небанківських фінансових установ, зокрема тих, що надають послуги з кредитування.

Зокрема, законом передбачено, що на час дії воєнного стану та в тридцятиденний строк після дня його припинення або скасування споживач не буде нести відповідальності перед кредитором у разі прострочення виконання зобов'язань за споживчим кредитом:

- споживач звільняється від обов'язку сплати кредитодавцю неустойки (штрафу, пені) та інших платежів, сплата яких передбачена договором про споживчий кредит за прострочення виконання споживачем зобов'язань за таким договором;

- неустойка (штраф, пеня) та інші платежі, які нараховані після 24 лютого 2022 року сплата яких передбачена договором про споживчий кредит підлягають списанню;

- у разі невиконання зобов'язань за договором про споживчий кредит забороняється збільшення процентної ставки за користування кредитом, крім випадків, коли встановлення змінюваної процентної ставки передбачено кредитним договором чи договором про споживчий кредит;

- є правомірним з боку кредитора не скасовувати відсотки за користування кредитними коштами.

Наразі законодавець чітко окреслив наслідки існування воєнного стану для сфери позикових відносин, передбачивши ряд пільг для потенційних

боржників. Зокрема, після ухвалення Закону від 15.03.2022 № 2120-IX внесено ряд змін до Цивільного кодексу України, законів України «Про іпотеку» та «Про споживче кредитування», якими передбачається звільнення позичальників від відповідальності за порушення позикових зобов'язань у період дії воєнного стану та у тридцятиденний строк після дня його завершення.

Так, у цей період не нараховується пеня, штраф та інші платежі, пов'язані з невиконанням договору; заборонено виселяти фізичних осіб із об'єктів іпотеки; заборонено виставлення іпотечного майна на торги та набуття на нього права власності іпотекодержателем; заборонено підвищувати ставку за споживчими кредитами (за винятком того, якщо договором була від початку передбачена змінювана ставка).

Також важливим нововведенням є зупинення на період дії воєнного стану ряду строків, зокрема позовної давності та спеціальних строків припинення зобов'язання поруки, які продовжуються на час дії воєнного стану.

А як же щодо зобов'язань, для виконання яких законодавець не передбачив жодних пільгових умов? На мою думку, тут можуть бути застосовані правила форс-мажору.

Форс-мажор – це надзвичайні та невідворотні обставини, настання яких призвело до об'єктивної неможливості виконати зобов'язання. При цьому закон звільняє від відповідальності за порушення зобов'язань, якщо воно стало саме наслідком форс-мажору. Як бачимо, визначення форс-мажору передбачає, що сам по собі воєнний стан не може бути автоматично форс-мажором, для визнання його таким обов'язково, щоб він безпосередньо спричинив неможливість виконати те чи інше договірне зобов'язання.

На практиці виникає питання, як підтвердити існування форс-мажору. До війни торгово-промислової палати видавали сертифікати під кожне конкретне зобов'язання з поданням заявником широкого кола підтвердних документів (зокрема, і щодо причинно-наслідкового зв'язку).

Вочевидь, в умовах війни отримання таких сертифікатів ускладнене – як через труднощі у зборі та наданні документів, так і з огляду на недоступність торгово-промислових палат в окремих регіонах та припинення видання сертифікатів деякими із них. З огляду на зазначене видається доцільним формувати доказову базу самостійно.

Не виключено, що після завершення бойових дій порядок підтвердження форс-мажору буде дещо спрощено на нормативному рівні, однак не завадить бути готовим підтвердити його за поточною процедурою.

ТПП (Торгово-промислова палата) України нагадує про те, що все ж таки форс-мажор існує у прив'язці до конкретного зобов'язання, а отже, в ідеалі має бути досліджено конкретний причинно-наслідковий зв'язок.

У цьому контексті доцільно провести внутрішню перевірку усіх договорів на предмет того, що зазначено в їх положеннях про форс-мажор, та визначити заходи, які необхідно вжити. Зазвичай у договорах є вимога до сторони, що зазнала дії форс-мажору, повідомити іншу сторону у конкретний строк, і невиконання цього обов'язку може мати наслідком неможливість посилання на форс-мажор у подальшому (звичайно, якщо такий обов'язок сам по собі не був під впливом форс-мажору). Також у договорах може бути положення про припинення їх дії, якщо форс-мажорні обставини тривають певний час.

Доцільно визначити коло договорів, які варто припинити вже зараз, не чекаючи, поки спливе встановлений договором строк дії форс-мажору, особливо, якщо контрагенти мають фізичну можливість та бажання підписати необхідні документи.

Форс-мажор у воєнних умовах тісно пов'язаний зі шкодою. Тому хотіла б окремо звернути увагу, що 20.03.2022 Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову № 326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [2]. У цій Постанові Уряд вказує, що визначення шкоди та збитків підприємств здійснюється відповідно до методики, затвердженої спільним наказом Мінекономіки та Фонду державного майна, за погодженням з Мінреінтеграції. Згідно із зазначеним порядком методика має бути прийнята протягом шести місяців з дати набрання чинності Постанови. Станом на кінець травня 2022 року такого порядку прийнято не було.

Однак попри те, що механізм визначення шкоди та збитків буде встановлений лише в майбутньому, варто наголосити, що уже сьогодні вкрай важливо здійснювати фіксацію фактів знищення та пошкодження майна за допомогою всіх доступних засобів.

Як підсумок, зазначу, що коло договірних зобов'язань, щодо яких воєнний стан зумовив певні пільги у разі їх невиконання, є досить вузьким (стосується переважно позикових відносин), а у випадку неможливості виконання зобов'язань за іншими договорами доцільно користуватися концепцією форс-мажору.

Тож необхідно, по-перше, проаналізувати договори та звернути увагу на положення про форс-мажор, їх зміст, строки і процедуру повідомлення. По-друге, прокомунікувати з контрагентом і повідомити про неможливість виконати зобов'язання у строк. По-третє, розглянути можливість отримання індивідуального сертифіката від ТПП (Торгово-промислова палата) залежно від нагальної потреби. По-четверте, документувати всі конкретні заходи/події під час війни, що не дають змоги виконувати свої зобов'язання, на випадок необхідності подавати докази до суду.

Список використаних джерел:

1. Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану"
2. Постанова від 20.03.2022 № 326 Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації

Тимчишин А.В.,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Шведова Г.Л.,
к.ю.н., доц., доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ОЗНАКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОСТУПКУ ЯК ВИДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Поняття кримінального проступку як виду кримінального правопорушення закріплено у ч.2 ст.12 КК України: «Кримінальним проступком є передбачене цим Кодексом діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі.» [3]

Кримінальному проступку як виду кримінального правопорушення притаманні ті ж самі ознаки: суспільна небезпечність діяння, винність, караність. Основними відмінностями кримінального проступку від злочину є значно менша тяжкість діяння і легше покарання у вигляді стягнення штрафу.

На думку Станіслава Кравченка – голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, основною передумовою запровадження інституту кримінальних проступків було виконання Україною міжнародних зобов'язань, гармонізація українського законодавства із законодавством інших європейських країн, прагнення гуманізації вітчизняного кримінального законодавства і, можливо, зменшення й оптимізація навантаження на правоохоронні органи, суди та установи виконання покарань[4]. З цією думкою не можна не погодитись, адже євроінтеграція України це одне з найактуальніших питань сьогодення, тому вітчизняне

законодавство повинно змінюватись відповідно до європейських стандартів.

Критерії поділу кримінально караних діянь на злочини та проступки: ступінь небезпеки та правові наслідки кримінально караного діяння для особи, суспільства і держави; практика застосування кримінального та адміністративного законодавства; міжнародний досвід захисту людини, суспільства й держави від злочинів і проступків. Ідеєю розмежування кримінальних правопорушень на злочини та кримінальні проступки є обмеження сфери застосування покарань, пов'язаних із позбавленням волі, шляхом заміни їх на менш суворі покарання.

Одним із проблемних питань кримінальних проступків, є те, які саме діяння визнаються проступками. Науковці дійшли висновку, що коло кримінальних проступків має бути сформоване з частини адміністративних правопорушень, передбачених чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення та частини злочинів, визначених діючим КК.

Злочином вважають найбільш суспільно небезпечні правопорушення. Якщо в правопорушенні наявні всі ознаки (суспільна небезпечність діяння, винність, караність), вважається, що в ньому є склад злочину, а отже, воно є злочином.

За умови відсутності якоїсь з ознак, правопорушення може бути або протиправним проступком співвідносного виду (цивільного, адміністративного, дисциплінарного) або правомірним діянням. [1, с.219]

Також постає питання у розмежуванні адміністративного проступку і кримінального. Федотова Г.В. наголошує на тому, що склади злочинів і склади адміністративних правопорушень за своєю структурою подібні. Це пояснюються тим, що кримінальне і адміністративне право є фундаментальними галузями «публічного права» і визначають відповідальність за протиправну поведінку. [2, с.104]

Однак, адміністративне правопорушення має притаманні тільки йому юридичні ознаки, а саме: протиправність, винність і відповідальність. Адміністративне правопорушення багато в чому нагадує злочин – так само воно може бути спрямоване проти громадського порядку, власності, прав і свобод громадян тощо. Головною ознакою, за якою адміністративні правопорушення відрізняються від кримінальних злочинів, є менший ступінь суспільної небезпеки. [1, с.219]

Підсумовуючи, ми можемо погодитись з думкою вчених, що кримінальний проступок є проміжним видом діяння між злочином і адміністративним правопорушенням. Найголовнішою ознакою, що відрізняє кримінальний проступок це діяння незначної суспільної небезпеки, що має кримінально-правові наслідки у вигляді стягнень або покарань альтернативних позбавленню волі. Відокремлення цього виду

кримінального правопорушення сприяє скороченню переліку діянь, що вважаються небезпечними та виводить на інший рівень захист прав людини.

Список використаних джерел:

1. Місце поняття "кримінальний проступок" серед понять "кримінальний злочин" та "адміністративне правопорушення" / І. М. Чекмарьова // Південноукраїнський правничий часопис. - 2014. - № 4. - С. 218-220.
2. Щодо поняття "кримінальний проступок" у кримінальному праві України [Електронний ресурс] / Г. В. Федотова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. - 2016. - Вип. 19. - С. 103-105.
3. Кримінальний кодекс України від 19 серпня 2022 року №2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 02.10.2022 р.)
4. М. І. Панов, С. І. Кравченко. Новий етап розвитку кримінального законодавства України / Газета Верховної Ради "Голос України". - 2021.

Тихонова Ю. В.,

Державний університет «Житомирська політехніка»,

Науковий керівник: Світличина І.А.,

асистент кафедри права та правоохоронної діяльності,

Державний університет «Житомирська політехніка»,

м. Житомир

ЛОГІСТИЧНИЙ БІЗНЕС ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Всі ми розуміємо, що війна дуже сильно вдарила по українському бізнесу. А сфері логістики (закупівельної, складської, транспортної, розподільної) дісталось, не тільки під час повномасштабного вторгнення росії в Україну, а ще й під час воєнних дій в 2014 р. Та й під час пандемії логістам також було непереливки. Хоча, як і будь-яка інша криза, COVID-19 привів до діджиталізації та цифровізації бізнесу, зокрема і логістичного. Через пандемію, навіть не змогли скласти міжнародний рейтинг країн за LPI (індекс ефективності логістики). За даними цього рейтингу, на жаль Україна займає далеко не перші місця, хоча й має найкращий транзитний географічний потенціал. Зі 102-го місця у 2010 році ми піднялись на 69 у 2018 році, думаю, якби не війна сході, то картина склалася б краще, але ж наслідки окупації

наших територій та теперішнього повномасштабного вторгнення, зрозумілі – інфляція, підвищення цін на бензин, зруйнована транспортна інфраструктура, заміновані порти і т.д., як наслідок і проблеми з логістикою.

24 лютого – це був той день коли рішення потрібно було приймати надшвидко. Найбільші склади з всілякими товарами знаходилися саме в Київській області, тому після того, як туди зайшло вороже військо, більшість підприємців, перенесли склади на захід України, хоча це й було досить проблематично. Спеціалізованих місць на заході не так вже й багато було, що б розмістити увесь товар, але наші люди і з цим впорались. Були проблеми із постачанням товарів, особливо з тих країн, з яких доставка відбувалася через порти.

Так, наприклад, міжнародна поштово-логістична компанія Meest China, яка займається викупом та доставкою посилок та вантажів з Китаю в Україну, відправляла товари літаком в Німеччину, а вже звідти в Україну. Також на інтерв'ю комерційний директор компанії – Ольга Бафоева розповіла, що збитки компанія понесла колосальні, але навіть в такій скрутні не тільки не скоротила працівників, а ще й допомагала доставляти необхідну допомогу нашим бійцям та волонтерили. Звісно, що ціни на доставку для їх споживачів значно підвищилися, так як товар проходить досить довгий шлях з Китаю в Україну. Але наш уряд прийняв різні правки до законодавства, які не тільки звільняють від сплати ЄСВ, а ще й мають різні митні пільги. А саме:

- звільнення на період дії режиму воєнного стану від оподаткування товарів та транспортних засобів ввізним митом та ПДВ;
- звільнення від ввізного мита ввезення товарів, кінцевими отримувачами яких є правоохоронні органи, Міноборони, ЗСУ, добровольчі формування тощо;
- звільнення від ввізного мита лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них;
- спрощений порядок декларування товарів.

Також директорка поділилась одним із лайфхаків, які активно використовує Meest China під час воєнних дій – це комунікації. «Це зміна в зовнішній комунікації. Інше використання соціальних мереж, раніше 99% контенту було про доставку і все спільне з нашою темою. Зараз ми змінили вектор, ми додали якісь новини про війну, що хто робить, якісь цікаві новини з усього світу.» – розповіла Ольга. Ще вона, поділилась, що від 24 лютого майже всі штатні працівники займалися комунікаціями з споживачами, які чекали на посилки, так як їх місце перебування могло змінитися і не зрозуміло було куди доставляти товар.

Під час повномасштабного вторгнення всі почали усвідомлювати важливість логістики. Бо хтось чекає зброю з заходу – це все логістика, якісь матеріали, все, що потрібно для армії – це логістика, гуманітарна допомога –

це логістика, евакуація населення – це також логістика. Тому майбутнє однозначно залишається за логістикою.

Список використаних джерел:

1. Електронний ресурс. [Режим доступу]: https://biz.ligazakon.net/analytcs/210884_podatkov-ta-mitn-plgi-vonnogo-chasu-dlya-bznesu
2. Електронний ресурс. [Режим доступу]: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3566470-logistika-pid-cas-vijni-ak-ukrainskomu-biznesu-organizuvati-transportni-potoki.html
3. Інтерв'ю з комерційним директором міжнародної компанії Meest China – Ольгою Бафоевою. Електронний ресурс. [Режим доступу]: <https://youtu.be/yLO1MYHKRqE>
4. Стаття «Зарубіжний та вітчизняний досвід формування, функціонування й розвитку систем та ланцюгів постачання: реалії сьогодення» Поповиченко І.В., Кірнос О.В., Зозуля Н.В. Електронний ресурс. [Режим доступу]: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3566470-logistika-pid-cas-vijni-ak-ukrainskomu-biznesu-organizuvati-transportni-potoki.html

Третяк Т.Ю.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,

к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ПРОБЛЕМИ ВІДБУДОВИ ЗРУЙНОВАНИХ ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОСТІ ГОТЕЛЬНО – РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Війна змусила готельно-ресторанний бізнес жити по-новому. Багато об'єктів, зокрема на сході, півдні та півночі нашої країни, призупинили свою діяльність. Внаслідок бойових дій в Україні частина об'єктів готельно-ресторанного бізнесу пошкоджена. Повної інформації щодо того, скільки таких готелів в Україні, немає. Нині відомо, що в Ірпені Київської області зазнали руйнувань 28 готелів. Це дані проекту RebuildUA [3].

Постраждали об'єкти у Харківській, Миколаївській, Чернігівській, Київській, Одеській областях, а також у Маріуполі – за підрахунками UHRA, це приблизно 15 закладів. Серед них є деякі об'єкти в управлінні Ribas Hotels Group. Зокрема, зруйновано глемпінг Mandra Shato Trubetskogo під Новою

Каховкою (Херсонська область), а готель Play Hotel залишається в окупованому Херсоні. Зазнав удару від касетних снарядів об'єкт мережі Reikartz у Миколаєві [1]. Знищено готель «Україна» у Чернігові [2].

Протягом війни парламентом та урядом країни видано дуже багато нормативно-правових актів у сфері будівництва та відбудови зруйнованих об'єктів нерухомості. Містобудівна діяльність стала найбільш регульованою, а отже, і найбільш проблемною. Зміни стосуються всіх сфер будівельної діяльності, в т.ч. об'єктів готельно-ресторанного бізнесу.

Постановою КМУ №722 від 24.06.2022 р. «Деякі питання здійснення дозвільних та реєстраційних процедур у будівництві в умовах воєнного стану» спрощено дозвільні процедури на період війни та протягом року після припинення воєнного стану. Зокрема, запроваджено можливість проектування та будівництва без отримання містобудівних умов та обмежень, якщо такі умови не були видані протягом 10 днів з моменту звернення заявника. На період дії воєнного стану та протягом трьох місяців з дня його припинення дозволяється перенесення строків виконання окремих видів робіт з оздоблення фасадів та благоустрою території [13].

Основна частина змін стосуються питання процедури обстеження, внесення до реєстру, проведення демонтажу та невідкладних робіт з відновлення знищеного або пошкодженого майна під час війни (постанови КМУ №№326, 380, 386, 423, 473, 474, 505 і т. д., всього близько двох десятків постанов). Зокрема, введено можливість виключення зруйнованого внаслідок військових дій об'єкта нерухомості з реєстру після складання акту про його демонтаж [11], спрощено процедуру капітального ремонту. Розписана процедура, як встановлювати розмір шкоди внаслідок руйнувань [8], процедура подання повідомлення про знищене або пошкоджене майно [9]. Створено реєстр пошкодженого та зруйнованого майна, куди нотаріуси можуть вносити інформацію про відповідні об'єкти [12].

Проте ключовим моментом залишається фіксація зруйнованих та пошкоджених об'єктів, фіксація інформації про військову подію, що спричинила руйнування (ракетний удар, обстріли тощо), внесення такої інформації до реєстру, оцінка збитків.

Оскільки в умовах війни нормативно-правові акти приймаються досить швидко, часто без детального обговорення, то на практиці це спричиняє багато протиріч та проблем.

Актуальною залишається проблема закритих реєстрів державного земельного кадастру та об'єктів нерухомого майна. Крім цього, на даний час геодезичні роботи можуть проводитися лише з дозволу Служби безпеки України, а це ускладнює їх проведення.

Постановою уряду №423 розширено перелік осіб, які можуть проводити обстеження зруйнованих об'єктів, але існує проблема

неможливості виконання ними своїх повноважень через відсутність чіткого механізму [10].

Важливою є налагоджена співпраця, комунікація та взаємодія між органами поліції, державної служби з надзвичайних ситуацій, іншими державними органами та представниками бізнесу щодо фіксації руйнувань. На жаль, наразі існує багато технічних проблем, які не дають можливості взаємодіяти забудовникам та державі в електронному форматі.

Не можна відкидати і можливість виникнення корупційної складової та зловживань у результаті значного спрощення дозвільних процедур.

Серйозними проблемами також є зменшення внаслідок війни кількості клієнтів, а відповідно і грошових коштів у власників готелів та ресторанів, а також дефіцит будівельних матеріалів внаслідок припинення існування великої кількості логістичних шляхів.

Працівників, що можуть працювати на відбудові об'єктів готельно-ресторанного бізнесу, практично неможливо забронювати, тому нестача трудових ресурсів є ще однією з проблем відбудови.

Законодавство України передбачає можливість звернення власників з позовом до країни-агресора або до держави Україна про відшкодування збитків в судовому порядку, але це довгострокова перспектива з утрудненим механізмом виконання. Приватним особам досить проблемно накласти арешти на майно РФ навіть в Україні.

У міжнародному праві одним із базових принципів є судовий імунітет держави, що полягає у непідсудності держави без її згоди судам іншої держави [4]. Проте, Верховний Суд України нещодавно ухвалив рішення, яке дозволяє судам не застосовувати суверенний імунітет до країни-агресора.

При вичерпанні всіх доступних національних засобів юридичного захисту можливим є звернення зі скаргою до Європейського суду з прав людини про порушення прав власників бізнесу, яку можна подати онлайн протягом 4-х місяців з дня винесення остаточного рішення на національному рівні [6]. Проте це також процес тривалий. Також не варто забувати, що росію нещодавно виключили із Ради Європи, а ЄСПЛ є судом саме при Раді Європи.

Отже, очевидно, що війна спричиняє економіці України значні збитки, за оцінкою експертів, їх більше, ніж 100 млрд. доларів [5]. Всі ми розуміємо, що передусім відновленню будуть підлягати об'єкти критичної інфраструктури та житло громадян. В зв'язку з тим, що готелі та ресторани такими не є, очевидно, власникам потрібно буде самим шукати кошти чи залучати інвесторів для відбудови зруйнованих об'єктів або побудови нових. Можливо будуть напрацьовані міжнародні механізми компенсації збитків. Але це питання буде розглянуте не першочергово. У цьому, на мою

думку, допоможе «Проект Закону про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому» [7], який на даний час перебуває на розгляді у ВРУ. Цей закон має створити механізми для прозорого та більш безпечного залучення коштів фізичних та юридичних осіб в будівництво.

Список використаних джерел:

1. Антонюк Т., Паралюш М. Встояти під час війни: як працюють готелі України. URL: <https://commercialproperty.ua/analitics/vstoyati-pid-chas-viyni-yak-pratsyuuyut-goteli-ukraini/>
2. До та після: як російські військові знищили готель «Україна» у Чернігові URL: <https://chernihiv.city/articles/201323/do-ta-pislya-yak-rosijski-soldati-znischili-gotel-ukraina-u-chernigovi>
3. Ірпінь. Місто-герой, що захистило Київ від вторгнення російських окупантів. URL: <https://rebuildua.net/irpin>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2709-15>
5. Павлиш О. Прямі збитки економіки України через війну перевищили 108 мільярдів доларів. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/08/2/689923/>
6. Порядок звернення до Європейського суду з прав людини. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Порядок_звернення_до_Європейського_суду_з_прав_людини
7. Проект Закону про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому. URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-garantuvannya-rechovikh-prav-na-obekti-nerukhomogo-mayna-yaki-budut-sporudzheni-v-maybutnomu>
8. Постанова КМУ №326 від 20.03.2022 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/326-2022-%D0%BF>
9. Постанова КМУ №380 від 26.03.2022 «Про збір, обробку та облік інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/380-2022-%D0%BF>
10. Постанова КМУ №423 від 05.04.2022 «Про внесення змін до Порядку проведення обстеження прийнятих в експлуатацію об'єктів будівництва». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/423-2022-%D0%BF>

11. Постанова КМУ №474 від 19.04.2022 «Про затвердження Порядку виконання робіт з демонтажу об'єктів, пошкоджених або зруйнованих внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/474-2022-%D0%BF>

12. Постанова КМУ №505 від 29.04.2022 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 326 і від 26 березня 2022 р. № 380». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/505-2022-%D0%BF>

13. Постанова КМУ №722 від 24.06.2022 «Деякі питання здійснення дозвільних та реєстраційних процедур у будівництві в умовах воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/722-2022-%D0%BF>

Уланівська Я.Р.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,

к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

БІЗНЕС ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна нанесла важкий удар по всім сферам української економіки. Безумовно, бізнес в Україні на деякий час зазнав занепаду, але згодом ми почали його відбудовувати.

Отож, почнемо з того, що за кілька місяців український бізнес зазнав більше втрат, аніж за 2 роки пандемії. І це цілком зрозуміло.

За оцінками Національного банку, під час війни економіка України втрачає 50% "невиробленого" ВВП. Тобто кожен тиждень коштує національній економіці понад 50 млрд грн. І це без втрат від руйнувань. В свою чергу МВФ оцінює втрати України через військове вторгнення російських окупантів 35 відсотками ВВП.

Підприємства, які знаходились у місті бойових дій, були змушені переміститись у безпечний регіон країни, або цілком припинити його. І це ще без врахування тих, хто виїхав за кордон і просто поставив бізнес на умовну "паузу" через нестачу сировини, чи інших причин.

Тим не менш, ті підприємства, які продовжили працювати, оплачуючи податки, цим самим надають ресурси для наших військових для подальшої оборони країни.

Хочу зазначити, що нещодавне повернення МакДональдз (американська корпорація, до 2010 найбільша у світі мережа закладів швидкого харчування) у м. Київ, це просто величезний прорив для нашої економіки.

Тому що, якщо така велика та відома на весь світ торговельна мережа повернулася в нашу країну, то це означає, що наш рівень безпеки в столиці є достатнім, компанія вірить, що її філіали не будуть зруйновані і економіка України починає відновлюватись.

Трішки статистики. Наші журналісти провели опитування, та дізнались, що 48% опитаних бізнесів зараз працюють. У Західній Україні продовжують працювати 62% підприємств, Центральній — 55%. Водночас серед усіх підприємців, які продовжують роботу, 85% відзначило скорочення кількості замовлень.

6% опитаних підприємців уже змінили, а 19% планують змінити фокус свого бізнесу, щоб більше відповідати потребам воєнного часу.

43% респондентів зараз не працюють з державними замовниками. Здебільшого це бізнеси, яким співпраця з державою давала лише до 20% доходу. 47% зазначили, що продовжують працювати з державою, але в менших обсягах. 10% — що працюють, як і раніше.

Очевидно, що підприємства, які працювали цілодобово втратили свій заробіток через комендантську годину. Починаючи такими мережами продуктових товарів як “АТБ” та “Сільпо”, закінчуючи навіть деякими видами заправок. І це не враховуючи заклади сфери розваг, тобто нічні клуби, бари і так далі, які цілком припинили свою роботу з абсолютно логічних і зрозумілих причин.

Не забуваймо, що в сьогоднішній існують онлайн магазини, які спрощують роботу і допомагають нашим підприємствам. І мова йде не тільки про одяг, прикраси чи які-небудь інші матеріали, а й доставка їжі.

Це безпечніше наразі, бо люди знаходячись вдома мають більше можливостей сховатись під час повітряної тривоги, аніж на вулиці, чи в якихось закладах, адже деякі з них навіть в цій ситуації не працюють.

Нещодавно в нашому університеті студенти організували благодійний челендж: “Я сьогодні без кави, але задонатив на ЗСУ”. Одна зі студенток зв’язалась з волонтером і отримала список потрібних речей. Наші студенти охоче підтримали акцію, тому я раджу це зробити всім)

Хоча, якщо ви п’єте декілька чашок кави на день, то ви можете і взяти участь у челенджі і сходити у кав’ярню в своєму місті, адже частина податків також йде на ЗСУ, як і я і говорила раніше. Таким чином ви задонатите двічі!

Підсумовуючи, можна сказати, що бізнес в Україні це один із ключових речей. Ми мусимо його підтримувати, будь ти працівником чи відвідувачем. Адже наразі в нас найважливіше допомога нашим Збройним силам і за допомогою відбудови економіки ми прокладемо шлях до перемоги.

Список використаних джерел:

1. Закон України про правовий режим воєнного стану (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250)

2. Становище бізнесу в період воєнного стану
<https://infobox.prozorro.org/articles/stanovishche-biznesu-v-period-voyennogo-stanu>

3. Бізнес в умовах війни
<https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549/>

Хасанова А.Р.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.Л.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕКА ЯК ОЗНАКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Існує різноманітність думок в науці на тему суспільної небезпечності. Досі тривають обговорення щодо формулювання терміну «суспільна небезпечність». Проаналізувавши роботи науковців впливає єдина думка, яка говорить нам про те, що суспільна небезпечність є безумовною і однією з найважливіших ознак, за якою діяння визнається кримінально протиправним, головним критерієм визначення його тяжкості, а також покарання, яке може призначатися за його вчинення. Однак цілісному дослідженню і вирішенню це питання не було піддано у жодній з робіт. Наразі в даній роботі метою є визначення узагальненого поняття «суспільна небезпечність» в юридичній науці, її складові і розмежування (коли саме діяння стає суспільно небезпечним).

Досліджуючи співвідношення і взаємозв'язок цієї ознаки з іншими ознаками кримінального правопорушення, такими як кримінальна протиправність і караність слідує те, що суспільна небезпечність діяння є головною соціальною підставою для визнання діяння кримінально протиправним. Однак Лахова О.В. у своєму дослідженні актуалізує проблему наступним чином: «...вживання терміну “суспільна небезпечність” для характеристики всіх видів правопорушень веде до того, що зникає відмінність кримінальних правопорушень від інших правопорушень» [1]. А отже, термін «суспільна небезпечність» слід вживати виключно у кримінально правовому контексті.

Закон прямо встановлює, що кримінальне правопорушенням може бути тільки суспільно небезпечне діяння і не може вважатися кримінальне правопорушення діяння, яке не становить суспільної небезпеки Також ця

ознака притаманна не тільки кримінальним правопорушенням, але і деяким іншим правопорушенням.

Більшість науковців, аналізуючи тему суспільної небезпечності, дійшли до єдиного висновку, що суспільна небезпечність діяння, як ознака кримінального правопорушення, полягає в тому, що це діяння заподіює чи створює загрозу правам та свободам людини і громадянина, власності, громадському порядку та громадській безпеці, довкіллю, конституційному устрою України, миру та безпеці людства. Але не усі зазначили і виділили форми та показники цієї ознаки. Ми виділили для себе роботу Катеринчук К.В., яка звернула увагу на дію, як одну з форм суспільно небезпечного діяння.[2, с.2]. За її словами «Суспільно небезпечним діянням необхідно визнавати дію чи бездіяльність особи, яка заподіює або створює загрозу заподіяння шкоди об'єктам, що перебувають під кримінально-правовою охороною» [2, с. 2] Розглядаючи це питання, вона також зазначила, що в кримінальному праві не вироблено єдиної термінологічної системи, а це означає, що законодавець використовує термін «дія». Злочинна дія – це активна суспільно небезпечна поведінка людини, яка, як вже з'ясувалось, є формою суспільно небезпечного діяння.

Деякі вчені звернули свою увагу на таку не типову особливість, як шкода. В своїх висловлюваннях Харитонов С.О. та Панов М.І. дійшли до висновку, що шкода є сутністю і змістом цієї суспільної небезпечності. «Ця шкода, залежно від особливостей суспільних відносин, яким вона заподіюється, може бути матеріальною: шкода, що має особистий, фізичний характер (кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи) чи майновий характер (кримінальні правопорушення проти власності); або нематеріальною – шкода в управлінській, організаційній, політичній, моральній сферах. При цьому слід мати на увазі, що суспільна небезпечність діяння пов'язується перш за все із фактичною, тобто наявною (реальною) шкодою (збитками), що заподіюється кримінально протиправним діянням відповідній сфері суспільних відносин.» [3, с.3]. З цього випливає, що шкода відображає соціальну сутність правопорушення. Саме ця властивість суспільної небезпечності виступає об'єктивним і основним (головним) показником.

Ми повністю підтримуємо позицію Дячкіна О.П., який характеризує суспільну небезпеку за відповідним характером і ступенем. «Характер – якісна ознака суспільної небезпеки, що залежить від важливості об'єкта кримінально-правової охорони... Ступінь суспільної небезпеки є її кількісним критерієм (кількісною ознакою) і визначається характеристикою конкретного посягання, зокрема, місцем, способом, обстановкою його вчинення, наявністю певного знаряддя, ступенем реалізації злочинного наміру, кількістю потерпілих тощо.» [4, с.84] А отже ступінь суспільної небезпечності це її кількісна характеристика, що визначається інтенсивністю посягання і, перш за все, видом та розміром (обсягом) шкоди, яка заподіюється діянням охоронюваним

кримінальним законом суспільним відносинам чи ставить їх під загрозу заподіяння такої шкоди.

Спираючись на думки Галушка Б.С., ми робимо висновки, що найважливішими чинниками, які впливають на суспільну небезпечність, є цінності – соціально корисні надбання, необхідні або важливі для задоволення соціально-економічних, політичних, матеріальних, духовних та культурних потреб суспільства, громадян, їх об'єднань а також розмір шкоди, що їм спричинюється або загрожує діянням. [5, с. 5]. Визнання суспільством, державою тих чи інших надбань цінностями, їх декларування, встановлення їх рівня залежить від багатьох чинників, основними з яких також є рівень розвитку духовних і культурних цінностей, соціально-економічного розвитку суспільства, політичний устрій, форма правління, релігія, економічна ситуація, тощо.

Отже, з викладеного матеріалу можемо зробити висновок, що суспільну небезпечність слід вважати провідною ознакою кримінального правопорушення і визнавати як здатність діяння заподіювати шкоду чи створювати реальну небезпеку для суспільства. Шкода є складовою суспільною небезпечності, а цінності чинниками, що також на неї впливають.

Список використаних джерел:

1. Особливості визначення суспільної небезпечності злочину / Лахова О.В. // Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал». – 2020. – № 4. – С. 400-402.
2. Суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність) як ознака об'єктивної сторони злочинів проти здоров'я особи / К. В. Катеринчук // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. - 2015. - № 1. - С. 100-117.
3. Суспільна небезпечність діяння в системі ознак поняття "кримінальне правопорушення" [Електронний ресурс] / М. І. Панов, С. О. Харитонов // Проблеми законності. - 2020. - Вип. 150. - С. 124-140.
4. Суспільна небезпечність діяння: поняття, зміст та значення у правоохоронному законодавстві [Електронний ресурс] / О. П. Дячкін // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2012. - № 1. - С. 432-441.
5. Суспільна небезпечність як критерій класифікації злочинів / Б. С. Галушко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. - 2015. - Вип. 15(2). - С. 90-92.

Чичкаленко Я. О.,

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.Л.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ДО ПИТАННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ УМИСНОГО ВБИВСТВА

Названа тема завжди буде актуальною для нас, адже кримінальні правопорушення, які посягають на найцінніше благо людини, заслуговують особливої уваги. Одним із найтяжчих кримінальних правопорушень, безсумнівно, є умисне вбивство.

Конституція України захищає невід'ємне право кожної людини на життя, ніхто не може свавільно позбавляти людину його. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [3, ст. 3]. На нашу думку, саме з цієї причини охорона життя людини є найважливішим завданням кримінального права. Серед кримінальних правопорушень проти особи найбільш небезпечним для життя та здоров'я людини є умисне вбивство. Нерідко виникають проблеми з правильною кваліфікацією даного суспільно небезпечного діяння. Тому вкрай актуальним є більш детальне дослідження складу умисного вбивства та його ознак, передбачених КК України.

Вбивство є найтяжчим злочином проти особи. Суспільна небезпека вбивства полягає в тому, що заподіянням смерті іншій людині грубо ігнорується її природне, а тому невідторгнуване право на одне з найцінніших благ - на життя. Внаслідок вбивства життя втрачається безповоротно, що унеможливує відшкодування заподіяної потерпілому шкоди, або компенсування її якимось замінником [1, ст. 26].

Відповідно до ст. 115 КК України умисне вбивство є умисним протиправним заподіянням смерті іншій людині. Частина 2 цієї ж статті містить перелік чотирнадцяти кваліфікуючих ознак умисного вбивства. До них відноситься умисне вбивство 1) двох або більше осіб; 2) малолітньої дитини або жінки, яка завідомо винного перебувала у стані вагітності; 3) заручника або викраденої людини; 4) вчинене з особливою жорстокістю; 5) вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб; 6) з корисливих мотивів; 7) з хуліганських мотивів; 8) особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку; 9) з метою приховати інше кримінальне правопорушення або полегшити його вчинення; 10) поєднання із зґвалтуванням або сексуальним насильством; 11) вчинене на замовлення; 12)

вчинене за попередньою змовою групою осіб; 13) вчинене особою, яка раніше вчинила умисне вбивство; 14) з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості.

Об'єктом вбивства є життя іншої людини. Важливо визначити життя як період від народження до смерті. Останнім моментом життя є біологічна смерть, тобто момент, коли припиняється робота серця. Об'єктивна сторона умисного вбивства характеризується трьома обов'язковими ознаками: 1) діяння, що полягає в посяганні на життя; 2) результат у вигляді біологічної смерті потерпілого; 3) причинно-наслідковий зв'язок. Посягання на життя може бути здійснене як дією, так і бездіяльністю. Дія - це елемент активної діяльності, що виявляється в поведінці людини та може проявлятися у формі прямого фізичного чи психологічного впливу на організм людини або використання факторів зовнішнього середовища. Суб'єктом такого кримінального правопорушення може бути особа, якій на момент вчинення виповнилося 14 років. Якщо розглядати особу, що вчинила умисне вбивство з обтяжуючими обставинами, за типологією, то ця особа є особливо небезпечною, насильницькою, криміногенного типу, негативної спрямованості [2, ст. 3]. Суб'єктивна сторона умисного вбивства характеризується наявністю вини у формі умислу. Необхідним для нас є відмежування умисного вбивства від заподіяння тяжкого тілесного ушкодження, наслідком якого є смерть потерпілого. Для цього слід ретельно досліджувати докази, що мають значення для з'ясування змісту умислу винного.

Шаблистий вважає, що застосовуючи норми закону, які передбачають відповідальність за вбивства, необхідно їх класифікувати на вбивства без кваліфікуючих ознак, вбивства з обтяжуючими ознаками та вбивства з пом'якшуючими обставинами, а також посягання на життя людей, передбачені статтями з інших розділів чинного Кодексу як специфічні обставини і ознаки описаних в них злочинів [1, ст. 30].

Просте умисне вбивство має місце в тих випадках, коли немає ознак, передбачених ч. 2 ст. 115 КК України. Для прикладу можна навести умисні вбивства, вчинені в бійці, з помсти, з ревнощів тощо. Умисне вбивство при обтяжуючих обставинах характеризується тим, що винний вчиняє його з більшою жорстокістю. Це може бути умисне вбивство малолітньої дитини, вагітної жінки, двох або більше осіб. До умисних убивств при пом'якшуючих обставин належать ті, що вчинені винним під час сильного душевного хвилювання або ж вчинене матір'ю вбивство новонародженої дитини.

Підсумовуючи все, ми можемо зробити висновок, що загалом убивство - це протиправне винне насильницьке позбавлення життя іншої людини. Серед усіх кримінальних правопорушень умисне вбивство є найбільш небезпечним. Відповідальність за це суспільно небезпечне діяння має бути

з урахуванням форм вини, обставин, які обтяжують чи пом'якшують ступінь суспільної небезпеки вбивства. Законодавство України охороняє життя кожної особи без винятку, адже це незамінна та неповторна цінність.

Список використаних джерел:

1. Шаблистий В. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни “Актуальні проблеми кримінального права” – м. Дніпро, 2016 – 232 с. – URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/0905/16.1.pdf>
2. Готра Г. Ю. Особливості кримінальної відповідальності за умисне вбивство при обтяжуючих обставинах – 5 с. – URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/17452/1/%D0%9E%D0%A1%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%98%D0%92%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%86%20%D0%9A%D0%A0%D0%98%D0%9C%D0%86%D0%9D%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%9E%D0%87%20%D0%92%D0%86%D0%94%D0%9F%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%94%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%86%20%D0%97%D0%90%20%D0%A3%D0%9C%D0%98%D0%A1%D0%9D%D0%95.pdf>
3. Конституція України: Закон України від 1996 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n745>

Шаповал А.П.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.Л.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ДО ПИТАННЯ ПРО РЕЦИДИВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

У наш час досить часто одна особа або група осіб вчиняє не одне кримінальне правопорушення, а декілька. Зрозуміло, що кваліфікація цих правопорушень та призначення покарання за них має свої кримінально-правові особливості. Тобто, здійснення двох або більше самостійних кримінальних протиправних діянь, кожне з яких містить ознаки

самостійного складу кримінального правопорушення називається множинність кримінальних правопорушень. Вона, в свою чергу, має три форми: повторність, сукупність та рецидив кримінальних правопорушень.

Далі ми звернемо увагу саме на рецидив кримінальних правопорушень. Взагалі, слово «рецидив» у перекладі з латинської означає «той, що відновлюється», «повторюється». Відповідно до статті 34 ККУ: «Рецидивом кримінальних правопорушень визнається вчинення нового умисного кримінального правопорушення особою, яка має судимість за умисне кримінальне правопорушення.» Але можна погодитись з думкою Б.М.Телефанко, що назва статті не узгоджується з її диспозицією. Адже відповідно до визначення ст. 34 КК України, її назва мала би бути «рецидив умисних злочинів», тому що назва «рецидив злочинів» повинна включати злочини, вчинені з необережності та судимість за необережний злочин.

Рецидив має такі ознаки:

- Особа (або група осіб) вчиняє два чи більше самостійних і обов'язково умисних кримінальних правопорушень
- кожне з учинених кримінальних правопорушень є одиничним кримінальним правопорушенням різних видів (просте або складне)
- рецидив кримінальних правопорушень віддалений у часі
- особа повинна мати не зняту або не погашену судимість за попереднє кримінальне правопорушення

Можна погодитися з думкою Устрицької Н.І., що при призначення рецидиву слід встановити чи враховуються лише судимості, що виникають відповідно до вироків судів України, чи й засудження в інших державах. Зокрема у ч. 2 ст. 9 КК України зазначено, що рецидив злочинів, невідбуте покарання або інші правові наслідки вироку іноземної держави враховуються при кваліфікації нового злочину, призначенні покарання, звільненні від кримінальної відповідальності або покарання.

Існують різноманітні класифікації рецидиву кримінальних правопорушень, але найбільш визнаною у науці кримінального права є класифікація за такими підставами: за характером вчинених кримінальних правопорушень, за кількістю судимостей та за ступенем суспільної небезпечності.

1. За характером вчинених кримінальних правопорушень рецидив поділяється на:

- а) загальний рецидив - коли особа вчиняє нове кримінальне правопорушення, не тотожне і не однорідне з попереднім
- б) спеціальний рецидив - коли особа вчиняє нове умисне кримінальне правопорушення, тотожне або однорідне з попереднім

2. За кількістю судимостей рецидив поділяють на:

- а) простий - коли особа, що вчиняє нове кримінальне правопорушення, має одну судимість

б) складний - коли особа, що вчиняє нове кримінальне правопорушення, має дві або більше судимостей

3. За ступенем суспільної небезпечності рецидив поділяють на:

а) пенітенціарний - коли особа, яка відбуває покарання у вигляді позбавлення волі, вчиняє нове кримінальне правопорушення, за яке засуджується до позбавлення волі.

б) рецидив тяжких або особливо тяжких злочинів - коли особа має судимість за такі кримінальні правопорушення незалежно від послідовності їх вчинення.

Варто зауважити, що якщо після вчинення особою нового кримінального правопорушення виникли обставини, які усувають підстави для визнання вчинених нею діянь рецидивом, то судам необхідно брати до уваги, що рецидив кримінальних правопорушень у поведінці такої особи відсутній. У такому випадку всі несприятливі для особи наслідки, які є наслідками вчинення рецидиву кримінальних правопорушень, втрачають своє правове значення. Хоча з іншого боку можна погодитись з думкою Б.М. Телефанко, що в деяких випадках необхідно враховувати судимість, якщо навіть вона погашена або знята. Також професор наголошує, що потрібно враховувати наявність у минулому в особи, засудженої до позбавлення волі, однієї чи декількох судимостей, хоча і знятих чи погашених, для визначенні їй виду виправної колонії. І це правильно, оскільки особа, яка вже відбувала покарання в місцях позбавлення волі, у разі повторного направлення у виправну колонію має утримуватись окремо від інших засуджених (які вперше потрапили до виправної установи), щоб не впливати на них негативно, не розповсюджувати вільно субкультуру злочинного світу

Отже, рецидив кримінальних правопорушень враховується при кваліфікації кримінальних правопорушень та призначенні покарання, та є обставиною, що обтяжує покарання.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001р. №2341-III (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n145>

2. Поняття рецидиву злочинів за кримінальним правом України / Н. І. Устрицька // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична/ - 2018. - Вип. 3. - С. 251-259. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvlduvs_2018_3_28

3. Щодо норми про рецидив злочинів / Б. Телефанко // Підприємництво, господарство і право/ - 2017. - № 1. - С. 203-206. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_1_39

Швець А.А.,

Державний університет «Житомирська політехніка»

Науковий керівник: Острогляд О.В.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

права та правоохоронної діяльності

Державний університет «Житомирська політехніка

м. Житомир

ПРЕЦЕДЕНТ ЯК ДЖЕРЕЛО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Існує думка, що повний перехід на прецедентне кримінальне право в Україні спростить судочинство. Дослідники шукають способи надати позитивному праву характеру «досконалого законодавства» – побудувати на основі кодексів систему законодавства, яка б могла охоплювати всі елементи та явища, передбачивши всі можливі випадки, проте всі спроби є хибними. Викладені норми в законі неминуче вбирають в себе абстрактність і всезагальність. На тлі цього прихильники позитивізму здійснюють зміну відношення до тлумачення терміну «закон», яке сформувалося ще в XIX столітті. Нині ці науковці готові визнати правотворчу роль, а відтак і юридичну чинність договорів, доктрин і рішень суддів. В сучасних умовах слід визнати, що абсолютний суверенітет закону в країнах романо-германської правової системи, до якої тяжіє і Україна, є фікцією, адже поряд із ним також існують і інші джерела права, як-то прецедент [1].

Запровадження широкого вжитку прецеденту в кримінальному праві на кшталт того, як це функціонує в англосаксонській правовій системі, спростить правову систему, осучаснить види злочинів, надасть швидкість всім учасникам процесів отримувати правові тлумачення подій та явищ.

Для сторін кримінально-правових конфліктів, в тому числі держави, питання судового прецеденту пов'язують з можливостями оперативного реагування на виклики сучасності, нівелювання нормативної нестійкості, підвищення рівня захисту прав і свобод та загалом реалізації принципу верховенства права, який є не абстрактним ідеальним конструктором, адже його наповняють реальним змістом саме правозастосовувачі – практики, а не законотворці – теоретики [2].

Проте аналіз застосування такого підходу не надає процедури застосування виключно прецеденту та переходу до такої практики. І хоча навчальна література тлумачить виключно Кримінальний Кодекс України [3] як джерело кримінального права, але на практиці джерелами кримінального права є вся сукупність законодавства; прецедент, визнаний судом вищої інстанції. Однак на правові дії впливають й інші події, в тому числі суспільні відносини, розвиток інститутів громадянського суспільства. Нашарування

соціальних, ментальних та формальних шарів суттєво впливають на весь кримінальний процес.

Дана ситуація дозволяє нам говорити, що Кримінальний Кодекс не є джерелом, а є формою кримінального права, яке має дійсну багатоджерельність. Таке тлумачення говорить про те, що одночасно перебудувати правову систему виключно на прецедентну немає навіть теоретичних перспектив.

Можна стверджувати, що особливості кримінально-правового впливу на окремі групи суб'єктів (наприклад: неповнолітні, недієздатні, військові тощо) або специфіка реагування на певні види кримінальних правопорушень (кримінальні проступки) не потребують спеціальних законів, як в окремих країнах. Відповідні інститути мають бути частиною єдиного кодифікованого законодавчого акту. Однак Кримінальний Кодекс України не можна розглядати лише як закон, що встановлює злочинність, караність діяння та інші правові наслідки його вчинення. Зміст норм Кримінального Кодексу є значно ширшим, адже в ньому представлено не тільки норми-завдання, норми-принципи, норми-дефініції, але й регулятивні норми, які можуть визначати заборонні, зобов'язальні, заохочувальні та уповноважувальні дії і заходи [2]. Кримінальний Кодекс України також визначає процедуру визнання прецедентів, доступних для подальшого судочинства.

На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що немає теоретичних та практичних основ для повного переходу на прецедентне кримінальне право в Україні. Видимість спрощення створює ілюзію такої можливості, проте практика свідчить про глибокий зв'язок різних галузей права, регуляторну функцію кримінального права та створенні підходи. Але науковцям слід продовжувати теоретичні дослідження ідентифікації та аналізу прецедентів, вивчати можливості застосування елементів прецедентного права в діючому правову полі.

Список використаних джерел:

1. Дудченко В. В. Плюралістична теорія джерел права: нові можливості в осягненні права. // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»: зб. наук. праць / за ред. С. В. Ківалова. – Одеса: Юридична література, 2018. – Т. 9. – С. 78-88.

2. Орловська Н. А. Судовий прецедент як джерело кримінального права України. // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»: зб. наук. праць / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред), Ю. П. Аленін [та ін]; відп. за вип. В. М. Дрьомін; МОН України, НУ «ОЮА». – Одеса: Юридична література, 2014. – Т. 14. – С. 254-262.

3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

Яворська Я.В.,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Мельниченко Р.В.,
к.ю.н., адвокат, завідувач кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

РЕАЛІЗАЦІЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна в Україні триває вже майже вісім місяців. За ці тижні багато українців через агресію росії втратили будинок, роботу, рідних і близьких, бізнес. Життя багатьох повністю змінилося. Це потягло за собою й інші суттєві зміни – готовність відстоювати свої права та миттєве перевлаштування під жорстокі реалії сьогодення.

Корпоративні права - це права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами [1].

Правове регулювання суспільних відносин, пов'язаних із реалізацією корпоративних прав їх суб'єктів, завжди перебувало у постійному розвитку, при чому не завжди зміни, які впроваджувались на законодавчому рівні, давали можливість швидкого пристосування до них, а у зв'язку із повномасштабною війною російської федерацією проти України змінність регулювання корпоративного законодавства зростає, так як починаючи з перших днів війни було ухвалено чимало термінових рішень, які в подальшому були доповнені, змінені чи скасовані.

Зокрема, як приклад, у зв'язку з введенням воєнного стану відповідно до Указу Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 встановлено, що у період дії воєнного стану загальні збори акціонерів акціонерного товариства або учасників корпоративного інвестиційного фонду можуть бути проведені виключно шляхом дистанційного проведення відповідно до Тимчасового порядку скликання та дистанційного проведення загальних зборів акціонерів та загальних зборів учасників корпоративного інвестиційного фонду;

акціонерні товариства або корпоративні інвестиційні фонди, місцезнаходження яких розташовані на територіях України, які не є тимчасово окупованими російською федерацією територіями України (тимчасово окупованими територіями), відповідно до статті 1¹ Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», повинні провести річні загальні збори до 31.12.2022 включно; у разі неможливості проведення загальних зборів акціонерів акціонерного товариства або учасників корпоративного інвестиційного фонду у зв'язку з розташуванням акціонерних товариств або корпоративних інвестиційних фондів на тимчасово окупованих територіях, загальні збори акціонерів акціонерного товариства або учасників корпоративних інвестиційних фондів мають бути проведені протягом 90 днів після завершення дії воєнного стану.; встановлено, що у разі закінчення строку дії повноважень членів органів управління акціонерного товариства в період дії воєнного стану, їх повноваження вважаються продовженими до дати прийняття загальними зборами акціонерного товариства рішення про обрання членів органів управління акціонерного товариства. Також встановлено, що у разі закінчення строку дії повноважень членів наглядової ради корпоративного інвестиційного фонду в період дії воєнного стану, їх повноваження вважаються продовженими в частині повноважень з підготовки, скликання і проведення загальних зборів учасників корпоративного інвестиційного фонду до дати прийняття загальними зборами корпоративного інвестиційного фонду рішення про обрання членів наглядової ради корпоративного інвестиційного фонду, у разі закінчення строку дії договору про управління активами корпоративного інвестиційного фонду в період дії воєнного стану, повноваження компанії з управління активами, з якою було укладено відповідний договір, вважаються продовженими в частині повноважень щодо взаємодії з Центральним депозитарієм цінних паперів щодо питань підготовки, скликання і проведення загальних зборів учасників відповідного корпоративного інвестиційного фонду (в тому числі, повноважень щодо підписання розпоряджень на складення переліку учасників відповідного корпоративного інвестиційного фонду, яким направляється повідомлення про проведення загальних зборів, та переліку учасників відповідного корпоративного інвестиційного фонду, які мають право на участь у загальних зборах) до дати прийняття такими загальними зборами корпоративного інвестиційного фонду рішення про обрання (заміну) компанії з управління активами та укладення договору з нею [6-8].

Крім того, з 11:00 24.02.2022 зупинено розміщення, обіг та викуп всіх цінних паперів, проведення операцій в системі депозитарного обліку та системах клірингового обліку осіб, яка провадять клірингову діяльність, окрім проведення операцій необхідних для здійснення Національним банком монетарної та грошово-кредитної політики і Міністерством фінансів операцій

з обслуговування державного боргу.

Встановлено учасникам ринків капіталу (депозитарним установам тощо) необхідність передачі НДУ/ДУ «АРІФРУ» масивів документів для резервного зберігання, хоча відкриття нових рахунків у ЦП дозволено.

Також НКЦПФР постановлено депозитарним установам здійснювати виплати за цими державними цінними паперами - за виключенням операцій на користь фізичних і юридичних осіб, які мають належність до російської федерації або республіки білорусь, або пов'язані з цими країнами.

Зупинено процесуальні дії щодо підписання актів про правопорушення та розгляд справ про порушення вимог законодавства щодо: захисту прав споживачів фінансових послуг; ринків капіталу та організованих товарних ринків; системи накопичувального пенсійного забезпечення; вимог законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на час дії воєнного стану в Україні.

Спрощено відкриття рахунків у ЦП для ДУ та процедуру заключення договорів для осіб, які мають намір купити державні цінні папери. Процедура ідентифікації та верифікації клієнтів здійснюється засобами мобільного зв'язку та/або електронною поштою (дані паспорту або дані з ЄДР ЮОФОПГФ). **Після завершення дії воєнного часу депозитарні установи та інвестиційні фірми протягом 10 робочих днів повинні здійснити заходи для завершення повної процедури ідентифікації та верифікації клієнтів.**

На період дії воєнного стану емітентів цінних паперів звільнено від обов'язку розкривати регульовану інформацію в строки, встановлені чинним законодавством та нормативними актами регулятора.

Крім того, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 № 209 «Деякі питання державної реєстрації в умовах воєнного стану та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 164» державна реєстрація, у тому числі змін до установчих документів, проводиться виключно державними реєстраторами юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців, посадовими особами Міністерства юстиції, його територіальних органів, включеними до затвердженого Міністерством юстиції переліку державних реєстраторів та посадових осіб, яким в умовах воєнного стану надається доступ до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та/або Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Звісно, це невелика кількість змін, про які можна говорити й зазначити про їх ефективність чи навпаки, проте, головне, дотримання при їх реалізації виконання базових принципів верховенства права та інтересів й прав суб'єктів господарювання, закладених в Конституції України.

В той же час, слід зазначити, що вказані зміни дали можливість бізнесу з урахуванням реалій сьогодення як продовжити роботу, так і відновити її,

однак, дієвість та ефективність таких заходів покаже час, але процес нормотворчості не має зупинятися, і показовим є те, що бізнес сьогодні отримує підтримку.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України, 16.01.2003 № 436-IV, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144.

2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-УІІ.

3. Постанова КМУ від 03.03.2022 № 187 «Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією».

4. Указ Президента України: № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» {Строк дії воєнного стану в Україні продовжено з 05 години 30 хвилин 26.03.2022 строком на 30 діб згідно з Указом Президента № 133/2022 від 14.03.2022};{Строк дії воєнного стану в Україні продовжено з 05 години 30 хвилин 25.04.2022 строком на 30 діб згідно з Указом Президента № 259/2022 від 18.04.2022};{Строк дії воєнного стану в Україні продовжено з 05 години 30 хвилин 25.05.2022 строком на 90 діб згідно з Указом Президента № 341/2022 від 17.05.2022};{Строк дії воєнного стану в Україні продовжено з 05 години 30 хвилин 23.08.2022 строком на 90 діб згідно з Указом Президента № 573/2022 від 12.08.2022}.

5. Рішення НКЦПФР від 16.03.2022 № 176 «Про внесення змін до Тимчасового порядку скликання та дистанційного проведення загальних зборів акціонерів та загальних зборів учасників корпоративного інвестиційного фонду».

6. Рішення НКЦПФР від 16.03.2022 № 177 «Щодо особливостей функціонування органів управління акціонерів акціонерного товариства на період дії воєнного стану».

7. Рішення НКЦПФР від 16.03.2022 № 1183 «Щодо особливостей проведення загальних зборів акціонерів та загальних зборів учасників корпоративного інвестиційного фонду на період дії воєнного стану».

Дискусії та обговорення

Леган І.М.,

д.ю.н., доц., професор кафедри
права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

НАПРЯМИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ СПІВПРАЦІ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Особливо актуальною в сучасних умовах є розробка напрямів міжнародно-правової співпраці України з міжнародними правоохоронними органами щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності. Україна постійно приймає участь у спільних операціях Європолу. Так, щорічно на кордонах країн ЄС вилучають значну кількість підроблених та підпільно виготовлених пестицидів. Спільна операція (Silver AXE) Європолу та України у цьому напрямку у 2017 році увінчалася значним успіхом. Серед країн-учасниць Україна здобула перемогу за обсягом вилученої контрафактної продукції [4].

Активною, крім того, є й співпраця у напрямку протидії незаконному виготовленню, обігу, контрабанді та продажу тютюну. Так, наприкінці 2017 року Державна прикордонна служба України разом із Цивільною гвардією Іспанії, поліцією Румунії, Болгарії та Греції змогли заарештувати 18 членів транснаціональної злочинної групи, які створили нелегальну тютюнову фабрику і займалися виробництвом більш 2 млн. цигарок щодня. На нелегальній фабриці працювали переважно громадяни України та Болгарії, робочий день тривав понад 12 годин на добу [4].

Проведена за сприяння Європолу операція DNIEPР у 2019 р. за сприяння інформації України щодо руху працівників з території України до території Польщі, допомогла викрити нелегальну фабрику, що спеціалізувалася на виробництві тютюнових виробів. І у 2020 р. прикордонною охороною Польщі (Straż Graniczna) було заарештовано 21 учасника транснаціональної злочинної групи та конфісковано нелегально виготовлені цигарки на суму близько 2 млн. євро, а вже в середині 2020 р. були затримані і 7 керівників цього угруповання [4].

У напрямку протидії контрабанді зброї Україна також долучається до спільних операцій з Європолем. Так, у 2017 р. завдяки злагодженій співпраці українських представників правоохоронних органів та представників Європолу вдалося ліквідувати схему переміщення через

кордон Україна-Молдова 578 одиниць вогнепальної зброї, 776 частин зброї, 5 одиниць вибухових речовин та 1 пакунок з радіоактивним матеріалом.

Ефективною є робота України спільно з Європолем у напрямку діючої операції MISMED, основною метою якої є протидія незаконному обігу та вилучення контрафактних медикаментів. Зокрема, у 2019 р. спільна міжнародна слідча робота правоохоронців з різних країн ЄС та України за активного сприяння та підтримки Європолу та Євроюсту виявили транснаціональну злочинну групу, що спеціалізувалася на контрабанді замінника героїну. У ході проведених слідчих дій та проведених обшуків було вилучено 7200 доз цього медичного препарату, загальна вартість якого оцінюється у 100 тис. доларів США та заарештовано 9 організаторів цієї транснаціональної злочинної групи [4].

Досить результативною є співпраця України, Європолу і Євроюсту у напрямку запобігання та протидії транснаціональній економічній злочинності та кіберзлочинності. Так, у 2018 р. після проведення 6-річної спільної командної слідчої роботи вдалося викрити та заарештувати організаторів мережі онлайн-шахрайств з використанням платіжних карток, що змогли заподіяли збитків на загальну суму близько 18 млн. євро, реалізуючи 35 тис. махінацій. Один із організаторів транснаціонального злочинного угруповання виявився громадянином України, що підтвердили ряд обшуків та доказів.

Отже, на сьогоднішній момент основними напрямками подальшого співробітництва України та Європолу, наприклад, у сфері інформаційного обміну, на наш погляд, можуть стати:

- розробка та прийняття оперативної угоди про інформаційний обмін;
- приведення українських стандартів захисту інформації та персональних даних на рівні підзаконних актів у відповідність до стандартів Європейської поліцейської організації;
- створення системи підготовки та перепідготовки кадрів з інформаційних технологій;
- вироблення і нормативне закріплення стандартів виконання інформаційних запитів;
- впровадження в діяльність зацікавлених правоохоронних органів України інформаційно-довідкових систем, що працюють за стандартами Європолу.

З метою підвищення ефективності базової освіти майбутніх працівників органів внутрішніх справ, діяльність яких буде пов'язана з міжнародним співробітництвом, вбачаємо за необхідне не обмежуватися питаннями підвищення кваліфікації діючих співробітників на базі Європолу, а розширювати співпрацю між Європейською поліцейською організацією і навчальними закладами системи МВС України, у тому числі за допомогою організації навчальних стажувань курсантів і слухачів у спеціалізованих зарубіжних навчальних закладах за програмами Європейської поліцейської організації. Крім того, вважаємо за доцільне

розробити систему впровадження результатів науково-практичних конференцій, семінарів, нарад, проведених в рамках співробітництва України та Європолу в діяльність правоохоронних органів, які безпосередньо беруть участь в боротьбі з конкретними видами злочинів.

Список використаних джерел:

1. Василевич В.В. Кримінологічна політика України: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. 434 с.
2. Жаровська Г. П. Теорія та практика протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні : дис. докт. юр. наук : 12.00.08 / Жаровська Галина Петрівна. Київ, 2019. 593 с.
3. Леган І.М. Міжнародне співробітництво у сфері запобігання та протидії транснаціональній злочинності: монографія. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2021. 328 с.
4. Як Україна співпрацює з Європоллом та Євроюстом. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhнародne-pravo-investiciyi/yak-ukrayina-spivpracyue-z-evropolom-ta-evroyustom.html>

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

ЗМІСТ

Басиста І.В.	Щодо звільнення від відбування покарання з випробуванням при вчиненні корупційного кримінального правопорушення, кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією	3
Власюк Н.М.	Окремі аспекти екологічної безпеки України в умовах воєнного стану	10
Грабчук О.В.	Щодо проблеми обмеження права власності на автомобіль в умовах воєнного стану	13
Гуменюк Т.І.	Європейські стандарти та організація системи органів виконавчої влади	16
Калініна А.В.	Особливості забезпечення безпеки дорожнього руху під час воєнного стану	19
Карчевський М.В.	Основні тенденції протидії злочинності в Україні (2013-2021): погляд на проблему з позицій науки про дані	22
Корягіна А.М.	Гендерна політика в системі МВС	31
Ксендзук В.В., Юрчук В.А.	Зовнішньоторговельна політика та інші види державної політики: шляхи вдосконалення взаємозв'язків	33
Куцір Н.С.	Звернення стягнення на грошові кошти боржника в умовах дії режиму воєнного стану	36
Ландіна А.В.	Державна політика України у сфері встановлення кримінальної відповідальності спеціальних суб'єктів кримінальних правопорушень	39
Луцький Р.П.	Конституціоналізм в умовах війни	41
Мальцева А.В.	Соціальна обумовленість відповідальності за кримінальне правопорушення «втручання у діяльність державного діяча»	45
Медицький І.Б.	Наслідки збройної агресії проти України: економіко-кримінологічний аналіз	49
Мельниченко Р.В.	Корпоративна безпека суб'єктів господарювання під час воєнного стану в Україні	53
Наумчук К.М., Коршак В.С.	Правовий захист інформаційної безпеки в умовах війни	57
Нікітенко В.М.	Проблеми досудового розслідування (in absentia)	61
Огерук І.С.	Особливості обшуку в умовах воєнного стану	65
Острогляд О.В., Лотоцький М.В.	Судова практика щодо призначення покарання за крадіжку, вчинену в умовах воєнного стану	68
Павліченко І.М.	Окремі питання звільнення з роботи в умовах воєнного стану	71
Політова А.С.	Дискусійні питання щодо поняття торгівля людьми	75

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

Рябчинська О.П., Стоматов Е.Г.	Розмежування поняття лікарської таємниці і медичної інформації в контексті кримінально-правового захисту права на приватність життя	79
Савчук Р.М.	Основні напрями підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану	83
Самойлова О.М.	До питання щодо повноважень органів місцевого самоврядування у сфері безпеки дорожнього руху	86
Світличина І.А., Дідковський В.О.	Екоцид в період повномасштабного вторгнення зі сторони країни-агресора	89
Сушицька Ю.О., Гусаківська А.В.	Міжнародні відносини України під час війни	91
Федик Л.Б.	Економічні фактори у формуванні правової політики держави	95
Харченко А.	Застосування заходів кримінально-правового характеру за вчинення контрабанди	98
Шведова Г.Л.	Протидія корупційним правопорушенням в умовах воєнного стану	102
Шкуропатський В.М.	Відповідальність за порушення комендантської години в період воєнного стану	103

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

Правова політика України в працях молодих дослідників

Адамчук М.Ю.	Торгівля людьми	107
Андреев В.В.	Принципи війни за міжнародним гуманітарним правом	110
Бичок С.В.	Особливості призначення покарання щодо неповнолітніх	114
Бідюк М.А.	Збереження фінансової стійкості бізнесу в умовах війни як одне з ключових завдань	117
Білобжицька Т.Ю.	Стан та тенденції злочинності неповнолітніх	120
Бондаренко Р.О.	Воєнні злочини як загроза соціальної безпеці	124
Бондарчук М.С.	Особливості державної підтримки бізнесу у воєнний час	126
Вишня А.І.	Поняття кримінального правопорушення в українському законодавстві	129
Гамідов О.М.	Причинний зв'язок у кримінальному праві	132
Герман О.Ю.	Знаряддя і засоби як факультативні ознаки складу кримінального правопорушення	135
Гонишнюк В.С.	Як не стати жертвою торгівлі людьми під час війни	138
Грицай А.О.	Смертна кара: за чи проти?	140
Дашковська М.В.	Проблеми митного очищення товарів під час воєнного стану	144
Дубовик А.І.	Особливості кримінально-правової відповідальності та покарання неповнолітніх	148
Дудник Т.І.	Особливості кримінальної відповідальності осіб, що не досягли чотирнадцятирічного віку	150
Дятел А.О.	Деградація земель України	153
Кириченко К.Д.	Правові засади діяльності ЗМІ під час воєнного стану в Україні	155
Ковальчук О.Ю.	Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння	157
Корнієнко О.А.	До питання про довічне позбавлення волі	159
Косьмій Д.М.	Укладення шлюбу в умовах воєнного стану	162
Котова С.К.	Українці в умовах кривавої війни	164
Коханчук М.В.	Причини злочинності неповнолітніх	166
Кузьміч І.С.	Зміни в процедурі судового розгляду через повномасштабне вторгнення РФ	170
Кухілава І.М.	Проблеми трудових гарантій працівників під час воєнного стану в Україні	172
Літковська А.А.	Адаптація податкового законодавства до умов воєнного стану	175

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

Магдій Л.О.	Успадкування майна у період воєнного стану	179
Маркова Д.О.	Особливості імпорتنих та експортних операцій під час воєнного стану	181
Маслова І.О.	Протидія торгівлі людьми в умовах воєнного стану	183
Матвеев Д.В.	Проблеми з водою в умовах війни	186
Моренець Б.Л.	Обмеження конституційних прав і свобод громадян України під час воєнного стану	191
Москаленко М.С.	Особливості притягнення суддів до кримінальної відповідальності	194
Нестор Т.І.	Захист права власності у період воєнного стану	197
Панюкова А.В.	Особливості застосування інституту співучасті у кримінальному праві	201
Прис М.О.	Проблематика встановлення ступеню жорстокості як кваліфікуючої ознаки кримінального правопорушення, скоєного щодо тварин	203
Пшенишнюк Р.Л.	Проблеми працевлаштування під час воєнного стану	206
Руденко К.В.	Кримінальна відповідальність за зґвалтування	207
Савіцька Є.А.	Бізнес під час війни	211
Сазонова К.В.	Громадський супротив інформаційній війні під час збройної російської агресії	213
Селецька В.А.	Особливості кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, вчинені у стані сп'яніння	217
Серажим В.Ю.	Трансфертне ціноутворення в умовах війни	220
Скляр А.О.	Проблеми ведення туристичного та готельного бізнесу під час війни в Україні	223
Соломко А.Г.	Особливості кримінальної відповідальності за крадіжку	227
Соломянюк В.О.	Міжнародні зобов'язання України під час воєнного стану	230
Тимчишин А.В.	Ознаки кримінального проступку як виду кримінального правопорушення	233
Тихонова Ю.В.	Логістичний бізнес під час повномасштабного вторгнення	235
Третяк Т.Ю.	Проблеми відбудови зруйнованих об'єктів нерухомості готельно-ресторанного бізнесу	237
Уланівська Я.Р.	Бізнес під час війни	241
Хасанова А.Р.	Суспільна небезпека як ознака кримінального правопорушення	243
Чикаленко Я.О.	До питання про кримінально-правовий аналіз умисного вбивства	246
Шаповал А.П.	До питання рецидивів кримінальних правопорушень	248

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (Житомир, 07 жовтня 2022 р.)

Швець А.А.	Прецедент як джерело кримінального права в Україні	251
Яворська Я.В.	Реалізація корпоративних прав в умовах воєнного стану	253

Дискусії та обговорення

Леган І.М.	Напрями міжнародно-правової співпраці щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності	257

Наукове видання

Матеріали

III Всеукраїнського науково-практичного семінару

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Матеріали подані мовою оригіналу. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Упорядники:

О.В. Острогляд,

В.С. Коршак

Видано за авторською редакцією

Підп. до друку Формат 60x84/18

Папір офс. Друк різнографічний. Гран. Bookman Old Style

Умовн. др. арк. 15,2. Наклад 100.